

HERNÁDI TIBOR

**KIKNEK ÁLLT ÉRDEKÉBEN
A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ**

A SZERZŐ MAGÁNKIADÁSA

BAJA, 1998.

(c) Hernádi Tibor

ISBN 963550442X

**Készült a LÉVAI NYOMDA Kft.
Nyomdaüzemében
1086 Budapest, Bródy Sándor u. 16.**

Előszó

Cui prodest? — Kinek állt érdekében? — kérdeznak vissza cinikusan törőlmetszett történészeink, ha valaki a második világháború valódi felelőseit próbálja firtatni.

Tényleg, kinek is állott érdekében? Hitlernek és Horthynak, akikre céloztak, a legkevésbé sem. Egy ilyen hatalmas világégés, amely ötvenmillió halottat követelt, valóban nem következhetett be minden érdek nélkül. Sőt, rendkívül nagy érdekek játszhattak szerepet. Ezek az érdekek a korabeli kulisszák mögötti események clemzése nélkül is könnyen rekonstruálhatók. Elég ha csak a világháború következményeként létrejött, létrehozott állapotokat, a korábbihoz képest kialakult változásokat vesszük szemügyre.

A legszembetűnőbb változásnak kell tekinteni a világ gyarmatainak újrafelosztását, amely a hidegháborús szélhámosság leple alatt alig több mint két évtized alatt a gyarmatok felszabadításának tetszetős szölamai ürügyén végbement. Vajon érdekében állhatott ez Hitlernek és Horthynak? Azt hiszem, ezt még legvadabb ellenségei sem állíthatják. Hiszen ők nem kaptak ebből egyetlen négyzetmétert sem. Igaz, nem is igényelték. Hitler is csak az első világháború következményeként Németországtól igazságtalanul elvett, korábban pénzért vásárolt gyarmatait kérte vissza, de ezt is csak igénylistájának utolsó tételeiként. Magyarország pedig teljes érdektelenséget

mutatott mindenfajta gyarmati újjárendezés iránt, ami nem is csoda, hisz történelme fénykorában sem alacsonyodott le más népek rabszolgaságban való tartására.

Világosan és egyértelműen ki kell mondjuk: a gyarmatok újrafelosztásának legnagyobb haszonélvezője a mai napig az Amerikai Egyesült Államok. Rooseveltervei szerint a Szovjetunió Roosevelter-Sztálin szövetségi megállapodásának megfelelően hidegháborús szereposztásban lázította fel Anglia, Franciaország, Belgium, Hollandia, Portugália stb. gyarmatait, akik érdekes módon valamennyien szövetségesei voltak a második világháborúban az Egyesült Államoknak. Ezeket a gyarmatokat azután a Szovjetunió átjátszotta Amerika kezére. Churchillnek már a háború alatt Afrika visszafoglalása idején keserűen kellett tapasztalnia, hogy legfőbb szövetségese, az Egyesült Államok elnöke úgymond "szerelmes pillantásokat vetett egyes olajkútjaira", de a palackból általa kiszabadított világháború szellemét már nem tudta sem visszaparancsolni, sem megzabolázni. Nem csoda, hogy a szimatában hanyatló ravaszdi végül is elvesztette, amit legjobban féltett: a brit birodalom alapjait.

A világtörténelem egyik legnagyobb paradoxona, hogy Churchill — és vele Anglia — úgy nyerte meg a második világháborút, hogy elvesztette azt.

A második világháború lényeges változásaként kell értékelnünk Izrael állam létrejöttét, csaknem kétezer éve a zsidóság által önként elhagyott Palesztina területén. Semmi túlzás nincs abban, ha azt

állítjuk: a második világháború indítóokaként ez az államalapítás a gyarmatok újraelosztásával azonos súllyal szerepelt. Herzl Tivadar, a zsidóság nagy teoretikusa ennek igényét már a múlt század végén megfogalmazta. A második világháború galád terveiben nem feledkeztek meg az új zsidó állam bőséges anyagi forrásairól sem, amelyet majdan Németország fog kiizadni, amiért a háborús kormány a német lakossághoz hasonlóan a zsidóságot is bevonja a háborús utánpótlás termelésébe.

A világtörténelem páratlan jogi kreációjának letünk tanúi. Németország háborús jóvátételt fizet egy olyan államnak, amely a háború idején nem is létezett.

A második világháború kitűnő alkalmat teremtett arra, hogy a nemzetközi zsidóság saját karámjába terelje vissza "elkőborolt nyáját". A mózesi tanok szerint a zsidóság Isten választott népe! Ennél fogva Isten az összes földi javakat neki ajándékozta. Ami ezek közül nincs birtokában, felette nem rendelkezik, azt történelmi léptékkal mérve "elkőborolt jószág"-nak kell tekinteni, amelyet nem csak joga, de Isten akaratából kötelessége is bármilyen módszerrel "visszaszerezni".

A világ zsidósága hosszú történelme során még soha ekkora "nyáj" felett nem rendelkezett. Uralma alá vonta a világ legnagyobb hatalmának teljes pénzügyi rendszerét, fizetőeszközének emisszióját. A dollárt a világ kulcsvalutájává tette. A világ gazdasági pszichózisát saját tőzsde-játékszabályaival odáig züllesztette, hogy a világ összes valutájának árfolyamát

a dollárhoz igazítják. A dollár valódi fedezete pedig a régi szokásokkal ellentétben nem az arany, mégcsak nem is az Egyesült Államok gazdasági teljesítménye, hanem a zsidó pénzarisztokrácia játékszabályaival kialakított bizalom. A stabilnak látszó dollár látens inflációja oly elképesztően nagy, hogy nyilvántartott mennyiségét már bankjegyekben kinyomtatni is képtelenek. Azok tényleges megléte már csak a bankok számítógéprendszerében érhető utol. Ha egy szép napon mindenki kikérné bankjából az ott nyilvántartott pénzét, az olyan csődhöz vezetne, amelyhez képest az 1929-es nagy világgazdasági válság csupán szerény gazdasági tréfának tűnne.

E hatalmas "jóságállomány" segítségével a zsidóság maga alá gyűrte az Egyesült Államok mindenkori kormányát és törvényhozását is. Amerikai utam során számos gazdasági szakértővel volt alkalmam beszélgetést folytatni. Egybehangzóan állították, hogy Kennedy elnök megkísérelte az állam pénzkibocsátás feletti szuverenitását visszaállítani. Állítólag új felirattal 100 dollárosokat is nyomtatott, amelyek forgalomba is kerültek. Életével fizetett érte. A 100 dollárosokat halála után gyorsan kivonták a forgalomból. Ma már a bankjeggyűjtők féltett kincsei között foglalnak helyet.

A pénz hatalma a háború után megteremtette azt az új világrendet, amely világunkat a mai napig jellemzi. Az Egyesült Államok az egész világ csendőrévé vált. Titkos aknamunkájával, amelynek fontos eszköze a dezinformáció, bármikor képes békés államok életét megzavarni, gazdaságukat tönkreten-

ni. Napjainkban Ázsia kifosztása van soron. Úgy tűnik egész földrészek gazdaságának lerombolása már nem csak háborúval, hanem tőzsdei attrakciókkal is lehetséges.

Ha visszapillantást teszünk századunk világtörténelmére, meglepődve tapasztaljuk, hogy az Egyesült Államokban már jóval a második világháborút megelőzően is találunk olyan politikusokat — nem is keveset —, akik nyíltan követelték, hogy Amerika alakítsa meg a világkormányt, és uralkodjék az egész világ gazdasági és politikai folyamatai felett.

CUI PRODEST? Erre ad egyértelmű választ ez a könyv.

Baja, 1998. május

a szerző

Közép-Európa szétzilálása

A német államok egyesítése, az osztrák-magyar monarchia konszolidálódása a XX. század hajnalán fejlett és erős gazdasági hatalmát reprezentálta. Folyamatos erősödése egyre jobban irritálta az angol és francia uralkodó köröket. Különösen Franciaország érezte iparának és egész gazdaságának fokozatos lecsúszását német versenytársával szemben. Anglia pedig az európai kereskedelemben látta veszélyeztetve pozícióit. Bár az angol és francia gazdaság alapjai hatalmas gyarmatbirodalmak révén sokkal erősebbek voltak, mint a német nyelv uralta Közép-Európáé, mégis úgy tűnt, ezek dinamizmusa békés gazdasági verseny útján kiegyenlíthetetlen. A német nyelvterület szervezőképessége, fegyelmezett és szorgalmas munkaereje, energia és nyersanyagszegénysége ellenére, fejlett gazdaságot hozott létre.

Az angol és francia diplomácia azonban pótolni tudta a gazdaság hiányosságait. Józan felmérés alapján megállapították: az angol és francia haderő egy európai háború során — különösen, ha támadóként kell fellépnie — nem valószínű, hogy eredményesen tud megbirkózni a német, osztrák-magyar és szövetségükbe vonható államok egyesített haderejével. Pótlólagos forrást kell tehát keresni. Ez pedig a háborúra mindig nagyon hajlamos Oroszországban kéznél volt. Lengyelország bekebelezésével szomszédjává vált Németországnak is, az Osztrák-Magyar Monarchiának is. Az angolokat családi kapcso-

latok is fűzték az orosz legfelsőbb vezetéshez. II. Miklós cár ugyanis V. György angol király unokatestvére volt. Franciaország és Oroszország Napóleon óta kölcsönösen respektálják egymást. Oroszországnak pedig a soknemzetiségű Osztrák-Magyar Monarchiában és annak szomszédságában élő szláv népekkel szoros lelki kötődése van. Mindezt ki kell használni.

Oroszország politikai gondolkodása egybeesett az angol-francia "szükségletekkel". Érdeklődése egyre inkább a fejlett európai területek felé fordult. Úgy gondolta, a helyzet kulcsa Szerbia lehet. Titokban pénzeli, és erős szervezetté fejleszti az Ápis ezredes (Dragutin Dimitrijevic) vezette Fekete Kéz nevű katonatisztekéből álló titkos terrorszervezetet. Az orosz érdekek érvényesülését akadályozta ugyan az osztrák orientációjú uralkodó, Obrenovics Sándor, de ez már nem okozott komoly problémát. Ápisék — ne feledjük, a Balkánon vagyunk — 1903-ban meggyilkolták, majd trónra segítették Karadjordjevicset, aki viszont a szerb nemzet minden problémájának megoldását Oroszországtól várta.

A szerb hatalomváltással az angol-francia diplomáciai folyamatok megindultak a németellenes együttműködés érdekében. Ez az 1904-ben megkötött úgynevezett antanta cordiale szerződéssel vette kezdetét, amelyet ugyan a gyarmati osztozkodás jegyében kötöttek, de a titkos megállapodás igazi célja a németek ellen együttműködés volt.¹ Három év múlva 1907-ben már Nicholson angol nagykövet és Izvolszkij orosz külügyminiszter írta alá az egyez-

ményt, amellyel tulajdonképpen már ki is alakították azokat az erővonalakat, amelyek 1914-ben állottak szemben egymással. Félrevezető módszereiket itt is megtartják. A szerződés ugyan az ázsiai érdekszférák (Tibet, Perzsia, Afganisztán) felosztásáról intézkedett, de ne könyveljük el demagógiának Lenin véleményét, miszerint e megállapodásról megjegyezte: "háborúra készülődnek Németország ellen." Amerika is figyelemmel kíséri e baljós folyamatokat. Wilson elnök megbízásából House ezredes 1914 júniusában európai körútra indul a politikai helyzet tanulmányozása céljából. Jelentését így összegzi: "Mihelyt Anglia hozzájárul, Oroszország és Franciaország megtámadják Németországot és Ausztriát."

Nem kellett sokáig várni. Bár Anglia nem House ezredes elképzelése szerint adta meg hozzájárulását. A támadást nem Oroszországnak, Franciaországnak és Angliának kell megindítani. Ki kell provokálni, hogy a kiválasztott ellenfél indítson e "jószívű" államok ellen támadást. A jól átgondolt tranzakcióhoz kapóra jött a Monarchia által Szerbiában rendezett hadgyakorlat, amelynek vezetésére Ferenc Ferdinánd trónörökös vállalkozott. Az oroszok gyors tervet készítettek a trónörökös meggyilkolására. Végrehajtásának sikerét a sors is segítette. A monarchia rendőrsége jelentős információhoz jutott a készülő merényletről, melyről a trónörököst tájékoztatták. Makacssága leszerelte a józan érveket, amellyel óvták a személyes részvételtől.

A tragédia a sors kiszámíthatatlan akaratából következett.

A kor szokásai szerint egy ilyen kihívást válasz nélkül hagyni nem lehet. A monarchia osztrák többségű kormányának minisztertanácsában súlyos indulatok keletkeztek. Tisza István magyar miniszterelnök minden erőfeszítése ellenére sem tudta ezeket leszerelni. Végül is úgy határoztak; szigorú, de teljesíthető ultimátumot intéznek a szerb kormányhoz. Amennyiben a szerb kormány pozitív hozzáállást tanúsít, a merénylet kivizsgálásában együttműködik a monarchia vezetésével, úgy azt el kell fogadni, ezzel a császári udvar elégtételt kap.

A szerb kormány azonban Oroszország védelmét kérte. Az orosz kormány pedig már a monarchia ultimátumának átadása előtt egy nappal megkezdte a Pétervártól távol cső garnizonok mozgósítását.

E történetet nem szabad lezárunk anélkül, hogy egy pillantást ne vetnénk az orosz (szláv) lelki alkat rejtelmeire, annál is inkább, mert a második világháború kirobbantásában szembe találjuk magunkat kiszámíthatatlanságával. Amikor a magyar nemzet — megelégedve a csaknem 300 éves Habsburg uralmat — 1848-ban felkelt osztrák elnyomói ellen, ahelyett, hogy akkor megkísérelték volna kiegyezni Magyarországgal, a szabadságharc leverésére az orosz haderőt hívták segítségül. Akkor nem gondoltak arra, hogy az oroszokat ezzel politikájuk részévé is tették. Nem gondolták, hogy az orosz haderő négy és félmillió ezüst bérleti díján kívül alig több mint hatvan év múltán újabb — sokkal súlyosabb — számlát fog benyújtani. Igaz, hasznát nem ő, hanem

mások fogják élvezni, de a károsultakon könyörtelenül behajtják.

Ebből a háborúból természetesen Németország sem maradhat ki, hiszen a fő célpont éppen az ő gazdaságának szanálása volt. Oroszországot felbér-
lői nem tudták olyan mértékben segíteni, amilyenre szüksége volt. A belső elégedetlenség miatt 1917 elején megkezdődött az úgynevezett polgári demokratikus forradalom. Alig egy hónap múlva az Egyesült Államok is elérkezettnek látta az időt — bár így is elkésett! —, hogy belépjen az európai háborúba az antant oldalán. Mivel az oroszok Kerenszkij vezette kormánya tovább folytatja a háborút, a háor-
szág felbomlása tovább növekszik. A német vezetés is egyre nehezebb helyzetbe kerül az angol-francia támadás következtében kialakult kétfrontos háború-
ban, amelytől a német hadvezérek mindig is nagyon féltek. Az oroszországi belső forrongás növekedése érdekes gondolatokra készíti a német vezetést. Ebben az időben Lenin, az államkapitalista gazdasági ideológia teoretikusa és vezére svájci emigráció-
ban él. Ludendorf tábornok készít tervet, amely szerint titokban megállapodnak Leninnel; Oroszország-
ba juttatják, a forradalom élére állva azt győzelemre viszi, majd békét köt Németországgal. Ezáltal visz-
szaáll az egyfrontos háború.

A megállapodásnak megfelelően Lenint egy le-
pecsételt marhaszállító vagonban Finnországon ke-
resztül a németek Oroszország területére szállítják. Lenin hazatérése még korainak bizonyult, így visz-
szaszökött Finnországba, de az oroszországi fejle-

mények rövidesen lehetővé tették ismételt hazatérését. A forradalom győzelme után a breszt-litovszki béketárgyalások során — legközvetlenebb munkatársai rosszallása ellenére — befejezte a németek elleni háborút, és békét kötött. A békekötés megtorlásaként meglehetősen nagy számú külső és belső intervenció nehezítette az új kommunista irányítású állam kialakulását. Ezek között természetesen megtaláljuk volt szövetségesei, az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország csapatait is. Majd csak 1921-ben tudott a lenini vezetés ezek fölött teljesen úrrá lenni.

Wilson amerikai elnök 1917 január havában a diplomáciai megtévesztés kitűnő példáját adta az úgynevezett 14 pontból álló békenyilatkozat publikálásával. Csalárd módon Németországnak azt ígérték, hogy a wilsoni elvek alapján területveszteség és jóvátétel nélküli méltányos békét kötnek vele. Ez ügyben 1918. október 3-a és november 5-e között még egyeztető jegyzéket is váltottak. Németország lépre ment, letette a fegyvert.² Míg a németek komolyan vették, addig Wilson szövetségesei Anglia és Franciaország csupán eszköznek tartották a 14 pont nemes szólamait.

Az így is hosszúra nyúlt háború a hátszínre kimerítette. A szegénység és a nélkülözés talaján könnyen megeredt a marxista demagógia. Eljött a népámítók ideje. Ausztriában teljes a zűrzavar. Magyarországon Oroszország után elsőként kikiáltják a tanácsköztársaságot. A bolsevizmus hatalomra jut. Ausztria elveszti nagyhatalmi státusát, leszakad

Csehszlovákia, Olaszország és a kreált Jugoszlávia jelentős területekkel csönkítja. Magyarország önálló állammá alakul. Magyarországot éri a legnagyobb területi veszteség. Elkobozzák területének kétharmadát. Elveszti csaknem az összes bányáját, erdejét, legjobb termőföldjeit, vasútvonatainak mintegy 80%-át. Hatalmas jóvátételi kötelezettséggel sújtották.

Németország megcsönkítése ugyan jelentős volt, de arányait tekintve elmaradt Magyarország területvesztésétől. Németlakta területek kerülnek Csehszlovákiához, Lengyelországhoz, Belgiumhoz. Elzász-Lotharingiát Franciaország kapja. Elkobozzák pénzen vásárolt gyarmatait. Flottáját elkobozzák vagy megsemmisítik. Külkereskedelmét megbénítják. Mindezek mellett olyan hatalmas pénzbeli jóvátételt szabtak ki, amelynek évenkénti törlesztése 1985-88-ban járt volna le. A jóvátételi kötelezettséget nemzetközi valutában határozták meg. A törlesztést megnehezítendő, a franciák 1923-ban, békeidőben katonailag megszállták Németország legfontosabb iparvidékét, a Rajna-vidéket. Termelését a jóvátétel produktív zálogaként egyszerűen elvették. Legfontosabb tengeri kikötőjét, Danzigot szabad kikötővárossá nyilvánították. Az új lengyel állam nem is volt Dnaziggal határos. Ezt megoldandó Németország testéből kihasítottak egy korridort az áruszállítás szükséglete ürügyén.

Vajon fenntartható lehetett-e tartósan ez a természetellenes állapot? Nyugodtan állíthatjuk, a Német Nemzet Hitler nélkül sem viselte volna el több évti-

zedén keresztül ezt a helyzetet. Nem kellett ahhoz Hitler, hogy a német nép letépje magáról a nemzetközi imperializmus fojtogató karmait. Hitler csupán felgyorsította ezt a folyamatot. Helyénvaló itt feltenni a kérdést azokhoz a kozmopolita népbolondítók uszályába került németekhez, akik oly hangosan versengenek Hitler szidásában a második világháború miatt. Vajon a második világháború nélkül 1985-88-ban a német nép saját vagyona, életszínvonala megközelítette volna-e azt, amit a vesztes második világháborúval elért?

A világpolitika alakulása az I. világháború után

Magyarországnak a hatalmas terület és erőforrások elvesztése után újjá kellett szerveznie egész gazdasági szerkezetét. Rendkívüli módon nehezítette ezt a kreált Jugoszláviából, Csehszlovákiából, de különösen a románoknak ítélt Erdélyből elűzött magyar tömegek Csonka-Magyarországra menekülése. Ezek a magyarságukat minden körülmények között vállaló magyar családok évekig vasúti holtvágányokra kivontatott tehervagonokban tengethették csak életüket. Az elhatalmasodott infláció mindenkit elszegényített. A lakosság szinte teljes egésze felélte már tartalékait, mire 1927-ben Bethlen István kormánya bevezethette az új értékálló pengőrendszert. A kezdeti fellendülést azonban megtörte és súlyosan visszavetette az amerikai tőzsdekrachhal indult, majd az egész világ gazdaságát sújtó 1929-33-as világgazdasági válság. A magyar fizetőeszköz stabilitását azonban nagy erőfeszítések árán sikerült megőrizni.

Ausztria — mivel gazdasága korábban is fejlettebb volt — valamivel könnyebben úrrá lett a háború elvesztése utáni zűrzavarban.

Nehezen tudott azonban belenyugodni nagyhatalmi szerepének elvesztésébe. Úgy gondolta, az ugyancsak vesztes Németországgal közös államot alkotva ez az állapot még létrejöhet. Az osztrákokat ezúttal kínos csalódás éri. A Páris környéki "béke-

szerződésben" a békét osztók egyszerűen megtiltják a két állam egyesülését.

Németországban ugyan nem jött létre tanácsuralom, bár a helyzet ehhez nagyon is közel állott. Karl Liebknecht és világpolgártársai egészen közel álltak a hatalom megragadásához. Tárgyilagosan meg kell mondjuk a szocialista demagógia befogadására a német munkástömegek hajlamosabbak voltak, mint a magyarok. Ezt később nem csak a nemzeti szocialista mozgalom sikere igazolta, de 1945 után a kettéosztott Németország szovjet övezetének példája is bizonyítja. Tudott dolog, hogy egyetlen "szocialista gyarmaton" sem épült ki olyan erős ideológiai korlátoltság, mint az úgynevezett Német Demokratikus Köztársaságban. Ma már könnyen megmosolyogjuk, hogy szuverenitásunk adás-vételi szerződésének közeli lejáratával a Szovjetunió és az Egyesült Államok kezdeményezte "rendszerelváltás" idején Románia után éppen Kelet-Németország okozta a legnagyobb gondot a nagyhatalmaknak. Hiába próbálta meggyőzni Sevarnadze szovjet külügyminiszter már két évvel korábban az NDK vezetőit, hogy rendszerük fennmaradásának semmi létalapja sincs. Honecker és társai nem ismerték vagy nem akarták felismerni a szabadulás lehetőségét. Változatlanul úgy érveltek: azért, hogy a szomszédban lakásfelújítást végeznek, nekik még nem feltétlen fontos lecserélni a tapétát.

Igaz ugyan, hogy 1953-ban elsőnek adták a világ értésére: elégük van a szovjet megszállásból. Ez azonban nagyon erőtlen tiltakozás volt. Csak Berlin-

re korlátozódott. A helyi szovjet alakulat könnyedén elfojtotta. Mérete, ereje, de különösen a felkelők elszántsága meg sem közelítette az 1956-os magyar szabadságharcot. Annál is inkább elgondolkodtató ez a tény, mivel mindenki által ismert, sőt elismert a német katona kiváló harci tulajdonsága és hősiessége az első, de különösen a második világháborúban. A lélektan kutatói, katonai és polgári elemzők a mai napig sem tudják elfogadható magyarázatát adni a Wehrmacht — nyugodtan mondhatjuk — egyedülálló második világháborús teljesítményének.

A háttérnek ez a nagyfokú szociális feszültsége is kényszerítő hatással volt a német vezetésre, az idő előtti fegyverszünet elfogadásában. A hadsereg ugyanis még korántsem volt olyan legyőzött állapotban, hogy ez elkerülhetetlen lett volna. Az egyazon központból irányított wilsoni 14 pontos ajánlat és a háttérnek fellázításának együttes hatása megtévesztette a korabeli német vezetést. Tulajdonképpen ez a körülmény, ez a rossz tapasztalat hajszolta bele a hitleri vezetést a második világháború végelgyengülésig való folytatásába. Úgy tűnik, az első világháborús hibát a német lakosság is felismerte. A háttér fegyelme és rendje súlyos bombatámadások ellenére sem bomlott fel. Zűrzavarról még a legutóbbi időkből sem tudunk.

Az Egyesült Államok haszonleső módon csak a háború második felében lépett be az antant oldalán, de akkor is csak jelképes katonai erővel. Így a háború utáni osztozkodásnál nem csak "békebírói" szerepét veszítette el, de saját kívánságait sem tudta érvénye-

síteni. A kocnból használható részeket nem kapott. Elfogadták viszont Wilson fanatikus tervét, a Népszövetség létrehozását, de csak azért, hogy annak felhasználásával segítsék háborús nyereségük minél teljesebb realizálását. Az Egyesült Államok vezetése már a szervezet megalakítása során felismerte: ez sem fog számára gyakorlati előnyöket biztosítani, így végül be sem lépett. A Népszövetség kitűnő eszköz volt a győztes hatalmak kezében a legyőzött államok folyamatos megalázására, az új, kreált államok: Jugoszlávia és Csehszlovákia állami és gazdasági konszolidációjához, valamint Románia területi integrációjának megszilárdításához. Csonka-Magyarország teljes gúzsba kötéséhez pedig létrehozták a kisantant államok szövetségét, amely ugyancsak kitűnő eszköz volt az árulásuk jutalmául kapott magyar területek biztos megtartásához, lakosságuk megfélemlítésére, erőteljes asszimilálására.

Szovjet-Oroszország 1921-22-ben a különböző intervenciók kifáradása és legyőzése után végre megkezdhette gazdaságának helyreállítását a termelés beindítását. Kísérletet tett a megszilárdulóban lévő új társadalmi rendszer külföldi elismertetésére. Cári elődjének világháborús szövetségesei azonban a diplomáciai elismerés fejében ígéretet szeretnének kapni a háború céljára folyósított kölcsöneik visszafizetésére. Létre is hozzák a Genovai Konferenciát, amelyen a hitelek visszafizettetése mellett az új szovjet hatalom által államosított külföldi vállalatokat is visszakövetelték. A szovjet vezetők mindent elutasítottak, így a konferencia eredménytelenül zá-

rult. Leninék párhuzamosan a német vezetőkkel is tárgyaltak. Mivel a győztes hatalmak Németország köré valóságos vesztegzárat húztak, kiszorítva minden gazdasági és kereskedelmi együttműködési lehetőségéből, kénytelenek voltak elfogadni a nagyon is sovány ajánlatot. Így Németország lemondott az új orosz kormány által államosított német tulajdonokról és az egymásnak okozott háborús károk megtérítéséről. A megállapodás 1922. április 16-án a rapallói szerződésben öltött testet. Megállapodtak a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok kiszélesítésében is.

Anglia csak 1924. február 2-án, Japán 1925-ben, az Egyesült Államok azonban csak 1933-ban ismerte el Szovjet-Oroszországot. Ennek fejében Leninék lemondtak a felforgató kommunista tanok terjesztéséről ezekben az országokban. Amint később látni fogjuk ezt csak az Egyesült Államok esetében tartotta be, de ott mindvégig.

A német-orosz gazdasági együttműködésre mindkét félnek nagy szüksége volt. A két állam elszigeteltsége olyan nagyfokú, hogy szinte csak egymással volt gazdasági kapcsolatuk. A hosszú nyúlt háború pedig mindkét állam gazdasági erőforrásait teljesen kimerítette. Az egyébként is elmara-
dott feudális Oroszország gazdaságát tovább gyengítette a "szocialista" átalakulás. A világtörténelemben példa nélküli éhínség pusztított egész Szovjet-Oroszországban. Szovjet közlés szerint 1921-22-ben az éhezők száma elérte a 37 milliót. Az éhen haltak

száma több tízmillióra tehető. Az ugyancsak éhező Németország egymilliárd márkát gyűjtött és adott át megsegítésükre.³

Lenin felismerte, hogy a korabeli körülmények között az államkapitalista gazdaság kialakítása szinte megoldhatatlan feladat. A NEP-kornak bevezetésével próbálja meg enyhíteni a lakosság hihetetlen nyomorúságát. Láthatatlan kezek azonban megállítják. Nem engedik meg a kapitalista restauráció felé mutató legenyhébb gazdasági fordulatot sem. Kaplan Dóra zsidó nő merényletet követ el Lenin ellen. Lenin sebesülésébe 1924-ben belehal. A szovjet állam élére e láthatatlan kezek a világtörténelem legnagyobb hóhérát, Sztálint segítik felkapaszkodni. Benne nem csalódnak. A totális bolsevik állam megvalósítása 1939-ig mintegy 40 millió szovjet állampolgár életébe kerül, amelyet növelni fog a második világháború 27 milliós vesztesége. Kétségtelen, hogy a faekével szántó feudális Oroszországból atomhatalom lett, mégis fel kell tenni a kérdést: vajon megérte-e?

A szovjet nyersanyag- és energiabázis kiépítéséhez szükséges gépek zömét a rapallói szerződés nyomán német gyárak szállítják.⁴

A húszas évek második felében az angol-francia szállítások is megélénkülnek. Szerény mértékben ugyan, de amerikai vállalkozók is feltűnnek a szovjet ipar fejlesztésében. Feltételeik kedvezőtlenebbek a német ajánlatoknál, így a német-orosz gazdasági kapcsolatok egyenlőre töretlenek, és vezető helyet

foglalnak el a két ország kereskedelmében. Ez az együttműködés nem csak egyenrangúnak, kiegyensúlyozottnak, hanem korrektnek is mondható.

A háborúban kimerült német gazdaság minden eredményét lefőlözte a jóvátétel törlesztése. A Weimari Köztársaság csak vegetált, de azt is nehezen. Vezetői képtelenek voltak a versaillesi körből kilépni, így a gazdaság bajaira megoldást nem találtak. Egymást érték a sztrájkok és különböző polgári engedetlenségi mozgalmak. München környékén egy fiatalokból álló rendkívül makacs csoport hívta fel magára a figyelmet, akik néhány vagyonosabb család, sőt néhány katonatiszt szimpátiáját is megnyerték. Érvelésük még Ludendorf tábornok figyelmét is felkeltették. Vezetőjük, Hitler igen hatásos — bár a törvény tisztelő német alkat számára túlságosan bátor — elemzését adta a kialakult állapotoknak. A világ gazdasági válság nyomán a német tömegek elégedetlensége tovább fokozódott. A társadalom tűrőképessége ezen a mélyponton jutott el végső határhoz. Új utakat kellett tehát keresni. A társadalom egyre szélesebb rétege ismerte fel: a régi konvenciók helyett újakat kell találni. Hitler és társai szuggesztív módon mondták el különböző gyűléseiken az Ország bajait és az azoktól való megszabadulás módját. Forradalmi kísérletük azonban nem járt eredménnyel. Elhatározták tehát, hogy forradalmi elveiket a természetes evolúció szerint törvényes választások útján viszik győzelemre, amely végül is sikerrel járt.

Németország hatalmi átrendeződése gyorsan megtörtént. Hitler és társai megkísérik a Népszövet-

ség keretein belül elérni Versailles béklyóinak lazítását. Rövid időn belül rá kellett ébredniük: erre a legkisebb lehetőség sincs. Majd közvetlen tárgyalások útján próbálkoztak, de az angolok, különösképpen pedig a franciák makacsságán minden erőfeszítésük kudarcot vallott. Nem tudom szabad-e csodálkozni, hogy miután világosan meggyőződtek, azt kizárólag a győztes hatalmak érdekképviselőire hozták létre, kiléptek a Népszövetségből. Érdekes módon Németország helyének elfoglalására az addig kirekesztett Szovjetuniót kéri fel. Sztálinék örömmel tesznek eleget e szégyenletes meghívásnak.

A német nemzeti szocialista kormány nem rejtívéka alá külpolitikai céljait, amelyet még hatalomra jutása előtt hirdetett. Bármilyen módon fel kell oldani Németország elszigeteltségét, Versailles szigorát. Legalább olyan mértékig, hogy a német gazdaság egészséges fejlődését tovább nem akadályozza. A hitleri vezetés négy éven keresztül nem szűnt meg ennek békés lehetőségét keresni. Miután tapasztalniuk kellett, hogy tárgyalópartnereik a legkisebb kompromisszumra is képtelenek, egyoldalú lépésekhez folyamodnak. Hitler rendelkezésére 1936. március 7-én a Weermacht bevonul a demilitarizált Rajna-vidékre, s ezzel visszaállítja e területen Németország szuverenitását. A német-angol tárgyalások ellehetetlenülése után 1937. január 30-án Hitler bejelenti: megtagadja mindazon kötelezettségek teljesítését, amelyeket a versaillesi szerződés a Reichbankra és a birodalmi vasutakra előírt.

Az angol és francia diplomácia elégedett. Tulajdonképpen erre vártak. Céljuk Németország újabb háborús keletkezésére kényszerítése, amely felé Hitler és kormánya megtette az első lépést. A jövőben az angol-francia diplomácia minden tevékenysége — még ha ennek ellenkezője is látszik — e cél minél teljesebb elérése. A hagyományosan gyenge német diplomácia, amint látni fogjuk, a Szudéta-vidék békés visszacsatolását követően valósággal belesétál ebbe a jól kiszámított csapdába. Régi, elkönyvelt megállapítás: A németek kitűnő szervezők, de rossz politikusok. Ezúttal ez hatványozottan igaz.

Az 1933-as év nem csak Németország politikájában hozott figyelemre méltó változást a nemzeti szocialista kormány hatalomra jutásával. Úgy tűnik a világgazdasági válság fájdalmas leküzdése az Egyesült Államokban is új embereket, egyúttal új politikát igényel. Ebben az évben foglalja el elnöki székét Rooseveltt, aki ugyancsak új módszereket vezet be a gazdaság konszolidálására. Hogy csak egyetlen fontosat emeljünk ki: megszüntette a lakossági csekkforgalmat. Ismét bevezette a készpénz használatát. Gondoljunk csak napjaink megszámlálhatatlan hitelkártyájára, amelyek egy komoly gazdasági krízis esetén — amelyet számos közgazdász már csupán karmyújtásnyira vél látni — mit is érnek ezek a kis műanyaglapocskák? Rooseveltt első jelentős külpolitikai lépése a Szovjetunió diplomáciai elismerése. Nagyívű koncepciója egyszerűen nem nélkülözheti a Szovjetuniót. Japán ugyanis egyre komolyabb versenytársává kezd növekedni,

amellyel Amerikának előbb vagy utóbb, de le kell számolnia. Háború esetén e szívós nemzet legyőzéséhez óriási vérveszteségre van szükség. Az Egyesült Államok ezt nem vállalhatja magára. Mindenképpen nagy embertartalékokkal rendelkező szövetségesre van szükség. Mégpedig olyanra, akit az ellenfél javaiból lehet majd megfizetni, és lehetőleg szomszédja legyen Japánnak. E feltételeknek a Szovjetunió tökéletesen megfelel. Különben is van elszámolni valójuk. Az 1905-ös csuszimai ütközetben a Japánok súlyos vereséget mértek az oroszokra.

Fontos megjegyezni, Rooseveltt ekkor még első sorban egy Japán elleni háborúban gondolkodott. Különösképpen ez motiválta a Szovjetunió diplomáciai elismerését. Időközben ez polgárjogot az amerikai külpolitikában. Davies, volt moszkvai nagykövet brüsszeli állomáshelyéről 1939. január 18-án Harry Hopkinshoz írt levelében még München után is így vélekedik: "E távolabbi elgondolásokból (:Németország elleni tervek:) eltekintve is, közös érdeke a Szovjetunióknak és kormányunknak, hogy — Japán miatt — a két hatalom egymással jó viszonyban álljon". Az angol és francia kormány makacs németellenessége azonban jobb lehetőségeket kínál Rooseveltnak. Japán legyőzése a Szovjetunió vérveszteségével csupán azzal az előnnyel jár, hogy ipari konkurensét kikapcsolhatja. Legalább is egy időre. Új, olcsó nyersanyag- és energiabázisokhoz, különösképpen új piachoz nem segíti. Japán ugyanis nem rendelkezik gyarmatokkal, ahonnan mindez beszerezhető. Japán ipara már ebben az idő-

ben is többnyire önellátó, kevésbé szorul rá más államok termékeire. Rooseveltnak sokkal inkább az európai gyarmattartó hatalmak (Anglia, Franciaország, Belgium, Portugália, Spanyolország, Hollandia stb.) birtokaira lenne szüksége. E hatalmak azonban valamilyen formában szövetségesei, de legalábbis nem állnak vele szemben. Az európai piac az, amely leginkább alkalmas az amerikai termékek befogadására, de csak akkor, ha sikerülne az angol-francia dominanciát megtörni. Mai tudásunkkal nehezen tudjuk megérteni, hogy a kalmár Anglia és a haszonlesésében makacs Franciaország korabeli vezetői ezt az egyszerű képletet nem tudták felismerni.

Így történt, hogy az első világháború igazságát kereső hitleri vezetés egyre jobban felkeltette Rooseveltnak érdeklődését. Ahhoz eléggé jól ismerte az angol és francia politikai gondolkodást (:teljesen mindegy, ki van éppen kormányon:), hogy megállapíthassa: Az I. világháború előtti állapotok, még csak megközelítően sem állíthatók vissza békés eszközökkel.

A háború pedig általában a győztesek bizonyos fokon veszteségével is jár. Az amerikai politikai gondolkodást már a múlt század második felétől tettenérhetően motiválta: hasznot kell húzni mások háborújából. Ez a torz filozófia hatványozottan jellemezte Rooseveltet. Az európai torzsalkodások elemzése alapján új tervet készített, amely ha figyelembe vesszük a hatalmas államszövetség termelőkapacitását és geopolitikai helyzetét, a korabeli közlekedé-

si, szállítási, haditechnikai állapotokat és lehetőségeket, nem is volt olyan zseniális, sokkal inkább cinikus és erkölcstelen. Dehát — ahogy mostanában mondani szokták — a politika nem erkölcsi kategória.

Roosevelt elképzelése nagy vonalakban az alábbiakban összegezhető:

1.) A Szovjetunió világháborús szövetségét minden áron meg kell nyerni, természetesen a kialakuló szövetségi koalíció teljes egyetértésével.

2.) Az európai háborút olyan mértékben kell kiterjeszteni, hogy a szövetségi koalíció minden tagja minél nagyobb mértékben rákényszerüljön az amerikai hadi-, élelmiszeripari és egyéb szállítási fogadására, mégpedig készpénzfizetés mellett.

3.) Különösen fontos a legerősebb és legnagyobb gyarmattartó hatalmak, Anglia és Franciaország gazdaságának teljes kimerüléséig folytatni a háborút. Ha szükséges, akár Németország közvetett segítségével is. (Németország feltétel nélküli kapitulációjának követelése.)

4.) A legyőzendő ellenség iparát, termelőbázisát, városait teljesen szét kell zúzni, majd a háború után tőkeexpauzó(?) keretében újjáépíteni, amely lehetővé teszi a nagymértékű gazdasági behatolást. (:Marshall-segély:)

5.) A háború vívásához a lehető legkisebb mértékű haderő bevetése, azt is csak a háború befejező szakaszában. Az emberáldozatok zömét a szövetségesek, különösképpen a Szovjetunió biztosítsa.

6.) A háború fő terhét viselő Szovjetunió anyagi és fegyverutánpótlását szövetségeseink minél nagyobb szállításaival is biztosítani kell. E célból Lend Lease alapján jelentős ipari és hadi terméket szállítunk részükre. (:Különösen Angliának!:))

7.) A Szovjetunió emberi és anyagi veszteségeit — mivel a kiszabható jóvátételi terhek erre nem nyújtanak elégséges fedezetet — területi zsákmánnyal és az általa elfoglalt államok meghatározott idejű érdekszférájába adásával kell kárpótolni.

8.) A szövetségi koalíción belül a Szovjetunióval külön titkos szerződést kell kötni az Atlanti Charta ígéreteinek realizálására, az energia- és nyersanyagvagyonnal rendelkező gyarmatok fellázításával elérhető azok leszakadása a volt gyarmattartóktól való felszabadítás ürügyén. Ezek anyagi erőforrásait "piaci alapon" az Egyesült Államok ipara számára biztosítani kell. Amennyiben a gyarmattartó hatalmak és a Szovjetunió között konfliktus keletkezne, úgy azt az Egyesült Államok közvetítőként, ha kell döntőbíróként rendezi.

9.) Az amerikai és szovjet érdekek biztosítására nemzetközi szervezetet kell létrehozni, amelyben a nagyhatalmak különleges jogokat kapnak.

10.) Az Egyesült Államok és a Szovjetunió szoros együttműködését, közös hadiipari és tudományos kutatási tevékenységét a háború után is minden körülmények között biztosítani kell.

11.) Az Egyesült Államok és a Szovjetunió szövetséges fegyveres erejét békeidőben is mindvégig

olyan szinten kell tartani, hogy vele szemben semmiféle ellenséges koalíció ne alakulhasson ki.

12.) A háború befejezésével kialakítandó Status quo-t legalább 50 évig minden körülmények között fenn kell tartani.

Visszapillantva a második világháborút követő 50 év történetére, tulajdonképpen Rooseveltt és utódait e terv minden elképzelését megvalósították. Igaz ugyan, a két nagyhatalom háború utáni együttműködése nem szokványos, hanem nagyon is különleges módon: hidegháborús szereposztásban valósult meg. Erre a gyarmatok fellázítása, a kelet-európai érdekszférának nevezett új gyarmatbirodalom működtetése érdekében valóban szüksége is volt a két nagyhatalomnak. Nem lehet tagadni a két szuperhatalom — ahogyan magukat nevezik — a világ színpadán az 50 év során valóban nagyot alakított. A világ történészei nem ismerték fel vagy nem merték felismerni a hidegháborús acsarkodás álarca mögötti cinikus összekacsintást. Pedig bizony sokszor kilógott a lóláb. Állítólag Churchill már a háború folyamán rájött, hogy Rooseveltt és Sztálin a háta mögött összejátszanak. Egyre inkább tapasztalta, hogy Roosevelt nagyon is "szerelmes pillantásokat vet" afrikai olajkútjaira.⁵ De akkor már késő! Rooseveltt az Atlanti Charta tárgyalása során olyan csőbe húzta, amelyből már nem szabadulhatott. A szóbeszéd szerint állítólag Rooseveltt halála nem betegségből következett be, hanem Churchill megmérgeztette, gondolván, egy új elnök mellett kibújhat az Atlanti Chartában vállalt kötelezettségei alól. Ez

motiválta fultoni beszédét is, amelyben közös harcot sürgetett a szovjet vasfüggöny ellen. Ennek jegyében ajánlotta, hogy közösen használják a "közös ellenség" ellen e pillanatban még meglévő haditámaszpontjaikat a világ minden pontján. De hiába! Az új amerikai vezetők könnyen átláttak a szimatát vesztett Churchill nagyon is szakadt szitáján. A Szovjetunió szapulásába ugyan belementek, az ötlet még kapóra is jött, de ennél tovább nem léptek. A Szovjetunió tehát teljesítette, majdan teljesíti is a Roosevelttel kötött megállapodás minden pontját. De ennek még nem jött el az ideje. Ahogy Bevaerbrook angol haditermelési miniszter mondta Sztálinnak: "előbb meg kell nyerjük a háborút". Roosevelt és Sztálin teheráni megállapodásának realizálhatósága érdekében a világ ötvenmillió halottal fizetett!

Most pedig vegyük szemügyre e galádságában páratlan világattrakció kulisszák mögötti titkos részleteit, amelyeket mai ismereteink szerint tudunk.

A második világháború előkészítésének kevésbé ismert részletei

Hitler hatalomra jutása után tervet készített az első világháború után Németországtól elvett területek visszaszerzésére. Érthető, hogy a különböző erre vonatkozó tárgyalások eredménytelensége következtében önálló cselekvésre szánta el magát. Első helyre sorolta a Rajna-vidék feletti német szuverenitás visszaállítását. A terület pillanatnyi helyzete nem is Versailles egyenes következménye, hanem a franciák mohóságának terméke volt. Franciaország 1923-ban — miután a gazdasági csőd szélén álló Németország haladékat kért a jóvátétel fizetésére — válaszul békeidőben katonailag megszállta a német ipar szívéét, a Rajna-vidéket. A híres iparvidéket produktív zálogként saját igazgatása alá vonta, termelését jóvátételként közvetlenül elszállította. Az angol és amerikai diplomácia rosszallását kihasználva Németország tárgyalásokat erőszakolt ki a francia csapatok visszavonása ügyében. A tárgyalások 1925-ben a locarnói egyezményrel zárultak. Talán mondani is felesleges, Németország újabb kárára. A francia csapatok csak 1930-ban hagyták el az önkényesen elfoglalt Rajna-vidéket, de csak azzal a feltétellel, ha a Rajna-vidéket teljes egészében demilitarizálják, Németország pedig a jóvátételt a versaillesi határidő előtt kifizeti. Így történt, hogy a franciák a német jóvátétel "előtörlesztéséből" építették meg a Maginot-vonalat. Majd csak ennek elkészülte után, 1930. június 30-án vonult ki az utolsó francia egység a Rajna-vidékről.

Franciaország azonban nem csak a Maginot-vonal megépítésével készült egy Németország elleni háborúra. 1935. március 15-én a francia parlament megszavazta a kétéves katonai szolgálatot. Majd ez év május 2-án megkötötte a Szovjetunióval az 5 évre szóló kölcsönös segítségnyújtási egyezményt, s ezzel formálisan is felrúgta a locarnói egyezményt. Ez az egyezmény ugyanis — még a franciák sem tagadták — kimondottan Németország ellen irányult. A német diplomácia ugyan megpróbálta a francia kormányt más belátásra bírni. Figyelmeztetett, hogy ez az egyezmény lehetőséget ad — amellyel az oroszok élni is fognak — a Moszkvából irányított III. Internacionálénak erőteljes kommunista befolyásra. Így Párizs rövidesen Moszkva befolyása alá kerülhet. Ezt az érvet egyébként a francia ellenzék is erőteljesen hangsúlyozta. Ezeket az aggodalmakat igazolták az 1936 áprilisi francia választások, amelyek következményeként a zsidó Leon Blummal az élen "Népfront kormány" alakult. A francia parlament azonban 1936. február 27-én ratifikálta az egyezményt. Németország természetesen nem maradhatott közömbös, hisz senki előtt sem volt titok, mi az egyezmény célja. A franciák inkorrektisége a locarnói-egyezménnyel kapcsolatban — amelynek nagyon is jelentős előnyét húzták — még Angliát és Olaszországot (:a locarnói-egyezmény aláíróit:) is meglepte.

Csak a naivak és Németország antagonista ellenségei csodálkozhattak azon, hogy Németország válaszlépésként 1936. március 9-én bevonult a demilitarizált Rajna-vidékre, és visszaállította Németország szuverenitását.

Számos jel arra vall, hogy Németország elleni második világháború hangulatának szításában maga Mussolini is részt vett. Ennek első jelét Hitler az osztrák Anschluss idején tapasztalta. Az osztrák kormány irattárában ugyanis megtalálták azt a Mussolini-levelet, amely nemrég még a németekkel szembeni ellenállásra buzdította az osztrák kormányt.

Franciaország több tárgyalást kezdeményezett a Népszövetségben és azon kívül is, hogy nemzetközi nyomással érje el a német haderő visszavonását a Rajna-vidékről. Ezek azonban eredményt nem hoztak. Így a németek akciója felett végül is napirendre tértek. A szovjet-francia szövetség megkötése viszont határozottabb lépésre kényszerítette az Egyesült Államok diplomáciáját egy U.S.A.-Szovjetunió szövetségi szerződés létrehozására. Bár ennek titkosságára nagyon ügyeltek. Rooseveltné a moszkvai nagykövetsége élére 1936 őszén új vezetőt nevez ki fiatalkori barátja, Joseph E. Davies személyében. Davies ugyan nem diplomata, hanem gazdasági szakember. Legfőbb erénye, hogy abszolút bizalmasa Rooseveltnak, aki a hivatásos diplomatákkal, sőt a külügyminisztérium teljes apparátusával — a külügyminiszter kivételével — szemben áll. Így többszörösen fontos, hogy a Szovjetunióra alapozott távolabbi elképzeléseit Moszkvában bizalmi emberek képviselje. Davies nem nélkülözte a diplomácia szolgálatában szükséges kvalitásokat. Szovjetunióbeli tevékenységével bizony megszégyenítette a külügyminisztérium hivatásos diplomatáit.

Moszkvába utazása előtt Sumner Welles tájékoztatja, hogy az amerikai érdekek és amerikai polgárok

védelmén kívül milyen "kivételes ügyek" elintézése a célja moszkvai küldetésének:

1.) A cári adósságok fizetésének teljesítése, de ezt csak igen tapintatosan szabad felvetni. (:tudott dolog, hogy elődjét, Bullitt nagykövetet azzal az ürüggyel hívták vissza, mert Litvinovval ez ügyben folytatott tárgyalásai nagyon elmérgesedtek:)

2.) A jövő évben lejáró kereskedelmi szerződés megújítása. Bár ez rutin feladat, amelyhez Davies személye nem volt feltétlenül szükséges.

3.) Egy másik feladat — írja Davies —, amelynek teljesítését nagyon a szívemre kötötték, a Szovjetunió politikai, gazdasági és katonai erejének és hatalmának, valamint az orosz-német viszony alakulásának megvizsgálása.⁶ Hozzátehetne volna: a németek elleni háborúra való felbujtás és uszítás, amelyet a Szovjetunió a háború végén Lenin renddel jutalmazott.

Daviest az ünnepélyes búcsúfogadás előtt feleségével Rooseveltt családias dinnerre hívta meg. A dinner után az elnökkel annak dolgozószobájába vonultak. Rooseveltt itt személyes eligazítást tartott. Elsősorban arról kér tájékoztatást, milyen erősnek ítéli meg a Szovjetuniót katonai és gazdasági szempontból. Meg kell figyelnie, milyen magatartást tanúsítana az orosz kormány egy európai háború esetén. Davies ugyan nem szól róla, biztosra vehetjük, legfontosabb feladatának a szovjet politika németellenes irányváltásának — amely tulajdonképpen a Szovjetunió amerikai elismerésével kezdetét vette — fokozását, orientálását jelölték meg.

A szovjet vezetés Hitler hatalomra jutását kezdetben jó jelnek tekintette. A Német Nemzeti Szocialista Párt nevét rejtett ígéretnek tartották. Bizonyos mértékig ezt indokolni látszott a Szovjetunió és a háborút veszített Németország mintegy tízéves gyümölcsöző gazdasági együttműködése. Sztálin Hitler a tervezett majdani német kommunista forradalom előőrsének tekintette. Utasította a berlini kommunista párt vezetését: ezután ne a náci párt ellen, hanem a szociáldemokrata párt ellen harcoljon.⁷

Az Egyesült Államok diplomáciai elismerését követően azonban az orosz politika irányváltása nyomon követhető. Éppen ezért bizonyíték hiányában is fel kell tételezni, hogy ez Amerika kívánságára történt. Davies kinevezésével pedig alaposan felgyorsult. A szovjet vezetők örömmel fogadták az amerikai vezetés ajánlatát a német kapcsolatok teljes leépítésére. Még csak nem is mérlegeltek, pedig valódi érdekük pontosan a németekkel való együttműködés fokozását igényelte. Ezt Amerika is tudta. Davies az 1937. március 26-án kelt a spanyolországi helyzetről írt jelentésében maga is kifejti: Európa helyzete tulajdonképpen egyszerű. Ha Anglia, Franciaország, Olaszország és Oroszország Németországgal egyezsége lépne és kereskedelmi egyezményrel biztosítanák Németország nyersanyagellátását, amely fedezné életszükségletét, úgy ezek az államok megszabadulhatnának a nyomasztó fegyverkezés terhétől és egy katasztrofális háború veszélyétől.⁸ Sztálinék is érezték, bizonyítaniuk kell. Haladéktalanul hozzá is láttak. Sztálin az orosz nemzeti

kincsek özönét, hatalmas értékű ikonokat juttat fil-
lérekért Davies tulajdonába. Később Davies gyűjte-
ményéből került elő Nagy Katalin cárnő gyémántok-
kal kirakott deréköve is. Egykori egyeteme, a wis-
consini főiskola részére egy sok darabból álló ikon-
gyűjteményt adományozott.

Amint látni fogjuk, a Molotov-Ribbentrop egyez-
mény megkötése idején Davies víziójában ismét meg-
jelenik Németország és Oroszország együttműködésé-
nek lehetősége, amelyet az emberi civilizáció veszé-
lyének tart, mivel terjeszkedési igényeik kölcsönö-
sen kiegészíthetik egymást.⁹ Éppen ezért az
Egyesült Államok a józan logika alapján bizonyos
mértékig kételkedett a Szovjetunió őszinte együtt-
működési készsége felől.

Szólni kell azonban az orosz-német kereskedelmi
kapcsolatok amerikai igényű lebontásának egy
másik — az oroszok számára korrektnek ugyan nem
mondható, de gyakorlati értékű — okáról is. Anglia
már 1932-ben azzal az indokkal mondja fel a Szov-
jetunióval kötött kereskedelmi szerződését, hogy az
oroszok csak eladnak Angliának, de nem vásárol-
nak. A megszerzett valutát németországi vásárlá-
sokra fordítják.¹⁰ Majszkij, a Szovjetunió londoni
nagykövete azzal védekezik: a másféléves lejáratú
angol hitelekkel szemben Németország 5 éves visz-
zatérítésű kölcsönt ad. Pedig a két ország gazdasági
lehetőségei közé ebben az időben alig ha lehet egyen-
lőségi jelet tenni.

Nyilvánvaló, hogy az egyre növekvő orosz vásár-
lások nyomán a német hitelek komoly mértékre

növekedtek. A szovjet gazdaság viszont 1932-33-ban olyan nehéz helyzetbe került, hogy valutaszerzés céljára kénytelen volt élelmiszert eladni. Lakosságának pedig a legszükségesebb élelmiszereket még jegyre sem tudta biztosítani. Tudott dolog, hogy ebben az időben több millió ember egyszerűen éhen halt. Ugyanakkor az alaposan felduzzadt német adósságot már nagyobb mértékben törleszteni kellett volna, kapóra jött az amerikai ajánlat, amely egy nagyon praktikus megoldást kínált. Ürügyül használva a német hatalmi és ideológiai átrendeződést, ezúttal már mint konkurens szocializmust, ellenséges propagandát indítottak Németország ellen. Ezzel nem csak Amerikának járt a kedvébe, de belopta magát Anglia és Franciaország fokozott érdeklődési körébe is. Válogatott galádság és persze alkalom kell ahhoz, hogy egy valóban nehéz helyzetből ilyen módon próbáljon valaki kitörni. Sztálinnak ez nem okozott problémát. Úgy tűnik azonban magában a szovjet vezetésben annál inkább. Azok a vezetők, akik a jelentős előnyöket biztosító orosz-német együttműködés napi teendőit végezték és tárgyilagosan mérlegelték a politikai irányváltás összes velejáró következményeit, világosan látták, az új szövetség meg sem közelíti a korábbi előnyeit. Véleményüknek hangot is adtak. Sztálin nem tűrt ellenvetést. A kétkedőket, sőt azok munkatársait mind kivégeztette. Mégpedig olyan kirakatpercek alapján, amelyek megdöbbentették a világot.

A szovjet vezetés tárgyilagos szakértőinek drasztikus félreállítása kitűnő lehetőséget nyújt Sztálin-

nak, hogy szövetségi hűségéről meggyőzze az amerikaiakat. Sutba dobja ideológiai "meggyőződését". Nem kíméli az 1917-es forradalmat végigharcolt, valóban hithű kommunista vezetőket, Lenin közvetlen munkatársait sem. Leszámol saját pártjával. Kivégezteti az állam- és pártvezetés első és második vonalvezetésének nagy részét. A tisztogatási akciónak áldozatául esik a párt központi bizottságának 40 tagja, illetve póttagja, 18 volt népbiztos, 50 helyettes népbiztos, 16 nagykövet, a tagköztársaságok elnökeinek és népbiztosainak többsége. A kivégzettek között találjuk: Bucharint, Rykovot, Rakovszkit, Grinkót, Kresztinszkit, Rosengoltzot, Csernovot, sőt Jagodát, a titkos rendőrség főnökét is. A vád minden alkalommal: kémkedés Németország és Japán javára. Ami a legkétségbeejtőbb, a vádlottak egytől-egyig bűnösnek vallják magukat ezekben a vádpontokban.

Sztálin érvényre juttatta a világtörténelem legvadabb Szabadkőműves "forradalmi" törvényét: A forradalmár nem rendelkezik tulajdon életével. Ha arra bármi okból a forradalom vezetőinek megítélése szerint szükség van, a forradalmár aláveti magát. Ha kell hősként, de ha arra van szükség, áruló szerepében is kész meghalni. Ha ennek nem veti alá magát, meneküljön a világ bármely pontjára, a forradalmi hatalom jogot formál kivégzésére. (:Lásd Trockijt:) Tanúi lehetünk ennek majd Magyarországon is az 1950-es évek kommunista diktatúrája idején. A kapitalizmus és a szocializmus országai között mestersegesen kialakítandó hidegháborús szembenállás ér-

dekében Rákosi Mátyás lehetséges ellenfelét, a hithű kommunista Rajk László belügyminisztert "áldoztat" el. Rajk vonakodott beismerni azokat a jugoszláv-ellenes vádakat, amelyet előre elkészítettek számára. Rákosi hivatali utódját, Kádár Jánost küldi hozzá a börtönbe. Kéri, magyarázza meg Rajknak, ne féljen bevallani, amit tőle kérnek. A pártnak most erre van szüksége. A per csak látszat per lesz, formai ügyekkel, amely a világ közvéleményének manipulálására kell. Őt magát nem fogják kivégezni, ellenkezőleg, magas nyugdíjjal, a világtól elrejtve, anyagi bőségben élheti le életét. Rajkot meggyőzték. Vállalta, amit kértek tőle, majd csak kötéllel a nyakában ébredt rá: csúnyán rászedték. A kivégzést Rákosi parancsára végignéző Kádárhoz odakiáltotta: "János, becsaptál!"¹¹

Sztálin nem bízott a közép-európai kommunista-ellenes kormányok üldözése előtt Oroszországba menekült kommunista vezetőkben sem. Ezek többségét is kiirtotta. A magyar Kun Béla és társai Horthy rendőrsége előtt még csak elmenekülhettek, Sztálin azonban végzett velük. A szovjet diktátor likvidálni vélte a németek ötödik hadoszlopának minden lehetséges tagját. Davies egy fogadás alkalmával indignálódva fejtette ki Litvinovnak, a "tisztogatások" visszahatást keltettek Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban. Litvinov válaszában megtaláljuk a több tízezer szovjet vezető legyilkolásának magyarázatát: "A tisztogatás meggyőzhette a világ közvéleményét arról, hogy semmiféle árulás sem segíti többé Berlinnel és Tokióval való együttműködés lehetőségét."¹²

Washington tehát — ha eddig voltak is fenntartásai — biztos lehet a szovjet vezetés szövetségi hűségében. Ilyen nagy áldozat valóban komoly garanciát jelent. Davies megnyugvással jegyzi meg naplójában: "A Szovjetunió erős védőbástya a nemzeti szocialista veszedelem ellen. Az angolszász kétkulacsos ámításra jellemző: néhány hónappal később, 1937 novemberében az angol Lord Halifax Obersalzbergen így méltatja Hitler érdemeit: "A Führer nemcsak Németországnak tett nagy szolgálatokat, hanem azáltal, hogy saját országában megsemmisítette a kommunizmust, útját állta annak nyugat-európai terjedését is, s ezáltal Németországot joggal tekinthetik a Nyugat bolsevizmus elleni védőbástyájának."

Az amerikai-szovjet együttműködés keretében az oroszok lázasan készülődnek a háborúra. Már 1937-ben a propaganda minden lehetséges eszköze szakszerűtlenül figyelmezteti az állam polgárait a háborús veszedelemre, az ország megtámadásának lehetőségére, holott ennek nemcsak a veszélye, de még a lehetősége is kizárt volt. A nehézipar csaknem teljes egészét közvetlenül katonai vezetés alá rendelték. Állandó tárgyalások folynak hadiipari áruk beszerzésére. Az orosz diplomácia már-már szemtelennek mondható módon molesztálja Angliát, de különösen francia szövetségését, hogy miért állnak egyáltalán szóba, miért váltanak folyton jegyzékeket Hitlerrel, ami kiemeli annak nem kívánatos jelentőségét.¹³ Nem leplezik feltétel nélküli hajlandóságukat Németország vagy Japán megtámadására. Majszkij, a Szovjetunió londoni nagykövete 1937 március ele-

jén rendkívül kihívó beszédet mondott. Ebben a világ közvéleményének értésére adta, hogy Oroszország kellően felfegyverkezett ahhoz, hogy egy Japán vagy német támadással vagy egyszerűen mindkettővel is megbirkózzék.¹⁴ Úgy tűnik, ezúttal Majszkij nemcsak a Szovjetunió, hanem Anglia, Franciaország, de különösképpen az Egyesült Államok nevében, azok biztos háborús utánpótlás garanciáját is bírva nyilatkozott. Ismeretes, hogy az 1941. június 22-i német preventív támadást követő néhány hét múlva Sztálin valósággal követelte nemcsak a hadianyag-szállítást Angliától és az Egyesült Államoktól, hanem a második front megnyitását is. Mindez történt annak ellenére, hogy a Majszkij-beszéd és a német megelőző támadás között több mint négy év megfeszített ütemű szovjet fegyverkezés telt el.

Sztálin a 18. pártkongresszus alkalmával (:1939 első negyede:) szinte figyelmezteti az angol és a francia kormányt, szánják már el magukat Németország megtámadására. A szovjet ugyanis már "...megunta a támadókkal(?) szembeni elméleti síkon mozgó ellenállást".¹⁵ A szovjet kül- és belpolitika 1936-tól 1939 augusztus közepéig a Molotov-Ribbentrop szerződés megkötéséig a németek elleni háború óhajának jegyében működött. Egyes jelenségek e vágyat szinte a megszállottságig fokozták. A propaganda minden eszköze felett Sztálin rendelkezik. Sajtó, rádió, mozi, iskola, pártszervezetek, igazgatási központok, sőt maga a hadsereg is állandóan szítják a kommunista hitvallás eszméjét, állandóan hirdetik egy külföldi támadás veszélyét.¹⁶ Az angol,

francia és amerikai diplomáciát folyamatosan ingerli, hogy kötelezzék Lengyelországot a szovjet haderő átvonulásának engedélyezésére egy Németország elleni támadás céljából. Erre azonban ezek a nagyhatalmak nem voltak hajlandóak. Sztálin nehezen érti, miért nem járulnak hozzá Németország megtámadásához. Valószínű nem ismerte az angolszász hatalmak azon trükkjét, miszerint a háborút nem nekik kell megindítani, hanem Németországnak. Ez a felfogás még az Egyesült Államok haderőinek vezetését is uralta. Ez esetben ugyanis őket érte agresszió, mely ellen ők "védekeznek". Ezzel a világ közvéleményét könnyű meggyőzni "ártatlanságukról". Mindennek ellenére majd látni fogjuk, amint a müncheni egyezmény előtt 36 nappal hivatalosan közli Lengyelországgal: csehszlovákiai német betörés esetén felmondja a lengyel-szovjet meg nem támadási szerződést, hogy Csehszlovákia megsegítése céljából átvonuljon Lengyelországon.

A német gazdaság ereje nagymértékben növelhető lenne az osztrák gazdaság integrálásával. Az osztrák lakosságban erre az első világháború bejezése óta meglehetősen nagy hajlam mutatkozik, hisz még a versaillesi békediktátum előtt a két kormány elhatározta egyesülését. A győztesek alaptörvényére tekintettel, miszerint a német gazdaságot tartósan le kell törni, hatalmi szóval egyszerűen megtiltják a két állam unióját. Ezt még a versaillesi szerződésbe is belefoglalják. A wilsoni 14 pont szerinti "népek önrendelkezési joga" csak a győztesek szeszélyeinek magyarázata jó. Nem használható a legyőzöt-

tek előnyére. Hogy mi tekinthető a népek önrendelkezési jogának, azt nem a népek akarata, hanem a győztesek sandasága dönti el.

Ha figyelembe vesszük, hogy az új német kancellár tulajdonképpen osztrák származású, könnyen megérthetjük, hogy külpolitikájának kiemelt helyét foglalta el a megakadályozott egyesülés létrehozása. Az 1938-as Anschluss felszámolta a két nép gúzsba kötését. Nem lehet tagadni, számos érv szólt a két ország egyesítése mellett. Így a közös történelmi múlt (Német-római Császárság), a geopolitikai helyzet, nem utolsó sorban pedig a közös nyelv.

Anglia és Franciaország csak nagyon erős hangfogókkal tiltakozott, amely inkább tekinthető biztatásnak. Örültek, hogy Hitler végre megindult. Nem szabad meggátolni további akcióit, hiszen elsőrendű érdekük egy németek indította európai háború. Kétségtelen, ezzel megnövelték Hitler önbizalmát, amelynek az lett a következménye, hogy döntést hozott a — jogtalanul elcsatolt — színnémet-Csehszlovákia igazgatása alatt lévő Szudéta-vidék visszacsatolására.

A helyzet megítélésénél figyelembe kell venni, hogy e területen három és félmillio német lakos él a csehek állandó atrocitásainak kitéve. A müncheni egyezmény megkötéséig 240 000 fő menekült a Szudéta-vidékről Németországba. A csehek minden indok nélkül több esetben elhajtották a német parasztok tulajdonában lévő állatokat. Sokaknak a házáat is lerombolták. A területen lévő mintegy 250 hidat is szétromboltak.¹⁷ A csehszlovák kormányt

az angol, francia, de különösképpen a szovjet kormány folyamatosan biztatta a Németország elleni provokációkra. Tudunk róla, hogy a "háborús bűnösök" nürnbergi perében Ribbentrop német külügyminiszter javasolta: Kérjék ki Genfből (Népszövetség) a Csehszlovákia elleni panaszokat a szudétanémet lakosság elnyomása miatt. Az "igazság osztók" azt természetesen megtagadták.¹⁸ A Szovjetunió addig már több repülőteret épített Csehszlovákiában, amelyről Berlin félóra alatt elérhető. Franciaország után a Szovjetunió is kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötött Csehszlovákiával. A tényleges segélynyújtás esetét azonban igencsak "körültekintően" fogalmazta meg; az akkor lép életbe, ha Franciaország is teljesíti segélynyújtási kötelezettségét, illetve megtámadja Németországot. Amerika azonban más menetrendet diktált.

Az angol diplomácia mindent elkövet, hogy Németországot az I. világháború következménye, a versaillesi szerződés megváltoztatása érdekében a háborús megoldás felé terelje. 1935-ben megkötötte Németországgal a Flotta-egyezményt, amely meghatározott számú katonai célú tengeralattjáró építését engedélyezi a németeknek. Az angoloknak ez az engedékenysége az egész világon nagy meglepetést keltett. A francia kormány felháborodott jegyzéket küld Londonba. Az angolok szemére veti: "Egy olyan kérdést, amely valamennyi versaillesi szerződő felet érinti, Nagy-Britannia többé-kevésbé úgy kezel, mintha Németország és Nagy-Britannia magánügyéről lenne szó." A felpaprikázott francia ke-

délyek megnyugtatóására Eden Párizsba utazott. Ezután a francia kormány már nem bírálta az angol diplomácia Németországgal kapcsolatos politikáját. Azzal mindenben egyetértett, sőt átengedte a vezetést az angol diplomáciának. Churchill erre a diplomácia vezérszerepre majd a háború végén is kísérletet tesz. Azt ajánlja De Gaullenek, hogy a béketárgyalásokon bízzák ügyük képviselőjét rá. De Gaulle azonban a háború alatt éppen elég tapasztalatot szerzett az angolok módszereiről, ezért határozottan elutasította Churchill javaslatát. Ebben a fegyverkezésre kedvező légkörben Hitler visszaállította Németország fegyverkezési felségjogát.

Németország tehát 1935 után megkezdte hadseregének újjászervezését és felfegyverzését. A fegyverkezési program befejezését 1943-44-re tervezték. Ebből következik, hogy a felszított Szudéta-válság idején 1938 nyarán még igen csak az elején tartanak. A német tábornokok tárgyilagosan felmérték katonai lehetőségeiket. Megállapították, hogy a Csehszlovákia elleni esetleges támadáshoz a minimális 30 hadosztály nem áll rendelkezésre, csupán öt tényleges és nyolc tartalékos hadosztály volt bevethető. Ha pedig számba vesszük, hogy Franciaország esetleg teljesíti a Csehszlovákiával kötött szerződéséből fakadó kötelezettségét, úgy száz francia hadosztály támadásával lehet számolni. És akkor a Szovjetunió hasonló nagyságrendű haderejéről még nem is szoltunk. A tábornokoknak alapos okuk volt ellenezni egy ilyen nagy kockázat vállalását. Hitler makacsságát azonban nem sikerült leszerelniük.

Miután Hitler meggyőzésére minden próbálkozásuk hiábavalónak bizonyult, végső eszközhöz folyamodtak. Összeesküvést terveztek Hitler és kormánya megbuktatására. Ebben számos kulcspozícióban lévő tábornok egyetértett. Élükön Beck tábornok, a hadsereg vezérkari főnöke, Witzleben tábornok, a berlini helyőrség parancsnoka, Thomas tábornok, a fegyverkezési osztály főnöke, Halder tábornok, Helldorf gróf, a berlini rendőrség parancsnoka. Beleegyezését adta von Branchitsch tábornok, a hadsereg főparancsnoka is. Az angol kormány úgymond megnyugtatóra — egyben szerencsétlenségükre — Canaris tengernagy szervezésében Kleist tábornok rokona, von Kleist közölte az összeesküvés részleteit a brit kabinettel. A derék német tábornokok őszintén hitték, Anglia békét akar, majd keserűen kellett csalódniuk. Az angolok nem a békében, hanem egy németek indította háborúban voltak érdekeltek.

A tábornokok a német precizitásra jellemző módon az összeesküvés tervét a legapróbb részletekig kidolgozták. Tervbe vették a náci hierarchia minden vezető személyiségének őrizetbe vételét. Elsőnek Hitler őrizetbe vételéről gondoskodtak, akit majd egy orvoskollégium "őrültnek" nyilvánít. Egy páncélos hadosztályt a főváros környékére vezényeltek az esetleges ellenállási kísérlet elfojtására. Minden készen állott, hogy 1938. szeptember 14-én 20 órakor a tervet végrehajtsák.¹⁹

A végrehajtásra azonban nem kerülhetett sor. Chamberlain, brit miniszterelnök 1938. szeptember

14-én 14 órakor nyilvánosságra hozza azt az elhatározását, hogy a Szudéta-vidék rendezése céljából személyesen kíván Hitlerrel találkozni. Az események gyorsan követik egymást. Chamberlain már másnap repülőgépen Münchenbe érkezik, majd innen Berchtesgadenbe folytatja útját. Nehéz elhinni, hogy a lomhának titulált Chamberlain életének első repülőútját ilyen nagy sietséggel maga határozta volna el. A tábornokoknak az angol vezetés tudtával való összeesküvés esedékessége és a Chamberlain elhatározásának ez a gyanús egybeesése nem lehet véletlen. Egy ilyen váratlan hír teljesen lehetetlenné teszi az összeesküvés végrehajtását, amelyet bizonytalan időre el kell halasztani. A Szudéta-vidék békés visszacsatolása pedig olyan eredmény, amellyel az összeesküvés — ahogy a jogászok mondják — okafogyottá vált.

Churchill háborús emlékirataiban említést tesz egy 1944-ben Benes-szel folytatott beszélgetésről. Benes állítólag azt mondta, hogy még 1935-ben Hitler olyan ajánlatot tett számára, ha Németország és Franciaország esetleges háborújában nem teljesíti a Franciaországgal megkötött segélynyújtási kötelezettséget, úgy tiszteletben fogja tartani Csehszlovákia területi integritását, de Benes ezt visszautasította. Az az érzésem, vagy Churchill vagy Benes — hogy finoman fogalmazzak — ezúttal nem mond igazat. Mivel ez a mese nélkülözi az 1935-ös nemzetközi állapotok minden logikáját.

Mindenesetre Chamberlain javaslata, hogy Berchtesgadenbe utazna, nemcsak a német tábornok-

kokat, hanem magát Hitlert is nagyon meglepte. A Hitler - Chamberlain megbeszélésnek az angolok olyan nagy fontosságot tulajdonítottak, hogy még a tanácsadókat sem vonták be. Így nem vett részt Horace Wilson angol és a paritás szabályai szerint Ribbentrop német külügyminiszter sem. Harmadik személyként kizárólag Paul Schmidt, Hitler tolmácsa volt jelen. Az ő tudósításából tudjuk, hogy Chamberlain Hitler meg-megújuló dühkitörései ellenére igyekezett őt a békés megoldás felé terelni. Majd Hitler gyanúját elterelendő, úgy tett, mintha "beadta volna a derekát", nehogy a tábornokok megbuktassák Hitlert. Ha ugyanis a Szudéta-vidék visszaszerzési kísérletbe beletörik Hitler bicskája, akkor új vezető kerül Németország élére, s ezzel az oly nagyon áhított Németország által indított háború minden esélye kútba esik. Az ő emberük Hitler! Minden más, békés hajlamú német kormány valóságos istencsapása lett volna az angol-francia kormány számára. Logikus tehát az angolok következtetése: ezt a német kormányt minden körülmények között meg kell menteni, életben kell tartani. Ha ez másképp nem megy, hát ki kell elégíteni ezt a követelést. Lesz még mód az ellenállásra, de ezt arra az időre kell tartogatni, amikor a németek kellő mértékben belemélyednek Versailles elleni harcukba, s ennek megvívásába a német nemzet egységesebb lesz. Csehszlovákia érdeke, a csehszlovák-francia és csehszlovák-szovjet segélynyújtási szerződés az angol tervezőket egyáltalán nem érdekelte. Úgy tűnik, ennek ellenkezését — ha egyáltalán komoly

mértékben felmerült — az angol diplomácia könnyűszerrel és rövid idő alatt leszerelte.

A Szudéta-vidék visszacsatolásának története mindenkit meggyőzhetett arról, hogy az eljövendő európai háború kitörése az angol és a vele szövetséges francia diplomácia mesterkedésének függvénye.

Ha ugyanis Anglia és Franciaország valóban egy európai békében, békés együttműködésben gondolkodott volna, úgy a Szudéta-vidék rendezése során keletkezett légkör erre nagyon is kitűnő lehetőséget teremtett, könnyűszerrel létrehozható lett volna — akár a Népszövetség égisze alatt, akár azon kívül — az érdekeltek konferenciája, amely angol-francia javaslatra dönthet Németország minden jogos területi igényeinek repatriálása ügyében. Sajnos, nem ez történt. A cél tehát világos: Hitler étvágyának felkelése, cselekvéseinek a háborús megoldás irányába való terelése. Meg kell mondjuk, az angol-francia kormányoknak ez nem új keletű törekvése. Tulajdonképpen már Hitler hatalomra jutásáig vezethető vissza. Különösen a franciák rettegettek attól, hogy — akár egy nemzetközi nyomás miatt elkerülhetetlen európai megállapodás eredményeképpen — Németország esetleg mentesülhet irreális jóvátételi kötelezettsége alól, és akkor elesik ettől a gazdaságának oly nagyon szükséges forrásától. Ennek érdekében minden elképzelhető diplomáciai óvintézkedést megtesz. 1935. május 2-án kizárólag németellenes éllel a Szovjetunióval kölcsönös segélynyújtási szerződést köt. Meggyőződése ugyanis e cél érdeké-

ben a későbbiek során egy Németországgal vívandó újabb háború elkerülhetetlen. Csak ezzel lesz kényszeríthető a rövidlátó francia politika szerint akár örökös jóvátétel fizetésére. Erre utal Davies 1937. november 11-i feljegyzése is a Japán ellen háborút viselő Kína részére történő szovjet fegyverszállítások ügyében. Bogomolov, a Szovjetunió kínai nagykövete útján arról szerez értesülést, hogy Franciaország arra használja fel a Szovjetunióra gyakorolt befolyását, hogy a szovjetek minden közvetlen segítségnyújtási szándékától visszariasztja; azt kívánja ugyanis, hogy szövetségese német támadás esetére tartalékolja erőit, és el ne forgácsolja egy távol-keleti háborúban.²⁰

Az ismert részletektől eltekintve meg kell mondjuk, a franciák nevében is tevékenykedő angol diplomácia a Németország elleni aknamunkájához amerikai biztatást és tanácsokat is kap. Amikor kitudódott, hogy a Szudéta-vidék rendezése ügyében Chamberlain Münchenbe utazik, a miniszterelnököt Rooseveltt egyetlen szavas távirata üdvözölte, amely nem nélkülözte az amerikai diplomácia cinizmusát sem, amely majdan végigvonul az egész második világháború galádságain. Szövege: "Bravó!"

Majszkij is megerősíti, hogy Bullitt, az Egyesült Államok párizsi nagykövete (:korábban moszkvai nagykövet:) a "müncheni napokban" erőteljesen támogatta a francia vezetőket.²¹

A Szudéta-vidék békés revíziójával a német vezetés rendkívül elégedett. Az összeesküvő táborno-

kok súlyos dilemmába estek. Hátha mégis Hitlernek van igaz? Talán mégis ő látja jól a világpolitika konstellációjában rejlő lehetőségeket? Kelletlenül ugyan, de Hitler mögé álltak. Hitler, de környezete is úgy vélekedett, Versailles igazságtalanságai, ha nehezen is, de békés úton megoldhatóak lesznek. Ehhez a kedvező nemzetközi légkör a német fegyveres erő fejlesztése mellett majd kialakul. Mindenestre előnyösebbnek tűnik az elcsatolt német területek fokozatos és egyenkénti repatriálását szorgalmazni, mint a generális megoldás követelése. A német diplomácia ennek megfelelően várakozó álláspontra helyezkedett. Intenzív mozgás csak hadsereg fegyverzetének fejlesztésében volt tapasztalható, de ennek ütemét az angol és francia erőteljes hadseregfejlesztés függvényében valóban fokozni kellett. Minden ellenkező híreszteléssel szemben megállapítható: nem Németország volt az, aki fokozott fegyverkezést indított Anglia, Franciaország és a Szovjetunió ellen készülő háború érdekében. Pontosan fordítva történt. Ezek a "békeszerető" államok indítottak intenzív fegyverkezést egy Németország ellen tervezett háború céljából. Jól érzékelteti ezt a The Times által szerkesztett második világháborús atlasz, amelynek adatait nyugodtan elfogadhatjuk.²⁴

Íme:

Megállapíthatjuk tehát, hogy az angol-francia együttes fegyverkezés, amelyet Németország nem hagyhatott figyelmen kívül, jóval meghaladta a német fegyverkezés ütemét. A Szovjetunió fegyverkezése pedig — aki szinte áhítozott egy Németországgal

	Fegyveres erők, fegyverzet	Nagy-Britannia	Franciaország	Szovjetunió	Németország
Katonai repülőgép db	1932	445	400-nál kevesebb	2595	36
	1939	7940	3163	10382	8295
Hadsereg fő	1932	192 000	kb. 350 000	562 000	100 000
	1939	237 000	500 000	1 900 000	730 000

vivandó háborúra — önmagában is meghaladta a német fegyverkezés mértékét. És akkor az Egyesült Államok hatalmas hadiipari kapacitásáról, amely végül is elfogja dönteni a háború kimenetelét, még nem is szóltunk.

Amennyiben Németország fegyveres ereje, hadiipari termelőkapacitása nem éri el vagy legalább nem közelíti meg az angol-francia mértéket, úgy Németország nyilván nem kísérelheti meg az angol-szász hatalmak és Franciaország által mindenáron kiprovokálni kívánt német támadás kockázatát. Érdekes módon e matematikai szükségszerűséget nemcsak a németek, hanem ellenfelei is felismerik. Elhatározzák tehát, hogy a német hadiipart a Szudéta-vidék békés német reintegrálása után a maradék Csehszlovákia fejlettnak mondható hadiiparával megerősítik.

A mesék világába sorolható a magát még mindig tartó ötvenéves háborús történetírás azon teóriája — minden bizonyítékaival együtt —, miszerint a Szudéta-vidék visszacsatolása után Hitler vérszemet kapott, és étvágya csillapítására bekebelezte a maradék Csehszlovákiát. Ha ez az angol, francia és szovjet akarat ellen történik, akkor a Csehszlovákiával érvényben lévő segélynyújtási szerződés alapján kötelességük lett volna Csehszlovákia megmentése. Erre azonban a legkisebb kísérletet sem tették. Említést érdemel Lukaszewich párizsi lengyel nagykövet 1938. május 27-én keltezett jelentése Bonneet francia külügyminiszterrel folytatott tárgyalásáról, amelyben az alábbiakban nyugtatja meg kormányát:

"Sohasem hallottam azonban arról, hogy (Hitler — a szerző) egész Csehszlovákia bekebelezésére törekednék."²⁵

Különösen a nyugat-európai történészek a mai napig a második világháború rejtélyének nevezik a cseh-morva protektorátus létrejöttét. Pedig ebben nincs semmiféle megfejthetetlennek deklarálható rejtély. Minden bizonnyal az Egyesült Államok és a Szovjetunió tudtával és teljes egyetértésével, angol-francia biztatásra Hácha cseh államelnök és Chvalowsky külügyminiszter 1939. március 15-én éjjel egy óra után felkeresik Hitlert. A tárgyaláson természetesen Ribbentrop német külügyminiszter is részt vesz. "A titokzatos megbeszélés — emlékezik vissza Paul Schmidt, Hitler tolmácsa — azzal a szenzációs eredménnyel végződött, hogy Csehország és Morvaország német protektorátussá alakult." Benes utódja, Hácha államelnök mindent elkövetett, hogy eleget tegyen hatalmas szomszédjának, Németországnak. Külügyminisztere szinte elleste Ribbentrop gondolatait, és mindenre hajlandó volt. A cseh-morva csatlakozás önkéntessége — kétség sem férhet hozzá — az angol-francia diplomácia fondorlatának eredménye. Az események utólagos értékelése egyértelműen bizonyítja a protektorátus létrejöttében német nyomásról beszélni sem lehet. Dr. Hácha elnök az éjszakai berlini tárgyalása során mindvégig telefonösszeköttetésben volt kormányával. Ezt nem igazolja a nagyhatalmak jaltai vagy postdami háború utáni attrakciója, miszerint Csehszlovákiát mint a német agresszió áldozatát a győztes államok kategóriájába

sorolták. Érdekes módon sorsát, a Szovjetunió modern gyarmatosítását ennek ellenére sem kerülhette el.

A második világháború történetének kutatásával foglalkozó magyarnak mondott, de idegenérdekű történészek szégyenére és sandaságának terhére írható, hogy a cseh-morva protektorátus létrejöttének valódi okát s annak előzményeit következetesen elhallgatják. Pedig az a maga idejében köztudott volt.

Had idézzem a Katolikus Szemle magyar folyóirat 1938. májusi számának 316. oldalát, ahol Halmossy Dénes által jegyzett külpolitikai krónika rovatában az alábbiakat olvashatjuk:

"Számos jel mutat arra, hogy a prágai kormány a nagy erővel fellépő szudéta-németeknek adandó engedményekkel szeretne megszabadulni a többi kisebbség követeléseinek teljesítésétől. Sőt meg kell itt emlékeznünk egy érdekes kombinációról, amely a Manchester Guardjanban és a Temps prágai levelezőjének tudósításában látott napvilágot. Ez a kombináció arról szól, hogy Csehországot a maga egészében beletolják a német birodalomba, és Prágában német-cseh kormány alakul."

Megkérjük a kedves olvasót, ne felejtse el a korabeli történelmi kronológiát felidézni. 1938 május havát írjuk. A folyóirat cikkei ma is legkevesebb egy hónappal korábban írók, vagyis az esemény a legjobb esetben is 1938 áprilisára datálható. Ha ekkor már "nagy erővel fellépő szudéta-német nyomásról lehet beszélni, akkor ez a "nyomás" már hónapokkal korábban meg kellett kezdődjön. De hol

vagyunk még a cseh-morva protektorátus létrejöttének idejétől? Hiszen még az osztrák Anschluss is csak 1938. március 12-13-án következik be. Maga a szudéta-válság — angol kezdeményezésre — csak 1938. szeptember 29-én oldódik meg a terület Németországhoz való csatolásával. A cseh-morva protektorátus pedig — a cseh kormány kérésére — majd csak 1939. március 15-én jön létre, vagyis a csehek Németországba való "betolakodási" igyekezete után egy évvel! Ullein Reviczky Antal is idézi emlékirataiban Benes, volt lemondott csehszlovák elnök ezzel kapcsolatos véleményét: "Inkább Anschluss, mint restauráció."

A fenti események ismeretében már reálisan értékelhető a Hitler szerződésekkel kapcsolatos megbízhatatlanságának bizonyításaként szajkózott: "Én nem akarok több cseheket!" állítólagos, esetleg valóban elhangzott, kissé kifordított mondása. A Hitler-Chamberlain találkozón a csehszlovák kormány kívánságának megfelelően az angol kormány hátsó szándékát is leplezendő, nagy valószínűség szerint az angol miniszterelnök felvethette a prágai két ország egyesítésére vonatkozó tervet. Hitler, úgy tűnik, ekkor még látta ennek Németországra leselkedő veszélyét, és így elhárította. Később azonban saját politikusai meggyőzhették, hogy a csehszlovák fejlett hadiipari összekapcsolása a német hadiipar komplexummal milyen hatalmas előnyökkel járna a német fegyverkezési program végrehajtásában.

A csehek indítékainál nem szabad figyelmen kívül hagyni Miksche cseh ezredes véleményét, amelyet

Koós Kálmán idéz a Danubian Federationban megjelent publikáció szerint: "Masarik állama idővel darabokra esett volna szét, tisztán belpolitikai okoknál fogva, Hitler minden intervenciója nélkül." Miksche kitűnő jósnak bizonyult. Az 1989-1992 közötti csehszlovák események beigazolták jövendölését.

Mindenesetre a cseh-morva protekturátus létrejöttével kapcsolatos ismert tények háború utáni német nyomásra és erőszakra való átdolgozása produkáljanak rá bármilyen bizonyítékokat is, a történetírás nevetséges szélhámossága és mindmáig egyik legnagyobb bűvészmutatványa.

A német hadiipar kétségtelenül a lehető leggyorsabban integrálta az ölébe hullott csehszlovák fegyvergyártási kapacitást, különösen a Skoda-műveket. Ennek ellenére — amint a The Times atlasz összehasonlítása is igazolja — nem tudta utolérni az angol-francia együttes haditermelést.

A Szudéta-vidék békés revíziója felerősítette a jogos magyar területi igényeket. Annál is inkább, mert a magyar külpolitika mindvégig a trianoni diktátummal igazságtalanul elcsatolt ősi területeink visszaszerzését békés revízió útján hirdette megvalósítani. Erre most a feltételek megteremtődtek. Hazánk londoni nagykövete — a kormány utasításának megfelelően — 1938. szeptember 19-én feljegyzést juttat el Chamberlain angol miniszterelnökhöz, amelyben kifejti: Magyarország ugyanolyan elbánást és jogokat kíván Csehszlovákiához csatolt magyar területek ügyében, mint amilyent a szudéta-németek

kapnak. Ezt szeptember 22-én magyar kormánynyilatkozat is deklarálja. A magyar diplomácia természetesen még a Szudéta-vidék angol-német tárgyalása idején megkísérli Hitler hozzájárulását is megszerezni területi igényének érvényre juttatásához. Hitler azonban kemény feltételeket szabott. Azt kívánta, hogy Magyarország — amíg ő Chamberlainnel tárgyal — indítson támadást Csehszlovákia ellen, így ő az esetleges kedvezőtlenül alakuló tárgyalásokat megszakítva beavatkozna a harcokba. A magyar kormány azonban ezt a megoldást a magyar haderő felkészületlenségére is hivatkozva kereken elutasította.

A magyar politikusok már korábban is igen jó angol kapcsolatokkal rendelkeztek. Ez többé kevésbé ebben az időben kormány szinten is megvolt. Éppen ezért elgondolkodtató, hogy az 1938. szeptember 29-én megkötött müncheni egyezményben — amelyben a Szudéta-vidék békés visszacsatolásában megállapodtak — a magyar és lengyel hasonlóan jogos területi igényekről csupán az egyezmény függvényében esett szó. Ebben arra történik utalás, hogy a csehszlovák kormánnyal kétoldalú tárgyalások útján kell ennek rendezését megkísérelni. Amennyiben ez három hónapon belül nem vezet eredményre, akkor az ügy a konferencia résztvevői elé kerül. Mondani is felesleges, a csehszlovák kormánnyal — amint az várható volt — megállapodni nem lehetett. A magyar kormány megnyerve Mussolini hozzájárulását, javasolta Hitlernek a négyhatalmi konferencia összehívását. Mivel látható volt, hogy az angol-

francia kormány már nemigen mutat érdeklődést a csehszlovák probléma iránt, megállapodtak Németország döntőbíráskodásában, amely első bécsi döntés néven került bele a második világháború előzményeinek történetírásába. 1938. november 2-án került kihirdetésre a bécsi Belvedere kastély aranytermében: Magyarország visszakapott $12\,400\text{ km}^2$ területet 1 100 000, többségében magyar lakossal.

Nagyon fontos megemlíteni, Nagybritannia az első bécsi döntést maga is elfogadta. Úgy érezte, ezzel honorálja a magyar kormány ellenállását azzal a német nyomással szemben, amelyet a müncheni egyezmény megkötése előtt Csehszlovákia megtámadása ügyében rá nehezedett. Ellenkező esetben ugyanis Chamberlain "békemissziójának" eredménytelensége külpolitikai kudarcát jelenti. Sajnos, ezúttal többről van szó. Chamberlain és az angol kormány ezzel Magyarországot német függőségi helyzetbe sodorta. A német vezetés élni is fog vele. A második világháború későbbi fejezetei igazolni fogják: az angol kormány iménti közömbössége Magyarország iránt egyáltalán nem tekinthető véletlennek, hanem beleillett egy jól kiszámított, s már korábban kitervelt érdeksorozatba.

Magyarországon ugyan határtalan lelkesedést váltott ki ősi területeink egy részének békés vissza-csatolása. Ezzel egyidejűleg nem kevés csalódottság is vegyült az ünneplésekbe. Sajnos, nem került vissza Pozsony és Kárpátalja. Pedig e terület a magyar érdekek szempontjából rendkívüli jelentőséggel bírt. Leszámítva a történelmi emóciókat, hisz itt

található őseink bejövételének szent helye, a Verec-
kei-hágó. E pillanatban sokkal fontosabb, hogy Kár-
pátalja visszacsatolásával megszakad az ország teste
köré vont kisantant államok összefüggő gyűrűje.
Ugyanakkor helyreáll közvetlen szomszédságunk
rég történelmi testvérnépünkkel, Lengyelországgal.
Sajnálatos módon e terület rész visszaadását ponto-
san Németország akadályozta. A magyar kormány
elhatározta fegyveres erővel való visszaszerzését is.
A diplomácia azonban nem tudott kellő feltételeket
teremteni ennek végrehajtásához. Végül is a cseh-
morva protektorátus létrejötte hozta meg a kedvező
alkalmat. Addig a német kormány ellenállása is ve-
szített makacsságából, így az 1939. március 15-én
indított katonai akció rövid idő alatt felszabadította
Kárpátalját.

Lengyelországgal kiprovokáltatják a második világháborút

A Szudéta-vidék békés revíziója után az angol-francia diplomácia nem adta fel eredeti célját; Németország háborús kelepcébe csalogatását. Csehszlovákia felhasználásával újabb lépést tettek ebbe az irányba. Hitlernek eszébe nem jutott volna Csehszlovákia megszállása és feldarabolása, ha angol-francia ösztönzésre maga nem tesz ajánlatot Németországgal való egyesülésre. Ezzel a trükkel tulajdonképpen Anglia és Franciaország az egész világ előtt azt igyekezett bizonyítani, hogy Németországgal nem lehet rendezni a versaillesi diktátum hibáit, mert minden fogadkozása ellenére nem elégedne meg elcsatolt területeinek visszaadásával, hiszen célja az egész művelt világ feletti uralom megszerzése. A Szudéta-vidéken kívüli Csehszlovákia ugyanis kívül esett a jogos német területi igényeken. Bár ez attól is függ, honnan nézzük. Ha az osztrák Anschluss-t nemzetközileg elismert német-osztrák unióként kezeljük, akkor még jogi alapot is találunk rá, hiszen az önálló csehszlovák állam a vesztes első világháború következménye, Ausztriától elszakított területén kibővítve más államoktól elorozott területekkel.

A versaillesi rendezést az angol kormány — bár hibáit nyilatkozataiban képmutatóan elismerte — a gyakorlatban megmászhatatlannak tartotta. Jól jellemzi ezt Lord Halifax-nak 1937 novemberében

Hitlernél tett látogatása. Elöljáróban el kell mondani Halifax küldetését Chamberlain miniszterelnökkel ellentétben Eden külügyminiszter eleve ellenezte. A látszólagos ellenvéleményeket az angol sajtóval oly mértékben felkorbácsoltatták, hogy attól bármi eredményt vágni aligha lehetett. Halifax megbízatásához híven szóban mélységesen elítélte Versailles minden hibáit, de amikor konkrét javaslatok kerültek szóba, mindig négyhatalmi tárgyalási szükségletekre hivatkozott. Ez esetben tudvalevően Franciaország macacssága miatt a legkisebb eredmények sem lettek volna realizálhatóak. Pedig Hitler rugalmasságára igazán nem lehetett panasz. Nem kérte elkobzott területeinek látványos, azonnali visszaadását. Javasolta egyik-másik területet illetően, esetleg várjanak egy-két évet, míg e problémák megoldásának optikája megváltozik. A gyarmatok visszaadása ügyében is csodálatra méltó hajlékonyságról tett tanúbizonyságot. Értésére adta Halifaxnak, ha valamely gyarmat visszaadása nehézséget jelent, ajánljanak fel helyette másikat, ő nem kíván valamely kialakított stratégiai vonalba beleavatkozni. Egyet kíván csupán: Németországot szabadítsák meg Versailles béklyóitól, s kezeljék úgy, mint akit már nem terhel e szégyenletes békediktátum semmiféle ódiума.

Ez pedig sem Halifaxnak, még kevésbé az angol kormánynak esze ágában sem volt. Hitlerrel ők nem megegyezni, hanem háborúzni akartak.

Davies 1938 közepén Rooseveltt Brüsszelbe helyezi át. Feladata úgy tűnik állomáshelynek változásával sem változik. Továbbra is élénk levelezést

tolytat, nem csak Molotovval, de Sztálinnal is. 1939. március 24-i jelentésében bírálja Chamberlaint, mivel elítélte Németország bevonulását Csehszlovákiába, de még mindig nem hozta létre Anglia, Franciaország és a Szovjetunió közös frontját Hitler ellen. Ő maga szinte ingázik Brüsszel és London között, hogy sürgesse ennek a "közös frontnak" a megteremtését. Churchillt is felkeresi egyik hét végén vidéki birtokán. Tőle aztán igazán azt hallotta, amit szeretett: "Winston Churchill az egyetlen, aki a fenyegető szerencsétlenséget felbecsüli. Megnyugtató volt tőle hallani, hogy ez év közepéig "megszűnik az átkos zsaroló légkör, mert addigra felkészülünk." Tekintsünk a naptárunkra: Davies iménti naplójegyzetének kelte: 1939. április 3.²⁶

Churchill véleménye a közeljövő eseményeinek, az angol, amerikai diplomácia aknamunkájának értékelése szempontjából rendkívül nagy jelentőséggel bír. Másnap Davies Loyd George volt angol miniszterelnök véleményéről tesz jelentést. Az agg politikus együtt gondolkodik Churchillel. Kijelenti: "Életszükséglet, hogy Anglia minden hátsó gondolat nélkül és haladéktalanul, a legergikusabb eszközökkel megnyerje Oroszország együttműködését világosan körülírt és részletezett kölcsönös katonai segélynyújtásra." Világos beszéd! Nem lesz kárunkra, ha legalább öt hónapig a Lengyelország elleni szovjet-német szerződés megkötéséig, majd a Lengyelország szovjet megtámadásakor tanúsított angol-amerikai és francia magatartás értékeléséig sem felejtjük el.

Az angol kormány úgy vélte, Hitler Csehszlovákia "könnyű megszerzése" feletti örömeiben, a kedvező nemzetközi légkört kihasználva "ugrásban van", s haladéktalanul hozzálát a Németország számára legfájdalmasabb lengyel kérdés "megoldásához". Az első világháború lezárásakor szándékosan alakították ki ezt a politikai bombát, amely mesterseges módon bármikor felrobbantható. Danzig német kikötőt úgynevezett szabad várossá nyilvánították. Használatát Lengyelország részére is Németország akaratától függetlenül engedélyezték. Igaz ugyan, hogy a lengyel szállítások csak Németországon keresztül érhatték el a kikötőt. E célra kiharítottak Németország testéből egy területsávot, az úgynevezett korridort, amely lengyel fennhatóság alá került. Nem kell különösen bizonygatni; ez mennyi bosszúságot okozott Németországnak.

Ennek ellenére a két ország már csaknem két évtizede viszonylag jó kapcsolatot tudott fenntartani egymással. A német kormány a kreált Csehszlovákia szétesése idején messzemenően figyelembe vette Lengyelország érdekeit. A korridor megszüntetése ügyében a két állam között folytak is eredménnyel kecsegtető tárgyalások, melyeket az angol-francia diplomácia nem nézett jó szemmel. Németország nagyra értékelte, hogy a Szudéta-válság idején nem engedett a szovjet nyomásnak, és megtagadta a Csehszlovákia megsegítése ürügyén a szovjet hadsereg Lengyelországon való átvonulásának engedélyezését. Mindezeket egybevetve a német kormány nem tervezte a korridor problémájának háborús megoldását.

Az angol-francia diplomácia, nemkülönben az Egyesült Államok egy német támadás veszélyét folyamatosan szuggerálták a lengyel kormány felé. Raczynski londoni lengyel nagykövet már 1938. december 16-i jelentésében felhívja külügyminisztere figyelmét: "... meg kell állapítanom, hogy bizonyos idő óta mint a közvéleménybe, mint a helyi sajtóban szervezettnek látszó hadjárat indult meg, amely holmi túl élénk megvilágításba állított információkat, sőt rágalmazó híreket is felhasználva igyekszik kedvezőtlen színben feltüntetni a lengyel-német viszonyt. Nem kell hozzátennem, hogy mindezek a fondorlatoskodások ártanak a politikai tekintélyünknek és hitelünknek Angliában."²⁷ A prágai német bevonulás után a lengyel válság mesterséges felszításának nyitányaként Rooseveltné igyekszik magát az európai ügyekbe ártani. 1939 április közepén provokációs üzenetet intézett Hitlerhez és Mussolinihez: "Európában három, Afrikában egy nemzet veszítette el függetlenségét. A Távol-Keleten egy független nemzet országának hatalmas területét szállta meg egy szomszédos állam (Japán). Egyes hírek, amelyek remélhetőleg nem bizonyulnak igaznak, további független népek ellen tervezett agressziókra utalnak." (:Lengyelország:)

Rooseveltné megkérdezi a címzetteket: "Hajlandók-e biztosítékot adni arra, hogy a felsorolt független nemzetek területét fegyveres erőkkal nem támadják meg, illetve javaikhoz nem nyúlnak?" Majd név szerint harminc európai és Európán kívüli országot sorol fel. Javasolja: tíztől huszonötéves időtartamra

adjanak megneemtámadási ígéretet, az érintett nemzetekkel egyenként kössenek kétoldalú megállapodást.

Németországnak — mondanunk sem kell — esze ágában sem volt ekkor még fegyveres támadással fellépni, a korábban eredményesen folytatott lengyel korridor-dialógus ügyében. Rooseveltnak azonban szuggessziójával ebbe az irányba kezdte terelgetni a nemzetközi légkört. A hivatlan prókátor provokációja nem maradt válasz nélkül. Hitler a birodalmi gyűlésen elmondott beszédében kifejtette: "Nem sajnáltam a fáradságot, hogy megvizsgáljam, a felsorolt államok veszélyeztetettnek érzik-e magukat, és vajon Rooseveltnak eme felhívása az ő ösztönzésükre vagy legalábbis egyetértésükkel történt-e?"

Az angol és a francia kormány egyre türelmetlenebbül várja, hogy alkalmas ürügye adódjon, amelynek nyomán közvetlen hadiállapotba kerülhet Németországgal. Amerikával egyeztetett és összehangolt mesterkedésük végül is meghozza eredményét. Lengyelország politikai és biztonsági filozófiájában sikerül kívánt fordulatot elérni. Angol biztatásra a lengyel kormány 1939 tavaszán már mozgósítja a polgári lakosságot. Dirksen egy beszélgetés alkalmával tájékoztatja Horace Wilsont, Chamberlain külügyi főtanácsadóját, hogy Lengyelország az utóbbi négy hónapban egymillió embert mozgósított, és azt a német határ mentén állomásoztatják. Wilson az egymilliószámot ugyan kétségbe vonja, de a kilencszázezer főre nem tett ellenvetést. Az angol

ámításra jellemző: Halifax biztosította Dirksent, hogy mint ő, mint pedig az angol kormány mindent megtesz annak érdekében, hogy a lengyeleket mértékletességre bírja. Rooseveltt "felhívását" követően sokkal erélyesebben megindulnak, majd egyre fokozódnak a Németország elleni lengyel provokációk. Ezek odáig fajultak, hogy lengyel ágyúk is tüzeltek német célpontokra. Paul Schmidt írja emlékirataiban: a moszkvai tárgyalásokról hazatérőben repülőgépeik szálltak Königsbergben, mivel innen már vadászrepülőgépek védelme mellett folytathatták csak útjukat. A lengyel légvédelmi ágyúk ugyanis gyakran tüzeltek a Lufthansa gépeire. Danzig szabad kikötő város bejáratánál a város státusát semmibe véve a lengyelek hatalmas lőszerraktárat létesítettek a Westerplattén.

A felbujtott lengyelek kihívásaira a német vezetésnek előbb-utóbb válaszolnia kellett.

A lengyel provokációkat kiegészítette az angol-francia, nemkülönben az amerikai diplomácia dezinformációs hadjárata. 1939 nyarán érkezettnek látták az időt a lengyel válság felszítására. Dirksen, Németország londoni nagykövete június 10-én a londoni németellenes Danziggal összefüggő hangulatról kormányának az alábbiakat jelenti: "Az uszító kampány, amely a Danzig ellen állítólag tervezett német rajtaütés körül megindult, s amelynek indítókait és céljait fent említett táviratban már jeleztem, néhány nap múltán saját hazug volta következtében összeomlott... Ezzel tulajdonképpen le is zárult volna az új fejezete azoknak az erőfeszítéseknek,

amelyekkel ellenségeink új háborúba akarják sodor-
ni Németországot." Sajnos, Dirksen tévedett. Az
angol kormány a Németország elleni sajtókampányt
és rágalomhadjáratot tovább folytatta. Alig két hét
múlva a német kormány az alábbi Dirksen-jelentést
tanulmányozhatja: "A közvélemény annyira fel van
ingerelve, s a háborús uszítók és intrikusok annyira
felülkerekedtek, hogy a Németországgal való tár-
gyalások folytatásának tervéről szóló hír közzététele
esetén Churchill vagy más uszítók haladéktalanul
gyilkos tüzet indítának, és azonnal kiadnák a jel-
szót: Le a második Münchennel, vagy vesszen a
békéltetés politikája!"²⁸ Az angol sajtó a közvéle-
ményt — a kormány szorgalmazására — állandó
izgalomba tartja, olyan pszichózist teremt, hogy
minden esetleges békülési kísérlet hazaárulásnak
tűnik. Ezek után nem meglepő Dirksen nagykövet
1939 augusztusi összefoglaló jelentése, amelyet az
1938 május-1939 augusztus közötti időszak elemzé-
séről ír. Megállapításait pontokba szedve összegezi.
Számunkra a 4. pont a legfigyelemreméltóbb. Egy-
értelműen felismerhetővé teszi a második világhá-
ború kiprovokálásának minden galádságát. Íme:

"4. A danzigi válság és a háborús hangulat növe-
kedése

A legkülönbözőbb forrásokból táplálva, csak úgy
dőlt az angol sajtóba a hazug hírek áradata a Dan-
zigban összevont páncélos hadtestekről. Az odairá-
nyított nehéztüzérségről, erődítmények létesítéséről
és egyébéről. Ez az ellenséges sajtóhadjárat július
első napjaiban érte el tetőfokát, amikor az UNITED

PRESS hírügynökségnek a Danzig és Lengyelország közötti válságról, ultimátumról és hasonlókról szóló hétvégi varsói jelentései valóságos pánikot és válsághangulatot keltettek Londonban. A nagykövetség csakhamar kiderítette, hogy a pánikkeltők amerikai körökből kerültek ki, amelyek tevékenységüket az Egyesült Államok varsói nagykövetségén keresztül fejtették ki. Első ízben került teljes világosság arra, hogy Rooseveltnél érdekelt van a helyzet kiéleződésének, illetve magának a háborúnak kérdésében."²⁹

A Danziggal kapcsolatos amerikai politika megfelelő értékeléséhez nem mellőzhetjük Davies információit, amelyek meglepően koraiak, s már 1937. augusztus 18-án keltezett jelentéséből ismerünk. Annál is inkább, mert ismét tetten érhetjük az amerikai diplomácia veszélyes terveit. Davies baljós jelentése a jól kiszámított várható eseményekről danzigi látogatását követően alábbiakban tájékoztatja főnökeit: "Az itteni helyzet mesterséges és ingatag voltát felismertem, és megtudtam, hogy az valószínűleg nyugtalanságok gócpontja lesz."³⁰ Önmagáért beszél, hogy az angol-francia és amerikai diplomácia még további két évig képtelen volt elérni célját a Lengyelország elleni német támadást. Meg tudják érteni Sztálin és Churchill türelmetlenségét, miszerint már megunták az "elméleti síkon mozgó ellenálást".

Ismerjük Davies 1939. július 27-én kelt naplóbejegyzését is, amely ugyancsak egyértelműen bizonyítja a "semleges Amerika" Lengyelországgal kap-

csolatos bűnös terveit: "A külügyminisztériumhoz intézett jelentésem értelmében vázoltam azokat az okokat, amelyek Hitlert — egyedüli megoldásként — a háború felé taszítják."³¹

E világos, mindenki által hozzáférhető autentikus publikációk ellenére a világ összes kozmopolita történésze fáradságot nem kímélve kutatja, kreálja a bizonyítékokat, hogy Hitler felelősségét a lehető legsokoldalúbban igazolja Lengyelország megtámadásáért.

Vizsgáljuk meg röviden a Szovjetuniónak a lengyel válságban játszott szerepét is. Annál is inkább, mert ő mindkét oldalon "érdekelt". Egyidejűleg lesz szövetségese az Egyesült Államoknak, Nagy-Britanniának, Franciaországnak és Németországnak is. Igaz ugyan, az Egyesült Államokkal és Nagy-Britanniával ez idő szerint titkos szövetség köti, de Franciaországgal és Németországgal 1939. augusztus 23-tól szövetségese nemzetközileg is jegyzett. Elemzésünkhöz autentikus tanút hívunk, I.M. Majszkijt, a Szovjetunió londoni nagykövetét. E hivatalát 1932-től 1943-ig látta el, ennélfogva az angol külügyminisztérium boszorkánkonyháján kifőzött lengyel fekete levest maga is kevergette, fűszerezte. Ebbéli tevékenységét — már amit megoszt velünk — emlékirataiból ismerjük.

Németország 1934-ben kilépett a Népszövetségből. Helyét az addig kirekesztett Szovjetunióknak ajánlották fel, aki azt nagy örömmel elfogadta. Érdekes módon ezután a Szovjetunió diplomáciai viselkedése megváltozott. Egyre jobban simult a Nép-

szövetséget meghatározó angol és francia politikához. Rövid átmenet után ugyanúgy viselkedett, mintha az első világháborúból az antant hatalmak oldalán győztesen került volna ki. Egyszerűen nem vett tudomást arról, hogy az első világháború utáni békediktátumok keretében visszaadták szuverenitását a korábban erőszakkal Oroszországba bekebelezett Finnországnak és Lengyelországnak. Beszarábiát és Észak-Bukovinát pedig Romániához csatolták. Tanúi voltunk, amint a Szudéta-vidék válsága idején nevetséges módon túllihegte magát, nem ismerve fel az angol diplomácia németellenes művészi alakítását.

A mesterségesen felszított danzigi és a lengyel válság idején háborús igyekezetével ugyancsak túlzásokba esik. Magatartásával együgyűen elárulja: alig várja, hogy háborút vívhasson, új gazdái kedvében jár hasson, teljesen mindegy, ki ellen. Bár ezúttal a leendő ellenfelet az angol-francia diplomácia már jó ideje kiválasztotta. Sztálint nem zavarta, hogy az ellen a Németország ellen kell majd fegyvereit fordítania, akinek tulajdonképpen Lenin hazacsempészésével társadalmi rendjét köszönheti.

Anglia 1939. március 31-én egyoldalú biztosítékot (kötelezettségvállalást) adott Lengyelországnak, amennyiben fegyveres támadás érné. Mivel valamivel korábban Tilea, Románia londoni követe azt a hírt terjesztette, Csehszlovákia után Németország következő áldozata Románia lesz, ezt az egyoldalú biztosítékot Chamberlain kéthét múlva kiterjesztette Romániára, sőt Görögországra is. Franciaország

még aznap hasonló bejelentést tett. A Szovjetunió a csehszlovák válság teljes rendeződése után sem szűnt meg szinte naponta különféle németellenes szövetséget kínálni az angol kormánynak. A Szovjetunió ajánlatai közepette kínos meglepetés érte. A Romániának és Görögországnak nyújtott garanciával egyidejűleg Chamberlain azt ajánlotta Majszkijnek, a Szovjetunió is adjon egyoldalú biztosítékot Lengyelországnak és Romániának. Majszkij és vele a szovjet kormány azonban zavarba jött. Kibújt az amerikai szög a szovjet zsákból. Majszkij így magyarázkodik: Ez a javaslat a Szovjetunióra nézve sértő, mivel egyenlőtlen helyzetbe hozza Angliával és Franciaországgal szemben. Angliát, Franciaországot és Lengyelországot kölcsönös segélynyújtási szerződés kapcsolja össze. Majszkij úgy látszik elfelejtette, miről van szó, hiszen Anglia és Franciaország is egyoldalú biztosítékot ajánlott fel a lengyeleknek. Kölcsönös segélynyújtási szerződésről ekkor még szó sem volt. A következő érve: Ha "a Szovjetunió biztosítékot nyújt Lengyelországnak, ezzel kétségtelenül romlik a viszonya Németországgal, és a hitleri agresszió veszélye fenyegeti Szovjetországot — többek között például a balti országokon keresztül."³² Chamberlain váratlan javaslata Majszkijt teljesen összezavarta. Hirtelen a Németországgal való "jó viszonyt" féltik, amely ellen örökösen kínálgatja fegyvereit. Még azt is elfelejti, hogy a balti országok ebben az időben független államok, részben pedig Lengyelország területei, így egy Szovjetunió elleni német támadás csak Lengyelország szu-

verénitásának súlyos megsértésével, pontosabban Lengyelország előzetes megtámadásával és e területeinek elfoglalása után volna lehetséges.

Majszkij zavarában felismerhető Roosevelterkedése. Az amerikai elnököt valósággal megbabonázta a mindenképpen Németország által indított Szovjetunió elleni háború terve. Ennek mielőbbi kirobbantása érdekében már 1939 tavaszától a titkos politikai intrika minden fegyverét beveti: Davies 1939. július 18-i naplójegyzetéből tudjuk, hogy Roosevelttávozó Umanszki, szovjet nagykövettel az alábbi üzenetet küldi Sztálinnak: "a kétszerkettőnél is biztosabb, hogy Hitler, miután Franciaországot legyőzte, Oroszország ellen fordul."³³ Roosevelterkudarcának tekinthető, hogy minden igyekezete ellenére sem volt képes kiprovokálni Németország Lengyelország elleni támadását a Szovjetunióval történő megállapodás nélkül. Így kénytelen volt Sztálint átmeneti szövetségre léptetni Hitlerrel. Ezzel Roosevelt háborús tervének fő attrakciója, a német-szovjet háború jelentős késedelmet szenvedett.

Figyelemreméltó, a második világháború forgatókönyvére vonatkozó roosevelti elszólás. Már 1939 júliusában Franciaország német legyőzéséről beszél, holott a Franciaország elleni német támadás — Roosevelt nagy bánatára — csaknem egy év múlva, 1940. május 10-én kezdődik.

Majszkij és a szovjet diplomácia azonban így is jól használta ki a Chamberlain javaslatából kicsavarható előnyöket. A Lengyelországnak és Romániának nyújtandó egyoldalú biztosíték ügyében ügye-

sen mellébeszél, de javasolt helyette mást. Mégpedig az oly sokat kínált hármass kölcsönös segélynyújtási egyezményt Anglia, Franciaország és a Szovjetunió között, amelyet katonai egyezmény megkötésével is kiegészítenének. És ha már biztosítékról van szó, egy függetlenségi biztosíték megadását a Szovjetunióval határos valamennyi államnak a Baltikumtól egészen a Fekete-tengerig. Majszkij titokban Churchill segítségét kéri Chamberlain meggyőzéséhez. Ez credménnyel is járt. Már május 25-én átnyújtja Seeds, Anglia moszkvai nagykövete a kölcsönös segélynyújtási egyezmény angol-francia tervezetét a szovjet kormánynak. Sőt a tárgyalások meggyorsítása érdekében június 12-én Moszkvába repül William Strang az angol külügyminisztérium magas rangú tisztviselője is, aki egészen az augusztus közepén befejezett tárgyalásokig ott tartózkodott.

A szovjet kormány most már azzal ostorozza az angolokat, hogy a három hatalmi egyezménynek egy katonai konvencióval kiegészítve egységes egésznek kell képeznie. Ugyanazon szerződésnek két részből kell állnia, amely egyidejűleg kell, hogy érvénybe lépjen. Seeds nagykövet közölte a szovjet kormánynal: nincs kifogásuk a katonai megállapodásra vonatkozó tárgyalások megkezdése ellen. Majd — a diplomáciai szokásuk szerint — megkezdődtek a bizottságokba delegálandó személyekre vonatkozó egyeztetések. Az angol delegáció Drax admirális vezetésével (:tagjai még Barnett légügyi marsall és Haywood vezérőrnagy:) augusztus 5-én elindultak

Moszkvába. A francia küldöttséget Donmenc hadtesttábornok, Valin légügyi tábornok és Willanme tengerészkapitány alkotta. A kelet-európai történetírás szerint (:számos nyugat-európai, sőt amerikai történész is vallja:) ezek a tárgyalások 1939. augusztus 20. körüli napokban kudarccal végződtek, mivel a francia katonai küldöttség vezetőjének csak korlátozott, míg az angol Drax admirálisnak egyáltalán nem volt írásbeli meghatalmazása a katonai tárgyalásokra (:hogya mi a fenének is küldték őket oda?!:). Az oroszok különösen azt a "felhatalmazást hiányolják, amellyel hozzájárulásukat adhatták volna a szovjet hadsereg Lengyelországon és Románián való átvonulásához.

Nos, a Szovjetuniónak ez a meghatalmazási főbiája a tőle megszokott gyermekded meséknek is a legeggyűbbjéhez sorolható. Lássuk, mi is volt az igazság:

Majszkij szerint a három küldöttség első hivatalos ülésén, 1939. augusztus 12-én kiderült a meghatalmazások "hiánya". Bár tudjuk, maga Strang, az angol külügyminisztérium politikai osztályának vezetője is jóval a tárgyalások megkezdése előtt Moszkvában tartózkodott, és a tárgyalások befejezéséig ott is maradt. Az ő meghatalmazásához semmi kétség sem férhetett. A katonai küldöttség tulajdonképpen Strang misszió kiegészítésére érkezett, s a tárgyalásokat is Strang vezette. A meghatalmazások "hiánya" a tárgyalások folytatását nem akadályozta. A szovjet küldöttség kijelentette: ennek ellenére nem ellenzi a tanácskozás munkájának folytatását. Csak augusztus 13-17 között két ülés zajlott le.³⁴

A tárgyalásokkal kapcsolatban nem nélkülözhetjük Zsukov információját. Bár Zsukov nem volt tagja a tárgyaló küldöttségnek, de mint Sztálin későbbi helyettesének visszaemlékezése perdöntő. Íme:

"Amikor a párt XVIII. Kongresszusán a honvédelmi népbiztos felszólalt, természetesen nem adhatta meg azokat az abszolút számokat, amelyek a hadsereg erejét jellemezték (:Ideje: 1939. március! :). De az 1939 augusztusában a Szovjetunió, Anglia és Franciaország katonai missziói között titkos megbeszéléseken a konkrét adatokat is idézték." Meghökkenítő fordulat! A Szovjetunióban a pártkongresszus a legfőbb hatalom. Neki van alárendelve a párt központi bizottsága, politikai bizottsága, maga a főtitkár is. Ennek megfelelően a kormány és az államfő, bármilyen furcsa még a parlament is. E legmagasabb fórum előtt titokban tartják az ország katonai védelmének erejét, felszerelésének mértékét és minőségét, de az alsó szintű felhatalmazás nélküli angol-francia katonai küldöttséggel ismertetik. Nem tudunk róla, hogy e minden kétséget kizáróan bizonyított hazaárulásért valakit is hadbíróság elé állítottak volna.

Az egyik ülésen a szovjet küldöttség részéről Saposnyikov hadseregtábornok előterjeszti a három hatalom együttműködésének három lehetséges formáját egy európai "agresszió" esetére. Ismerjük meg őket főbb vonalaiban:

Első változat: Ha Németország és szövetségesei megtámadják Angliát és Franciaországot, a Szovjetu-

mó kiállítja azon fegyveres erők 70%-át, amelyet Anglia és Franciaország közvetlenül Németország ellen felvonultat.

Második változat: Ha az agresszió Romániát és Lengyelországot éri, a szovjetunió ugyanannyi fegyveres erőt ad, mint amennyit Anglia és Franciaország állít ki közvetlenül Németország ellen.

Harmadik változat: Ha Németország, Finnország, Észtország és Lettország területét felhasználva közvetlenül a Szovjetuniót támadja meg, Anglia és Franciaország haladéktalanul köteles háborúba lépni Németországgal vagy azok blokkjával.³⁵

Zsukov is, Majszkij is, a történészek keleten és nyugaton egyaránt elhallgatják a lényegét. A tárgyalások már a katonai konvenció előtt teljes megegyezéssel befejeződtek. Majszkij ugyanis már 1939. június közepén határozottan javasolta Halifax külügyminiszternek, hogy azonnal utazzék Moszkvába az egyezmény sürgős aláírására.³⁶ Bár Halifax nem utazott el, bizonyára felhatalmazta a Moszkvában tartózkodó Strangot az egyezmény aláírására. Végül is a Saposnyikov-terv harmadik változatának módosított formáját fogadták el. A Szovjetunió mint a második, mint a harmadik változatban kikötötte, hogy Lengyelország átengedi vonulni csapatait a vilnai folyosón, Galícián, szükség esetén Románián is. Nyilván a lengyel és a román kormány megkérdése nélkül erre sem Anglia, sem Franciaország nem adhatta hozzájárulását. Találtak ennél sokkal praktikusabb megoldást.

Az angol és francia kormány tudtával és egyetértésével a cseh-morva protektorátus létrejöttét köve-

tően a szovjet kormány kezdeményezésére titkos gazdasági tárgyalások indultak Németország és a Szovjetunió között a még Csehszlovák kormánnyal kötött cseh fegyverszállítások folytatásáról, amelyet a Skoda-művekben gyártottak. Ezek a tárgyalások később egyéb gazdasági területekre is kiterjedtek, sőt minden bizonnyal politikai vonatkozásai is voltak. Ezeket az információkat az angol, sőt az amerikai kormány is rendre megkapta. Ne felejtsük el: azt a kiterjedt hármass információcserét, és politikai egyeztetést, amely az egész második világháborút jellemezte, még Chamberlain vezette be, s ebben az időben már olajozottan működött. A háromhatalmi katonai egyeztetés során egyértelművé vált: a vilnai folyosó és Galícia területe elégtelen egy Németország elleni katonai felvonuláshoz. Németország katonai legyőzéséhez szükséges és elengedhetetlen a több száz kilométeres arcvonal. Ehhez egész Lengyelország területére szükség van. Lengyelország szovjetellenes pszichózisa pedig ehhez leküzdhetetlen akadályt jelent. A Szovjetunió oldalán való együttműködés lengyel korlátaira már korábban is felhívták a szovjet vezetők figyelmét. A szovjet kormányt viszont oly mértékben foglalkoztatta Lengyelország ukrán és belorusz területének visszaszerzése, hogy képtelen volt saját elképzeléséből kilépni. Úgy tűnik, a katonai tárgyalások során sikerült meggyőzni őket a lengyel területek megszerzésének célszerűbb, bár kissé romantikusabb módjáról.

A Szovjetunió vezetői váltig hangoztatták: Anglia azért nem vonja be őket európai szövetségi rend-

szerébe, mert Németországot a Szovjetunió ellen
szítja, hogy a két fél végkimerülése idején maga
kíván békét diktálni közöttük. Történészeik ezt a
mai napig állítják. Nem tagadható, ebben volt némi
igazság, de az angol békéltetés vádján csak moso-
lyogni lehet. Ehhez ugyanis a végkimerülés idején a
közös front helyszínén saját fegyveres erejével is
jelen kell lennie. Már pedig tudjuk, a történelem
során orosz területen a hódítókat sohasem az orosz
haderő, hanem a hatalmas tél és kegyetlen tél győzte
le. Ugyan mire mentek volna ott az angolszász ha-
talmak nyakkendős katonái? A német-orosz háború
valóban benne szerepelt az angol-francia-amerikai
második világháborús forgatókönyvben. De ennek
távolról sem a Szovjetunió végelgyengítése volt a
célja. Sokkal inkább a német katonai erő legyengí-
tése, miáltal elkerülhetővé válik az Anglia elleni
invázió. Közismert volt ugyanis az angol kormány
félelme a német partra szállástól. Még Churchill
félelme is csak a moszkvai csata után kezd oldódni.
"Országunk felől annyira távolodott az invázió ve-
szélye – írja –, amennyire a német csapatok bele-
kényszerültek egy élet-halálharcba keleten."

Kedvenc védekezési témája még a szovjet veze-
tésnek — ha az angol-francia szövetség erőltet
kereséséről esik szó — a Szovjetunió kénytelen volt
védekezni a fenyegető német támadás veszélye
ellen. Nem tudni, honnan vette ezt a szovjet kor-
mány, hiszen Németország nem tőle kérte, követelte
az első világháború után elvett területeit. A Szovjet-
unió ugyanúgy szenvedte a világháború követke-

ményeit, mint Németország. A német kormánynak nem Sztálin Szovjetuniójával, hanem Angliával és Franciaországgal volt problémája. Sztálin és környezete gyorsan felismerte, hogy a németek igazságkeresése számukra is meghozza elvesztett pozícióinak visszaszerzési lehetőségét, de nem vele, hanem ellene. Galád számításait a történelem sajnos igazolta.

A szovjet-német háború nélkülözhetetlen feltételének a közvetlen szovjet-német határszakasz megteremtésére a következőkben állapotodnak meg: A Szovjetunió a háromhatalmi tárgyalások befejezésével egyidejűleg homályos célzást tesznek a német kormánynak — moszkvai nagykövete útján — egy megnemtámadási egyezmény megkötésére, amelyre a mesterségesen felszított légkörben a németkormány várhatóan kapható lesz. Megkötésével az események minden bizonnyal felgyorsulnak. A Lengyelország ellen már régóta provokált német támadás feltételei rendkívüli módon javulnak, miáltal az rövid időn belül, esetleg előre meghatározott időben bekövetkezik. A lengyel védelem megtörése után a Szovjetunió is elfoglalja azokat az ukrán és belorusz, valamint balti területeket, amelyek elvesztését mindig igazságtalannak tartotta. E területek konszolidációja idejére látszólag korrekt szövetséget tart Németországgal, majd észrevétlenül a közös határszakaszon megkezdí támadó haderejének elhelyezését, a megadott időpontban pedig Anglia és Franciaország utánpótlásával támadást indít Németország ellen. Anglia és Franciaország saját haderejével is

teljesíti szövetségi kötelezettségét és közvetlen hadműveleteket indít a Szovjetunió megsegítésére Németország ellen.

Megállapodnak abban is, hogy a Szovjetunió látszólagos "pálfordulása" miatt az angol-francia sajtó — mások gyanúját elterelendő — a szokásos támadásokkal illeti majd a "szovjet-német szövetséget" esetleg szankciókat is bejelentenek, de ezek részben jelentéktelenek, másrészt rövid életűek lesznek. Majszkij meg is említi emlékirataiban: a német-szovjet szerződés megkötése után bizonyos kirohanások jelentek meg az angol sajtóban, amely ugyan néhány nap után le is csillapodott. A második ilyen kampány Lengyelország megtámadásakor kezdődött. Ámde ez a második hullám sem tombolt sokáig. Lényegében már október 1-jére lecsillapodott.

Angol-amerikai asszisztálás mellett a Szovjetunió két asztalon játszott. Ez az attrakció a németek félrevezetésére tulajdonképpen már a háromhatalmi tárgyalások bejelentett megkezdése előtt is folyt. Ennek tudható be Litvinov külügyminiszter májusi lemondása. Ezt nyilván gesztusnak szánták a németek felé (mindig ellenségesen viseltetett Németországgal szemben, Litvinov ugyanis zsidó volt). A német diplomácia következetlenségét jelzi, hogy nem figyeltek Litvinov további sorsára. Ezúttal Sztálin nem akasztott a nyakába egy kémkedési vagy hazaárulási pert, amelynek nyomán kivégezteti, hanem később washingtoni nagykövetté nevezi ki. Május végén Molotov egy beszédében

ugyanacsak utalt a német-szovjet gazdasági kapcsolatokra. "Szívesen megjavítjuk Németországgal kereskedelmi kapcsolatainkat. A tárgyalások fonalát talán újból felvesszük." A beavatottak számára ez semmi újat nem jelentett, hiszen tudták, "ezeket a fonalakat" a Szovjetunió taktikai célból már hónapokkal ezelőtt felvette.

A hatéves gyűlölködés ellenére 1939. augusztus 23-án Németország és a Szovjetunió megnem-támadási szerződést köt. Az aláírásra a Kremlben kerül sor Ribbentrop és Molotov között Sztálin jelenlétében. A második világháború után Kelet-Európában nem hogy a szerződés szövegét nem ismerték, de még beszélni sem volt szabad róla. A nyugaton forgalomban lévő szövege szerint a szerződés titkos mellékletében felosztották Lengyelországot, a balti államokat, Finnországot. Utóbbiakat a Szovjetunió övezetébe sorolták. Az angol-amerikai sugallatra megkötött taktikai szerződéssel lehetővé tették a Szovjetuniónak, hogy visszavegye az első világháború utáni elvesztett területeit. Ha ezt Németországnak is megengedik, akkor nincs háború. A betegesen szajkózott német cél, a világuralom megszerzése nem létezett. Németország nem akart mást, mint igazságtalanul elvett területeinek visszacsatolását. Ennél többet nem kért, másra nem törekedett.

A szerződés megkötésének idején a német kormány sajnálatos módon nagyon is komolyan vette a Szovjetunióval kötött megállapodást. Tudta ugyan, hogy az oroszok nagyon ritkán korrektek, de úgy

vélte: az 1922-1932 között tízéves gyümölcsöző gazdasági együttműködés jelentős előnyöket biztosított számunkra, s bizonyára ráébredtek az angol-francia uszítás a szovjet gazdaság számára nem előnyöket, esetleg hátrányokat eredményezhet. Ezért sokkal bölcsebb dolog visszatérni kipróbált szövetségeséhez, semmint a bizonytalan ígéretők hálójába esni. Ez igaz a fejlett nyugati logika szerint. Sztálinék azonban a sajátos keleti logika szerint gondolkodtak: Ha érdekeink úgy kívánják, elkötelezettségünk bármikor megfordítható. Az új pedig mindig szebb és kecsegtetőbb, mint a megszokott régi. A Szovjetunió hatalmas, ez időben már kellően integrált területe, amelyet történelme során teljes egészében még egyetlen ellensége sem tudott elfoglalni, megfelelő feltételeket nyújt ehhez a gondolkodáshoz. Hiszen a hitszegését becsapott szövetségese úgy sem tudja megtorolni. Már pedig a haragnak hatalom nélkül semmi értelme sincs. Mindenesetre az oroszok, iszonyú véráldozatok árán ugyan, de ezúttal is jól számítottak.

Érdekes módon a megkötött német-szovjet egyezményt Davies is a német vezetés érveivel támasztja alá. Már megkötése napján jelentést készít a külügyminiszternek, amelyben kifejti: "Németország és Oroszország együttműködése mindkettőjüknek sok előnyt biztosít. Tíz éven át együtt dolgoztak, és ezt újból megtehetik. Ezt a lehetőséget a tények tárgyilagosság megítélésénél nem szabad szem elől téveszteni... A tulajdonképpeni veszély a jövő és a civilizáció számára abban rejlik, hogy Németország és

Oroszország úgy találhatják, hogy terjeszkedési igényeik kölcsönösen kiegészíthetik egymást. Gazdaságilag összeköttetésük nagyon kedvező. Oroszország gazdasága természeti kincsekben kiegészítheti a német ipar teljesítőképességét és Németország tudományos és ipari szervezetét."³⁷ Davies rettegésére semmi ok sincs. Az amerikai kormány titkon maga is javasolta a Szovjetunió "átmeneti" színe változását. Józanul felmérte: A tartós szovjet-német együttműködéstől nem kell tartani. A két állam hadi termelése nem lesz képes versenyre kelni az amerikai-angol-francia hadiiparral, mivel azok nyersanyagellátását a gyarmatok a szükséges mértékben biztosítják. Ugyanakkor a Szovjetunió területi igényeit Németország nem tudja kielégíteni, mivel az oroszok terjeszkedésének iránya nem a fejletlen ázsiai, hanem a fejlett európai területek felé mutat. E területek szovjetizálása pedig fokozná Németország veszélyeztetettségét.

A szovjet-német meg nem támadási szerződés birtokában Hitler elhatározza a lengyel korridor felszabadítását. Augusztus 25-én magához kéri Hendersont, és tájékoztatja elhatározásáról. Hivatkozva Lengyelország provokációira, közli, hogy a korridor fegyveres felszabadítása mellett döntött. Láthatóan szerette volna az angol kormány beleegyezését is megszerezni, s felajánlotta, amennyiben teljesítik Németország területeinek visszacsatolási igényét, gyarmatainak visszaadását, amellyel a távolabbi jövőben is megelégedne, kész a brit birodalom fennállásáért, határainak biztosításáért személyes garanciát

vallalni. Végül határozottan kijelenti: Megváltoztathatatlan elhatározása, hogy Oroszországgal soha többé nem óhajt szembekerülni.

Henderson távozását követően Mussolininek is üzenetet küld, akinek katonai támogatásában komolyan bízik. Hideg zuhanyként éri azonban a duce válasza: "Itália nem kész a háborúra."

Hitler komolyan számít arra, hogy Münchenhez hasonlóan az angol kormány ezúttal is békéltető misszióba kezd. Ennek érdekében gyorsított ütemben kétsíkú diplomáciai tevékenysége indítanak. Göring megbízásából Dahlerus svéd nagyiparos angol üzletemberek révén érintkezésbe lép az angol külügyminisztériummal.

Válaszul az angol külügyminisztérium augusztus 25-én este nyilvánosságra hozza: öt évre szóló angol-lengyel kölcsönös segélynyújtási egyezmény megkötését. Az egyezmény ugyan már korábban, 1939. április 6-án megkötésre került, így a bejelentésének időzítése nagyon is célirányos. A német vezetés megretten. Ribbentrop külügyminiszter arra kéri Hitlert, vonja vissza a támadási parancsot, s az előnyomulást állítsa le. Hitler eleget is tesz a kérésnek. Azután megkezdődik az idegtépő huza-vona. Az angol kormány közvetlen német-lengyel tárgyalásokat javasol, majd a német kormány által adott határidőt tartják rövidnek. Közben Lengyelország mozgósítást rendel el. A végén Hitler már eredeti követelésének csupán a töredékét kéri. Danzigból hajlandó egy szabad kikötőrészt adni a lengyeleknek. A korridor területén megelégszik azzal, ha 12 hónap

múlva népszavazást tartanak. A szavazás eredményétől függetlenül hozzájárul, hogy egy kilométer széles nemzetközi út épüljön a korridoron át. Kölcsönös kisebbségi megállapodást javasol a vegyes lakosságú területeken, de minden hiába, a lengyelek is, az angolok is minden esetben találnak valami kibúvót. Végül is a sors megmásíthatatlan, azaz, hogy az amerikai-angol-francia-lengyel kormányok akaratából Hitlernek nem marad más választása, mint 1939. szeptember 1-jén támadást intézni Lengyelország ellen.

A Wermacht kiváló egységei óramű pontossággal nyomulnak előre, és törik meg a felheccelt lengyel csapatok hősie ellenállását.

Az angol-franciakormány — nemkülönben Roosevelt és szűk köre — elégedettek. A németeket sikerült beleterelni abba a csapdába, amelyből teljes összeomlása előtt már nem szabadulhat. A látszat kedvéért még egy jegyzék, majd szeptember 3-án délelőtt 11 óra 15 perckor az angolok, délután 5 óra 20 perckor pedig a franciák látszólag eleget téve a kölcsönös segítségnyújtási szerződésben vállalt kötelezettségeinek, ~~hadat~~ ^{üzen}tek Németországnak. Hitler önbizalmát erősítendő az Egyesült Államok álszent módon bejelenti, illetve megerősíti semlegességét.

Szerencsétlen lengyelek hiába várták a beígért angol-francia segítséget, garanciájuk ellenére semmiféle kézzel fogható támogatást nem adtak a becsapott lengyel kormánynak. Kárpótlásul új maszlaggal etették őket: "az adott biztosíték csak politikai, amely majd a háború végén fog realizálódni". Ma

mar tudjuk, a realizált állapotok nem sok köszönnivalót adtak a lengyel népnek.

A német-szovjet meg nem támadási egyezmény értelmében a lengyel katonai gépezet megtörése után 1939. szeptember 17-én a Szovjetunió is megtámadta a haláltusáját vívó csúnyán rászédett Lengyelországot. Az előzetes megállapodásnak megfelelően visszafoglalta az első világháború befejezése után elvesztett területeit. A lengyel kormány felismerve kilátástalan helyzetét, miszerint a megígért szövetségi segélynyújtás helyett a szovjet inváziót kapta, másnap Romániába menekül.

Az egész világ megdöbbenve figyeli a hős lengyel nép küzdelmét. Most azonban kínos meglepetésben lesz része. Szövetségesei, Anglia és Franciaország nemcsak, hogy segítségére nem siet, de ezúttal még hadat sem üzen az agresszor Szovjetuniónak. Míg a német támadás miatt három nap múlva Anglia és Franciaország, később Ausztrália, Új-Zéland, Dél-Afrika és Kanada is hadat üzen, addig a Szovjetunió esetében senki sem üzen hadat. A franciák nemcsak, hogy hadat nem üzennek, de még a Szovjetunióval 1935. május 5-én megkötött kölcsönös segélynyújtási szerződést sem bontják fel.

Ezúttal Greenwood az angol munkáspárti ellenzék parlamenti frakciójának vezetője sem üvöltötte a parlamentben — mint Németország támadásakor —, "Kénytelen vagyok kifejezésre juttatni rendkívüli csodálkozásomat, hogy Lengyelországgal szemben vállalt kötelezettségeink már tegnap nem léptek érvénybe... Az alsóházat megrendítette a miniszter-

elnök közlése: Hogyan lehetséges ez?! Az agressziót 38 órával ezelőtt hajtották végre, és mi még mindig hallgatunk? Meddig késlekedik még Anglia? Most minden perc emberéletek ezreinek elvesztését, nemzeti érdekeink veszélyeztetését, nemzeti becsületünk alapjainak megrendítését jelenti. Tovább nem várhatunk!" Csakugyan, miért nem üzentek hadat a Szovjetuniónak? Legalább formálisan, hiszen a politikai etika is megkövetelte ezt a lépést. A diplomácia művészetében oly híres angolok és franciák hogyan követhették el ezt a súlyos hibát?

Egyértelmű bizonyítéka ez annak, hogy a Szovjetunió frissen megkötött szerződése ellenére nem Németország, hanem Anglia és Franciaország szövetségese. Akik ebben kételkedtek, azokat Churchill október 1-jei rádióbeszéde meggyőzhette: "Az, hogy a szovjet csapatok ezen a vonalon állnak, nyilván elkerülhetetlen volt Oroszország biztonsága, a náci fenyegetés elkerülése szempontjából." Jómagam ugyan nehezen tudom elképzelni, hogy egy esetleges "német fenyegetés" ellen a Szovjetunió nagyobb biztonságba került azáltal, hogy közvetlen érintkezési határszakasz létesült a két ország között, mintha ott egy harmadik ország mint ütköző zóna választaná el őket, de hát Churchillel mégsem vitatkozhatom.

Varsó szeptember 27-én kétheti ostrom után elesett, október 2-án pedig a Hel-félszigetet védő lengyel csapok is letették a fegyvert. Csak csodálni lehet a lengyelek hősiességét, hogy a világ két legerősebb, legjobban felszerelt hadseregének támadá-

sát egy teljes hónapig fel tudták tartóztatni. Az angolok és franciák a háború kiprovokálás érdekében feláldozták Lengyelországot. Magára hagyták ezt a történelem során oly sokat szenvedett népet. Az 1939. szeptember 1-jén kezdődött mérhetetlen szenvedése sajnos teljes egészében még ma sem ért véget.

A német csapatokkal ellentétben a vörös hadsereg kegyetlen irtó hadjáratot indított Lengyelország ellen. A fogságába került lengyel tisztikart szinte teljes egészében likvidálta. Csak a katyni erdőben több mint négyezer katonatiszt holttestét találták meg, amelynek lemészárlását az egész nyugati szövetségi rendszer a németekre fogta. Pedig — ma már tudjuk — Churchill valós információval bírt e valóban súlyos háborús bűncselekmény elkövetőit illetően, mégis hallgatott.

A magyar nemzet megtartva történelmi jó barátságát, hisz történelmünk során nemegyszer szenvedtünk együtt idegen elnyomástól, nem feledve közös uralkodóink alatti testvéri jó viszonyunkat, nem hagyta cserben lengyel testvéreit. A magyar kormány bölcsessége idejében felismerte az amerikai-angol-francia kormányok mesterkedéseit, reálisan számolt a német-lengyel konfrontációval. Már 1939 júliusi állásfoglalásában jelezte: nem hajlandó részt venni egy Lengyelország elleni esetleges hadműveletben.³⁸ Később azt a német kérést is elutasította, hogy Magyarország területén lévő vasútvonalat, amelyet pedig az első bécsi döntés alapján kapott vissza, igénybe vehessék a Lengyelországba történő hadiszál-

lítások céljából. Lengyelország összeomlása után 150 000 lengyel katona talált menedéket Magyarországon.

Fájdalom, de ezúttal mégis azt kell mondanunk: egy kissé megérdemelték sorsukat. Provokatív eszközüvé szegődtek az amerikai-angol és francia imperializmusnak, amely a háború után is cserbenhagyja őket. Ugyanez a sors jut osztályrészéül, mint Németország kényszerszövetségeseinek. Lengyel barátaink gondolkodását minden bizonnyal e hatalmak első világháború utáni gyakorlata motiválta. Látva, hogy a hitszegést és árulást Jugoszlávia, Románia és Csehszlovákia esetében milyen nagyvonalúan jutalmazták. "Szolgálataikért" a háború befejezése után hasonló területi gyarapodásra számítottak. Reményeik azonban kútba estek.

Hitler ugyan csalódott olasz szövetségeseiben, szeptember 3-án mégis levelet küldött Mussolinihez, amelyben általánosságban indokolja döntését:

"Mégis azt hiszem, lehetett volna kiutat találni, ha Anglia jó előre nem határozta volna el, hogy ez az ügy minden körülmények között háborúvá fajuljon. Én nem tértem ki az angol fenyegetés elől, mert én, Duce, nem hiszek többé abban, hogy a béke fél évnél, vagy mondjuk egy évnél tovább fenntartható. Ilyen körülmények között mindenképpen az ellenállás jelenlegi időpontját tartom megfelelőnek. Most a Wehrmacht Lengyelországban technikai szempontból minden téren olyan óriási fölényben van, hogy a lengyel hadsereg rövid időn belül össze fog roppanni. Vajon ezt a gyors sikert egy vagy két év múlva is el lehetne érni? Azt hiszem ebben kételkedni kell."

Hitler bölcsen ítélte meg a helyzetet. Igazolhatjuk őt ellenfelei véleményével is. Davies már 1937. február 18-i naplójegyzetében így vélekedik:

"Nem a spanyol válság a fenyegető, hanem Németország és Hitler, akit az emberiség elleni kétségbeesett merényletbe kergetnek, és aki, ha már háborút kell viselnie, addig kell ezt tennie, még mielőtt Anglia felkészült volna."³⁹ Ha ideemlítjük Churchill már idézett 1939. április 3-i helyzetelemzését: "... ez év közepéig megszűnik ez az átkos zsaroló légkör, mert addigra felkészülünk." Sőt Churchill — Robert Wood tábornok szerint — már 1936-ban kijelentette: "Németország túl erős lesz, és ezért le kell verni."⁴⁰ Az amerikai elnök megbízásából röviddel Lengyelország összeomlása után Sumner Welles külügyi államtitkár 1940 február-márciusában körutat tesz Európában. Küldetése során az angol és francia vezetőkkel egyeztette a Németország elosztására készített amerikai tervet, amely nyilván már a lengyelországi háború előtt készen állt. Az *Illustration* című francia folyóirat 1940. március 16-i számában fotó jelent meg, amely Sumner Wellest és Raynaud francia pénzügyminisztert ábrázolja, amint a március 9-i tárgyalásuk alkalmával olyan tárkép fölé hajolnak, amelyen Németország felismerhetően kis államokra volt darabolva.⁴¹

Ha mindezeket egybevetjük, világosan körvonalazódik az a politikai kényszerpálya, amelyen Németországnak — függetlenül attól, ki a vezetője — végig kell mennie.

Ha ebben az időben az angol-szovjet diplomácia kulisszái mögé nézünk, ugyancsak megglepődünk.

Majszkij 1939. október 6-án — amikor még elszigetelt lengyel ellenállók helyenként harcoltak a szovjet agresszorokkal — telefonon találkozót ajánl Churchillnek, aki alig egy hónapja lépett be az angol kormányba. A történetek ellenére Churchill rendkívül szívélyes hangon hívja meg Majszkijt az admirális épületébe, ahol az új hivatala volt. Elmondta: az első világháború idején tengerészeti miniszterként is ebben a szobában dolgozott. Az augusztus 23-i német-szovjet szerződés megkötésével állítólag ellenféllé vált Szovjetunió nagykövetének még személyes relikviáit is megmutatja. Íróasztala mögött kinyitott egy faajtócskát, amely mögött egy hatalmas tengeri térkép függött különféle jelekkel és megjegyzésekkel tarkítva. Elmondta vendégének, hogy az első világháború során azon a térképen követte a német flotta mozdulatait.

Churchill sajnálkozását fejezte ki, hogy országaik jelenleg nem együtt harcolnak a hitleri Németország ellen. Majd kifejtette: most azonban nem a múlt, hanem a jövőre kell gondolni. Oroszország és az angol-francia tömb ugyan elvált egymástól, de neki meggyőződése, hogy a háború folyamán még találkoznak, és közös harcot fognak vívni a náci Német-ország ellen. Ezért minden eszközzel ellenzi, hogy angol politikai körökben szovjetellenes szenvedélyeket szítsanak. Nemrégiben bizonygatta minisztertársainak: Angliának nem szabad elleneznie szovjet haditengerészeti támaszpontok kiépítését a Baltikumon, hiszen azok Németország ellen készülnek, s csak hasznosak lehetnek az angol érdekek szempontjából.

Majszkij sem titkolja Churchill előtt valódi érzelmeit. Elmondja: nem hisz a Németországgal kötött egyezmény szilárdságában és tartósságában sem. Úgy véli, állandóan résen kell lenniük, s nem szabad kizárni annak lehetőségét, hogy a közeljövőben szakítanak Németországgal.

Churchill elmosolyodott, s hangjában nem minden gúny nélkül jegyezte meg: "Igen, igen, az idő majd mindent megérlel."

Majszkij elmondja: e Churchillel történt találkozója után gazdag menyasszonyhoz kezdett hasonlítani, akihez mindenki udvarolva közeledett.⁴³

Igen! Ez történt a kulisszák mögött. Egyébként ezt az időszakot, mivel a Németország elleni angol-francia hadüzenetet nem követte a de facto háborúba való belépés, az oroszok — de csatlakoztak hozzá más államok is — elnevezték "furcsa háború"-nak. Hogy milyen furcsa volt ez a háború, azt ma már mindenki tudja.

Alig fejeződik be Lengyelország megszállása, a Szovjetunió igyekszik realizálni a Molotov-Ribbentrop egyezményben kikötött "területgyarapítást", október 14-én "ajánlattal" fordul a finn kormányhoz. Kéri, hogy Leningrád és a Murmanskba vezető tengeri út védelme érdekében adjon át részére 2760 négyzetkilométer területet. Cserébe nagylelkűen 5527 négyzetkilométer semmire sem használható területet kínált fel. A finn kormány megdöbbenve tanulmányozta hatalmas szomszédja fondorlatos próbálkozását. A válasz nem lehetett kétséges: elutasította a területi "csereadás-vételt". Az oroszok

tárgyalásokat kezdeményeztek — amelyeket ugyan megtartottak — de az álláspontok merevsége miatt gyorsan abba is hagytak. A Szovjetuniót mindez nem zavarta, hisz elképesztő kezdeményezésének kudarcával előre számolt, 1939. november 30-án megtámadta a vele egy súlycsoportba igazán nem számítható Finnországot.

A lengyel példa megismétlődik — bár Finnországnak nincs kölcsönös segélynyújtási szerződése Angliával és Franciaországgal — ezek az európai nagyhatalmak csupán unott, kényszeredett módon tiltakoznak. A brit-francia legfelsőbb haditanács Chamberlain és Churchill részvételével 1940. február 5-én Párizsban összeül. Határozatot hoznak 3-4 jól felszerelt brit-francia hadosztálynak Norvégián és Svédországon keresztül való szállítással Finnország megsegítésére. A katonai vezetőket megbízzák, dolgozzanak ki tervet narviki partraszállásra. Churchillt ezúttal nem Finnország megsegítése, sokkal inkább a Gällivare-Narvik vasútvonalon a németek részére folytatott svéd vasércszállítmányok elvágása motiválta. Emlékirataiban döntésüket így kommentálta: "Ezzel két legyet ütünk egy csapásra:

- 1) Megsegítjük a finneket a Szovjetunió ellen,
- 2) Narvikon keresztül elvágjuk a Németországba irányuló svéd vasércszállítmányok útját."

Churchill tulajdonképpen egy legyet sem akart ütni, mint ahogy nem is ütött. Valódi célja az volt, hogy Hitlert ingerelje a Szovjetunió megtámadására Finnország tényleges megsegítésére érdekében.

Hitlert ugyan meglepte újdonsült szövetségének ez a lépése, bár Finnország szovjet érdekszférába vonásában megállapodtak, de ennek realizálását az európai háborúk befejezésének idejére határozták meg. Németország számára Finnország függetlensége ebben az időben nagyon fontos volt mivel a haditermeléshez elengedhetetlenül szükséges nikkelt ebben az időben Európában csak Finnország termelt. A Lenin-grád védelmére vonatkozó szovjet magyarázat is gyanúsán hangzott, hiszen azt senki sem veszélyeztette. Hitler mégis nagyon megértő. Nem kívánja veszélyeztetni Szovjetunióval kötött meg nem támadási szövetségét.

Angliának és Franciaországnak esze ágában sincs a Szovjetunió területszerző hadműveleteibe beleavatkozni. Úgy gondolják, számukra sokkal előnyösebb, ha Németország szövetségeseként végzi hódításait, amelyhez maguk is hozzájárultak, mintha akkor lépne fel ezekért a területekért, amikor már nyíltan is az ő szövetségesük. Nem látszik sürgősnek, sem célszerűnek a svéd vasércszállítványok megakadályozása sem. Ha Németország idő előtt elveszti minden háborús utánpótlási lehetőségét, úgy nem lesz képes egy nagyobb háború elindítására. Márpedig a főattrakció: a megtervezett szovjet-német háború még el sem kezdődött. Ennek létrejött nélkül Németország legyőzésére semmiféle lehetőség sincs. Finnország csodálatra méltó hősiességgel védte ugyan hazáját, de nemzetközi segítség nélkül három hónapnál nem bírta tovább. A szovjet agresszió elérte célját. Finnor-

szág 1940. március 12-én kénytelen volt békét kötni a Szovjetunióval.

A passzív, de látszólag segítőkész angol-francia diplomáciaújabb szemfényvesztő manőverbe kezd. A Szovjetunióval együtt bizonygatja, milyen "méltányos" békét kötött a Szovjetunió Finnországgal. Tényleg! Mennyire volt méltányos? A Szovjetunió megkapta (:inkább elvette:) az eredetileg kért finn területeket, s helyébe átadta az azokért eredetileg ajánlott orosz csereterületet, amelynek egy részét a világháború befejezése után még vissza is kapja. A Leningrád körüli finn területek, jelenleg is a Szovjetunió, illetve Oroszország birtokában van.

Az angol-francia kormány továbbra sem szűnik meg Németországot provokálni. Kiszivároztatják, hogy az admiralitást felhatalmazták a norvég kikötők, különösen Narvik bejáratának elaknásítására. A látszólagos cél ezúttal is a német vasércszállítmányok útjának elvágása. A kiszivároztatás a végrehajtás időpontját szándékosan nem tartalmazza. Ez a kósza hír eljut (aligha véletlenül) Vidhun Quishing norvég politikushoz, és aki 1931-33 között norvég hadügyminiszter volt. Lemondása után Nemzeti Egyesülés néven új pártot alapít, programja kétségtelen bizonyos német orientációt is tartalmazott.

Az angol-francia diplomácia jól számított. Quisling a hír vétele után Németországa utazott, és kapcsolatot teremtett a német vezetőkkel. Az Alfred Rosenbergtől szerzett információt Raeder a haditengerészet főparancsnoka továbbítja Hitlerhez, aki 1939. december 14-én fogadja Quislinget. Az angol-

francia terv meglepi Hitlert, ezért utasítást ad az OKW-nak a norvégiai partraszállási terv előkészületeire.

Az a legenda, amely a háború utáni történetírásban oly jelentős helyet foglal el, miszerint Quisling felajánlotta a németeknek egy norvégiai államcsíny végrehajtását, majd az előzőleg Norvégia partjai mentén felvonult hatalmas alakulatokat behívja, teljességgel alaptalan. Történelmi tény, hogy a német partraszállás időpontjáról a németek még csak nem is értesítették. A partraszálláshoz semmiféle közreműködését nem kérték.

Az angolok más csatornákon is "titkos" értesüléseket juttatnak a német vezetéshez az angol partraszállás előkészítéséről. Nyilvánvaló, a német hírszerzés is "tudomást szerez" ezekről a tervekről. Az akció indítása csak nem következik be. A késést időközben a szovjet-finn háború is túllépi. Majd március 20-ra tűzik ki a hadműveletek kezdési időpontját. Mondanunk sem kell, ezt sem tartják be. A német hírszerzők március 14-én egy rádióüzenetet fognak, amely elrendeli az angol-francia egységek behajózását az indulási parancs végrehajtására. Március 15-én egy francia tiszti csoport Bergenbe érkezéséről szóló hírt fognak.

Hitler ezen összpontosított cselvetés ellenére szívesen átengedné a norvég semlegesség megsértését az angol-francia csapatoknak. De azok csak nem akarnak megindulni.

Raeder nem hagy kétséget az iránt, hogy Németország előbb-utóbb szembetalálja magát azzal

aszükségszerűséggel, amellyel a Weserübungfedőnevű hadművelet végrehajtása jár. Ezt figyelembe véve legkésőbb április 15-ig célszerű végrehajtani. Az éjszakák ugyanis ezt követően túl rövidek, s így a haditengerészet hadműveleti lehetőségei jelentősen csökkennek. Az összes körülményeket mérlegelve a meteorológiai szakértők véleménye alapján Hitler a partraszállás kezdetét április 9-re határozza el.

Közben az angolok és franciák válogatott trükkökkel igyekeznek a németek Norvégia elleni partraszállását kierőszakolni. Aknatelepítésekről, cirkálók, rombolók kifutásáról, szinte alig múlik el nap, hogy megtévesztő információkat ne szivárogtatnának ki. Erőfeszítéseik végül is sikerrel járt. A német csapatok, hogy "megelőzzék" az angolokat, április 9-én hajnalban megindítják a partraszállási hadműveleteket.

Ezúttal is megismétlődik a német haderő kiváló teljesítménye, amelyhez angol és francia segítséget is kaptak. A német partraszállást a hatalmas angol flott könnyűszerrel megakadályozhatta volna, de ez távolról sem állt a szándékában. Hivatalos adatok szerint a brit-francia expedíciós hadsereg létszámáról csak annyit tudni, hogy nem haladta meg a 12 000 főt (valószínű, meg sem közelítette). Tulajdonképpen szándékosan tették lehetővé 70-80 000 fős német haderő harcbevételét. Az angol-francia diplomácia ezúttal is elérte célját: sikerült belerángatni a németeket támadó hadműveletekbe, jelen esetben még a semlegesség megsértésébe is.

Az angol flotta ugyan érzékeny veszteségeket okozott a német flottának, de vigyázott arra, nehogy megakadályozza a németeket az eredményes partraszállásban. A lefolyt eseményekről semleges körökben olyan vélemény alakult ki, hogy azok nem keltek meglepetést, sokkal inkább megütközést.

A norvégiai attrakció még Liddel Hart angol katonai szakértő gyanúját is felkelti. A háború után így vélekedik:

"A nürnbergi per egyik legérdekesebb pontja, hogy a Norvégia ellen tervezett és végrehajtott agresszió ott szerepelt a németek ellen összeállított főbb vádak között. Nehéz megérteni, miért járult hozzá a brit és a francia kormány e vádpont előterjesztéséhez, vagy a vádat képviselő ügyészek hogyan tudtak beismerést kierőszakolni ez ügyben. Ez az eljárás a hipokrizis egyik legnyilvánvalóbb példája volt a történelemben."

A Wermacht új villámháborús teljesítménye tovább erősítette a német vezetők hadseregbe vetett hitét. A norvégiai hadjárat már április végére be is fejeződik. A norvégiai és dániai pozíciók megtartása siettetette a két nagy ellenféllel, Angliával és Franciaországgal való összecsapást. Nyilvánvaló a két nagyhatalom ellen egyidőben azok saját területein a Wermacht képtelen háborút kezdeni és folytatni. Anglia különleges területi elhelyezkedése ezt nem is tette lehetővé, hisz a partraszálláshoz önmagában olyan hatalmas tengeri és légierő szükséges, amellyel a német birodalom nem rendelkezett. Ennél fogva a háborút Franciaországra kellett korlátozni.

Franciaország a német határ mentén — éppen a Németországból kizsigerelt első világháborús jóvátételből — olyan védelmi rendszert, az úgynevezett Maginot-vonalat épített ki, amelynek elfoglalása hatalmas áldozatok árán lett volna lehetséges, ha ugyan kivitelezhető lett volna egyáltalán. A német hadvezetés elkészítette a Fall Gelb nevű tervét, amely tulajdonképpen a francia erődrendszer Belgiumon keresztül történ megkerülését jelenti. A támadást eredetileg 1939 november 12-re tervezték, de különböző okok miatt több ízben elhalasztják, sőt bizonyos mértékig — egyes részletinek ellenséges kézre kerülése miatt — a tervet át is dolgozzák.

A támadás végül is a BENELUX-államok területén át 1940. május 10-én megindul. E semleges országok területe is tartalmazott néhány eredetileg német várost, amelyet az első világháború után a versaillesi szerződés kobzott el Németországtól (Eupen, Malmédy, Moresnet). Hitler azonnal el is rendelte, hogy ezek még átmenetileg sem tekinthetők megszállt területnek, hanem a német birodalom részét képezik. Ennek ellenére Hollandia, Belgium és Luxemburg megszállását nem e városok visszaszerzése motiválta, hanem a Magnot-vonal erősítményrendszerének megkerülése. A német csapatok be sem várták ezen országok megszállásának befejezését, hanem az Ardennek felől a francia határ felé nyomultak. A franciákat részben a Fall Gelb első változatának ismeretéből (:az átdolgozása titokban maradt:) másrészt abból a meggyőződésünkből táplálva, hogy az Ardenneken lehetetlen a páncélos erők

átvonulása — a német csapatok váratlan megjelenése nagy zavart keltett. Az erőteljes és meglepetésszerű támadás hatása alatt az angol-francia expedíciós hadsereg gyors, esetenként menekülésszerű visszavonulásba kezdett. Ennek mértéke olyan nagy volt, hogy az esetleges oldaltámadás veszélyétől megóvándó a német páncélos erők követő előnyomulását le kell állítani.

Tekintethetjük a véletlen művének is, de lehet, hogy a brit hírszerzés tudomást szerzett másul 10-én indított német támadásról. Ezen a napon alakul meg az angol háborús kabinet Churchill vezetésével Chamberlain felváltására. Vitába kell szállnunk azzal a ma is vallott nézettel, hogy ezzel az angol "békéltetési politika" kudarcát korrigálták. Chamberlaint a mai napig lomha, határozatlan, mindenáron a békét kereső miniszterelnökként tartják számon. Nem osztjuk ezt a nézetet. Chamberlain feladata — éppen békésnek látszó megnyilvánulásaival — a németek háborús kedvének felélesztése és a világháborúba való beugratása volt. Gondoljunk csak a München előtti német tábornokok Hitler elleni összeesküvésének bámulatra méltó megghiúsítására. Szerepét kitűnően játszotta, a kitűzött célt elérte. Át kell adni helyét a háború vezetésében gyakorlott, energikus politikusok részére. El kell oszlatnunk azt a tévhitet is, hogy az ellenzék által indítványozott parlamenti bizalmi szavazáson Chamberlain megbukott, s ennek következtében mondott le. Szó sincs róla! A bizalmi szavazáson éppen a Chamberlain vezette kormány győzött, méghozzá imponáló 281:200 arányban. Nem is volt Chamberlainnak

semmiféle elmarasztalásban része. Az új kormányban — amelynek névsora feltehetően jóval korábban ki volt jelölve — miniszterelnök-helyettes lesz.

Churchill óhaja — a németek támadó háborújának kiterjesztése — beteljesedett. Mint általában mindig, az örömben ezúttal is nem kevés ürm is vegyült. Némileg elszámította magát. A németek ökle keményebbnek bizonyult, mint amilyenre első világháborús tapasztalatai alapján számított. A furcsa háború a norvégiai tengeri csaták után szárazföldi hadműveletekké vált. A 400 000 fős expedíciós hadserege itt csúfos vereséget szenvedett. Teljes hadi felszerelését hátrahagyva hanyatt-homlok menekült. Csak Hitler nagylelkűségének köszönhetette, hogy Dunkerque-nél egérutat nyert. "Bajban ismeri meg az ember igazi barátját." – tartja egy magyar közmondás. A franciák kitűnő példát kapnak angol barátjukról, amelyben még később is lesz részük. Churchill ugyanúgy cserben hagyja Franciaországot, mint ahogy Chamberlain tette Lengyelországgal. A francia kormány kérte, az angol légierő nyújtson nagyobb támogatást a német támadás megállítására. Churchill azonban a német partraszállási veszélyre hivatkozva megtagadja a kérés teljesítését.

Jellemző Churchill gondolkodására, a katonai helyzet reménytelenné válásakor Lipót belga király fegyverszünetet kér a német főparancsnokságtól, s utólag erről Churchillt is értesíti. Csak természetes, hogy Churchill további harcra buzdítja. Gork angol tábornokkal azt üzeni: "Arra kérem a belgákat, hogy áldozzák fel magukat — értünk." ⁴⁴

A kétségbeejtő katonai helyzet hasára, 1940. június 11-én Briare-ben összeül a brit-francia legfelsőbb haditanács. Angliát Churchill miniszterelnök, Eden külügyminiszter, Dill és Ismay tábornokok, Franciaországot Reynaud miniszterelnök, Pétain marsall miniszterelnök-helyettes, Weygand, Gerge és De Gaulle tábornokok képviselik. Weygand ismerteti a harctéri helyzetet, annak kilátástalanságát. Javasolja, kérjenek fegyverszünetet. Az ülés döntés nélkül ér véget. Churchill és Reynaud sürgős üzenetben kér segítséget Rooseveltttől a franciák részére. A haditanács két nap múlva folytatja munkáját. Churchill ékesszólási képességének legjavával próbálja a franciákat kitartásra és harcra buzdítani. Reynaud azonban a lehetőségek teljes ismeretében sokkal pesszimistább, ezen Churchill lelkesítése sem tud változtatni. Végül is előterjeszti az angol küldöttségnek kormánya kérését, hogy Anglia mentse fel az 1940. március 28-án vállalt ünnepélyes kötelezettsége alól, miszerint köt külön békét Németországgal.

Meglepő, hogy a francia miniszterelnök kérése, amely az adott helyzetben már csak formális volt, nem váltott ki tiltakozást Churchillből, sőt feledve alig félórával korábbi sajátmagát még bizonyos fokú megértést is tanúsított. Ennek azonban ára volt, amelynek számláját rögtön be is nyújtotta: szigorúan követelte, adják át részére a háború további folytatásához a francia flottát, továbbá kérte a foglyulejtett 400 német pilóta átadását is. A franciák a foglyok kiszolgáltatását azonnal megígérték, de a helyzet később úgy alakult, hogy teljesíteni nem tudták.

Június 15-én megérkezik az amerikai elnök második üzenete is. Churhcillhez hasonlóan ő is csak tanácsokat ad a németek elleni harcra, amelyet szükség esetén az anyaországon kívüli területekről is folytathat. Megígéri ugyan anyagi segítségét, hadfelszerelések szállítását, de ez a pillanatnyi helyzeten mitsem változtat. A háborúba való belépésről szóló nyilatkozat, amelyet Churchill is, Reynaud is vártak — ezúttal is elmaradt.

Június 16-án reggel Campbell brit nagykövet felkeresi Reynaud miniszterelnököt az angol kormány üzenetével. Nagy-Britannia felmenti a francia kormányt március 28-i kötelezettsége alól azzal a feltétellel, hogy a francia flotta egységei nem adják meg magukat a német és olasz flottának, hanem angol kikötőkbe futnak be, s hajóikat átadják az admirálisnak.

Időközben De Gaulle tábornok néhány tisztjával Londonba utazik. Máig tisztázatlan, tulajdonképpen ki is kezdeményezte, de az angol külügyminisztérium vezető munkatársaival már Anglia és Franciaország uniójáról folytatnak tárgyalásokat. Június 16-án délután 3 órakor összeül az angol kabinet, amely De Gaulle sürgetésére elfogadja a brit-francia unió tervét, miszerint a két ország közös államot alkot, közösen harcol Németország ellen.

De Gaulle az angol minisztertanács határozatát követően azonnal felhívja telefonon miniszterelnökét, aki délután 5 órára hívja össze kormányát és előterjeszti a Brit-francia Unióra vonatkozó deklarációt. Kiötlői reményeivel ellentétben ez már olaj volt

a tűzre. Weygand úgy vélte, Anglia az utolsó francia katonáig harcolni kíván és saját létét Franciaország költségére kívánja meghosszabbítani. A miniszterek nem fogadták el az egyesülési deklarációt. A kormány inkább a lemondást választotta. Bár a két szövetséges közötti zűrzavar óráról órára növekszik, az új kormány a háborús állapotok követelte gyorsasággal alakul meg. Miniszterelnök az első világháborús hős, Petain marsall. A nemzetvédelmi minisztériumot Weygand tábornok kapja. Az új kormány tudomásul véve a katonai realitásokat, beszűkült mozgásterét mérlegelve, legfőbb feladatának a fegyverszüneti tárgyalások kezdeményezését jelöli meg.

A lemondott Reynaud-kormány utolsó minisztertanácsán a fegyverszünetre vonatkozó angol feltételeket meg sem tárgyalta. Az új kormány pedig méltatlannak találva nem is foglalkozott vele.

Németország és Franciaország megbízottjai 1940. június 22-én Campiegneben aláírták a fegyverszüneti egyezményt. A németek feltételei nagyon méltányosak voltak. Az országnak csak kétharmadát szállták meg Párizssal együtt. Előírta a szárazföldi és tengeri haderők leszerelését. Mivel a hadiflotta megszerzése érdekében Churchill szó szerint mindent elkövetett, nem mellőzve még a fegyveres erőszakot sem, így a flotta esetében a franciák nem tudták teljesíteni a fegyverszüneti egyezményben vállalt kötelezettségeiket. Bár a németek a francia flottát csupán a parti őrséghez és aknaeltávolításhoz kívánták felhasználni.

A fegyverszüneti szerződés megkötése során a németek inkább érzelmi vonalon igyekeztek kárpó-

tolni magukat az első világháború utáni megaláztatásukért. Kínosan ügyeltek arra, hogy a fegyverszüneti szerződés aláírására ugyanabban a fából készített vasúti étkezőkocsiban kerüljön sor, amelyben 1918. november 11-én Németországot kötelezték fegyverszünetre. Ez a fegyverszüneti "relikvia" ugyanis a húszas években történelmi látványossággént volt kiállítva Párizsban.

A francia hajóhad rendkívül szétszórta állt a fegyverszüneti egyezmény megkötése idején. Tulonban, Dakarban, Oránban, Alexandriában stb. állomásoztak. Érthető, hogy Churchillt nagyon izgatta a francia flotta további sorsa. Ha ugyanis ezek német kézre kerülnek, úgy Németország nagy eséllyel kísérelheti meg az angliai partraszállást. Churchill azonban túlértékeli Németország lehetőségeit. Azzal érvelt, ha a francia flotta német kézre kerül, úgy német vezetés alatt létrejön az Európai Egyesült Államok, amellyel már egyetlen hatalom vagy hatalmi koalíció sem veheti fel győzelmi eséllyel a harcot. Amint látni fogjuk, Churchill vélekedésében nem kevés hisztéria, de leginkább számítás is megtalálható. Érvelése különösen alkalmas az ugyancsak hideg fejjel számító Roosevelttel megingatására. Élni is fog vele. Az 1940. június 15-én kelt levelében arról igyekszik meggyőzni, hogy a francia flotta birtokában Hitler könnyűszerrel végrehajthatja a partraszállást, és rövid idő alatt képes lesz Angliát előzönlíteni. Ha pedig a szigetországban megvetheti lábát, nem kétséges, hogy lehetősége lesz egy nácibarát kormány létrehozására, amely az angol flottát is kiszolgáltatná Németországnak.

Amennyiben mindez bekövetkezik, a nyugat- és közép-európai hadiipar segítségével a Berlin-Róma-Tokió közötti titkos katonai szerződés (:amely nem is létezett — a szerző:) alapján egyesíti az olasz és japán flottát a brit és francia hajóhaddal megerősített német flottával. Ez a hatalmas erő olyan nagy és gyors változást idézhetne elő a tengeri uralomban, amelynek megváltoztatása ellen kellő gyorsasággal az Egyesült Államok nem lenne képes fellépni.

E kétségbeejtő helyzet elkerülése érdekében kéri az amerikai elnököt adjon át részére 35 torpedórombolót, amely várhatóan biztosítja a francia flotta minden körülmények között való megszerzését.

Churchill nagy pátosszal lefestett sötét világképe ezúttal még elérte célját, megkapja az amerikai haditengerészettől a kért hadihajókat. Nem is késlekedik, haladéktalanul utasítást ad a francia hadihajók gyors leszerelésére és angol kikötőkbe kísérésére. Az Alexandriában, Portsmouthban és Plymouthban, vagyis angol kikötőkben tartózkodó francia hadihajókat azonnal lefoglalják. Sommerville angol tengernagy parancsot ad: a bárhol fellelhető francia hajókat fel kell szólítani a hajók átadására. Ellenkezés esetén erőszakhoz kell folyamodni. A haditanácson egyik tiszt kifejezi aggályait a fegyveres rendszabállyal szemben, mondván egy támadó akció minden franciát szembe állít Angliával. A tengernagy is meginog, és a tanácskozásról táviratban értesíti az admirálitást. A válasz önmagáért beszél:

"A kormány szilárd elhatározása, hogy ha a francia flotta nem fogadja el az Ön által ajánlott alternatívákat, akkor el kell pusztítani."⁴⁵

Erre a Mers el Kebir-i öbölben sor is kerül. Az angol rombolók ösztüze következtében egy csatahajó kigyullad, egy másik zátonyra fut, egy repülőgép-anyahajó pedig elsüllyed.

Németország, az ellenség nagylelkűséget tanúsított a francia hajóhad iránt. Az angol szövetséges pedig hadüzenet nélküli fegyveres támadást indított a magárahagyott és bajbajutott francia flotta ellen. Legénységét pedig fogságba ejtette. A "győzelmet" Churchill másnap hencegve jelenti be a brit parlament ülésén, a képviselők lelkiismerete sem hasonlott meg, mert ünnepségekben részesítették a miniszterelnököt.

A korabeli helyzet mai elemzése során is megállapíthatjuk, az angol kormány cserben hagyása mellett a francia kormány a lehetséges legjobb döntést hozta a fegyverszünet megkötésére. Világosan kiderült ugyanis, Anglia nem hajlandó teljesíteni szövetségesi kötelezettségeit. Találón fogalmazott Weygand, amikor úgy jellemezte Angliát, hogy az utolsó francia katonáig hajlandó harcolni a németek ellen. Churchill ugyanazt a szerepet szánta, mint a belgáknek: — és amint majd látni fogjuk, a Szovjetuniónak — áldozzák fel magukat Angliáért. A nemzet és hazájuk feláldozásával gyengítsék tovább a német haderőt.

A francia kormány reálisan mérte fel lehetőségeit. Magárahagyatva a legnagyobb véráldozattal sem volna képes az országot megvédeni. A fegyverszünet révén

megóvhatta haderejét és polgári lakosságát a hatalmas emberáldozattól és a háború szenvedéseitől, gyönyörű városait, gyárait a háború pusztításaitól.

A francia kapitulációval kialakult nyugat-európai helyzet reális alkalmat kínál az európai megbékélésre. A józan logika minden szabálya szerint itt van az ideje egy új békekezdeményezésnek. A németeknek minden okuk megvan rá, hogy feltételezzék, az angol expedíciós haderő veresége talán kijózanította a háború ördöge által megszállt Churchillt és kormányát. Az angol-német erőviszonyok szinte kínálták egy angol-német béke létrejöttét. Mértékadó politikusok ennek létrejöttével komolyan számoltak.

A francia vezetők kevés kivétellel szinte biztosra vették.

A németek nem is hagyják kihasználatlanul ezt a kitűnő alkalmat. A német propaganda a nyilvánosság előtt ugyan harcias fenyegetésekkel ostromolja a brit kormányt, de ez csupán a lélektani megdolgozást szolgálja. Az Angliával való békéskiegyezés lehetőségével komolyan számolnak. Churchill és kormánya azonban továbbra is a háború megszállottja marad. Október 21-én rádióüzenetet intéz a francia néphez. Ékesszóló uszítása nem rejti véka alá valódi célját: Németország teljes megsemmisítését. Idézzünk beszédéből egy jellemző mondatot, amely félreérthetetlenül fejezi ki az angol-amerikai összeesküvés lényegét: "Nem eresztjük ki Hitlert a markunkból, és nem eresztik ki közös barátaink sem az Atlanti-óceán túl partján."⁴⁶

Nyomát sem találjuk itt Churchill békeszeretetének. Szó sincs arról, hogy Hitler vagy Németország

a szabad, békeszerető nemzetek biztonságát fenyegetné, és ezért le kell fogni a kezét, helyreállítani a németek által megzavart békét. Ellenkezőleg! Utolsó csepp véréig háborúban kell őt tartani!

Rá sem lehet már ismerni a húszas évek vad kommunista-gyűlölő fenegyerekére. Nem valószínű, hogy égi jel, sokkal inkább az ördög vasvillája készítette visszafordulni a damaszkuszi úton, hogy az istenkáromló ateista bolsevizmus szolgálatába szegődjön. Már 1936-ban (: pedig hol van ekkor még az Anschluss, a Szudéta-válság, a cseh-morva protektorátus, Lengyelország a semleges Norvégia, Dánia és BENELUX-államok Franciaország elleni háború, Jugoszlávia és a Szovjetunió elleni preventív támadás?:) így nyilatkozik: "Nem örülök neki, hogy sokan azt szeretnék, ha Anglia Németország és Olaszország összefogna az európai kommunizmus ellen. Nagyon egyszerű megoldás volna ez ahhoz, hogy jó is legyen."⁴⁷

Minden kétséget kizáróan megállapítható: Churchill gondolatvilágában az oroszok felhasználása Németország háborús leverésére már jóval a németek igazságkeresése előtt, sőt már valószínű Hitler hatalomrajutása előtt megfogalmazódott. Hogy Németország vezetőjét majdan Hitlernek hívják és nemzeti szocialista eszmével mozgósítja a német nemzetet, nála csak retorikai jelentőséggel bír.

Hitler a franciaországi hadjárat befejezése után tájékoztatja tábornokait, mivel a háború nyugaton véget ért, nem látja okát a további ellenségeskedésnek. Szerinte le lehet szerelni 35 hadosztályt. Kifejti, ő maga vonakodik az Anglia elleni háborútól. Anglia

katonai szétrázása nyomán az egész brit birodalom szétesik, amely ugyan német vérbe kerül, de Németországnak ebből semmi haszna sem lenne. A háború gyümölcsét Amerika, Japán és mások takarítanak be. Mégis úgy tűnik, a brit kormányt erővel kell a békére kényszeríteni, mivel még mindig a Szovjetunióban reménykedik.

E gondolatok jegyében mondja el Hitler beszédét a birodalmi gyűlésen, kijelenti: a nyugati hadjárat befejezése után már semmi alapot nem lát a háború folytatására, javasolja kössék meg a békét. Az angol kormány nem sokat habozik. Három nap múlva július 22-én Halifax külügyminiszter rádióbeszédében utasítja el a német békeajánlatot.

A németek még mindig bíznak, tovább próbálkoznak. Ezután a berni pápai munciuson keresztül terjesztik elő egyre szerényebb feltételeiket. Churchillt valósággal idegesíti a németek nem szűnő békekezdeményezései. Ő ugyanis nem békét akar, hanem háborút. Örömmel tölti el, hogy ez az állapot annyi cselszövés árán végre kialakult. Pontosan, az a baja, hogy most békéről tárgyaljon. "Remélem, világos lesz a nuncius számára, hogy mi nem vagyunk kíváncsiak a Hitlerrel kötendő béke feltételeire — utasítja el gorombán az egyházi közvetítést — és minden emberünk szigorú utasítást kapott, hogy elvessen minden ilyesfajta sugalmazást."

Hitler ezúttal nemcsak Churchill, hanem a saját csapdájába is beleesett. Fajelméletéből arra a következtetésre jutott: Angliát nem kell teljesen megsem-

misíteni, mert a két nép rokon. A német is, az angol is szász nép. Az angoloknak jelenleg rossz vezetői vannak, ezért e kötődést nem respektálják. Ha kényszerítőleg hatnak rá, meggyőzve katonai gyengeségéről, úgy a megegyezésnek reális lehetősége lesz. Az angolokra csak akkora csapást kell mérni, amekkorá kiváltja békülékenységüket. E naivitás később a német nemzet súlyos tehertételevé vált.

Az újabb elutasítás nyomán Hitler összehívja a katonai vezetőket, hogy megfontoltan elemezzék a német haderő angliai partraszállásra vonatkozó lehetőségeit. A feltételek ismertetése során Halder tábornok, a vezérkar főnöke, elsősorban a hadiflotta feladatait részletezi, majd az ehhez szükséges eszközök mennyiségét sorolja fel. Raeder, a haditengerészet főparancsnoka, sajnálattal kénytelen közölni, hogy az igényelt hajótérnek meg a felével sem rendelkezik. Elengedhetetlen az egyik csatorna, valamint a dél- és a délkelet-angliai tengerpart feletti korlátlan légi uralom, de legalább is a légi fölény megszerzése is. Nem nélkülözhető a szigetország bizonyos idejű blokádja sem, amelynek az ellenség tengeri összeköttetését meg kell szüntetnie.

Az OKV gyors mérlegelés alapján megállapítja, hogy Anglia blokád alá vonására a német és olasz haditengerészet képtelen. Nem sok esély mutatkozik a légi fölény megszerzésére sem. A Luftwaffe ebben az időben ugyan számbeli fölényben van, de az angol Spitfire és Hurricane gépek gyorsaságban is, tűzerőben is felülmúlják a Messerschmitteket. További hátrány, hogy a németek még nem tudták megoldani a harcoló

repülőgépek földi rádióirányítását, csupán egymás közötti összeköttetésük volt biztosítva. Az angolok ezt technikailag már kifejlesztették. Az angol légvédelem számára nagy előnyt jelentett a Robert Watson által 1935-ben feltalált radarkészülék, amellyel észlelni tudták a csatorna másik partján gyülekező német repülőgépeket. Kétségtelen, hogy ezek nagy hátrányt jelentettek a német légierő számára. Érthető, hogy a németek óvakodtak az Anglia elleni légi háború megindításától.

A francia-német fegyverszüneti egyezményt követően az angolok megkezdik német városok bombázását.

A kihívás nem maradhat válasz nélkül.

Az angol városok légitámadás elleni védelmére a légierő főparancsnoksága már jó előre megtette a szükséges intézkedéseket. A háború elgondolkodtató epizódja, hogy a német-francia háború során a franciaországi német célpontok bombázására kijelölt napi hat Hurricane-raj bevetéseit négy nap múlva, május 19-én Churchill utasítására leállítják, mégpedig a brit expedíciós haderő várható behajózásának védelmére való hivatkozással. A dunkerqui, úgynevezett Dynamó menekülési hadművelet csupán május 28-án kezdődött. A francia partok felé pedig semmiféle behajózási előkészületek nem voltak. Az intézkedésnek két valószínű magyarázata lehet:

1.) Churchill számolt a franciaországi brit expedíció haderő evakuálásával.

2.) Még ezt a minimális légi támogatást is megvonta Franciaországtól, hogy majdani saját szükségletére, a már akkor megtervezett angol-német légháború céljára tartalékolja.

Ezek után aligha csodálható, ha az angol-francia segélynyújtási szerződés a legelső próbatétel alkalmával csúfosan megbukott.

Az angol kormány komolyan számolt azzal, hogy Németország megkísérli a szigetország elleni partraszállást. Ennek elhárítása mindenképpen igényli a német légierő számottevő meggyengítését. Kézenfekvő tehát: a német légiflottát harcba kell csalogatni, és a meglevő technikai fölény ügyes kihasználásával oly mértékben le kell győzni, hogy alkalmatlanná váljék a partraszálláshoz szükséges légi támogatásra. Emlékirataiban De Gaulle is utal rá, hogy az angol légierőnek mindenáron le kell győznie a német légiflottát, mert enélkül a fölényben lévő angol hajóhadat a levegőből állandó német bombatámadások veszélyeztetik, miáltal megakadályozhatatlanná válik a német hajókaravánok áthaladása az Északi-tengeren. Ennélfogva a partraszállási kísérlet meghiúsítása kétségesseé válhat.

A francia összeomlás után De Gaulle a németek ellen bevetendő francia szabad csapatok szervezésére híveivel Angliába menekül. Emlékirataiban egy jellemző epizódot ír le a német légitámadásra áhító Churchill dühöngéséről:

"Ariadókészültségbe helyezett Royal Air Force készen állt a repülőtereken. A nép soraiból már sokan türelmetlenül sürgették, hogy az ellenség koc-

káztassa meg a támadást, így akartak megszabadulni a szinte már elviselhetetlen feszültségtől. Churchill az elsők között türelmetlenkedett a várakozás miatt. Szinte látom még, amint Chequersben, egy augusztusi napon öklét az égre emelve kiáltja:

– Hát, mikor jönnek már?!

– Annyira fontos Önnek, hogy romba döntött városokat lásson? – kérdeztem.

– Értse meg – válaszolta –, hogy Oxford, Coventry, Canterbury bombázása az Egyesült Államokban olyan felháborodást keltene, hogy azonnal belépnének a háborúba!"⁴⁸

Churchill bizony alaposan elszámította magát. Rooseveltnél még csak nem is fontolgatta a háborúba való belépést. Ehhez ki kell várnia megfelelő időpontot. Az angolok és franciák gondolkodását az első világháborús események motiválták. Úgy gondolták, az Egyesült Államok erőforrásaival és haderejével könnyűszerrel megnyerhetik a háborút.

Roosevelt azonban úgy gondolta: egyfajta csellel mindenkit csak egyszer lehet becsapni. Angliát csak akkor érdemes megsegíteni, amikor már a végveszély közeledik. A segítség árát akkor lehet a legmagasabbra srófolni.

Ezek után nem csoda, hogy a józanabb gondolkodású De Gaulle Churchillt kissé habókosnak tartotta, bár emlékirataiban ezt kissé furcsán fogalmazza meg: "Winston Churchillt a dráma elejétől a végéig egy hatalmas vállalkozás nagy bajnokának, a Nagy Történelem Nagy Művészeének ismertem el."⁴²

Hazánk londoni követe, Barcza György is leír egy hasonló történetet: Egyik megbeszélése alkalomával Churchill arra kéri: üzenjék meg Hitlernek: bombázza már Londont. Annyi csúf épület van ott, amelyekért nem kár, legalább újra építhetik őket! (:Churchill minden bizonnyal hozzágondolta: a németekre kirovandó jóvátételből:)

Az Ultra nevű Bletchley-ben működő hírszerző szervezet előre jelentette Churchillnek, hogy a német hadvezetés elrendelte Coventry bombázását. Churchill szándékosan nem intézkedett a polgári lakosság evakuálására. Ennek hiányában nagyon sok ember pusztult el a légitámadás során.⁴⁹

Churchill nevetséges magyarázata: Coventry kiürítése esetén a németek védekezni tudtak volna a jövőben az angol hírszerzők tevékenysége ellen. Az igazi ok ezúttal is az Egyesült Államok sajnálatának; háborúba való belépésének ösztönzése, valamint az angol nemzet háborús veszélyérzetének felkeltése volt. A német bombázások sürgetése során, amikor Churchill Barcza követtel "üzen", keserűen panaszkodik: "Az angolok még mindig nem realizálják teljesen a veszélyt, amelyben forognak és helyzetük komolyságát, valamivel fel kellene rázni őket." Churchill úgy vélte: London bombázására "még a legindolensebb angol is fel fog ébredni."⁵⁰

Ha valaki, akkor Churchill valóban megérdemelné, hogy népe háborús bűnösként kivégeztessék. A sors keserű fintora, hogy módja nyílt maga helyett e súlyos büntetést ártatlan embereken végrehajtani.

Az angol légierő technikai fölénye végül is a Luftwaffe alulmaradását eredményezte a német-angol légiháborúban. A háborút makacsul folytatni akaró Anglia és a mögötte álló — bár egyelőre még nehezen kiismerhető — Amerika, valamint a tele más viselkedést mutató Szovjetunió új szövetséges keresésére kényszeríti a német diplomáciát. Annal inkább, mert komoly jelek mutatkoznak a japán-amerikai viszony romlására. A helyzet szinte tálcán kínálja magát. 1940. szeptember 27-én Berlinben aláírják a német-olasz-japán háromhatalmi egyezményt, amely meglehetősen laza szövetségnek tekinthető, hisz még a fő célkitűzéseket sem határozták meg. Katonai tervek összehangolásáról szó sem esett. A szövetségnek inkább csak megneemtámadási jellege volt. Tartalma csak egymás érdekeinek elismerésére terjed ki. Japán elismeri és tiszteletben tartja Németország és Olaszország vezető szerepét európai ügyekben, Németország és Olaszország ugyanezt teszi Kelet-Ázsia területére vonatkozóan Japán javára. Cordell Hull mégis úgy aposztrofálta: "A bandita nemzetek végre szövetségre léptek." Nem lehet kétséges Hull e szerződés megkötését nagyon várta.

Az angol-német légiháború eredményes befejezése után az angolok a velük egy súlycsoportba egyáltalán nem sorolható német hadiflottára vetik magukat. A brit flotta fölénye olyan nagy, hogy a németek még a francia flotta megszerzése esetén sem közelíthették volna meg. Mégis a tengeri háború első időszakában rendkívül komoly veszteségeket szenvednek. A németek mágneses aknáit megtizede-

lik az angol flottát. A védekezést ugyan néhány hét alatt megoldották, de sokkal nagyobb problémát jelentettek a német tengeralattjárók, amelyek hihetetlen veszteségeket okoztak nemcsak a hadi, hanem a kereskedelmi flottának is.

Az angol flotta radarjai 1300 méteren túl már nem tudták észlelni az ellenséges tengeralattjárókat. Csak 1943-ban sikerült oly módon tökéletesíteni, hogy hatósugaruk nagy távolságokra is kiterjedt. Az új nagy hatótávolságú Liberátor-bombázók és az általuk használt új nagy hatású mélytengeri bombák tovább javítják az angol flotta pozícióit. A német tengeralattjárók már nem tudják falkában megtámadni a Szovjetunió hadianyagot szállító angol hajókonvojokat, amelyek 1943 őszétől már teljes biztonsággal közlekedhetnek az Északi-tengeren és az Atlanti-óceánon Murmanszk felé.

A mai napig sok találgatásra ad okot, hogy a francia-szovjet segélynyújtási szerződés érvénye ellenére a Szovjetunió miért nem nyújtott fegyveres segítséget francia szövetségesének a német támadás idején? Pedig erre minden lehetősége meg volt. Ekkor már nem volt szükség nemzetközi nyomás megszervezésére, hogy kényszerítsék Lengyelországot a szovjet csapatok átvonulásának engedélyezésére, mint a Szudéta-vidék válsága idején. Az áhított közös szovjet-német határvonal immár valóság. A könyvtáryi második világháborús történetírásban hiába keressük, választ sehol sem találunk. Nemcsak, hogy választ nem kapunk, hanem ennek

a kézen fekvő lehetőségnek még csak az említésével sem találkozunk. Maga ez a tény is jelzi a második világháborús történetírás irányát, annak manipulációját.

A német-szovjet megneemtámadási egyezmény érvénye ennek — ismerve a Szovjetunió szerződésekhez való hűségét — nem lehetett akadály, annál is inkább, mert ez alacsonyabb rendű szerződés, mint egy korábban megkötött kölcsönös segélynyújtási egyezmény.

A Szovjetunió nemcsak magára hagyta francia szövetségését, hanem még ki is használja hatalmának összeomlását. Minden előzetes konzultáció nélkül 1940. június 28-án megszállja Románia területének egy részét: Beszarábiát és Észak-Bukovinát. Köztudott ugyanis: a Franciaország és Románia közötti szívélyes viszony különösen megerősödött az első világháború után. Tulajdonképpen a francia barátságnak köszönhetette Románia a magyar Erdélyt, de a most "visszavett" Beszarábiát és Észak-Bukovinát is. Hadüzenet ezúttal sem sújtja a Szovjetuniót, pedig Anglia is, Franciaország is 1939. április 13-án területi garanciát ad Romániának. A legújabb orosz hódítás a szovjet újságok retorikai szenzációja. Íme: "...ezzel huszonkét éves viszály zárul le Oroszország és Románia között, és hozzátartozik a versaillesi szerződés helyreállításához, amely az európai béke-tervnek egy részét képezi."⁵¹

Máig sem tudni biztosan, hogy ezúttal minden idők legnagyobb sajtóretorikai attrakciójával állunk-e szemben, vagy valóban az amerikai-angol-francia titkos

"európai béketerv" egy realizált részletével. Mindenesetre e három nagyhatalom "mély hallgatása" ez utóbbiról látszik meggyőzni bennünket.

Az oroszok Románia elleni gyors huszárvágása, nem különben a nagyhatalmak különös lojalitása a német vezetőket is gondolkodóba ejti. Eddig ugyan nemigen tettek, ezúttal mégis emlékezetükbe idézik: orosz szövetségesük a lengyelországi vállalkozás során a litván területekre vonatkozóan is túllépték a megállapodás kereteit. Finnországi agressziójuk sem illett bele a megneemtámadási szerződés előírásaiba, bár Finnország részét képezte a "német-szovjet béketervnek", de realizálása csak az európai háborúk teljes befejezése után lett volna esedékes. Stafford Crips, az új angol moszkvai nagykövet működése is gerjeszti a németek gyanúját. Molotov még mindig nem viszonzta Ribbentrop immár két alaklommal is tett moszkvai látogatását, pedig a megtárgyalásra váró ügyek egyre szaporodnak.

Végül is az orosz külügyminiszter 1940 őszen rászánja magát a berlini látogatásra. A német vezetők a baljós előzmények ellenére nagy jelentőséget tulajdonítanak Molotov november 12-i látogatásának. Az oroszok pedig egy diplomáciai hírszerzéssel egybekötött búcsúlátogatásnak szánták. A határtalan előzékenység, amelyet a német vezetők iránta tanúsítanak, meggyőzhette Molotovot Németország megingathatatlan szövetségi hűségéről. A német vezetők ennek viszonzását sajnos a legkisebb mértékben sem tapasztalhatták. Pedig az eredeti cél — amellyel Molotov is számolt —, hogy a Szovjetunió

már említett szövetségi kilengéseit számon kérjék, szinte már el is veszítette fontosságát.

Molotov nem is adott alkalmat semmiféle német bírálat megvitatására, helyette ő maga kezdte a német kormány "kikérdezését". Kérdésözönét éppen Finnországgal kapcsolatban indította. Szemére vetette Hitlernek, hogy nem tartja be az 1939-es egyezményt, amivel Finnországban német csapatokat állomásoztat. Molotov vádja erős túlzásokba esett, mert itt szó sem volt német csapatok állomásoztatásáról, csupán jelentéktelen számú német katonáról lehetett volna beszélni, akik a finnországi nikkel- és faszállítmányokat biztosították, amelyre ebben a háborús légkörben valóban szükség volt.

– Mit jelent az új rend Európában és Ázsiában? – tudakolta vas következetességgel, milyen szerep jutna ebben a Szovjetuniónak? Mi a helyzet Bulgáriával, Romániával és Törökországgal, hogy áll az orosz érdekek védelme a Balkánon és a Fekete-tengeren? Nagy érdeklődést mutatott az európai újjárendezés üteméről, formájáról, a nagyázsiai térség elhatárolásáról. Hogyan illeszkednek ezek a kérdések a háromhatalmi egyezményhez?

A Molotov által sürgetett kérdésekre az orosz külügyminiszter precizitását kielégítő választ Hitler és Ribbentrop nem adhatott, hiszen ezek csupán a propaganda szintjén kerültek említésre, ott is inkább a német nemzet lelkesítését, semmint egy módszeresen végrehajtandó terv kivitelezését szolgálták. Nem csoda, ha a német vezetők védekezésre kényszerültek.

– A háromhatalmi egyezménynek éppen az a célja – próbálkozott magyarázkodni szinte bocsánatkérően Hitler –, hogy az európai és az ázsiai viszonyokat az egyezményhez tartozó államok érdekeinek megfelelően rendezze. Ezért kéri Németország a Szovjetuniót – próbálta a helyzetet menteni – nyilatkozzék az őt érdeklő területekről. Nem szeretné ha a rendezés az oroszok közreműködése nélkül történne. Mint az európai, mint a nagyázsiai térség meghatározásában érvényesíteni kívánja Oroszország igényeit. Semmi esetre sem kíván olyan látszatot kelteni, mintha kész helyzet elé akarná állítani a Szovjetuniót.

– Németország – folytatta most már energikusabban – egyik fontos feladatának tekinti, hogy megakadályozza Amerikát abban, hogy tőkét kovácsoljon magának az európai és ázsiai rendezésből. Az Egyesült Államoknak semmi keresnivalója sincs Európában, Ázsiában vagy Afrikában.

A Szovjetunióknak ebben az időben már az Egyesült Államokkal és Angliával — hogy korabeli fogalmakat használjunk — megkötött kölcsönös segélynyújtási szerződése volt a második világháborús együttműködésükhöz, ahol tételes felsorolásban szerepeltek a háború utáni területi gyarapodása, valamint az érdekszférájába vonható környező államok sora, függetlenül attól, hogy a háború során mely oldalon harcol majd.

Molotov mégis a legapróbb részletekig érdekelte, egy esetleges Németországgal kötendő háborús szerződés esetén a Szovjetunió milyen területi növe-

kedésre számíthat. Nem mintha nagyobb ígéret esetén felbontotta volna az Egyesült Államokkal és Angliával meglévő szerződését, nem erről szó sincs. Sokkal inkább kapitalista szövetségesei zsarolására kívánta felhasználni. Egy meglévő — akár a legjobb — szerződés is módosítható menetközben "még jobbra". Úgy tűnik azonban, az Egyesült Államok és Anglia sem ígérte oda azokat a területeket és pozíciókat, amelyek Szovjetuniót pedig nagyon érdekelte. Ezek a Boszporusz és a Dardanellák, ha másként nem, hát kötelező bérleti szerződés formájában építhesse ki ott a Szovjetunió tengeri támaszpontjait.

A német vezetés az erre vonatkozó szovjet igényeket elutasította, minthogy az amerikai-angol szövetség révén sem tudta azokat a háború után realizálni.

– Mielőtt döntenénk a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozás ügyében – mondta Molotov szenvtelenül – egyértelműen meg kell győződünk, hogy egyenrangú partnerként, nem pedig az egyezmény tárgyaként kezelnek bennünket. Azontúl részletesebben meg kell határozni a paktum célját és értelmét. Pontos tájékoztatást kell kapnia a nagykelet-ázsiai térség elhatárolásáról.

Hitler és Ribbentrop is igyekeztek Molotov figyelmét más területek felé terelni, különösképpen India felé, amelyet Hitler képzelete már szovjet érdektérületként tartott nyilván. Mivel India ebben az időben még brit gyarmat, Molotov figyelmét nem kerülték el e fejtegetések angolelles tendenciái. Különös logikával bizonygatták Molotovnak, hogy

Anglia tulajdonképpen már elveszítette a háborút, csak még nem ismeri be. Marxista zsargonnal győzködte Hitler Molotovot: Az Egyesült Államok ez idő szerint imperialista politikát folytat. Nem Anglia védelmében harcol, hanem kizárólag azért, hogy kezébe kaparintsa a brit világbirodalmat.

Nem tagadhatjuk, Hitler bölcsen ítélte meg a világpolitikai helyzetet. Nem tekinthető képtelen fantazmagóriának Hitler ajánlata a békekötés fejében megvédelmezi a brit birodalom határait. Nyilván itt nem a brit szigetország határait, hanem dominiúmainak és gyarmatainak határait gondolt. Amikor a németgyűlöletétől elvakult Churchill ezt minden mérlegelés nélkül nagyképmen elutasította egyetlen percig sem gondolt arra, hogy "nagy és lojális" tengerentúli szövetségese, az Egyesült Államok éppen a minden bizalmát élvező szovjet szövetségesevel fogja fellázítani a háború után gyarmatait, amelyek "önállóságuk kivívásával" majd az amerikai gazdaságot fogják gyarapítani.

Ha ebből az aspektusból vizsgáljuk Hitler okfejtését és bizonygatását, hogy Anglia már elveszítette a háborút, csak még nem ismeri be, úgy a legnagyobb mértékben igazat kell adjunk neki.

Ebben az időben már elég gyakoriak az angol légierő bombatámadásai Berlin ellen. Különösen az esti órákban kiszámítható menetrend szerint repültek a német főváros fölé. Ennek megfelelően már az első tárgyalási estén még a szokásos légiriadó előtt az Adlon Szálloda pinceóvóhelyébe invitálták Molotovot, akinek személyes biztonságára nagy körül-

tekintéssel vigyáztak. Paul Schmidt meglepődve tapasztalta: "Ezen az estén azonban az angolok nem támadták Berlint, és a fogadás, amelyet Ribbentrop orosz kollégája és a szovjet delegáció tiszteletére a Kaiserhofban adott, zavartalanul folyt le".⁵²

Schmidt iménti megjegyzése valósággal sugallja azt a meggyőződését, hogy Molotov tulajdonképpen nem a német meghívásnak, hanem angol-amerikai küldetésnek tett eleget. Molotov és a Szovjetunió nem Németország, hanem a két angolszász nagyhatalom szövetségese.

Molotov magatartása, tárgyalási stílusa ezt egyaránt igazolta. Nem került ez el Hitler és Ribbentrop figyelmét sem. Mindazonáltal folytatták a tárgyalásokat, amelytől eredményt már egyik oldalon sem reméltek. A háromhatalmi egyezményhez való csatlakozás ügyében — bár Molotov érkezésekor nem hagyott kétséget az iránt, hogy Sztálinnal minden politikai kérdést elutazása előtt egyeztettek, így véleménye teljes felhatalmazáson alapul — a szovjet külügyminiszter nem adott választ. Közölte, hogy ez ügyben további egyeztetésre van szüksége. Hazautazását követő néhány nap múlva közölte feltételeit Németország moszkvai nagykövete útján. Paul Schmidttől tudjuk, hogy a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozásra a szovjet kormány négy feltételt szabott. "Ha elismerik a Batumitól és Bakutól délre eső területet aszovjet törekvések Perzsa-öböl felé irányuló központjának. Ez a feltétel azonban csak egy volt — jegyzi meg Schmidt — a négy közül."⁵³ Néhány oldallal később Schmidt közli a második feltételt is: szárazföldi és

tengeri támaszpontok a Boszporusz és a Dardanellák területén hosszú lejáratú szerződés alapján. Törökország ellenzésével előre számol, így javasolja, ha a törökök megtagadják az egyezményhez való hozzájárulásukat, vegyék jegyzőkönyvbe a szükséges katonai és diplomáciai rendszabályokat. A harmadik feltételt magától, Hitlertől tudjuk, és ez Románia orosz befolyás alá vonása volt, vagyis a román olaj megszerzése.⁵⁴ A negyedik követeléseként Hitler egész Finnország bekebelezését említi, de ezt fenntartással kell fogadjuk, mivel közismert, hogy Finnországot a Molotov-Ribbentrop egyezmény már bizonyos fenntartásokkal a Szovjetunió érdekerületének ismerte el.

Akárhogy is volt, Molotov és a szovjet kormány a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozása fejében olyan ellenszolgáltatásokat kért, amelyek teljesítése részben nem állott Németországnak hatalmában, másrészt Németországot létérdekeiben veszélyeztette. Németország tehát egyszerűen nem tehetett mást, mint elutasítja ezeket a maga részéről teljesíthetetlen feltételeket. Kétség sem férhet hozzá, hogy a feltételek megfogalmazása mögött megtalálható az angol-amerikai diplomácia ravaszsága, amellyel Németországot a Szovjetunió elleni háborúra kényszerítették.

A német vezetők, értékelve Molotov látogatásának eredményét, a szovjet csapatoknak a Lengyelország területén húzódó közös határra való folyamatos és állandósuló felvonulását, a Szovjetunió nemzetközi politikájának látható átalakulását, né-

metellenestendenciáit, arra a következtetésre jutottak, hogy számolni kell egy orosz támadás veszélyével. A helyzetre jellemző Hitler 1940. december 3-án a beteg Bock tábornok meglátogatásakor tett nyilatkozata. Kifejtette: ismét előtérbe került a keleti probléma. Jelek mutatkoznak Oroszország és az Egyesült Államok kapcsolatainak kiépülésére és erősítésére. Ez még az eddiginél is valószínűbbé teszi egy angolszász-orosz vállalkozás veszélyét Németországgal szemben.

A sajnálatos helyzetet mérlegelve Hitler 1940. december 18-án kiadja a 21. sz. hadműveleti utasítást a "Barbarossa-terv" elkészítésére, amelyben közli, hogy esetleg még az Anglia ellen viselt háború befejezése előtt Szovjet-Oroszországot gyors hadjáratban meg kell kísérelni legyőzni. Nyomatékosan hangsúlyozza, csak elővigyázatossági rendszabályokról van szó, ha Oroszország Németországgal szembeni magatartását megváltoztatná, a terv végrehajtására nem kerül sor. Németország végső célja Anglia legyőzése. Hitler minden alkalommal kifejti, hogy a keleti helyzetet csak a nyugati helyzet ismeretében lehet megítélni.

Szó sincs itt arról, hogy Németországnak a Szovjetuniót előbb vagy utóbb le kell győznie. Ezek az utólagos kitalálások csak arra jók, hogy elkendőzzék a Szovjetunió hitszegő magatartását.

Míg az Egyesült Államok biztatására a Szovjetunió lázasan készülődik Németország megtámadására, folytatódik az angol-német flottaháború. A német tengeralattjárók iszonyú pusztítást vé-

geznek az angol hadi- és kereskedelmi flottában. Az 1940 május-október közötti öt hónapban a németek 1 700 000 tonna úrtartalmú hajóegységet süllyesztettek el. Ez bizony érzékeny veszteség volt az egyébként nagy fölényben lévő angol flottának. Churchill hiába várta, hogy a német repülők által bombázott angol városok meglágyítják Rooseveltszívét, és Amerika belép a háborúba, ez bizony nem következett be. Az angolok átmeneti szorult helyzetét Rooseveltnak a maga hasznára aknázták ki. Amikor Churchill 1940 októberében arra kényszerült, hogy hadihajókat kérjen az Egyesült Államoktól, Rooseveltnak elképesztő feltételeket támasztott. Ötven régi rombolóért néhány — az amerikai partokhoz közeli — szigetet kért bérbe 99 évre (:Új-Fundland, a Bermudák, Bahama-szigetek, Jamaica, Antigua, Saint-Lucia, Trinidad és Brit-Guyana egyes részei.)

Erről az üzletrőlmondotta Lloyd George: "Ezért az ócskavashalmazért néhány nagyon fontos támaszponttal kellett fizetnünk területeinken."⁵⁵

Az amerikai "ócskavashalmaz" javította, ugyan az angol flotta helyzetét, de jelentős fordulatot nem volt képes elérni. Így Churchill számára egyre sürgetőbbé vált orosz szövetségesének mielőbbi beléptetése a Németország elleni háborúba. A német szárazföldi haderő nagyarányú lekötése ugyanis biztosítékot adott, hogy a partraszállási tervet hosszú időre el kell halasztani. Ezzel Anglia a flottaháborúban is remélhetőleg lélegzetvételnyi szünethez jut majd. Erre annál is inkább szükség van, mert a németek egy tengeralattjáró elvesztése helyett négyet, majd ötöt is tudnak gyártani.

A román olaj és a jugoszláv acél

1940 kora tavaszán a magyar kormány számos olyan titkos információ birtokába jutott, amelyek arra utaltak, hogy Németország egyre komolyabban fontolgatja Románia katonai megszállását. Ennek előzménye, hogy 1939 őszén Lengyelország német-orsz megszállását követően a Szovjetunió lázas diplomáciai előkészületeket tett az első világháború után Romániához csatolt Beszarábia és Észak-Bukovina fegyveres visszafoglalására. Románia a német-román kereskedelmi kapcsolatok keretében eddig is szállított olajat Németország részére. Egy esetleges szovjet agresszió — amelynek sem mértékét vagy egyéb következményeit kiszámítani nem lehet — ezeket az olajszállítmányokat veszélyeztetni látszott.

A magyar kormány előtt új probléma vetődött fel. Románia német megszállásához a Wehrmacht Magyarországon kellett átvonuljon. Kétségtelen, hogy az átvonuláshoz való hozzájárulás megnövelte Erdély visszacsatolásának esélyét. Ugyanakkor azzal is számolni kellett, hogy Románia ellen a németekkel való együttműködés Teleki Pál miniszterelnök angol orientációjú külpolitikai koncepciója összeomlik. Bár meg kell mondani, az eddig határozott angolbarát külpolitika a politikusok udvarias kapcsolatain kívül semmiféle eredménnyel nem járt. Íme egy jellemző eset:

Teleki Pál a várható romániai fejleményekkel kapcsolatban reménykedett a magyar területi igé-

nyek nagyhatalmak által történő elfogadásában. Komolyan bízott az esetleges magyar katonai akciók legalább hallgatólagos jóváhagyásában. Területi igényként egy maximális és egy minimális tervezetet dolgozott ki. Előbbi 78.000 km² területet követelt Romániától négymillió lakossal. Az utóbbi 50 000 km² területet lakosaival.

Fel sem tételezve Anglia titkos szövetségét a Szovjetunióval, követelésüket a nyugati hatalmak felé elsősorban azzal indokolták, hogy Magyarország képes védelmet alkotni a Duna-medencében a Szovjetunióval szemben. Anglia és Franciaország — hallgatólagosan — elismerték ugyan a román-magyar határ rendezésének szükségességét, de napirendre tűzését csak a háború után a békekonferencia keretei között tartották lehetségesnek.

Románia a magyar törekvésekkel szemben Olaszországhoz fordult támogatásért. Az olasz kormány mérsékletre intette a magyar kormányt, majd tudomására hozta, hogy szovjet-román konfliktus esetén segítséget nyújtana Romániának. Ez a bejelentés nem sok jóval kecsegtette a magyar törekvéseket. Ezek után Teleki arra kényszerült, hogy az 1940 februárjában kidolgozott terveket, lényeges engedményeket téve, módosítja. Ennek alapján Magyarország ugyan nem mond le Romániával szembeni területi követeléseiről, de nem alkalmaz erőszakot a háború folyamán, kivéve egy szovjet-román háború esetét, vagy Románia átadná Dobrudzsát Bulgáriának. Amennyiben Románia sikeresen ellenáll, vagy ha a szövetségesek közel-keleti hadserege Ro-

mánia oldalán bekapcsolódna a harcokba, úgy a magyar kormány nem kíván beavatkozni. Beszárábia békés visszaadását nem tekinti a beavatkozás okának. A magyar kormány állásfoglalását memorandumként adták át Londonnak és Párizsnak, s felhatalmazták a Times budapesti tudósítóját a memorandum közlésére.

A memorandum átadásával együtt a londoni és párizsi követ felhatalmazást kapott annak szóbeli közlésére, hogy Magyarországnak nincsenek senkivel szemben agresszív szándékai, ugyanakkor ha kell kész megvédeni fegyveresen is az ország függetlenségét egy külső agresszióval szemben. Semmilyen körülmények között sem hajlandó azonban együttműködni a Szovjetunióval — tették hozzá ismét naivul.

A válasz kiábrándító volt, Sir Orme Sargent nyersen leszögezte: "Mivel Magyarország nem tud nekünk szolgálatokat tenni a háborúban, nem érdekünk, hogy áldozatokat hozzunk számára."⁵⁶

1940 kora tavaszán az angol-magyar viszonyban a korábbi semmi haszonnal nem járó udvarias magatartást elhidegülés váltotta fel. Ez Chamberlain lemondása után sem változott. Az angol kormány a folyamatos magyar igyekezet ellenére semmiféle támogatást nemcsak, hogy nem adott, de még csak nem is ígért. Ennek ellenére — akárcsak Lengyelország, Csehszlovákia vagy Románia esetében — elvárta, hogy a magyar kormány öngyilkos vállalkozással akadályozza a német kormány külpolitikáját (:a magyarok is "áldozzák fel magukat értünk". –

gondolták:) Több ízben figyelmeztették a magyar kormányt, ha az esetleges német követelésekkel szemben engedékenységet tanúsít, az angol-magyar viszonyt illetően súlyos következményekkel járna. Különösen felerősödtek ezek a fenyegetésszámba menő figyelmeztetések a Románia elleni német megszállás diplomáciai előkészületeinek idején. Érdekes módon Anglia Magyarország számára nem adta meg azt — az egyébként be nem tartott — területi garanciát, amelyet Lengyelországnak és Romániának megadott. Mindennek ellenére fölényes úri gesztussal igyekezett a magyar kormányt a német érdekek ellen hangolni. Német ellenlépések esetén "nagylelkűen" megígérték, hogy a kormányzót és a magyar kormányt, ha emigrációba kényszerülne, úgy Anglia továbbra is legitim kormánynak ismerné el. A magyar kormány — bár egyre gyanakvóbban figyelte Anglia Magyarországgal kapcsolatos politikáját — fontolóra vette ezt a megalázó ajánlatot, ötmillió dollár emigrációs alapot helyezett letétbe az Egyesült Államokban, amelyet később visszautaltattak.

A magyar kormány Erdély visszacsatolására vonatkozó igyekezete 1940 júniusában felgyorsult. Miután a Szovjetunió június 26-án felszólította Romániát Beszarábia és Észak-Bukovina átadására, a magyar kormány érthető módon határozatban szögezte le: semmiféle diszkriminációt nem fogad el. Amennyiben Románia eleget tesz a Szovjetunió kérésének, úgy kényszeríteni kell, hogy Magyarország területi igényeit is elégítse ki. Számításba véve Ro-

mánia ellenszegülését, mozgósították a magyar hadsereget.

Románia — mivel a szovjet ultimátum elhárítására nemhogy katonai, de még diplomáciai segítséget sem nyújtott — július 1-jén felmondta az angol területi garanciát. A magyar kormány elhatározta, hogy Erdély visszacsatolása ügyében kieroszakolja a német döntést. Világosan látta, Németországot erre valamilyen módon "erőszakolni" kell. Németország a volt gyarmatai kivételével tulajdonképpen minden versaillesi kárát visszaszerezte. Számára a legfontosabb feladat, egy békeoffenzíva megnyerése a helyreállított területi egységének konszolidálása. E cél elérése a jelenlegi nyugalmi helyzet bárminemű megzavarása esetén veszélybe kerülne. A magyar mozgósítást követően Ribbentrop erélyes hangú jegyzékekben figyelmeztette Csáky külügyminisztert, hogy a tervezett magyar katonai akció károsan befolyásolná Németország balkáni politikáját, ezért nem számíthat semmiféle katonai támogatásra Németország részéről. A magyar elhatározás szilárdságát látva a kellemetlen meglepetés megelőzésére július 10-re Telekit és Csákyt meghívták Münchenbe.

A müncheni tárgyalásokon — amelyen Ciano olasz külügyminiszter is részt vett — a magyar miniszterelnök és külügyminiszter kitartottak elhatározásuk mellett: amennyiben Erdély visszacsatolása ügyében nem indul diplomáciai intervenció, vagy az nem vezet eredményre Németországhoz hasonlóan katonai akcióval szerez érvényt követelésének. Hit-

ler — miután óva intette a magyar kormány képviselőit, nehogy fegyveres támadást indítsanak Románia ellen — a területi konfliktus megoldására tárgyalásokat javasolt. Egyidejűleg megígérte, hogy Mussolinivel egyetértésben levélben tanácsolja a román királynak, igyekezzék Magyarországgal közvetlenül megegyezni.

A magyar politikusok vegyes érzelmekkel távoztak Münchenből. Mentesültek a háborús konfliktus következményeitől, a területi kérdés rendezése ügyében mégis mozgásba lendült a háromhatalmi egyezményhez tartozó államok diplomáciája. Mégiscsak történik valami. A területi igények kielégítésének mértéke azonban minden bizonnyal alatta fog maradni Magyarországnak igényének.

Hitler a müncheni tárgyalásokat követően július 26-án tárgyalásokat folytatott a román miniszterelnökkel és külügyminiszterrel is. Magyarországhoz hasonlóan mérsékletre és józan belátásra intette őket.

A magyar-román tárgyalások augusztus 16-án kezdődtek Turnu Severinben, amelytől eredményt várni illúzió lett volna. Ezt követően mint Románia, mint Magyarország katonai intézkedéseket tett, majd a tárgyalások is megszakadtak. Végül is Románia — tudatában lévén olajának fontosságában — döntőbíráskodásra kérte fel a tengelyhatalmokat.

A budapesti és bukaresti német követek személyes jelentései alapján Hitler, Ribbentrop és Ciano elkészítették Erdély felosztásának térképét. Teleki Pál és Csáky István német kérésre augusztus 28-án

Bécsbe utazott. Erélyes nyomásra elfogadták a német-olasz döntőbíráskodást, amelyet feltétel nélkül kötelezőnek ismertek el. A román külügyminiszter — aki ígéretet kapott új határainak garanciájára — ugyancsak beleegyezett a döntés előzetes elfogadásába.

1940. augusztus 30-án a bécsi Belvedere palotában írták alá a döntőbírói határozatot és jegyzőkönyvet. Magyarországhoz $43\,000\text{ km}^2$ területet csatoltak kettő és félmillió lakossal, amelyből mintegy egymillió lakos román volt, míg Románia területén kb. egymillió magyar maradt. Német nyomásra aláíratták a magyar-német és a román-német kisebbségi megállapodásokat is.

Nyilvánvaló, hogy a második bécsi döntést követően Magyarország már nem volt abban a helyzetben, hogy megtagadja a Romániába indított német páncélos csapatok átvonulását. A háromhatalmi egyezményhez való csatlakozás elől sem térhetett ki.

Kétségtelen, hogy Magyarországnak meg kellett fizetnie az első és második bécsi döntés árát. Mindezek ellenére tárgyilagosan meg kell állapítani, ha nem is került kielégítésre teljes mértékben jogos területi igénye, mégis csak visszakapta erőszakkal elrabolt területeinek egy részét. Ezzel szemben Anglia a magyar nemzet német vágóhídra hajtása fejében csupán a háború utáni homályos ígéretekkel szuggerralta a magyar kormányt. Ezeknek a háború utáni ígéreteknek az értéke a lengyel és román területi garancia fiaskója után a nullával volt egyenértékű. Amint ma már tudjuk, ez az érték a háború után sem

változott. A területileg garantált országok ugyanúgy a Szovjetuniónak a háború fejében már a háború kitörése előtt szerződésileg odaígért érdekszférájába kerültek, mint a nemzet érdekében politizált Magyarország.

Az angol kormány a magyar politikusok minden udvarlás és megalázkodása ellenére a propaganda minden eszközével uszította Romániát a magyar területi követelések megtagadására. A második bécsi döntést nem is ismerte el.

A korabeli német diplomácia segítségével területeink és véreink visszaszerzésére különösen napjainkban értékelhető igazán. Gondoljunk csak vissza, hogyan kényszerítették a magyar kormányt a magyar-szlovák, de különösen a magyar-román alapszerződések megkötésére a NATO-tagság mézesmadzagjával. Mondván csak olyan államokat vesznek fel, akik rendezik viszonyaikat szomszédjaikkal. A magyar kormány előtt fel sem merült annak gondolata, hogy akkor tulajdonképpen mi szükségünk is van a NATO-ra. A kisantant államokkal szemben NATO nélkül is megalázkodhatunk, sőt ehhez még alapszerződésre sincs szükség.

A NATO-ra nem is Magyarországnak van szüksége, sokkal inkább az Egyesült Államoknak, mert ennek ürügyén elavult fegyvereinek piacot talál, pontosabban kényszerít ki az újonnan felvett tagállamokból. A huza-vona nem azért van, mert ezek az országok nem "rendezték" viszonyukat a szomszédjaikkal, hanem azért, mert lepusztult és ingatag gazdaságuk miatt bizalom a fizetőképességük iránt. Ha

nincs Magyarországnak stabil, külföldi adósság nélküli gazdasága, magas és exportképes termelékenység lenne, kilátásba helyezhetné mondjuk húsz milliárd dollárnyi modern hadfelszerelés azonnali megvásárlását készpénzfizetés mellett, kihangsúlyozva, hogy igényének leginkább az amerikai hadiipari termékek felelnek meg, de a vásárlás feltétele a NATO-tagság — minden alapszerződés és a szomszédival való viszony rendezése nélkül egy hónapon belül a NATO tagja lehetne. A felvételhez szükséges indoklást az amerikai plutokrácia által futtatott politikusok retorikai attrakciója hihetetlen gyorsasággal prezentálná. Ennek hiányában pedig tovább folyik a narkotikum nélküli kábítás, a nemzet erőteljes elsorvasztása.

Ami pedig a NATO-ba való felvétel sorrendjét illeti, Magyarországot folyamatosan azzal hitegetik, hogy Lengyelországgal és Csehországgal az első csoportba kerül majd. Jómagam nem lepődnék meg túlságosan, ha Románia előbb vagy egyidejűleg kerülne felvételre. Kiméletlenül rá kell mutatnunk: az ügyesen alkalmazott kétszínű román politika a nagyhatalmak szemében ma is kelendőbb, mint a "toleranciájáról" híres magyar magatartás.

Mindenesetre a maradék román területek garanciájával Németországnak sikerült a román olajat és a térség további nyugalmit biztosítania. Az utóbbit ugyan nem sokáig. Bulgáriának a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozásával, valamint a Romániától visszaszerzett Dobrudzsa fejében német csapatok érkeznek Bulgáriába. Ezzel Jugoszlávia Bulgáriával szomszédos határszakaszáig jutottak.

Köztudott, hogy az első világháború kiprovokálására az angol diplomácia az oroszok útján Szerbiát használta fel. Ez a szerep a második világháborúhoz Lengyelországnak jutott. Szerbia azonban — versaillesi kreációként immár Jugoszláviaként — ezúttal is fontos szerephez jut. Úgy tűnik, Szerbia — ha úgy jobban tetszik: Jugoszlávia — nagyon alkalmas az ilyen tranzakció lebonyolítására. Nincs tekintettel arra, hogy békeidőben Németországgal nagyon jó kapcsolatot tartott fenn. Külkereskedelmének forgalma 75%-ban ugyancsak Németországgal bonyolódott. Ez pedig — ahogy ma mondanánk — bizony nem semmi. Mégis gondolkodás nélkül állnak Németország ellenségeinek szolgálatába.

Jellemző a jugoszlávok — s egyáltalán a szlávok — gondolkodásmódjára: A német csapatok megjelenését közvetlen szomszédságukban nem szemlélik aggodalommal, pedig erre minden okuk megvolna, hiszen tudott dolog, Bulgáriának is, Olaszországnak is, nemkülönben Magyarországnak területi követelése van Jugoszláviával szemben. Ezek az országok pedig valamennyien a németek vezette háromhatalmi szövetség tagjai. Hitler pedig a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozása és a német csapatok Görögország irányába való átengedése fejében felajánlotta — magyar bolgár és olasz szövetségese nemtetszése ellenére — a jugoszláv határok garanciáját.

Mégis Jugoszlávia a távoli angol-amerikai ígérgetők oldalára áll. Az angolok ugyan mindent megígérnek, de a konkrétum csak annyi, hogy támadja

meg a jugoszláv hadsereg Albániában az olasz hadsereget, mert azokat könnyen megsemmisítheti, és így modern fegyvereket zsákmányolhat. Jugoszláviának azonban ez a semmi is inkább volt ínyére, mint a hitleri biztosíték. Szláv mentalitásáért a második világháborúban egymillió ötszázezer halottal fizetett. Ebből a németek csak 700.000 főt semmisítettek meg — amelyet elkerülhetett volna — 800.000 főt pedig belviszályuk oltárán áldoztak fel. Függetlenségük megtartásán és a nagy nyugati eladósodáson kívül a háború után sem kaptak egyebet.

A jugoszláv-német háborút megelőzően Eden angol külügyminiszter tárgyalt a jugoszláv vezetőkkel. Őt jóval megelőzve már januárban Rooseveltnök bizalmasa Donovan ezredes az amerikai hírszerző hivatal vezetője tett hosszabb "látogatást" Jugoszláviában, ahol számos németellenes tiszti csoportot szervezett a jugoszláv politika kellő irányba való tereléséhez.

Az előzetes szereposztásnak megfelelően Pál régens 1941. március 4-én "titokban" Berchtesgadenbe utazik kilátásba helyezve a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozást. Három hét múlva, március 25-én ugyancsak "inkognitóban" Cvetkovic miniszterelnök és Markovic külügyminiszter érkezik Bécsbe a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozás aláírására.

A kormány szándékáról idejében "tudomást szerez" a Jugoszláv Kommunista Párt szerbiai tartományi vezetősége és a lehető legjobb időzítéssel március 24-én közvetlenül a miniszterelnök és külügyi-

niszter útba indulása után kiáltványt intéz az ország népéhez: "A jelenlegi kormány árulásra készül. Egy-két napon belül aláírják a háromhatalmi egyezményt, amely biztos és gyalázatos halált hoz államunkra, szabadságunkra és népünkre. Történelmünkben először meg kell hajolnunk a zsarnok előtt, hogy térden állva süllyedjünk szégyenbe és rabságba...

... Teljesítse mindenki a kötelességét és még az utolsó pillanatban akadályozzuk meg a gáztettet, amelyre a kormány készül."

A kiáltvány olyan időben hangzott el, amikor az aláírás már nem volt megakadályozható. Ellenkező esetben ugyanis meg lehetne akadályozni a németek támadását Jugoszlávia ellen.

A kommunista párt lázadást szít, a pokol hamar elszabadult. "Inkább háborút, mint egyezményt!", "Kölcsönös segélynyújtási egyezményt a Szovjetunióval!" jelszavak skandalásával angol-francia és szovjet zászlók alatt tépik le Hitler képét a falakról. Március 16-ról 17-re virradó éjjel Simovic repülőbőrnagy vezetésével katonai egységek szállják meg a királyi palotát és a középületeket. Simovic átveszi a hatalmat. Pál régenst Cvetkovic-ot és Markovicot — miután a kiosztott szerepüket eljátszották — Simovic főhadiszállásán lemondatták. Valódi esetben aligha úszták volna meg élve.

Az új kormány alig két hét múlva április 5-én érvényteleníti a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozást, majd a kommunista párt jelszavainak megfelelően még ezen a napon megköti a már régen

letárgyalt és titokban megállapodott szovjet-jugoszláv barátsági szerződést.

A jugoszláv katonai lázadást a Szovjetunió és az Egyesült Államok hírszerző szerveik útján közösen szították. Goebbels 1941. március 29-én kelt naplójegyzetéből tudjuk: "Az U.S.A. hivatalosan is közli, hogy Rooseveltt kissé támogatta a belgrádi operettforradalmat."⁵⁷

Mit gondolhatott minderről Hitler? Az 1939. augusztus 23-i német-szovjet szerződésben Jugoszlávia nem szerepelt a szovjet befolyási övezethez sorolt államok között. A Szovjetunió mégis kinyújtotta a kezét érte, vagyis megszegte ezt a szerződést. Nyilvánvaló, hogy a német kormányezeket a jugoszláv eseményeket nem fogadhatta el a Szovjetuniótól független természetes folyamatnak. Csodálkozhatunk-e, hogy másnap április 6-án erőteljes szárazföldi és légitámadást indít Jugoszlávia ellen. Az ugyancsak magára hagyott Jugoszlávia, aki elsőnek áldozta fel magát Angliáért, már április 18-án kénytelen letenni a fegyvert.

A szerb tisztok örömmámora, amelyben a "sikeres" puccs után úsztak, nem tartott sokáig. Az örömben nagyon keserű ürmön vegyült, amelynek poharát kemény négy évig kellett üríteniük.

A jugoszláv események a magyar kormány minden eddiginél nagyobb dilemmáját hozták. A magyar területek békés visszacsatolása jegyében nemrég kötött örök barátsági szerződést a jugoszláv kormánnyal, amelyet Jugoszláviának a háromhatalmi egyezményhez való csatlakoztatás jegyében a német

kormány is szorgalmazott. Az új helyzetnek megfelelően azonban Hitler most azt kérte, hogy a Jugoszlávia elleni katonai akcióban Magyarország is vegyen részt, és területén biztosítsa a német csapatok átvonulását a jugoszláviai hadműveletek céljából. Ennek fejében elismeri a magyar területi igényeket Jugoszláviával szemben. A magyar kormány az esetleges hirtelen pálfordulással hitelének elvesztése miatt aggódott Anglia és Amerika előtt. Éppen ezért gyors diplomáciai puhatolással igyekezett tájékozódni azok véleményéről. Ezzel egyidejűleg megnyugtatóként közölte: Magyarországot egy német támadás következtében veszélybe kerülő magyar kisebbség védelme vezérli, s erre is csak abban az esetben kerül sor, amennyiben Jugoszlávia nemzetiségei önállóságuk miatt kiválnak, s ezzel az a Jugoszlávia, amellyel szerződést kötött, már nem létezik.

A Magyar Legfelsőbb Honvédelmi Tanács április 1-jei ülésén szabták meg azokat a feltételeket, amelyek valamelyikének bekövetkeztétől teszik függővé magyar katonai akció indítását:

- 1.) Önálló jugoszláv állam megszűnése.
- 2.) A magyar lakosság üldözése.
- 3.) Vákuum keletkezése a magyarok által igényelt területeken.

Másnap Barcza György londoni követ táviratában jelentette a nyugat válaszát: Német csapatok magyar területről bekövetkező támadása esetén Anglia megszakítja Magyarországgal a diplomáciai kapcsolatokat. A távirat szövegének további része nagyon érdekes: "Ha azonban Magyarország a táma-

dáshoz bármilyen indoklással csatlakoznék, úgy Nagy-Britannia és szövetségese (Törökország, esetleg idővel szovjet) hadüzenetével is kell számolni." A brit válasz már megelőlegezi az Egyesült Államok későbbi csatlakozását az angol szövetséghez, s közli, az is hasonló magatartást fog tanúsítani. Érdemes megemlíteni, hogy a török szövetségese" első helyen való említése csak blöff volt, mert Törökország a háború folyamán minden angolszász erőlködés ellenére sem csatlakozott a nyugati szövetséghez. A szovjet szövetség pedig — igaz ugyan, hogy titokban, de való tény volt. Mégis első ízben fordult elő, hogy Anglia a szovjet szövetség ürügyén igyekezett zsarolni a magyar kormányt.

A magyar kormánynak a német vezetés által kínált megoldással szemben nem volt alternatívája. Egyedül Hitler tett olyan ajánlatot, amely — ha csak részben is — biztosította, hogy a trianoni erőszak által elcsatolt területeink visszatérhetnek. Az angol ajánlat — amelyhez pedig a magyar kormány és a magyar politikusok oly nagy reményeket fűztek — csupán a nemzet minden ellenszolgáltatás nélküli kivéreztetését eredményezte volna, amelyet Lengyelország és immár Jugoszlávia példája is minden kétséget kizáróan bizonyított. Számos, ma még kellően fel nem tárható jel utal arra, Anglia nem is akarta, hogy Magyarország kilépjen a német szövetségből. E tanulmány megfelelő helyén erre még visszatérünk.

Ahogy ma tudjuk: Teleki Pál miniszterelnök a magyar-jugoszláv örök barátsági szerződésre tekintettel ellenezte a német kérés teljesítését, s mivel

megakadályozni nem tudta, lelkiismeretének nyomása alatt öngyilkossággal vetett véget életének.

Így volt-e a valóságban?

Ebben a legnagyobb mértékben kételkedni kell. A már említett április 1-jei Legfelsőbb Honvédelmi Tanács ülésén nem utasította el a Jugoszlávia elleni katonai akció tervét, csupán annak formai kivitelét kívánta módosítani, úgymint: csak a német támadást követő néhány nap múlva avatkozzanak be a magyar katonai egységek, ne kerüljenek német parancsnokság alá, végül a már felsorolt három eset valamelyikének bekövetkezését jelölte meg.

A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács Teleki miniszterelnök minden javaslatát elfogadta. A vezérkar részére ennek megfelelően adta ki az utasításokat.

Némi gyanúra ad okot Telekinek a kormányzóhoz címzett búcsúlevele is:

"Főméltóságú Úr! Szószegők lettünk — gyávaságból — a mohácsi beszéden alapuló örökbéke szerződéssel szemben. A nemzet érzi, és mi odadobtuk becsületét. A gazemberek oldalára álltunk — mert a mondvacsínált atrocitásokból egy szó sem igaz! Sem a magyarok ellen, de még a németek ellen sem! Hullarablók leszünk! A legpocsékabb nemzet. Nem tartottalak vissza. Bűnös vagyok.

Teleki Pál"

Ez a beszédmodor az ilyen alpári szavak és fogalmak mint "hullarablók leszünk" vagy a "legpocsékabb nemzet" nemcsak nem jellemezték Teleki Pált, hanem nyugodtan állíthatjuk, a legtávolabb állt tőle. A "hullarablók leszünk" rövid mondat sehogyan sem

Illick bele a rövid szöveg szerkezetébe, mondanivalójába.

A magam részéről nem lennék túlságosan meglepve, ha a történelmi kutatás a későbbiek során olyan bizonyítékok birtokába jutna, hogy Teleki Pált angol-amerikai-szovjet titkos ügynökök gyilkolták meg, nehogy valamilyen módon ki tudja szakítani Magyarországot a német-magyar szövetségi kötelékből. Különösen Anglia Magyarországgal szemben tanúsított magatartása bizonyítja a leginkább ezek valóságosságát.

Itt kell megemlítenünk egy nagyon fontos tényezőt, amely a magyar kormány döntését a német ajánlat elfogadásához segítette. Nem lehet tagadni a Jugoszlávia elleni katonai akció indítására vonatkozóan, Teleki miniszterelnökön kívül is számos vezető politikus fejezte ki aggodalmát. Teleki halálával ezek az aggodalmak felerősödtek. Ekkor azonban váratlan segítség érkezik. A magyarországi zsidó szervezetek vezetői és más az iparban, kereskedelemben és a bankvilágban nagy befolyással bíró zsidók, akiknek meglehetősen jó kapcsolatuk volt Horthy Miklóssal, kétségbeesetten rohantak a kormányzóhoz arra kérve őt, ne maradjunk ki a háborúból, mert akkor a németek megszállják az országot, és elhurcolják az immár 800 000 főre gyarapodott magyarországi zsidóságot. Ezt a tényt 1946-ban megerősítette Ravasz László református püspök is.⁵⁸

A második világháború kulisszatitkait tartalmazó legfontosabb iratok még ma is zárolva vannak — tudjuk, Churchill többet száz évre zároltatott —, így a történelmi kutatás egyes fontos eseményeket csak

más körülményekből való következtetések alapján tud megközelítően feltárni. Magyarország második világháborús külpolitikájáról sem lehet kristálytiszta megállapítani, milyen mértékben alapult magyar megfontolásokon a német nyomás kényszerén, illetve a hazai és nemzetközi zsidóság titkos attrakcióján.

Mindenesetre Magyarország megkapta déli területeinek egy szerény részét. Németország pedig Jugoszlávia megszállásával súlyos terhet vett a nyakába. A jugoszláv acélért a békebeli ár többszörösét fizette. A jugoszláv események kapcsán láthatóvá és egyértelművé vált a Szovjetunió látens németellessége, amely politikáját tulajdonképpen 1933 óta jellemezte.

A Szovjetunió készülődése Németország megtámadására

1940 telén Molotov berlini látogatása után a Szovjetunió egyre nyíltabban lépett fel Németország ellen. Jugoszlávia fellázításában, a katonatiszti puccs vezetésében való közreműködésével felhagyott minden látszólagos gátlással, a "semlegeség" tettetésével.

A német-jugoszláv villámháború nem változtatt a német-angol flotta háború méreteit és hevesességét illetően. Éppen ezért Churchill újabb fondorlatot eszel ki, hogy a német erőket a Szovjetunió ellen fordítsa, azt remélvén ezzel a flottaháború esetleg veszít hevesességéből, hisz egy Szovjetunió ellen viselt háború sokkal nagyobb erőforrások leköltésével jár, mint az eddigi hadgyakorlat méretű összecsapások.

A jugoszláv fegyverletétel másnapján Stafford Cripps, Anglia moszkvai nagykövete átnyújtotta Visinszkij külügyminiszter-helyettesnek Churchill még április 3-án keltezett személyes és bizalmas üzenetét Sztálinhoz. Az üzenet, illetve provokáció szövege:

"Hitelt érdemlő ügynöktől azt a megbízható értesülést kaptam, hogy a németek miután Jugoszláviát hálójukba kerítették, vagyis március 20-a után megkezdték Romániában tartózkodó öt páncélos hadosztály átdobását Lengyelország déli részébe. Abban a pillanatban, amikor a szerbiai for-

radalomról tudomást szereztek, ezt az átcsoportosítást abbahagyták. Exellenciádnak könnyű értékelni tények jelentőségét."

Churchill sürgeti Sztálint, növelje haderejét a Lengyelországban húzódó német-lengyel határon — bár Sztálin ezt Churchill biztatása nélkül is tette, még pedig erőltetett ütemben a vasutak teljes átbocsátó kapacitását kihasználva — talán ez sürgetőleg hat a németek támadására. A Szovjetunió a lengyelországi hadjáratban 65 hadosztállyal vett részt. 1941 tavaszán azonban már 158 legnagyobbbrészt páncélos és motorizált hadosztály állott a Lengyelországban húzódó német-orosz határon a németekkel szemben.⁵⁹

A fenti üzenet a német páncélos hadosztályok átcsoportosításáról csupán blöff volt. Emlékirataiban maga Churchill ismeri ezt be. Az üzenet kapcsán megvallja: "Az a feltételezés, hogy Németország ebben a stádiumban, mielőtt megtisztítaná a Balkánt, újabb nagy háborút indít Oroszország ellen, számomra túlságosan szépnek látszott, sem hogy igaz lehessen."

Churchill-lel párhuzamosan a "semleges" Amerika a németeket próbálja az oroszok elleni támadásra ingerelni. Úgy vélték Hitler a nagyarányú szovjet csapatszállítások észlelésével megerősítve látja az amerikai információt: Az FBJ megtévesztő stratégiai információt juttatott el a washingtoni német követségnek, e szerint: "Teljesen megbízható forrásból úgy értesültünk, a Szovjetunió újabb katonai agressziót indít, amint Németországot lekötik a nagy hadműveletek."

A szovjet legfelsőbb vezetés az első világháborúban elvesztett területeinek visszaszerzését követően kezdetben titokban, majd egyre nyíltabban megkezdte angol-amerikai megbízóival kötött titkos megállapodása alapján felkészülését Németország megtámadására.

Az angol-amerikai-szovjet háború utáni propaganda és a kormányok által célszerűen összeválogatott informanciók közreadásával, a saját felelősségüket bizonyító iratok hosszú időre történő zárolásával, sőt némelyek megsemmisítésével olyan világháború-történeti pszichózist teremtettek, miszerint Németország az 1939. augusztus 23-án a Szovjetunióval kötött meg nem támadási szerződése ellenére már 1940. december 18-án megkezdte a Barbarossa-terv kidolgozását, majd 1941. június 22-én hirtelen támadást intézett a Szovjetunió ellen. Hódítólag lépett fel az egész világ feletti uralom megszerzéséért. Sajnos, a látszat és esetenként a hadsereget és a lakosságot buzdító német propaganda megerősítette e vádaskodók érvelését.

Így volt-e a valóságban?

Megkíséreljük bebizonyítani, a valóságban pontosan ennek az ellenkezője történt, annak ellenére, hogy a fenti sommás megállapítások majdnem igazak. Németország ugyan megtámadta a Szovjetuniót, de nem orvul, hanem a már elhatározott Németország elleni szovjet támadás megelőzése céljából. Ma már szerencsére rendelkezésünkre áll a második világháború győztes szereplőinek gyakran nagyképpű és következetlenül megírt visszaemlékezése, a-

melyből számos olyan információ nyerhető, hogy megfelelő következtetésekkel a győztes hatalmak háborús bűnössége egyértelműen feltárható és bizonyítható. Az események és az emlékiratok összefüggései több helyen is cáfolni látszanak a félévszázada németekre szórt rágalmak kereteit, sőt részleteit is. Minden eseménynek, történésnek két oldala van, attól függ azok megítélése, hogy honnan nézzük. A helyes nézőpont kialakítása pedig lehetetlen az alapok vizsgálata nélkül.

Meg kell mondjuk, a Szovjetunióknak is megvolt a maga "Barbarossa-terve", keletkezésének idejét nem is ismerjük. Tényéről azonban, sőt módosításáról is tudunk. Valószínűleg, több alternatív terve is volt a Szovjetunióknak Németország megtámadására. Mindez folyamatos Németország elleni tendenciára vall.

Zsukov emlékiratiban idézi I.H. Bagramjan marsall emlékiratának egy részét: "Alig búcsúztunk el parancsnokunktól, aki a XVIII. pártkonferenciára utazott (: időpontja 1939 március! – a szerző:), amikor a vezérkartól utasítás érkezett, a körzet törzsfőnöke azokkal a tábornokokkal és tisztekkel együtt, akik részt vettek az államhatár fedezési tervének a kidolgozásában, sürgősen utazzanak Moszkvába." A kijevi körzetet érintő hadműveleti intézkedéseket tárgyalták, s azon kellett részt venniük. Ennek befejezése előtt parancsot kaptak, hogy térjenek vissza Kijevbe, és vizsgálják meg a tervet újból. Nyilván megkapták a szükséges direktívákat, a továbbiakban megjegyzi: a terveket nem kellett alapvetően átdol-

gozni, csupán jelentéktelen módosításokra volt szükség. A tervet az 1939. augusztus 23-i német-szovjet szövetség után is érintetlenül hagyták, majd csak Jugoszlávia összeomlása után történt intézkedés a terv lényeges módosítására. Ez a határkörzetben állomásozó haderő nagyarányú növelésére vonatkozott.

Dimitrij Volkogonov írja: "1940 augusztusában befejezték a pontosított védelmi terv felülvizsgálatát, amelyet beterjesztettek Sztálinnak. Sztálin véleménye szerint Hitler a Moszkvába vezető legrövidebb úton kísérli meg a fő csapást. Ezért javasolta a terv újbóli elemzését.

A Népszabadság című napilap 1990. december 28-i száma "Történelmi kulisszatitkok" című cikkében ismerteti a közelmúltban megtartott szovjet és amerikai történészek és volt kormánytisztviselők egy hetes moszkvai tanácskozását. A házigazdák rendkívüli újdonságokkal is szolgáltak. Így Zsukov marsall tervéről, aki 1940. május 1-jén javasolta: "Amennyiben Hitler megtámadja Franciaországot, indítson a Vörös Hadsereg támadást Lengyelországon át a németek ellen. Sztálin azonban — aki bízott Hitlerben — elutasította a Párizssal egyeztetett terveket." Hol van ekkor még a Barbarossa-terv?! Sztálin Hitlerben való bizalma csak dajkanese. Se szeri, se száma azoknak az ötvenes évek-beli publikációknak, amely mind azt bizonyítja, Sztálin sohasem bízott Hitlerben. Ezt igazolja a "Párizssal előzőleg egyeztetett Zsukov-terv" ténye is. Senki sem gondolhatja komolyan, hogy ez az egyeztetés Sztálin

tudta nélkül megtörténhetett. Mai tudásunk szerint biztosra vehetjük: ez a sztálini döntés nem Sztálintól ered, ő csupán közvetítője volt. Az 1935-ben a Szovjetunió és Franciaország között németellenes éllel megkötött kölcsönös segélynyújtási egyezmény tulajdonképpen kötelezte is erre a Szovjetuniót. Lengyelország területén a közvetlen szovjet-német érintkezési felület is rendelkezésre állt. A második világháború történetírásának célirányos voltát igazolja, hogy erről a szerződösszegésről még csak említést sem tesznek. Arról sem tudunk, hogy a Moszkva és Párizs között előzetesen már egyeztetett szövetségi támadás elmaradása miatt a francia kormány tiltakozott volna. Elgondolkodtató, hogy De Gaulle a bő lére engedett háborús emlékirataiban még csak említést sem tesz róla. Figyelemre méltó azonban, hogy Zsukov emlékirataiban erről — akárcsak sok másról — említést sem tesz. Ami Sztálin bizalmát illeti a német-szovjet megnemtámadási szerződéshez, arra Churchill emlékirataiból kapunk nagyon is meggyőző választ. Amikor az angol miniszterelnök első ízben, 1942 augusztusában látogatta meg, Sztálin határozottan kijelentette: "a németekben soha nem bízott egyikünk sem."⁶⁰

Zsukov megemlíti, hogy 1940 decemberében egy felsőszinti parancsnoki tanácskozás után hadijátékot tartottak, amelyet a honvédelmi népbiztos vezetett. Valószínű, tervét is ő készítette. A hadgyakorlat a "kékek" (németek) támadását feltételezte. Védők természetesen a "pirosak" voltak. A kékek támadását Zsukov, míg a pirosak védelmét Pavlov vezérezre-

des irányította. A gyakorlaton a Zsukov vezette kékek voltak sikeresebbek. A hadijátékot megszemlélő Sztálint a pirosak "veresége" annyira felboszszantotta, hogy az értékelés befejezését követően ott helyben leváltotta vezérkari főnökét, és Zsukovot nevezte ki helyette.

Hadd emlékeztessünk: a hadjáratokban az ellenséges támadónak nem az angol vagy amerikai imperialistákat, hanem a szövetséges németeket jelöli meg.

Sztálin a katonai akadémiák végzős hallgatói előtt tartott beszédében nyomatékosan kifejtette: "Készen kell állni a német fasizmus feltétlen szétzúzására. Forradalmi elszántságot és állandó készenlétet követelt az ellenséggel szemben indítandó megsemmisítő erejű támadáshoz. A propaganda, az agitáció és a nevelés valamennyi formájának egyetlen célt kell szolgálnia: a személyi állomány politikai, erkölcsi és katonai felkészítését az igazságos, támadó és mindent elsöprő háborúra." "A direktíva a szovjet fegyveres erők stratégiai szétbontakozási tervére vonatkozó Zsukov-javaslat szellemében készült, amelyet májusban adtak át Sztálinnak. Ebben szintén megállapították, hogy az ellenséget meg kell előzni és főerőit az egykori Lengyelország, valamint Kelet-Poroszország területén szét kell zúzni."⁶¹

Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, Zsukov már május végén azt javasolta Sztálinnak: mérjenek csapást a bevetésre kész német csapatokra. Sztálin azonban nem engedélyezte a támadást.

A szovjet honvédelmi népbiztos és Zsukov vezérkari főnök 1941 február végén személyesen elle-

nőrzi az országhatár mentén húzódó megerősített te-repszakasz építését, valamint a vasutak, országutak és távközlő berendezések állapotát. N.F. Vatutyin pana-szolja, hogy a határ menti vasutak alkalmatlanok töme-ges csapatszállításra. A litván határ felé haladó vasút-vonalak áteresztőképessége napi 220 szerelvény, u-gyanez orosz oldalon csupán 84 szerelvény. Ugyanez a helyzet Nyugat-Belorusszia és Nyugat-Ukrajna terü-letén is. "Fele annyi vasútvonalunk van, mint az ellen-ségnek e területekkel szemben." – jelentik az illetéke-sek. Hitler ugyan korrektül tartja a szövetséget, ám az oroszok már rég ellenségként kezelik.

Az orosz háborús készülődés veszélyes méreteket ölt. Március közepén a jugoszláviai események felszí-tása nyomán Tyimosenkó és Zsukov engedélyt kének Sztálintól 500 000 fő tartalékos behívására. Az időpon-tot Sztálin még korainak tartja, s elutasítja. Értésükre adja: ilyen nagyarányú tartalékos behívása, ürügyül szolgálhat a németeknek háború kiprovokálására. A jugoszláv puccs befejezésével megállapítható, hogy az események a szovjet-amerikai-angol forgatókönyv szerint rendben bonyolódnak, március végén már en-gedélyezi a félmillió tartalékos behívását, sőt néhány nap múlva további 300 000 fő behívására kapnak utasítást. Ezt követően alig pár nap múlva Sztálin utasítja a katonai vezetést: "mozgó táborozás" ürügyén Ukrajnába és Belorussziába dobjanak át két-két csök-kentett létszámú összefegyveremű hadsereget. E moz-gást illetően nyomatékosan figyelmezteti munkatársait a rendkívüli óvatosságra és a hadműveleti álcázást szolgáló intézkedésre.

Zsukov 1941. június 1-jén jelenti Sztálinnak, hogy a balti országokban, a nyugati, kijevi és ogyesszai katonai körzetekben 149 hadosztály és egy önálló lövészdandár állomásozik, majd engedélyt kért fenti csapatok harckészültségbe helyezésére. Sztálin nem engedélyezte, mondván ez már háború lenne.

Sztálin ezúttal átvette az amerikai gondolkodás fő motívumát, amikor leintette túlbuzgó tábornokát. A háborút nem a Szovjetuniónak, hanem Németországnak kell elindítania. Csak így bizonyíthatják ártatlanságukat. Így áldozatokká válnak, és a világ közvéleményének szemében — bármit tettek és még tesznek a németekkel szemben — minden magasztossá válik.

Zsukov a szovjet-német határ menti körzetekben állomásozó hadosztályok számát vagy alábecsülte vagy tudatosan szépítette. A valóságban nem 149 hadosztály állt készenlétben a támadáshoz, hanem jóval több mint a kétszerese. Hívjuk segítségül Halder vezérezredest, a Wehrmacht vezérkari főnökét. Már 1941. augusztus 17-i hadműveleti naplójában megjegyzi: "Lebecsültük Oroszországot. 200 hadosztállyal számoltunk, és mostanáig már 360-at azonosítottunk." Pedig ebben az időben a tartalékokkal még nem is találkozhattak. Vatutyin jelentése szerint pedig teljesen kizárható, hogy e hatalmas különbséget a két és félhónapos időkülönbség alatt szállíthatták a hadműveleti területre.

Helyénvaló itt megemlíteni Németországnak a Zsukov által bevallott 149 orosz hadosztállyal és egy

önálló dandárral szemben kezdetben csupán 8 német hadosztálya állomásozott.

A történészek nevetséges manipulációja felett — miszerint kézzel-lábbal igyekeznek bizonyítani, hogy Sztálin mindvégig bízott Hitlerben, nem hitte el, hogy a vele kötött szövetséget felrúgja, nem számított arra, hogy megtámadja a Szovjetuniót, s ezért elhanyagolta a közös határ védelmét — még vitatkozni is felesleges. Halála után 10-15 évvel minden áron igyekeznek kimutatni felelősséget, mondván a többoldalú megbízható hírszerző jelentések ellenére, amelyek a nagyarányú csapatösszevonásokról, sőt a németek támadásának időpontjáról is tájékoztatták, azokat figyelembe sem véve nem adott utasítást a szovjet határ biztosítására. Berezs-kov — Sztálin tolmácsa — írja: Sztálin már a háború előtt többször hangoztatta, nem szabad teljesen megbízni a németekkel kötött szerződésben. Styemenkó tábornok pedig így emlékezik vissza: "Azt tudtuk, hogy a német támadás be fog következni, ezért céltudatosan készítettük fel az országot az agresszió elhárítására, minden lehetséges módon növeltük az ország védelmi képességét."⁶³ A német szerződéssel kapcsolatos "bizalmatlanság" Sztálinnal együtt uralta az egész szovjet vezetést. Majszkij így vélekedett: "Nem hittem a Németországgal kötött egyezmény szilárdságában és tartósságában sem. Úgy véltem, hogy állandóan résen kell állnunk, s nem szabad kizárnunk annak lehetőségét, hogy a jövőben szakítunk Németországgal, s Angliával és Franciaországgal kötünk szövetséget."⁶⁴ Majszkij úgy látszik el-

felejtette, hogy Franciaországgal már 1935-ben szövetséget kötött hazája. Úgy tűnik, a szovjet vezetés széles körben be volt avatva: a szovjet-német megnem-támadási szerződés csupán taktikai szerződés az első világháború után elvesztett szovjet területek vissza-szerzésére, amely nem küszöböli ki a már eltervezett és előkészített Németország elleni háborút. csupán kés-lelteti azt. Erre utal az a tény is, hogy a szovjet-német szerződés időszaka alatt az európai területen lévő hadi-és nehézipari üzemeit áttelepítette az Uralon túli terü-letekre.

Sztálin valóban bízhatott volna a hitleri szövetségben. A nagyarányú német csapatösszevonás is csak mese. Zsukov is megírja emlékirataiban — csoda, hogy el nem hallgatta —, hogy "zsákmányolt térképekből és dokumentumokból megtudtuk a német hadvezetés a határ közvetlen közelében törté-nő összpontosítást csak az utolsó pillanatban hajtotta végre, és páncélos csapatit, amelyek jelentős távol-ságra voltak, csak június 22-re virradó éjjel vonta előre a megindulási körletekbe."⁶⁵

Sztálin — ahogy Volkogonov írja — nem szeret-te a védelmet. A Szovjetuniónak kellően megalapo-zott és részleteiben kidolgozott, minden lehetséges alternatívára vonatkozó védelmi terve nem is volt. Folyamatosan aktualizált támadó tervekkel azonban mindig rendelkezett. Azt vallotta: a Vörös Hadsereg korszerű hadsereg. A korszerű hadsereg pedig nem védekező, hanem támadó.

"Nem csak Zsukov árulkodik arról, hogy már 1940 nyarán a német-francia háború idején készül-

tek Németország megtámadására. Ismerjük Majszkij szuper marxista fogalmazású véleményét is: "Csak amikor a fasiszta Németország felrúgta München híveinek rövidlátó számításait, és a nyugati hatalmak ellen fordult, amikor a hitleri hadsereg megkezdte előrenyomulását nyugat felé, eltaposta Dániát, Norvégiát, Belgiumot, Hollandiát, és lerohanta Franciaországot, az Egyesület Államok és Nagy-Britannia kormányának nem maradt más hátra, minthogy elismerjék az elkövetett számítási hibákat, és rálépjenek arra az útra, hogy a Szovjetunióval közösen megszervezzék a fasiszta Németország, Olaszország és Japán visszaverését."⁶⁶

A "szocialista" Szovjetunió minden megalázása ellenére még így és ekkor is hajlandó volt korrekt, nemzeti szocialista szövetségesét, Németországot elárulni ezeknek a "rövidlátó" hatalmaknak, akik őt méltatlanul semmibe vették, és csak miután létük került veszélybe, akkor voltak hajlandók örökös felkínálását elfogadni. Szocialista társadalma legfőbb kapitalista ellenségeinek megmentésére további egy évig vállalta szövetségesé félrevezetését.

Nyugodtan elmondhatjuk, Sztálin valósággal kívánta a szovjet-német háború kitörését, amellyel kitűnő lehetősége nyílt, hogy kitombolja szadista hajlamait. A háború kitűnő lehetőséget biztosít számára, hogy "tisztességes úton" szabaduljon meg azoktól a birodalmába kényszerített emberek millióitól, akik természetes ellenszenvvel viseltetnek leigázójukkal szemben. A kényszermunkatáborok és börtönök meglévő és leendő lakóiból hősokeket csinálhat, akikért még jóvátétel fizetését is kérheti.

Hitlernek már az orosz-német háború első hónapjában feltűnt, hogy a német hadifogságba esett szovjet katonák 80%-a mongol.⁶⁷

A jugoszláv válság idején érkezik rövid látogatásra Berlinbe Matsuoka japán külügyminiszter. Berlini tárgyalásai nem voltak jelentősek. Alkalma volt azonban meggyőződni a német-szovjet valódi helyzetéről, a várható szovjet támadás elkerülhetetlenségéről. A külügyminiszter Berlinből Moszkván át utazott haza. Amerika Japánra gyakorolt nyomása arra készítette a szigetországot, hogy megneemtámadási egyezményt kössön a Szovjetunióval. Hatályát öt évben határozták meg. "Az egyezmény megkötése után – írja Volkogonov – szokásos protokoll-fényképek készültek. Külön egy fotó, amely Sztálin és Matsuoka ölelkezését ábrázolja. A fényképen jól látható Sztálin meglegedett arca, amelyen 'fontos lépés a kétfrontos háború elhárítása érdekében' gondolat olvasható le."⁶⁸ Sztálin arckifejezésén felismerhető a szláv alkatra jellemző kétszínűség."

Ez az epizód is bizonyítja: Sztálin már ekkor tudta, hogy Németországgal hadiállapotba fog kerülni, még pedig a saját akaratából.

Hitler mindenképpen szeretné elkerülni a Szovjetunióval való fegyveres összeütközést. Ismerte ugyan az Egyesült Államok ebbéli szerepét, mégis úgy gondolta: a helyzet kulcsa Anglia. Ha vele valami módon Németország megállapodásra juthatna, úgy a világháború elkerülhető lenne. Ha Anglia — legalább szavakban — Németország mellé állna, talán a Szovjetunió is más belátásra jutna. Ma már

tudjuk, a Szovjetunió Amerika biztatására és utánpótlása mellett így is megtámadta volna Németországot vagy kiprovokálta volna annak támadását, mint ahogy ez be is következett. A Szovjetunió az Egyesült Államokkal szövetségben is megnyerte volna a háborút Németország ellen.

Hitler azonban hitt, mert hinni akart az Angliával való viszony rendezésének lehetőségében. Elképzeléseit jelentős mértékben építette megingathatatlan fajelméletére, mondván az angol is szász, a német is szász nép, tehát rokonok. Természetes összefogásukhoz ez megfelelő alapot nyújt. Hogy ez jelenleg nincs így, az azért van, mert Angliának rossz vezetői vannak. Ha valami módon ezen változtatni lehetne, úgy ez a természetes állapot önmagától kialakulna. Ismerték Churchill véleményét, hogy egy sikeres német partraszállás esetén a német kormánynak nem kellene túlságosan nagy erőfeszítést tennie egy kollaboráns kormány megalakításához. Ennek figyelembevételével olyan tervet dolgoztak ki, hogy magukkal az angolokkal döntenék meg Churchill kormányát.

A német vezetők a müncheni és Lengyelország elleni támadás ügyében kért angol segítség fiaskói után még mindig bíznak az angolok jóhiszeműségében, békeakarátában. Sajnos ezúttal is csalódniuk kell majd.

Churchill megbuktatásának előkészítésére Hitler helyettese, Rudolf Hess vállalkozott. A be nem avatottak számára látszólag titokban, 1941. május 10-én Glasgowba repült. Azt tervezte, hogy Hamilton herceget megnyerve, vele együtt kapcsolatba lépnek az

angol ellenzékkel, azt remélve, hogy sikerül meggyőzni őket Churchill megbuktatásának szükségességéről. Arra számítottak, hogy Churchill nélkül sikerül méltányos békét kötni Angliával.

Mai ismereteink szerint ez a terv ebben a formában kivihetetlennek mondható, mint ahogy nem is sikerült. Hessest az angol kormány végül is letartóztatta. Sőt, a mai felfogásunk megérteni sem tudja, hogy a német vezetés és Hess miért ezt a formát választotta. Talán segítségünkre lesz a Magyar Televízió 1991. június 8-i Híradó műsora, amelyben olyan hír hangzott el, hogy korabeli hírszerzői értesülés szerint Rudolf Hessest az angol titkosszolgálat csábította Angliába. A hivatalos történetírás oly mértékben manipulált, hogy a Hess-rejtélyt megbízható módon feltárni még nem lehet. A Magyar Televízió hírére megerősíteni látszik Günsher, Hitler szárnysegédének vallomása, amelyet Lev Bezimenszkij idéz. Eszerint angol illetékesek — Bedford herceg és mások — találkoztak Hess által Gentbe küldött Albert Haushofer német professzorral. A német küldött tudomására hozták: Anglia kész béketárgyalásokat folytatni Németországgal azzal a feltétellel, ha felbontják az 1939-es német-szovjet meg nem támadási szerződést.

Minden kétséget kizáróan megállapítható ez az epizód is része volt a Németország elleni összeesküvésnek. Hiszen ez a szerződés a legkevésbé sem sértett angol érdekeket, ugyanakkor az oroszok ürügyet találnak Németország megtámadására.

Minden alapot nélkülöz Bezimenszkijnek az a közlése, miszerint Hess állítólag úgy nyilatkozott

volna, hogy Hitler eleget tesz ennek a kérésnek, de a konkrét tárgyalások elhalasztása szükséges addig, amíg a Balkánt el nem foglalja. Németország gyarmatai kivételével már minden területét visszaszerezte. Békekötés esetén nyilván visszakapta volna gyarmatait is. Hitler ennél többet nem kért, a Balkán őt nem érdekelte.

Cadogan angol külügyminiszter-helyettes naplójában így vélekedik: Hess az emberiség javát keresve békeajánlattal érkezett Angliába, de az angol vezetésnek ez nem felelt meg. Inkább azt a vonalat követik, hogy Hess összeveszett Hitlerrel.

Amerikai készülődés a németellenes háborúra

Az amerikai expanziót elsősorban Japán akadályozza. Háborús legyőzése már a harmincas évek közepén megérlelődött az amerikai vezetésben. Hiszen tudjuk, Japán Kína elleni háborúja ürügyén igyekezett öt nemzetközi konfliktusba keverni. A Szovjetuniót a diplomáciai elismerés után, de lehet, hogy annak fejében is kezdetben közvetett módon használja fel Japán ellen. A szovjet-japán kapcsolatok ugyan kitűnőek, de ez nem akadálya annak, hogy Kína útján hátba ne támadja. Davies nagykövet úgy értékeli a helyzetet, hogy Kína valószínűleg kénytelen lesz majd Japánnal békét kötni, de a Japán részére átengedett területen gerillaharcot folytathat. Kína hadianyaggal való ellátásáról majd a Szovjetunió gondoskodik Mongólián keresztül.⁶⁹

A Szovjetunió már 1936-ban százmillió kínai dollár hitelt adott Kínának hadianyagok beszerzésére. E szállítások azonban ezt a hitelt messze túllépték. Szárazföldi úton több mint 400 bombázó és vadászpilótát vittek át Kínába. Csodálatos módon Davies Amerika moszkvai nagykövete mindezekről pontos értesüléssel bír.

Zsukov emlékirataiból tudjuk, 1939 júniusában a Szovjetunió hadüzenet nélküli háborúba bocsátkozott a japán csapatokkal Mongóliában. Vorosilov honvédelmi népbiztos Zsukovot sürgősen Mongóliába vezényli, hogy a baráti Mongóliába váratlanul "be-

tört" japán csapatokat verje vissza. A szovjet kormány ugyanis ráerőltette a mongol kormányra a "kölcsönös segélynyújtási szerződését". Ebben az 1936. március 12-i szerződésben "kötelezte magát", Mongóliát megvédi minden külső agresszióval szemben. Zsukovnak térképen megmutatták a japán behatolás körzetét. Zsukov a helyszínen megállapítja, hogy az ott állomásozó 57. különleges szovjet hadtest parancsnoksága nem is tudott a "japán agresszióról", ahogyan Zsukov fogalmazott: "A való helyzetet nem ismeri."

Talán mondani is felesleges, a japán csapatok Zsukov által megjelölt Hahlin-Gol folyó mentén egyáltalán nem "hatoltak be" Mongólia területére. A behatolás tényét és helyét Moszkvában találták ki, amelyet ürügyül kreáltak a japánok megtámadására. Az Egyesült Államok meggyőződhetett a Szovjetunió "megbízhatóságáról." A japán kormánynak pedig módjában állt megismerni szomszédja jellemét. Hiába került az egész világháború során a Szovjetunióval való hadiállapotot, hiába kötöttek meg nem támadási szerződést, mégsem tudták elkerülni a háborús területvesztést az oroszok javára.

Az angol-francia németellenes attrakciók úgy tűnik, jobb lehetőséget kínálnak. Rooseveltnél fokozott mértékben irányul az európai politika felé. Békeidőben az európai piacok kiegyensúlyozottabbak, mint a latin-amerikai vagy az ázsiai piacok. A jól irányított európai konfliktusok esetleg megingathatják a hagyományos gyarmattartó hatalmak gazdaságát, amelynek nyomán a modern de-

mokrácia ürügyén egyes gyarmatok csetleg kivívhatják függetlenségüket. Ebben Amerika segítségére hatalmas előnyöket biztosíthat számunkra. Rendkívüli fontossággal bír a háborúba való belépés idejének megválasztása. Ki kell várni, amíg Anglia és Franciaország teljesen legyengül és nem nélkülözheti az amerikai hadi és egyéb szállításokat. Ellentételeként azok árán és hitelén felül politikai feltételek is kiköthetők. E filozófia jegyében jelenti be a Lengyelország elleni katonai fellépés idején Roosevelt Amerika semlegességét.

Később, amint a németek egyre mélyebben bonyolódnak bele a háborúba, Amerika a gyakorlat szintjén szemmel láthatóan adja fel semlegességét. Roosevelt mestere mások félrevezetésének. Nem bajlódik a kongresszus és a tömegek manipulálásával. A háborúba való nyílt belépéshez komoly érvekre van szükség. Az amerikai nép békeszerető, és békében akarja élvezni a már elért magas életszínvonalat. Törvényei kellő biztosítékot is adnak ehhez. Roosevelt Churchill előtt egyértelműen kijelentette: "Én nem üzenhetek hadat..., de folytathatok háborút." Élt is vele!

Amerika semlegessége ellenére 1941. április 9-én a német megszállás alá tartozó Dánia amerikai nagykövetével egyezményt kötött a dán birtok Grönland-szigetén haditámaszpont létesítésére. A dán kormány ezt törvénytelennek nyilvánította, és nem ratifikálta a megállapodást. Roosevelt a dán kormány határozatát figyelmen kívül hagyta. Majd "meghirdette": a Vörös-tenger nem tekinthető harc-

övezetnek. Alig néhány nap múlva, április 18-án egyoldalúan bejelenti, az ország biztonsági övezetét a 26. szélességi fokig, az Atlanti-óceán közepéig kiterjeszti. Az óceán nyugati partján lévő szigeteket pedig egyszerűen az amerikai védelmi övezetbe sorolta.

Izland szigetének — amely ugyancsak Dánia birtoka — "védelmét" Anglia megsegítésének ürügyén "átveszi", és tengeri támaszpontot létesít rajta. Izland pedig — amerikai nyomásra — egyoldalúan kimondja Dánitól való elszakadását.

Az amerikai kormány 1941. június 16-án minden ok nélkül elrendeli a német és olasz pénzügyi követelések zárolását. A Szovjetunió elleni preventív német támadás miatt Amerika nem üzent ugyan határozatot, Rooseveltné szeptember 11-én mégis parancsot adott, hogy az Egyesült Államok "védelmére fontos vizeken" az amerikai hadihajók leadhatják az első lövést a tengelyhatalmak hadihajóira. Az USA védelme szempontjából fontos vizeknek konkrét fogalmát Amerika úgy értelmezhetette, ahogy akarta.

Az Egyesült Államok hajóhadának közleménye szerint 1941. október 17-én Izland körüli őrzőjáratuk közben megtorpedózták a Kearny nevű német rombolót.

Ilyen semlegesnek Németország is mondhatta volna magát. Nem vitatható, Roosevelthez mérve Hitler korrekta úriember volt. Ő csak azt akarta visszakapni, amit igazságtalanul elvettek tőle, nem hódítani, hanem csak a sajátját akarta visszavenni. Rooseveltné viselkedésére még jó indulattal sem lehet

mentséget találni, érvelései tarthatatlanok. Hitler mondják, hogy semmibe vette más államok semlegességét. És Rooseveltt?!

A két nagy csalóra jellemző, hogy még saját vagy szövetségesük szerződéseit sem tartják tiszteletben, ha pillanatnyi érdekük a legkisebb mértékben is ezt megkívánja. Churchill a háború összehangolására 1941. december 14-én Washingtonba utazott. Fontolgatta, hogy sürgesse a Szovjetunió hadbalépését Japán ellen. A nyolc hónappal azelőtt egyetértésükkel megkötött ötéves szovjet-japán semlegességi szerződés a legkevésbé sem zavarta. Meg sem fordult benne a gondolat, hogy a Szovjetunió esetleg megtagadná, de legalább is nagyon haboznék megtámadni Japánt. Nagyon jól tudta a Szovjetunió gondolkodás nélkül teljesíti imperialista megbízói minden kívánságát. Németország elleni hitszegése erről teljes mértékben meggyőzte. Majd 1945-ben eleget is tesz e kívánságuknak. Azért akkor, mert akkor kérték.

Roosevelt 1939 júliusában a rövidesen várható Lengyelország elleni háborúra tekintettel érdekes módon erősítette meg a kongresszussal az ország semlegességét. A törvény egy cikkelye megszüntette a fegyverszállítási embargót. Mégpedig azzal a feltétellel, hogy az Egyesült Államok a jövőben mindazoknak az államoknak adhat el fegyvert, aki hajlandó és képes is azonnal és készpénzben fizetni, a fegyvereket pedig nem amerikai hajókon szállítják el. Az új törvény a "Cash and carry" (Fizess, és vidd!) elnevezést kapta. Tudjuk, hogy Rooseveltt a bukásra

álló francia kormány közvetlen segélykérését ígérgette ugyan, de végül is elutasította. Így a törvény tulajdonképpen csaknem egyedül és főként Angliára vonatkozott. A "furcsa háború" során majd azt követően is Anglia rászorult, és igénybe vette a törvény adta lehetőséget, amellyel Amerikának sikerült is Angliát rövid idő alatt teljesen kifosztani.⁷⁰

Nem csoda, ha a háború kezdetén meglévő négy és félmilliárd dollár angol valutatartalék 1940 őszére már kettőmillió dollárra csökkent. Rooseveltnak úgy tűnt, hogy az angolok rövidesen képtelenek lesznek készpénzért hadianyagot vásárolni, új megoldást kell tehát keresni. A kitűnő "kuncsaft" megtartása és biztatása érdekében jó barátját, közvetlen munkatársát küldte Londonba. Harry Hopkins a: "közös nyerjük meg a háborút!" jelszóval szédítette az angol kormányt. Churchill — Rooseveltnak ígérte alapján — 1941. február 9-i beszédében Amerikának tetsző új jelszót hangoztatott: "Adjátok a fegyvereket, és mi elvégezzük a munkát!" Ennek megfelelően Anglia további kifosztásához és elzálogosításához az amerikai kongresszus Rooseveltnak a javaslatára 1941. március 11-én felhatalmazta az elnököt, hogy minden olyan államnak, amelynek védelmét az Egyesült Államok biztonsága szempontjából létfontosságúnak tartja fegyvereket és hadianyagot adjon kölcsönbe vagy bérletbe. A híres vagy inkább hírhedt Lend lease bill (Kölcsönbérleti-törvény) költségeire a kongresszus azonnal hétmilliárd dollár hitelt szavazott meg. A törvény ugyanakkor kimondja: amerikai

hadihajók nem alkalmazhatók az angol fegyverszállító hajók védelmére.

Az amerikai kormány párhuzamosan már 1940 őszétől folyamatos és nagyarányú hadiszállításokkal készítette fel az oroszokat esetleg Japán, de ekkor már főként Németország elleni háborújához. Halifax — aki ekkor washingtoni angol nagykövet — 1941. február 5-én aggályát fejezte ki Hull amerikai külügyminiszternek, hogy ezek a jelentős szállítmányok a németek kezére juthatnak. A korabeli szovjet-német viszonyok már kizárttá tették, hogy e szállítmányok kereskedelmi ügylet során juthattak volna német kézre, így Halifax aggálya azt jelenti, tudott és számított Németország és a Szovjetunió közeli háborús konfliktusára. Hull marxista diplomata módjára nyugtatja meg Halifaxot: "Tekintet nélkül arra, hogy a Szovjetunió egyelőre nem vesz részt aktívan a háborúban, rendkívül fontos tényező, s mind Európában, mind Ázsiában befolyással van a békére." A hadfelszerelések ugyebár a béke zálogai. Umanszkij washingtoni szovjet nagykövet egyenesen sürgette ezeket a szállítmányokat. 1941. május 14-én még emlékiratot is nyújtott át az Egyesült Államok külügyminisztériumának, amelyben felsorolja azokat a konkrét eseteket, amikor ezekből a szállítmányokból visszatartottak. Hull valósággal védekezni kényszerült, és cáfolni igyekezett Umanszkijt.⁷¹ Halifaxot pedig megróttá, amiért e szállítások ténye általa a sajtó nyilvánosságára került.

Churchill egy zárt ülésen kifejtette: "Az elnök azt mondta, háborút akar Németországgal, de nem fog hadat üzenni. E helyett egyre kihívóbban viselkedik

majd. Mr. Rooseveltni kinyilvánította, hogy keresni fogja egy incidens lehetőségét, amely feljogosítja a nyílt ellenségeskedésre.⁷²

Az egész amerikai kormányzatot és a hadvezetést is uralta az a felfogás, hogy nagy előnyökkel jár a németek ellen háborút viselniük, de az eseményeket mindenképpen úgy kell irányítani, hogy Németország legyen a támadó. Talán nem lesz felesleges Stark admirális véleményének meghallgatása: "Igen kíváncsi lennék, ha olyan körülmények között lép-nénk be a háborúba, amikor Németország tekinthető agresszornak."⁷³

Az amerikai vezetők álnok gondolkodása a józan felfogású emberek számára egyszerűen érthetetlen. A háborús haszonlesésnek ez az alattomos formája joggal háborítja fel a tárgyilagos olvasót. Még Churchill is tudta, hogy Hitler minden áron kerülte az Egyesült Államokkal való összeütközést. Számos olyan amerikai németellenes akciót hagyott válasz nélkül, amelyek bármelyike elegendő ok lett volna a hadüzenethez.⁷⁴

Sumner Wellesről írja Davies: "Ízig-vérig individualista és demokrata és természetes ellenszenvet érez a kommunizmussal szemben, de szívvel lélekkel azon van, hogy szükség esetén hazáját egy nemzeti szocialista győzelem rémétől megmentse."

Vajon mitől ez a "beteges félelem"? Megalapozottaknak tekinthetők-e? Szó sincs róla! Hitler Amerikára nézve semmiféle veszélyt nem jelentett. Németország nem zavarta piaci köreit, meg sem kísérelte betörni azokba. Éppen ellenkezőleg! Amerika

nyújtotta ki karjait egyre erőteljesebben az európai piacok felé. Talán valami oknál fogva veszélyesebbnek érezték a nemzeti szocialista tanokat, mint a világ rendjét felforgató kommunista ideológiát, és így a két rossz közül a kisebbet választották? Hiszen tudniuk kellett, és tudták is, hogy a nemzeti szocialista filizófia meghagyta a termelés és a gazdaság kapitalista kereteit, míg a kommunista államkapitalista elmélet alapja az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági termelés forradalmi államosítását hirdette.

Talán segítségünkre lesz e dilemmánk feloldásában Davies, aki naplójában szemrehányóan ír Lindberg barátjáról, akiről azt olvasta valahol, hogy a nemzeti szocializmust előnyben részesíti a kommunizmussal szemben. (:Lehet, hogy e véleménye valamilyen összefüggésben van gyermeke elrablásával?:) A két tan közötti különbséget szájalmas erőlködéssel igyekszik összehasonlítani. Természetesen a kommunizmus javára. Megérdemli, hogy szó szerint idézzük. Íme:

"Igaz, hogy mind Németország, mind Oroszország totális. Mégis oly élesen különböznek egymástól, mint fekete a fehértől. Ezt igen egyszerű bizonyítani. Ha Marx, Lenin vagy Sztálin hívő keresztények lennének — mellékes, hogy katolikusok avagy protestánsok —, és hála ennek a körülménynek, a kommunista kísérleteket erre az alapra fektették volna, úgy történelmi szempontból nézve az eseményeket, művüket a legnagyobb sikerű erőfeszítésnek tartanák, hogy a Krisztus evangéliumában hirdetett

keresztény önzetlenséget, a testvériség ideálját, a cselekvő szeretetet valamilyen kormányzati formába átültessék. Szilárd hitem szerint a keresztényi vallás a kommunista alaptörvényekre ráépíthető anélkül, hogy a gazdasági és politikai céljai csorbát szenvednének, hiszen ezek elsősorban az emberi testvériség eszméjén nyugszanak. Ha ugyanezt a nemzeti szocializmusra alkalmazzuk, úgy a különbség szembeötlő. A kereszténység alaptörvényei nem egyeztethetők össze a nemzeti szocialista világnézettel anélkül, hogy államának politikai alapjai össze ne dőljenek. Mert a nemzeti szocialista világnézet szerint az állam a vallás fölött áll, sőt már maga is vallásnak számít.

Ezért kísérelte meg, hogy a kereszténységet üldözéssel semmisítse meg. A nemzeti szocialista bölcsélet olyan kormányzatot alkotott, mely a kereszténység altruista alapgondolatainak a tagadásán nyugszik. A nemzeti szocialisták az államot istenítik. Előttük a legfőbb erény a háború. Testvéri szeretet könyörületesség, igazságosság szerintük a gyöngeség és elkorcsosulás jelei, ha az állam szükségleteivel ellentétbe kerülnek. Az állam a templom és a gyóntatószék. Erőszak, erő és hatalom, mint egy északi faj és vallás megnyilvánulásai képezik a nemzeti szocialista tanítás alapjait.

A keresztény vallás a nemzeti szocializmussal összeegyeztethetetlen. Ez utóbbi teljesen erkölcsellenes.

Ez a különbség. A kommunista szovjetállam fő célja — az emberi testvériség szolgálata — találko-

zik a kereszténységgel. A kommunista ideál szerint az állam szükségtelen és el kell tűnnie oly mértékben, ahogyan az ember a tökéletes testvériség eszméjét megközelíti. A nemzeti szocialista ideál ennek éppen az ellenkezője — amennyiben legfőbb érték az állam önmagában."

Ez az írás Davies nagyfokú képmutatására vall. Nem hihető, hogy ne tudta volna a kommunista hitvallás legfontosabb tétele az atheizmus. Már Moszkvába érkezésének első napján személyes tapasztalatot szerzett erről. Fájdalmas benyomást keltett benne a követség épületéhez közel eső szép régi templom pusztulása, amelyet több sokgyermekes család lakott. Elfelejtette volna Kresztinszki állam titkárhelyettes feleségének véleményét, miszerint: "Embereknek egyszerűen meg kellett találniuk a rendszabályokat, hogy megóvják népünket a vallással üzőtt visszaélésektől." Arról a cikkről is megfedkezett, amelyet Jaroszlavszkij a "Harcos istentelenek" társasága elnöke írt az Antireligisznjyik c. folyóirat 1936 július-augusztusi számában: "Ha egy pap fejébe venné, hogy egy helyi vagy felsőbb szovjet jelöltjeként fellépjen, úgy nekünk megvan a jogunk, hogy harcot indítsunk ilyen jelölt ellen azzal, hogy mint a vallási babona és kártevés példaképére mutatunk rá." Pedig 1937. március 17-én az istentelenek mozgalmáról külön jelentést is írt államtitkára részére, amelyből idéztünk.

Nehezen érthető a fölötti hálálkodása, hogy Marx, Lenin és Sztálin keresztények, pedig bizonyára tudott Marx zsidó származásáról, akinek nagyapja

rabbi volt. Amennyiben a kereszténység alaptörvényei nem egyeztethetők össze a nemzeti szocialista bölcselettel, úgy a kommunista ideológiával még kevésbé egyeztethető össze. A kommunista szovjetállam "testvéri szeretetét" a világnak volt alkalma megismerni. Kár, hogy Davies egyszerű polgárként nem részesülhetett belőle.

A szovjet-német háború kitörése

Sztálin számításai szerint Franciaország összeomlását követően Hitler rövid időn belül megkísérli az Anglia elleni partraszállást. Feltevését különösen alátámasztotta az angol expedíciós hadsereg csúfos franciaországi veresége, hanyatt-homlok menekülése, majd a német békekezdeményezés nyers angol elutasítása még meg is erősítette. Mivel ez nem következett be, a német haderő további gyengítésére amerikai-angol segédlettel belekényszerítették a Jugoszlávia elleni büntetőakcióba.

Amint egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Németország a Hess-misszio balsikere miatt az angliai partraszállási tervet végleg elvetette, Sztálin az 1942-re tervezett Németország elleni támadását 1941 július 6-ra előrehozta. Hitler a támadás idejéről tudomást szerzett. Goebels is 1941 július elejére prognosztizálta a Szovjetunió támadását. E megfelelő hírszerzői jelentést alátámasztotta német-szovjet határszakaszon, valamint az új román-szovjet határterületeken felvonultatott mintegy 250 szovjet hadosztály, amelynek további növelése állandó folyamatban van. Ez a 4 és félmillió katonát számláló 23 teljes hadsereg fenyegető árnyékként tornyosult a háborút egyre inkább befejezni akaró Németország fölé.

A szovjet "Zivatar" nevű hadművelet Németország, Románia és Magyarország ellen elháríthatatlannak és végzetszerűnek látszott az ilyen nagy haderővel való megbirkózásra fel nem készült országok ellen. Annál is inkább, mert Románia felől indított

támadás rövid időn belül a ploesti olajmezők elfoglalását eredményezi, amely mint a német háborús energiabázis elvesztése tulajdonképpen a gyors német összeomláshoz vezet.⁷⁵

A német kormánynak és hadvezetésnek gyors döntést kellett hoznia, amelyhez az alábbiakból kellett kiindulnia:

1.) Minden kétséget kizáróan megállapítható: Amerika és Nagy-Britannia az átmeneti orosz szövetséggel Németországot háborús kelepcebe csalta. A Szovjetunió nem Németország, hanem Amerika és Anglia szövetségese.

2.) A Szovjetunió Németország elleni katonai támadása diplomáciai úton elháríthatatlan.

3.) A Szovjetunió a támadását olyan hatalmas túlerővel indítja, amelynek kivédése csak rendkívül nagy ember és hadianyag feláldozásával — vagy egyáltalán nem volna lehetséges.

4.) Az angol légierő bombázásaival is támogatott szovjet invázió a német és német szövetség erőforrásainak gyors elvesztésével Németország rövid idő alatti legyőzéséhez vezethet.

5.) A nagyarányú szovjet haderő koncentráció egy váratlan preventív támadás esetén nem képes erejének teljes kifejtésére. A hadigépezet szervezett indítása előtt nagymértékben meggyengíthető. A kiválóan szervezett német haderőnek a villámháborúkban nyújtott jó teljesítménye megfelelő alapnak tekinthető.

6.) A sikeres megelőző támadás az ellenségnek olyan veszteséget okozhat, hogy az ellentámadáshoz

csak jelentős időveszteséggel tud felkészülni, esetleg fegyverszünet kérésére is készítheti, amely békeszerződéssel is végződhet.

7.) Összefoglalva: a szovjet agresszió preventív elhárítása mindenképpen előnyösebb Németország számára, mint a támadás bevárása.

Minden kétséget kizáróan el kell oszlatnunk a közvéleménybe 50 év alatt folyamatosan és erőszakkal belesulykolt: "Németország hitszegő támadásának tudatát a "békeszerető" Szovjetunió ellen".

Sztálin tervét, mely szerint készült Németország megtámadására Viktor Szuvorov megingathatatlan bizonyítékain kívül számos közvetett bizonyíték is alátámasztja.

Aligha lehet mással magyarázni Stafford Cripps angol moszkvai nagykövetnek ebben az időben való londoni utazását. Moszkvába való visszatérését követően bizalmasan tájékoztatta Molotovot: egy héttel a német támadás előtt rávette Churchillt, sürgősen vegye fel a kapcsolatot Roosevelttel, és konzultáljon vele a német-orosz háború kitörésének lehetőségéről (:Roosevelt erről jóval többet tudott, mint Cripps vagy Churchill:) majd elmondotta, hogy Churchill 1941. június 22-i rádióbeszédét Winant-tal, az Egyesült Államok londoni nagykövetével közösen fogalmazták.⁷⁶

A Szovjetunió lázas előkészületeit bizonyítja, hogy 1941. május 6-án a miniszterelnöki teendőket Molotovtól maga Sztálin veszi át.

Heydrich — Hitler egyik bizalmasa — 1941. május elején Schellenberg-nek panaszolja: "Egy

olyan erős Oroszországgal kell szembenéznünk, hogy nem volnánk képesek kivédeni a keletről jövő támadást. Oroszországban az előkészületek olyan fenyegetőek, hogy hamarosan támadást várhatunk szovjet részről.⁷⁷

A korabeli helyzetet már konkrétan jellemzi Heydrichnek, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal vezetőjének az SS birodalmi vezére és a német rendőrség főnöke részére 1941. június 10-én készített összefoglaló jelentése.

Februárja óta fokozottan folytak határincidensek, amelyek a német határ menti lakosságra lidércnyomásként nehezedtek. Német állampolgárok agyonlövése és orosz oldalról német felségterületre való állandó lövöldözés váltogatják egymást szakadatlan láncolatban.”⁷⁸

Antonescu tábornok, Románia miniszterelnökének 1941. június 12-i müncheni látogatása során Hitler térképeken ismerteti az orosz katonai felvonulás egyes szakaszait Finnországtól a román határig. Közben megemlítette az egyre szaporodó orosz berepüléseket német területre.⁷⁹ Goebels naplójából tudjuk, hogy a Szovjetunió elleni készülődésről Antonescu Mussolininál is többet tudott.

Semleges államok diplomáciai köreiből 1941 márciusában már nyíltan beszélnek az angol-szovjet kapcsolatok javulásáról. Ribbentrop 1941. március 27-én Matsuoka japán külügyminiszter előtt panaszkodva fejt ki, hogy amióta Stefford Cripps, a moszkvai angol nagykövet titokban egyre szívélyesebbé válik a Szovjetunió és Anglia viszonya.

E kétségbe vonhatatlan tények összessége végül is az öngyilkos prevencióra készíteti a német kormányt. 1941. június 22-én hajnali 4 órára Ribbentrop magához kéreti Gyekaszonov berlini szovjet nagykövetet, és átadja Németország hadüzenetét:

“A szovjet kormány ellenséges magatartása Németországgal szemben és a keleti határainkon történt orosz csapatösszevonások súlyos fenyegetésként érték a birodalmat, és arra kényszerítették, hogy katonai rendszabályokat foganasítson...”

Németország a két hét múlva esedékes szovjet támadást megelőzve, 1941. június 22-én preventív támadást indított a Szovjetunió ellen.

A német haderő szembekerült azzal a vörös hadsereggel, amelynek első tisztikarát saját tisztjei képezték ki.

Az angol-amerikai kormány és Németország ellenségei örömujjongásba törnek ki.

Davies például 1941. június 23-i naplójegyzetében rögzíti az eseménnyel kapcsolatos élményét. Elmondja: éppen Madisonban tartózkodott a wisconsini főiskola — régi egyetemének — felavatási ünnepélyén. Az alapítványi ebéd után rádióbeszédet mondott. Alighogy a rádió felvétel lekészült, az United Press fiatal tudósítója szaladt feléjük. Az elnök lakása előtt utolérve ő közölte a hírt, hogy Németország megtámadta a Szovjetuniót. A ravasz újságíró Davies véleményét faggatta.

A volt moszkvai nagykövet teljes meggyőződéssel válaszolt: Kifejtette, hogy a nyugati demokráciák számára ez mennyire előnyös.⁸⁰

Az 1941. július 7-i naplóbejegyzésében még egyszer visszatér örömének e tárgyára: “Hitler támadása a nem támadó államok szempontjából valósággal Isten ajándéka, és a Szovjetunió ellenállását minden lehetséges módon ösztönözni kell.”⁸¹

Úgy tűnik Davies teljes mértékben Roosevelttel lelki hullámhosszára hangolódott. Az Atlanti Charta tárgyalása idején egyik vacsora közbeni beszélgetés alkalmával Roosevelttel és Churchill egyetértettek: “... az, hogy Hitler megtámadta a Szovjetuniót, valóságos áldásnak bizonyult.”⁸²

Roosevelt és Davies cinizmusa egyértelműen meggyőzheti az olvasót: nem Hitler tört világuralomra, nem Hitlerrel való félelmükben fogtak össze Németország ellen, hanem éppen fordítva, ők kényszerítették Hitlert háborúba, mégpedig támadó háborúba, hogy ennek ürügyén tönkrezúzhassák, mint konkurenciát kiradírozhassák a világ kereskedelméből.

A németgyűlöletében elvakult Churchill nem vette észre, hogy Németország mellett Anglia világkereskedelmi uralma is odavész az általa kitervelt világégés oltárán. Látni fogjuk, a Churchill által 1940-ben átvett angol világbirodalom a második világháború nyomán — amelyből “győztesen” került ki — mindössze öt év alatt harmadrangú hatalommá süllyedt. További négy évtized múltán pedig már az ötödik helyre szorult.

Azt beszélik Churchill állítólag kétszer is megbukott az érettségi vizsgán. Ha valóban így volt, ezeket a tanárokat nem érheti a részrehajlás vádja, amiért ilyen bölcsen döntöttek.

Nem tagadható és nem is csodálható, hogy a Szovjetunió elleni kényszerű támadás miatt Hitlert súlyos kétségek gyötörték. Nem igaz, hogy komolyan hitte, a Szovjetunió néhány hét alatt legyőzhető. Az erre előrángatott idézetek bármilyen meggyőzőeknek látszanak is, hamisak. Ami pedig valóban elhangzott, az csak katonái lelkesedését volt hivatva, vagy környezete nyugtatására szolgált. Számos alkalommal adott hangot kételyeinek.

Schröder kisasszony, a kancellária egyik gyorsírója egy alkalommal megkérdezte: Miért hangsúlyozza folyton, hogy a Barbarossa valószínűen élete legnehezebb döntése. Hitler így válaszolt:

“Azért mondom ezt, mert semmit sem tudunk Oroszországról. Lehet, hogy egy szappanbuborék, de éppúgy egészen más is lehet.” A válasz csupán Schröder kisasszony aggodalmát enyhítette. Hitler ugyanis sokkal többet tudott Oroszországról, semmint komolyan gondolhatta a Szovjetunió gyors összeomlását.

Bárdossy magyar miniszterelnöknek már 1941. március 23-án kifejti: 1918-al ellentétben, amikor Oroszországban forradalom volt és rendezetlen állapot, most ez az ország szervezett hatalmi tényező.⁸³

Hitler már a harmincas évek közepén nagyon is jól ismerte a Szovjetunió katonai erejét, amelynek folyamatos fejlesztése és angol-amerikai támogatása sem kerülte el a figyelmét. Davies, aki ugyancsak árgus szemekkel figyelte a szovjetek katonai erejét, s nem hagyatkozott kizárólagos szovjet információra, 1938. június 6-án így ír naplójában:

“Élénken érdeklődöm minden iránt, amiből a szovjet katonai erejére lehet következtetni. Hitler becslése orosz vonalon a következő: Oroszország 180 millió lelket számlál.

Oroszország területileg a támadók ellenében védett helyzetben van.

Ipara légitámadások ellen védve van, mivel fontosabb ipari gócpontjai a határtól 4-6000 km távolságra fekszenek.

A négy tényező elegendő ahhoz, hogy mindenki felismerje, milyen veszedelmes hatalom ez az ország. Ehhez járul még a forradalmi eszme ereje és a hatalom urainak eltökélt szándéka egy világforradalom életre hívására. E célból olyan haderőt alkottak, melynek technikai felkészültsége a lehető legtökéletesebb. Hasonló célokat szolgál a rabszolgabérekkel dolgozó dumping-politika is, mely alkalmas arra, hogy aláássa más országok gazdasági életét.

Oroszországnak biztos alapokon nyugvó kereskedelme van, valamint a világ legerősebb hadserege, tankcsapatai és légierije. Ezek olyan tények, melyek mellett nem lehet szó nélkül lehaladni.”⁸⁴

Davies Londonderry márki Londonban nyilvánosságra hozott adatait idézi, megjegyezve: ha Londonderry ezeket állítja, akkor ez igaz is.

Paul Schmidt-től tudjuk, hogy Londonderry Anglia légügyi minisztere volt, s sokat vadászgatott Németországban Göringgel. Megerősíti, hogy a két miniszter eszmecseréi nagyon őszinték voltak.

Nehezen hihető, ha ezt Hitler 1938-ban tudta, úgy 1941-re elfelejtette volna. Davies 1938. június 6-i

jelentése szerint az európai haderők létszáma ebben az időben:

Szovjetunió:	1 500 000 fő
Németország:	600 000 fő
Japán:	248 000 fő
Olaszország:	528 000 fő
Lengyelország:	284 000 fő
Románia:	266 000 fő

A folyamatos angol-amerikai-szovjet vádaskodások tükrében, miszerint Németország készült Európa leigázására, ezek a számok nagyon tanulságosak. Szembetűnő Japán minimális hadereje, amelyet még Románia is megelőz. E kis létszámú katonai erejével több éve visel háborút Kína ellen. Szovjetunió mégis a japán támadástól "tartott".

Hitler és a német kormány azt is tudta, hogy a Szovjetunió 1939-1941 között megháromszorozta katonai haderejét és felszerelését.

Ribbentrop már 1941. március 27-én közli a Berlinben tárgyaló Matsuoka japán külügyminiszterrel: a Szovjetunió Németország elleni fenyegetése esetén kénytelen lesz esetleg megtámadni a Szovjetuniót. Sietve teszi hozzá:

"Németország nem egészen biztos abban, hogy a Szovjetunió elleni háborúja a német fegyverek teljes győzelmével és az orosz hadsereg, valamint az orosz állam totális megsemmisítésével végződik!"⁸⁵

Az oroszországi hadjárat győzelmeinek tetőpontján Hitler 1941. november 27-én nyíltan utal arra Lorkovics horvát külügyminiszter előtt, hogy Németország esetleg elveszítheti a háborút.⁸⁶

Tiso előtt pedig 1944-ben arról panaszkodik: "Felszerelésünk nem a keleten folyó harcra készült. Gépkocsijaink, gördülő anyagaink túl nehezek, jó utakra vannak méretezve ... annak idején nem számítottunk keleti hadjáratra."⁸⁷

Tarthatatlan és nevetséges az olyan állítás, hogy Hitler és a német kormány elszámította magát. Pontosan az ellenkezője igaz. Alapos és teljes ismeretekkel rendelkeztek a Szovjetunió katonai erejéről. Egy pillanatig sem hitték, hogy a Szovjetuniót háborúval legyőzhetik. Jól tudták, hogy egyidejűleg Angliával is hadat viselnek, mint ahogy számoltak a Szovjetunió Amerika által történő megsegítésével is, amely az orosz tél és a hatalmas szovjet tér mellett döntő befolyással volt a Szovjetunió számára a háború megnyeréséhez.

Németország támadó védekezése nyílt színválásra kényszerítette a sanda Amerikát és a korábban bolsevista gyűlöletéről híres Angliát. Nem is igen késlekedtek. Churchillt reggel 8 órakor tájékoztatják a fejleményekről, aki még aznap este 9 órakor rádióbeszédében sietve biztosítja a Szovjetuniót Anglia segítségéről. Amerika részéről másnap, június 23-án Sumner Welles, az amerikai külügyminisztérium helyettes államtitkára hivatalos nyilatkozatban biztosítja a Szovjetuniót — az amerikai semlegesség ellenére —, hogy minden erőforrást sorompóba állítanak megsegítése érdekében. Rooseveltn sem akar lemaradni, már június 24-én határozott nyilatkozatot tesz a Szovjetunió megsegítéséről. Az álarcok lehullanak! Azok a derék angol és amerikai állampolgá-

rok, akik eddig megvetéssel beszéltek az istentagadó bolsevista hatalomról, értetlenül csodálkoztak, hogy vezetőik kikkel terelték őket egy táborba.

Churchillt még személyi titkára is csodálkozva kérdezte, hogy-hogy megváltoztatta régóta vallott antikommunista elveit? Ekkor hangzik el Churchill elhíresült válasza: “Szó sincs róla. Nekem egy célom van. Hitler (amely alatt Németországot kell érteni – a szerző) megsemmisítése. Ha Hitler megtámadná a poklot, akkor én kedvező jelentést terjesztenék az alsóház elé — az ördögről.”

Igen! A világszocializmus apostolai ilyen ördögi eszközzé váltak a világkapitalizmus védelmére. Churchill iménti kijelentése alapján meglehet a véleményünk az angol alsóházról, aki oly könnyen alávetette magát Churchill szónoki diktatúrájának.

A háborús diplomácia nagy sebességre kapcsol. Míg otthoni bajtársaik élet-halál harcukat vívják, július 8-án egy szovjet katonai küldöttség utazik Londonba. Július 12-én pedig már alá is írják az angol-szovjet kölcsönös segélynyújtási egyezményt Moszkvában. Az angolok igyekeznek biztosítani magukat, nehogy a Szovjetunió az első világháború példáján okulva idő előtt feladja a háborút. Ennek elkerülése érdekében a Sztálin jelenlétében Molotov és Cripps által aláírt egyezményben kikötötték, hogy a szerződő felek semmilyen körülmények között sem kötnek különbékét Németországgal.

Amerika — sajátos módon — már június 26-án (négy nappal a német támadást követően) kormány-szinten elhatározza, hogy a Szovjetunióval szemben

nem alkalmazza a semlegességi törvényt. Szó, ami szó, ilyen semlegesnek Hitler is vallhatta volna magát.

Július végén Roosevelttel megbízásából Harry Hopkins személyesen utazik Sztálinhoz, hogy titkos szövetségük realizálásaként “felvegye Sztálin hadianyag-rendelését”. Szeptember 28-tól október 1-jéig közös angol-amerikai misszió tárgyal Moszkvában a Szovjetunióknak nyújtandó segítségről. A hadfelszerelések szállítási feltétele ezúttal is az volt, hogy a Szovjetunió nem köt különbékét a németekkel.⁸⁸

Ez az aggodalom nem csak Roosevelttel és Churchilllel kerítette hatalmába, más miniszterek, különösen a diplomaták tartottak egy ilyen változástól. Davies víziójába is vissza-visszatérő motívum a szovjet hadsereg utánpótlásának mindenekfölötti biztosítása. 1941. október 28-i naplójegyzetében is így vélekedik: “Csak egyetlen lehetséges megfontolás tudná Sztálint vagy egy más okos embert a jelen körülmények között arra indítani, hogy békét kössön Hitlerrel. Az a feltevés, hogy további ellenállás reménytelen, mert az Egyesült Államok és Nagy-Britannia nem küldi vagy nem akarja küldeni azokat az árucikkeket, amelyek a harc folytatását lehetővé tennék, és ezáltal céltalan lenne a védekezés folytatása.”⁸⁹ Hogy ez semmilyen körülmények között se következhesen be, az Egyesült Államok már 1941. november 7-én (bizonyára a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 24. évfordulója tiszteletére) kiterjeszti a kölcsönbérleti szerződést a Szovjetunióra. Kifejezhetetlen mértékegységekben folyik tehát to-

vább az amerikai hadianyag szállítása a Szovjetunió részére.

Úgy gondolom, Davies senkinek sem mond újat azzal, hogy angol-amerikai segítség nélkül a Szovjetuniónak nem sok esélye lett volna a háború megnyerésére. Bár erre Daviesnél kompetensebb tanúnk is van. Maga Sztálin. A teheráni konferencián Churchill születésnap bankettjén Allen Brooke angol tábornok nem győzte bizonygatni, hogy a háborúban az angol nép szenvedte a legtöbbet, és veszteségei is a legnagyobbak. Ennél fogva a legtöbbet tett a háború megnyeréséért. Ez az érvelés némileg mellbe vágta a jelen lévő Sztálint. Nem is késlekedett a válasszal:

“Hadd mondjam el szovjet szempontból mit tett az elnök és az Egyesült Államok a háború megnyerését. A legfontosabbak ebben a háborúban a gépek. Az Egyesült Államok bebizonyította, hogy nyolc-tízezer repülőgépet képes előállítani havonta. Anglia háromezret gyárt havonta, főként nehéz bombázókat. Így tehát az Egyesült Államok a gépek országa. Ezeknek a kölcsönbérlet alapján történő felhasználása nélkül elvesztenénk a háborút.”⁹⁰

A rendkívül nagy mennyiségben érkező angol-amerikai hadiszállítások mellett igen komoly támogatást jelentett a Szovjetunió számára a németországi utánpótlás fokozatos csökkenése. Az állandó légitámadások ugyanis az utánpótlás erőforrásait megsemmisítették. Jelentős német erőket vont el a szovjet frontról az olasz árulás révén bekövetkezett itáliai partraszállás, később pedig a normandiai invázió.

Meglepő az a gyorsaság, amely a német preventív támadást követően Anglia és a Szovjetunió, valamint az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti “szövetségi szerződések” megkötésében volt tapasztalható. Úgy gondolom, senki sem hiszi komolyan, hogy ezek a nagy horderejű tárgyalások néhány hét alatt tető alá lettek volna hozhatóak. Vessük csak össze a bécsi szovjet amerikai haderőcsökkentési tárgyalásokkal, amelyek tíz évnél is tovább tartottak, mondhatni minden eredmény nélkül, holott ezt a megállapodást akár be sem kellett volna tartaniuk.

Hogyan volna hihető, hogy az egész Európát és Ázsiát szolgáskorba döntő megállapodásokat ilyen gyorsan és eredményesen letárgyalhatták? Nyilván sehogyan sem. Ezek a szerződések már a német megelőző támadás előtt megkötésre kerültek.

Sajnos, a német preventív támadást követő néhány nap múlva Magyarország is rá kell lépjen arra a kényszerpályára, amelyet “szorgos kezek” részére kiépítettek. Akaratán kívül belekényszerül a Szovjetunió elleni háborúba. Mégpedig minden valószínűség szerint ugyancsak szovjet provokáció révén. Felségjel nélküli szovjet repülőgépek Kassa elleni bombázásával hadüzenet nélküli agressziót követtek el Magyarország ellen. Ezzel tulajdonképpen a két ország hadiállapotba került egymással.

A történészek a mai napig vitatják, hogy valóban szovjet repülőgépek bombázták-e Kassát. A Szovjetunió, ami tőle természetesnek tekinthető, a mai napig tagadja, hogy gépei követték el az agressziót.

Szokása szerint a németekre fogta. Egyes szemtanúk úgy nyilatkoztak, hogy a repülőgépek bombaterhük-től való megszabadulásuk után Románia irányába távoztak a magyar légtérből. Nem lehet tagadni a románoknak — akik a németekkel szinte egyidőben támadták meg a Szovjetuniót — érdekükben állt, hogy Magyarország ne vonhassa ki magát a világháborúból, hisz ebben az esetben hadserege intakt marad, s a háború végén egy legyengült román hadsereggel és háttországgal szemben eredményesen léphetett volna fel további erdélyi területek visszakövetelésére.

Annál is inkább, mert — a Románia által is biztosra vett angol-amerikai-szovjet győzelem esetén — a győztesek előnybe részesítették volna egy semleges Magyarország törekvéseit egy német szövetségben vesztés román érdekekkel szemben. A román diplomácia tudomást szerzett Molotov üzenetéről, amelyben közölte Kristóffy moszkvai magyar követtel: “A szovjet kormánynak nem volt észrevétele, hogy magyar követelések Románia kárára megvalósuljanak, e tekintetben a jövőben sem lesz észrevétele!”⁹¹

Molotov iménti nyilatkozatával szembe kell állítanunk Sztálin 1941-ben kelt Churchillhez intézett táviratát. Eszerint Sztálin közölte, ő egész Erdélyt Romániának szánta.⁹² Amennyiben ez a sztálini távirat június 22-e előtt keletkezett, úgy Magyarország és Románia Erdély 1945-ös visszacsatolása ügyében nem játszott szerepet Magyarország második világháborús szerepe, hiszen Románia ugyanúgy Német-

ország szövetségese volt, mint Magyarország, sőt Románia Németországgal egyidőben indított támadást a Szovjetunió ellen, míg Magyarország csak napokkal később, akkor is szovjet provokáció következtében. Nem hallgathatjuk el, hogy Románia háborús erőfeszítései Németország mellett sokkal jelentősebbek voltak, mint Magyarországé. Minden ellenkező állítással szemben Románia tovább tartotta Németországgal való háborús szövetségét, mint Magyarország. Magyarországot ugyanis 1944. március 19-én német csapatok szállták meg, amellyel szuverenitása megszűnt. Addig Románia egészen 1944. augusztus 23-ig folytatja hadműveleteit a Szovjetunió ellen.

Ha pedig Sztálin távirata június 22. utánra datálódik, úgy Románia a teljes német szövetség idején — miközben hatalmas ember és hadianyag feláldozásával palástolta — elárulta Németországot. Ezt valószínűsíti az a tény is, hogy az 1944. szeptember 12-én megkötött szovjet-román fegyverszüneti egyezményben megkapja Erdély visszacsatolásának szovjet ígéretét. A fegyverszüneti egyezményben a felek megállapodnak a második bécsi döntés érvénytelenségében. Akárhogy is volt, egy biztos: ezt nem ok nélkül kapták a románok. A Szovjetunióra ez a nagylelkűség nem volt jellemző. Itt kívánczik említésre, hogy Eisenhower, Montgomery és Titó mellett a román király is részesült a Szovjetunió legmagasabb és anyagát tekintve is legértékesebb kitüntetésében. Megkapja a platinából készült briliánsokkal kirakott győzelem érdemrendet.

A fentiek alapján a román légitámadás esetét ugyan nem lehet teljes mértékben elvetni, a már eddig is ismert közvetett bizonyítékok sokkal inkább a szovjet légitámadást látszanak igazolni.

Ebben az időben a térségből a távozó repülőgépek repülési irányának megállapítása csaknem lehetetlen, hiszen Észak-Erdély akkor már a második bécsi döntés alapján magyar terület.

A Szovjetunió 1933-1941 között diplomáciai és belpolitikai magatartása nem hagy kétséget aziránt, hogy Amerika, de a saját érdekében is készült egy európai háborúra. Fő ellenséggként kiválasztva Németországot. Az Egyesült Államok egy új világrend kialakítása érdekében tervezte meg a második világháborút, amelynek megvívásához más államok szuverenitásával való fizetség ellenében megszerezte a Szovjetunió szövetségét. A háborús erővonalak alapjait már a Szovjetunió Amerika által történt 1933/34. évi elismerésekor lerakták, csakúgy mint a háború fejében a Szovjetunió részére biztosított területi nyereséget, s a majdani területi, ha úgy jobban tetszik "biztonsági övezeteket". E majdani növekedés politikai feltételeit már a harmincas évek közepétől megkezdtek kialakítani. A terjeszkedési politikát kiválóan álcázta a Szovjetunió társadalmi rendszere, a szocialista tanok missziós terjesztése. Nyilvánvaló a "missziós tanok" terjesztésének legpraktikusabb célpontja elsősorban a birodalom szomszéd államai, amelyek így előkommunizálva egy második lépcsőben "saját kérésükre" könnyedén az Unióhoz lesznek csatolhatók.

A szovjet diplomácia nem kevés leleménnyel fog hozzá e célok megvalósításának előfeltételeit megteremteni. Csak ebben az összefüggésben értékelhető megfelelő módon Jungerth Arnóthy Mihály moszkvai magyar nagykövet 1938. június 20-án kelt naplójegyzete: "Litvinov Magyarországgal közös határt akar."⁹⁶

Kristóffy moszkvai magyar követ 1940. január 10-én kelt 149. sz. külügyminiszterhez küldött jelentéséhez mellékelte a Szovjet Kommunista Párt Központi Bizottságának havonta kétszer megjelenő folyóiratát, a Szputnyik Agitatora 1939. december 24-i számát. A folyóirat 44. oldalán a Mi atlaszunk című rovatban ismertetést és egy térképet közöl Magyarországról. A térképen Kárpátaljának az a része, amely majd 1945-ben az ideiglenes csehszlovák kormány által "átadása" kerül, már Kárpát-Ukrajna néven szerepel.⁹⁷

Érdemes elgondolkodni: hol van ekkor még Németország "hítségő támadása" vagy Szovjetunió támadásának magyar ellenlépése?

Churchill — Roosevelttel egyeztetve — jóval a német-szovjet háború kitörése előtt odaigérte a Szovjetuniónak a kelet-európai államokat "világháborús fizetségként". Érdemes idézni Churchill Barcza György londoni magyar nagykövet előtt 1941 április közepén, annak búcsúlátogatásakor tett nyilatkozatát: "... nekünk most legnagyobb ellenségünk a hitleri Németország. Létkérdés számunkra, hogy legyőzzük, és ennek érdekében — ha kell — fél Európát bolsevizáljuk."

Ide kívánczik még Churchill 1944. október 12-én Hopkinshoz írt levelének egy rövidrészlete is, amelyben rögzíti: az oroszok igen nagy érdeklődést tanúsítanak Magyarország iránt, s tévesen szomszédjának nevezi. Vajon mi szüksége lehetett a "szomszédságra", avult ideológiájának terjesztése ürügyével vazallusává kényszerítésén kívül? Egy szóval válaszolhatunk: semmi.

A magyar légierő és a légvédelem a kassai bombázásnál egyáltalán szóba jöhető szlovák, román és német repülőgéptípusokat pontosan ismerte, de a bombázógépeket e típusok közé sorolni nem tudta az áhított közös szovjet-magyar határ pedig a csehekre kényszerített kárpátaljai terület "átadásával" fondorlatos módon létre jött, és ha még számításba vesszük Sztálin 1941. július 6-ra tervezett invázióját Németország, Románia és Magyarország ellen, úgy mindenkétségünk eloszlik. A bombázó repülőgépek szovjet volta bizonyítottnak tekinthető, annál is inkább, mert a magyar elhárítás később szovjet iratok alapján még a nevét is megállapította azoknak a cseh pilótáknak, akik orosz gépekről bombázták Kassát és Munkácsot.⁹⁸

Egyértelműen vissza kell utasítanunk a győztes hatalmak minden manipulációját, amely szerint Magyarország háborús bűnös. Magyarország nem támadta meg a Szovjetuniót, ellenkezőleg, a Szovjetunió támadta meg Magyarországot. A győztes nyugati hatalmak szégyene — hisz minderről tudtak —, hogy Magyarországot jóvátételre 50 éves idegenuralomra és teljes kifosztásra kényszerítették.

Magyarország Szovjetunió elleni hadbalépésével kapcsolatban nem hallgathatjuk el annak legfonto-

sabb indítékát. Ez pedig a magyarországi zsidóság vezetőinek szerepe. Mint ausztráliai, mint amerikai előadói körutam során ma már aggastyán politikusok, akik annak idején a kormányzati apparátusban dolgoztak, egyöntetűen állították. A kassai bombázást követően Horthy kormányzó koronatanácsot hívott össze, annak eldöntésére, hogy a szovjet agresszió nyomán Magyarország deklarálja-e a hadiállapot beálltát. A többség az időhúzásra alkalmas aprólékos vizsgálat lefolytatását szorgalmazta. Ennek megfelelően két fő kivételével mindenki a deklaráció ellen szavazott. Az igen szavazatokat két zsidó származású felsőházi tag — ők neveket is említettek —, egyébként Horthy Miklós kártyapartnerei adták le. Érvelésük megegyezett a Délvidék felszabadítás idején elmondottakkal: Ne maradjunk ki a Szovjetunió elleni háborúból, mert ebben az esetben Németország megszállja Magyarországot és deportálja a zsidóságot.

A kormányzó állítólag ennek alapján utasította Bárdossy László miniszterelnököt a hadiállapot beálltának parlamenti bejelentésére.

Az információ mibenlétének ellenőrzésére megkerestem az Országos Levéltárat, ahol a koronatanács-i jegyzőkönyveknek lenniük kellene. Kérésemre azt a választ kaptam, hogy a koronatanács-i jegyzőkönyvek nincsenek meg. Rákérdeztem, hogy zárva vannak-e? Az iratkezelő hölgy határozottan közölte: Nem, a jegyzőkönyvek egyszerűen hiányoznak. A kutatóteremben lévő három-négy fő kutató is megerősítette, ők már a hadilevéltárban és

az országgyűlési könyvtárban is keresték, de sehol sem található. Amerikai utam során a Stanford Egyetem Hoover Intézetének archívumában is kerestem. Annak ellenére, hogy az Országgyűlés és a Felsőház gyűléseinek jegyzőkönyvei magyar nyelven bekötve megtalálhatók, a koronatanács jegyzőkönyvei itt is hiányoznak.

Azóta amerikai barátaim a Washingtoni Kongresszusi Könyvtárban is keresték, de ott sem találhatók.

Nem mellőzhető a kérdés: hova lehettek? Mert minden bizonnyal készültek. Első feltevés, hogy a háború végén a szovjet csapatok zsákmányként magukkal vitték, és vagy megsemmisültek vagy zárolták őket. Ez valószínűtlennek látszik, hiszen az országgyűlési és felsőházi jegyzőkönyvek megvannak, amelyek pedig az ellenség szempontjából nem kevésbé fontos iratoknak számítanak. Felmerülhet még annak az esete, hogy a Szálasi-kormány Budapest szovjet megszállása elől nyugatra menekítette, amint ezt a Szent Koronával és a Nemzeti Bank arany készletével is tette. Ezúttal is fennáll annak lehetősége, hogy megsemmisült, vagy a nyugati hatalmak zsákmánya lett és zárolták.

Nincs más lehetőségünk, mint megkérdezni magát Bárdossy László miniszterelnököt, mármint a szerény lehetőség keretében, amely rendelkezésünkre áll.

Ismerjük népbíróági kihallgatásának jegyzőkönyveit és a perében első és másodfokon elmondott beszédét az utolsó szó jogán. Csak remélni tudjuk,

hogy a jegyzőkönyvekben szereplő szöveget Bárdossy el is mondta. Nem vagyunk azonban meggyőződve arról, hogy a jegyzőkönyvekben szerepel vagy úgy szerepel mindaz, amit Bárdossy elmondott. Nagyon jól tudjuk, hogy a bírósági tárgyalások anyagát a bíró maga szükségletei szerint diktálja, amelyet utólag a bírósági fogalmazó még "átsimít", ha kell akár korrigál is. Semmi kétségünk sincs aziránt, hogy ez ezúttal is — esetleg fokozottan — megtörtént. Ez azonban nem képezheti vizsgálatunk tárgyát.

Bárdossy előadásában elmondja, hogy minisztertanácsot hívott össze, ahol a hadiállapot bejelentése ügyében egy fő kivételével mindenki egyetértett, csupán apróbb, lényegtelen fenntartások hangzottak el. Ennek alapján jelentette be a parlamentben a hadiállapotra vonatkozó deklarációt. Hosszas fejtegetéssel bizonyítja e lépés szükségességét. Részletesen ismerteti a korabeli politikai konstellációt, amely a kormány döntését befolyásolta. Ezek a körülmények valóban fennállottak. Bárdossy diagnózisa nem vitatható. A zsidóság vezetőinek szerepéről azonban hallgat. Nem tesz említést a koronatanács megtartásáról sem, ehelyett a hadiállapot deklarálásáért minden felelősséget magára vállal. Nem védekezik. A bíróság illetékességét nem ismeri el, kegyelmet nem kér. Várható ítéletére vonatkozóan nem voltak illúziói, hiszen "bíráiban" és a tárgyalás "hallgatóságában" felismerte a nemzetidegen "máshoz" tartozók többségét.

Az utolsó szó jogán elmondott beszédében nem magát, hanem nemzetét védte. Szomorú, hogy "ma-

gyar" bíróság előtt védeni kell a nemzetet. Előadása nem a bírósághoz, hanem a nemzethez szólt.

Az a tény, hogy a jegyzőkönyvekben nem található a zsidóság szerepe, az nem jelent teljes bizonyosságot, hogy Bárdossy erről teljes mértékben hallgatott volna. Annál is inkább, mert a Délvidék felszabadításának történeténél sem tesz említést a zsidóság vezetőinek közreműködéséről, holott erről Marshalkó Lajos újságíró és Ravasz László ref. püspök révén biztos tudomásunk van. Ha megfelelő módon értékeljük Bárdossy alábbi mondatát, közelebb kerülünk a megoldáshoz:

"Működésbe lépett erőkkel szemben most már nem az volt a kérdés, hogy Magyarország a háborúban részt vesz-e vagy sem, hanem az: lehet-e a részvétel mértékét lehetőleg a minimumra csökkenteni."⁹³ Nos, hát ez a nagy kérdés, kiket kell értenünk "a működésbe lépett erők" alatt. A minisztertanácsot semmiképpen, hisz az teljes mértékben Bárdossy hatáskörébe tartozott, és eddig egyetlen okmány sem került elő, amely ebben az ügyben bármilyen opposíciójára utalna. A hadsereg pedig szóba sem jöhet, hiszen a köztudottan németpárti Werth Henrik vezérkari főnök már a múlté. Szombat-helyi Ferencről ez fel sem tételezhető. Akkor talán a német kormány? Teljes mértékben kizárható. Magyar-ellenes "történészeink" negyven éven keresztül bizonygatták, hogy a Barbarossa-terv a Szovjetunió elleni hadjáratban magyar részvétellel nem számolt. Éppen a Bárdossy elleni perben dr. Fenesi Ferenc "népügyész" vádbeszédében ismerteti Sztójay Döme berlini követ korabeli táviratát, amelyben kifejezésre juttatja: "a

német hivatalos körök nem kérik Magyarország hadbalépését a Szovjetunió ellen."⁹⁴

Akkor hát kikről lehet szó?

Horthy Miklóst Bárdossy ebben a nagyon fontos ügyben alig említi, holott a hadviselés kérdésében egyedül neki van hatásköre. Aligha lehet kétséges, hogy a "működésbe lépett erők" alatt a kormányzót, de különösen zsidó tanácsadóit kell értenünk.

Sokatmondó Bárdossy alábbi kifejezése is: "Ha Magyarország vonakodásával vagy akárcsak határozatlanságával is 1941-ben magára idézi azt, ami — sajnos egy végzetesen hibás politika következtében — 1944 tavaszán bekövetkezett, akkor — kérдем — vajon hányan lehettek volna itt a főtárgyalási teremben azok közül, akik olyan viharosan tapsoltak az ügyész vádbeszédének?"⁹⁵

Világos és egyértelmű utalás a zsidóság azon érvelésére, hogy ha kimaradunk a Szovjetunió elleni háborúból, akkor a német haderő megszállja Magyarországot és deportálja a zsidóságot.

Ezek után vitatni sem lehet a Szovjetunióval való hadiállapot deklarálására vonatkozó kormányzói döntés indítékát. Ezzel közelebb jutottunk ahhoz a következtetéshez is, hogy a koronatanácsai jegyzőkönyvek miért is tűntek el nyomtalanul. Legnagyobb annak a valószínűsége, hogy a zsidó Rákosi Mátyás diktatúrája idején egyszerűen megsemmisítették, nehogy kézzelfogható bizonyíték maradjon a jövő magyar történészei számára a magyarországi zsidóság nemzetellenes üzelmeinek feltárásához.

A háborús bűnösöket nem Németországban és szövetségeseiben kell keresni, hanem az őket háborúba rángató nagyhatalmak között. Legfőbb ideje, hogy 50 év után végre ne a háború haszonélvezői, hanem az igazság győzedelmeskedjék. Kapja meg végre mindenki azt, ami megilleti.

A német-orosz háború első hetei ámulatba ejtik a világot. A hatalmas orosz túlerő ellenére a német hadsereg elképesztő teljesítményt produkál. Az első két hétben 600 km-t nyomul előre szovjet területen. Október 2-án megkezdik Moszkva ostromát. A szovjet haderő veszteségei emberben és hadfelszerelésben minden képzeletet felülmúlnak. Az első napokban 4-800 orosz harckocsi megsemmisítéséről szólnak a haditudósítások. A német hadsereg a preventív támadás minden előnyét learatta. Kétségtelen tény, hogy a szovjetek visszavonulásában azok a hagyományos szovjet taktika elemei is fellelhetők, amely az ellenségét mélyen becsalogatja Oroszország hatalmas területeire, ahol utánpótlással nehezen győzhető tér és az európai ember számára elviselhetetlen hideg tél mindaddig erősebb ellenfélnek bizonyult az orosz haderőnél. Hiszen Napóleon seregeit sem Szuvorov és Kutuzov üzték ki Oroszország területéről.

Pontosan a történelem során mindig bevált stratégiához való folyamodás igazolja, hogy a Szovjetunió igenis készült Németország megtámadására. Amennyiben biztosra vehető lett volna Németország támadása, ezt a hatalmas haderőt és óriási fegyverzetkoncentrációt nem hozza létre a szovjet-német

határon. Sokkal olcsóbb lett volna egy kis létszámú, gyenge fegyverzetű haderővel fogadni, amelynek folyamatos hátrálása még csak gyanút sem kelt.

A német hadsereg gyors és látványos sikerei aggodalommal töltötték el a Szovjetunió felbujtóit, különösen az angol kormányt, személy szerint Churchillt is. Az amerikai vezetés viszont elégedetten szemlélte az eseményeket. Harriman boldogan sóhajtott fel: "Hitler kelet felé fordulásának híre öröndetes megnyugvás volt számomra!" Sztálin pedig megkezdi "új" szövetségesei zsarolását. Már 1941. július 18-i, Churchillhez küldött levelében követeli a második európai front megnyitását Németország ellen.

Minden bizonnyal Lengyelországhoz hasonlóan Sztálinnak is megígérték a katonai segítséget, amennyiben megtámadja Németországot vagy kiprovokálja annak támadását. Miután ez bekövetkezett, Churchillnek ez már nem volt sietős. Ma még okmányszerűen nem bizonyítható, de minden bizonnyal erős nyomatékkaal szerepelhetett az európai második front azonnali megnyitásának ígérete a szovjet-angol titkos megállapodásban, ha Sztálint ezzel meggyőzhették. Tudott dolog, hogy a fegyveres segítségnyújtástól az első csatavesztés után Anglia még francia szövetségese esetében is kitért. Nemcsak szárazföldi egységeit, de még a francia területen állomásozó repülő-alakulatait is hanyatt-homlok menekítette haza. Anglia tulajdonképpen elérte célját: megszabadította országát a német invázió veszélyétől. Sztálin végezze csak a maga dolgát, amire felbérelték.

Miután Sztálin — minden jajveszékeltése ellenére — meggyőződött arról, hogy Churchillnek esze ágában sincs az európai második front megnyitása, Rooseveltnél próbálkozik, hisz neki mégis csak Amerika a legfontosabb szövetségese. Sztálinnak azonban kínos meglepetésben lesz része: az amerikai elnök sem önfeláldozóbb Churchillnél. A második front megnyitását ugyan nem vetik el, de időpontját rétestésztaként újítják.

A Szovjetunió részére való hadiszállítások megszervezése és lebonyolítása is komoly nehézségekbe ütközik. Az angol szállítóhajókat a német tengeralattjárók falkában támadják meg, és számos hajókonvoj meg sem érkezik rendeltetési helyére. Az amerikai szállítások is gyakran esnek áldozatául a német tengeralattjáróknak. Így a Szovjetuniónak szállított hadianyag — bár így is nagy mennyiségben érkezik — nem bizonyul elegendőnek. Olyan szállítási útvonalakat kell tehát keresni, amelyek kívül esnek a németek lehetséges ellenőrzési hatókörén.

A legjobb megoldásnak Irán közbeiktatása látszik. Az Egyesült Államok akár az Indiai-óceánon, akár az Atlanti-óceánon át — nagy kerülővel ugyan —, de biztonsággal elérhető. Az iráni vasútvonalakon pedig a Szovjetunió területére szállítható a hadianyag. Irán azonban nem kíván csatlakozni egyik háborús szövetséghez sem. A német-országi háború kitörésével az öreg Reza sah azonnal felismeri az országára leselkedő veszélyt. Sietve már 1941. június 16-án deklarálja országa semlegességét. Ilyen

apróság a "demokratikus" Angliát és a Szovjetuniót egyáltalán nem zavarja. Más államok semlegességének megsértése szemükben csak akkor megengedhetetlen, ha a németek teszik. Esetükben azonban természetes.

Gyors döntést hoznak az Irán elleni agresszió végrehajtására, amelyet augusztus 25-én végre is hajtanak. Az angolok Irán dél-nyugati, az oroszok pedig az északi területét szállják meg. Az agresszió indoklása ugyancsak megérdemli figyelmünket. Az iráni kormány és Lenin között megkötésre került egy általános, ma úgy mondanánk: alapszerződés 1921-ben. Ez a szerződés ugyanúgy az egyenlőtlen szerződések közé tartozik, mint bármely más: egy nagyhatalom és gyengébb ország között kiereszkolt szerződés. Az oroszok az agressziót a szerződés VI. cikkelyére hivatkozva hajtották végre. A Szovjetunió fondorlatait illusztrálандó, vegyük szemügyre az Irán elleni támadás "jogalapját". A hivatkozott VI. cikkely szövege szó szerint:

"A magas szerződő felek egyetértének abban, hogy ha egy harmadik hatalom megkísérelné, hogy fegyveres beavatkozás útján Perzsia területén kizsákmányoló politikát folytasson, vagy Perzsia területét Oroszország elleni hadműveletek bázisául kívánná felhasználni, valamint abban az esetben, ha egy külföldi hatalom az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság vagy a vele szövetséges hatalom határait fenyegetné és Perzsia kormánya a fenyegetést az oroszországi szovjet kormány figyelmeztetésére maga nem tudná felszámolni, az

oroszországi szovjet kormánynak joga lesz ahhoz, hogy Perzsia területére csapatokat küldjön a védelméhez szükséges hadműveletek céljából. Mindamellet az oroszországi szovjet kormány kötelezi magát arra, hogy a veszély elhárítása után csapatait haladéktalanul visszavonja Perzsia területéről."⁹⁹

A VI. cikkely ellensúlyozására a Szovjetunió és Perzsia 1927. október 1-jén a nyilvánosság számára máig ismeretlen tartalommal garanciális és semlegességi szerződést kötöttek.

A szovjet és angol kormány sietve hozzáát az agresszió szerződés szerinti "kellékeinek" megteremtéséhez. 1941 augusztus elején a két hatalom együttes jegyzéket intéz az iráni kormányhoz, amelyben a németek Iránba való "beszivárgására" figyelmezteti. Augusztus 16-án újabb figyelmeztető jegyzéket küldenek, amelyre Irán augusztus 22-én válaszolva tagadta a jegyzékben szereplő állítások valóságát.

Az iráni jegyzék vételét követően közölték, hogy "ki nem elégitő választ kaptak", és nehogy Irán nemzetközi nyilvánosságot adjon egy újabb tagadó jegyzékének, augusztus 25-én megtámadják és elfoglalják a semleges Iránt. Az oroszok a támadással egyidejűleg az alábbiakat hozzák az iráni kormány tudomására: "Német ügynökök zavargásokat akarnak kelteni Iránban, hogy megzavarják az iráni nép békés életét. Iránt a Szovjetunió ellen hangolják, hogy berántsák a Szovjetunió elleni háborúba. Diverziós csoportokat szerveztek azzal a céllal, hogy Iránban katonai puccsot készítenek elő. Ezek a német ügynökök bűnös tevékenységükben a legdur-

vábban és legarcátlanabbul semmibe veszik Irán szuverenitását."

Az angol kormány nem is indokolta támadását.

Az inváziót követően azonnal megszállják, majd saját üzemeltetésükbe veszik a hadiszállításokhoz szükséges út- és vasútvonalakat, repülőtereket, kikötőket, olajvezetékeket, telefon és távíróhálózatot. Az öreg uralkodót pedig Dél-Afrikába száműzték.

Az oroszok azt állítják, az öreg Reza sah rokon-szenvezett Hitlerrel. Ezek után még nehezebb megérteni, hogy a németek akkor miért készítették volna ellene katonai puccsot.

Az új uralkodóval, ifjú Reza Pahlavi sahhal 1942. január 29-én egyezményt kötnek. Ebben kötelezik a tengelyhatalmakkal való diplomáciai kapcsolatok megszakítására, majd a hadüzenetre. Irán minden nemzeti erőforrásának és eszközeinek rendelkezésre bocsátására. A szövetséges hatalmak által szükséges mértékűnek ítélt szárazföldi, tengeri és légi haderő Iránban való állomásoztatására.¹⁰⁰

A háború befejezése után az angol csapatok 1946. március 2-án, a szovjet csapatok pedig május 6-án ürítették ki Iránt.

A hadianyag most már sokkal nagyobb biztonságban és tervezhetőbb ütemezéssel ömlik a Szovjetunió számára.

A Dardanellák és a Boszporusz ugyancsak megkönnyítette volna a Szovjetunió megközelítését. Úgy tűnik, ezek szovjet övezetbe adásából az Egyesült Államok is tartott. A realizált állapotokból ma már tudjuk, ezt nem csak Hitler, de az Egyesült

Államok is kivonta a "háborús fizettségéből". A háború idejére azonban szerették volna valamilyen formában a szövetségesek felügyelete alá vonni. Ennek érdekében a háború teljes időtartalma alatt rendkívül erős nyomást gyakoroltak a török kormányra. Hopkins feljegyzéseiből ismerjük Churchill egyik kifakadását: "Törökországnak nem szabad az utolsó pillanatig várnia, de ha a törökök megmakacsolják magukat, nem fog habozni, hogy közölje velük: ha kimaradnak a háborúból, nem vállalhat kezességet érte, hogy a szövetségesek vissza fogják tartani az oroszokat a Dardanellák megszállásától, és hogy a helyzetük ebben az esetben tűrhetetlenné válhatna."¹⁰¹

Törökország passzivitása oly mértékben felbőszítette Churchillt, hogy a foganasítandó intézkedéseket 1943. október 30-án angol-szovjet jegyzőkönyvbe vették. A jegyzőkönyv tervezetét Eden külügyminiszter készítette el Moszkvában. A jegyzőkönyv szövege nem, csak ténye vált publikussá. Az események szerint realizálására nem került sor.

Akik a mai napig nem szűnnek szemrehányásait szórni a magyar nemzetre, amiért a második világháborúban a német szövetség mellé állt, ezért kollektív háborús bűn vádját sütik rá, s ennek ürügyén még mindig szívják véré, jól tennék, ha elgondolkodnának Churchill iménti törökellenes dühöngésén. Igaz, hogy a történelemben nincs ellenpróba. Nem lehet biztonsággal kiszámítani, mi lett volna, ha az adott szituációban egy ország másként dönt, mint ahogy tette. Magyarország második világhábo-

rús szerepe bármilyen furcsa, mégis meglehetősen nagy pontossággal elemezhető.

Milyen alternatívák között választhatott volna a korabeli kormány? Mondjuk, kezdettől fogva semleges marad, amelyre voltak is komoly erőfeszítések. Elöljáróban meg kell mondjuk óriási feszültség keletkezett volna a magyarországi vagyonos zsidósággal, aki — amint láttuk — már a jugoszláviai válság idején a németek oldalán való háborús részvétel felé terelték a politikai hatalmat. A kassai légi agressziót követően ezt megismételték.

Valószínű azonban, hogy angol nyomásra Magyarország előbb-utóbb kénytelen lett volna megtámadni és háborút vívni a Jugoszláviát megszálló német csapatokkal. Ennek következményeit pedig még leírni is iszonyú.

Az Egyesült Államok erőteljesen növeli hadiipari kapacitását, s ennek megfelelően a hadiszállítások mértékét is a Szovjetuniónak. Anglia részesül ugyan a Leud lease törvény alapján a hadiszállításokból, de a Szovjetunióhoz képest csak a morzsákat kapja. A "szövetséges hadviselés" ürügyén balga módon ennek is jelentős részét tovább szállítja a Szovjetuniónak. Churchill szeme előtt még elég gyakran lidércként tűnik fel a német partraszállás veszélye. Bár környezetét azzal nyugtatja: Minél mélyebben kényszerül a német hadsereg keleten élet-halál harcába, annál inkább távolodik Anglia felől a partraszállás veszélye. Sztálin erőszakos követelése a második európai front megnyitására gyakran készíti arra a gondolatra, Sztálin esetleg ígérete ellenére

mégis békét köt Németországgal. A kormány tagjai is egyre inkább hajlanak e verzió befogadására. Egyesek érvként még azt is felhozzák: "hiszen a bolsevikok kötöttek már békét a német császárral is."

Amerika pedig a növekvő haditermelése ellenére semmi hajlandóságot sem mutat a háborúba való belépésre. Az angol hadiipar pedig eljutott teljesítőképességének a határához. A német hadiipar termelése ezt már jóval meghaladta. Ebben az időben minden elsüllyesztett tengeralattjárójuk helyett négyet, sőt valamivel később még ötöt is elő tudnak állítani. Ha ez a rövid időn belül nem változik, féltő, hogy Angliának ki kell szállnia a versenyből.

Az Atlanti Charta

Az amerikai kivárás miatt Churchillt súlyos kétségek gyötrik. Amerikát bármi áron meg kell nyerni., hogy üzenjen hadat Németországnak. Erre Angliának nem csak anyagi, de erkölcsi szüksége is van. Ez rákényszerítheti Amerikát a haditermelés még drasztikusabb növelésére, amelyből Anglia is nagyobb mértékben részesülhet, s így — ahogy Churchill gondolta — a Szovjetunió szárazföldi hadviselésének felhasználásával végül is Anglia megnyerheti a háborút. Az amerikai szállítások finanszírozását majd a németekre kivetett jóvátételből könnyűszerrel fedezheti. Ez a módszer olyan jól bejött az első világháborúban is. Miért ne lehetne megismételni?

Minden késlekedés beláthatatlan következményekkel járhat. Churchill gyors döntést hoz. A hadiszállítások növelése érdekében személyes találkozóra hívja meg Rooseveltnél elnököt. Harry Hopkins, Amerika londoni nagykövete létre is hozza a találkozót, amelyre Új-Funlandon kerül sor 1941 augusztus első felében.

A találkozót amerikai részről a legnagyobb titoktartás övezte. Rooseveltnél valósággal úgy szökött el, nehogy az újságírók követni tudják. Churchill azonban az előzetes megállapodás ellenére — talán, hogy Rooseveltnél meglepetést okozzon — teljes sajtókísérettel érkezett a Prince of Wales-en. Rooseveltnél azonban sokkal nagyobb és kellemetlenebb meglepetést hozott magával az amerikai segítséget remélő

Churchill részére. Churchill fölényes várakozásához tudnunk kell, hogy a két világháború között nem Amerikát, hanem Angliát tartották az első számú világhatalomnak. Nem is minden alap nélkül. Az anyaország szám- és területaránya ugyan messze elmaradt Amerika mögött, de ha a brit birodalom gyarmatai és mandátum területeit is figyelembe vesszük, az arány megváltozik. Elég, ha csak Indiát említjük. Birtokaival együtt talajdonképpen erőforrásai is meghaladták Amerikáét. Ám ezeket a nagy távolság és a megfelelő piacok hiányában nem fejlesztette kellően. Maradi gondolkodása csak a német ipar és kereskedelem letörésében látta a megoldást.

Anglia valóban túl hosszú ideje volt az ipari termelés és világkereskedelem vezető hatalma, és így a világ bármely pontján fellángoló kisebb-nagyobb háborúk végső haszonélvezője. Megszokta, hogy valamilyen formában csaknem az egész világ adófizetőjévé vált. Ez az állapot az első világháború győztes befejezésével minden addigit felülmúlt. Egyben tetőzött is! Az angol vezetők, különösen Churchill, makacsul hitték, hogy ez a hatalmi monopolium továbbra is töretlen, sőt a második világháború biztos megnyerésével még javul is.

Mai tudásunk alapján megerősíthetjük Hitlernek 1940 novemberében Molotov előtt kifejtett véleményét, miszerint Anglia már elvesztette a háborút, csak még nem ismeri el.

Churchill és kísérete bizakodással tekintettek a Roosevelttel való tárgyalások elé. Teljes meggyőződéssel hitték, hogy Churchill ékesszóló bizonygatá-

sai hatására, miszerint Amerika a háborúba való belépéssel a saját érdekét védi, ellenkező esetben ugyanis a németek Amerikát is legyőzik. Biztosra vették, hogy Amerikába való visszatérése után haladéktalanul hozzákezd a kongresszus megdolgozásához, és hadat üzen Németországnak.

Gondolataikban meg sem fordult, hogy Churchill és környezete naiv érveléséből Rooseveltt könnyen következtetni tud Anglia valódi erejére, annál is inkább, mert a kíméletlen gazdasági törvények arról már korábban is meggyőzték. Éppen ezért a hadiszállítások fejében a pénzügyi ellenszolgáltatáson kívül — kihasználva Anglia szorult helyzetét — politikai ellenszolgáltatást is kér majd.

Churchill és Rooseveltt tárgyalásaival párhuzamosan a kíséretükben lévő katonai vezetők is megbeszélést folytattak. Az amerikai parancsnokok — akik jobban tudtak kérdezni — gyorsan rájöttek, hogy a háború folytatásához Anglia az eddiginél sokkal nagyobb mértékben szorul rá az amerikai hadiipari termelésre és szállításokra. Tárgyalásaik eredményéről, benyomásokról természetesen tájékoztatták Rooseveltet.

Az angolok az első napokban felsőbbrendűségük tudatában adták az előkelőt. Rá kellett azonban ébredniük, hogy az amerikai elnök a kelleténél is jobban ismeri Anglia valódi helyzetét. Nem menekülhettek attól a felismeréstől, hogy most a brit birodalom forog kockán, amelyet csak amerikai segítséggel menthetnek meg. Rooseveltt kíméletlenül ki is használta Anglia kétségbeejtő helyzetét. Bizonyára

nem felejtette el, hogy az első világháborús osztozkodásnál hogyan játszották ki az Egyesült Államok akkori elnökét. Rooseveltnél úgy gondolta, Wilson elnök akkori számláját is most nyújtja be.

Churchill ékesszóló érvelését a megfelelő lélektani pillanatban ártatlannak tűnő közbeszólásával szakította meg. Megjegyezte: a háború utáni tartós béke előfeltétele a teljes kereskedelmi szabadság kell legyen. Meg kell szüntetni minden mesterséges korlátozást. Nyílt piacokra és egészséges versenyre van szükség.

Churchill zavarba jött, majd a brit birodalom kereskedelmi szerződéseinek természetére hivatkozott, mondván abba nem szólhat bele senki, mivel azok az angol birodalom nagyságának alapjai. Rooseveltnél nem maradt adós. Keresetlen szavakkal szenvedélyesen bizonyította: ezek a szerződések mesterségesek, amelyek a brit gyarmatok elmaradottságának legfőbb okozói. Az emberi haladás érdekében fejleszteni kell ezeket az elmaradt országokat. Ehhez pedig alkalmatlanok a XVIII. századi módszerek.

Churchill a szokatlan érvelés hatására erősen nekivörösödve (:bizonyára az elfogyasztott konyak is segítségére volt:) gutaütéstől kerülgetve tiltakozott. Az amerikai delegáció tagjai Churchill dühöngésén csak mosolyogtak. Az angolok ellenben meghökkenve durcás pillantásokat vetettek Rooseveltnél. Szó szerint megsértődtek. Churchill igyekezett változtatni beszélgetőpartnereit. Akárkivel bármiről hajlandó volt társalogni, hogy távol tartsa Rooseveltet a gyarmati és szabad kereskedelmi témáról. Nem-

igen csodálkozhatunk, hogy ez a tárgyalási nap minden eredmény nélkül ért véget.¹⁰²

Churchill sem kerülheti el sorsát, másnap este ismét a kínpadra húzzák. Ekkor már — ahogy Elliott Rooseveltt fogalmaz — a vezéri palást szép lassan átsiklik az angol vállakról az amerikai vállakra. Amint Churchill keserűen tapasztalta, hogy Rooseveltt tárgyalási stratégiája ravaszabb a sajátjánál, egyre idegesebbé válik. Utolsó erejét megfeszítve végül is megadja magát. A tárgyalóteremben körbesétálva — már szinte csak saját magának — élénken mondja még a magáét, egyszer csak Rooseveltt előtt megáll. Rövid, kövér mutatóujjával az elnök orra előtt hadonászva kifakad:

– "Elnök úr, azt hiszem, Ön megakarja dönteni az angol birodalmat. Minden gondolat, amelyet Ön a háború utáni világ szerkezetéről a fejében forgat, erre a szándékára mutat. Mindazonáltal – s újra mozgatta mutatóujját – mi jól tudjuk, hogy Ön a mi egyetlen reményünk. És – drámaian lehalkult – Ön is tudja, hogy mi ezt tudjuk. Ön tudja, hogy mi tudjuk: Amerika nélkül a birodalom összeomlik."¹⁰³

Majd így folytatja Elliott: "Churchill ebben a pillanatban ismerte be, hogy a békét csak olyan elvek szerint lehet megnyerni, amelyet az Amerikai Egyesült Államok fogalmaz meg. S azzal, hogy ezt kimondta, azt is elismerte, hogy az angol gyarmati politika halálra van ítéltve, és a világkereskedelem uralmára néző angol törekvés is halálra van ítéltve, és halálra van ítéltve az az angol ambíció is, hogy az Egyesült Államok ellen a Szovjetuniót játsszák ki."

Roosevelt fiának a könyve hamisítatlan marxista fogalmazással elejétől a végéig csöpög az amerikai-szovjet szövetség és barátság "magasztos elveitől". Fel sem merülhet még a gyanúja sem, hogy Amerika a Szovjetunióval szemben Anglia oldalán állna. A naiv Churchill-nek itt kellett rájönni: a Szovjetunió nem olyan őszinte szövetségese Angliának, mint ahogy ő eddig hitte. Az angol-szovjet szövetség ténye nem az az adu, amellyel nyomást gyakorolhat az Egyesült Államokra. Pontosan fordított a helyzet. A Szovjetunió szövetségében az Egyesült Államoknak van elsőbbsége.

Roosevelt az Atlanti Charta tárgyalásai során még azt a "közös akaratot" is rákényszeríti Churchillre, hogy a Szovjetuniót — az 1917. évi katasztrófa megismétlődésének elkerülése érdekében — nagyobb mértékben kell támogatni, mint azt az első világháború idején tették. Csak ez teszi lehetővé a Szovjetunió hatalmas létszámtartalékainak felhasználását a háború megnyerése érdekében. Az Atlanti Charta tárgyalásait követően Churchill mintha csak hipnózis hatása alatt cselekedne, nem csak aláveti magát Roosevelt minden akaratának, hanem esetenként még alá is játszik. Így történt, hogy a kölcsönbérleti szállításokért esedezve a Pearl Harbor-i japán támadást követően 1941. december 22-én mégis elfogadja — valószínű, hogy még kezdeményezte is, hogy a hadiszállításokat illetően az elsőbbség a Szovjetuniót illesse meg.

Még azt is javasolta Rooseveltnek: a Szovjetunió haderejét vessék be Japán ellen. Ez az eset nagyon

jól jellemzi, hogy a Szovjetuniót Churchill nem szövetségesnek, hanem kibérelt vállalkozónak tekintette. Ugyanakkor megismerhetjük Churchillnek a szerződések betartására vonatkozó erkölcsi felfogását is. Egy pillanatig sem zavarta az a tény, hogy Japán és a Szovjetunió között öt éves lejáratú meg nemtámadási szerződés van érvényben. Bizonyára azzal sem számolt, nem is kellett vele számolnia, hogy a Szovjetunió esetleg — éppen szerződésére hivatkozva — megtagadná a Japán elleni agressziót. Jól tudta, hogy a Szovjetunió szerződéstisztelete a semmivel egyenlő.

Churchill beleesett a saját csapdájába. Politikai szűklátókörétől vezérelve nagy nyereséget remélve kiprovokálta Németország fegyveres háborúját. Ehhez önző módon megtervezte a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Franciaország üzleti alapon való felhasználását. Terve azonban balul látszik végződni. Franciaország meg sem kísérelte feltartóztatni a német támadást. A Szovjetunió a kialakult területi gyarapodáson kívül teljes hadianyag utánpótlást kért a második európai fronttal együtt. Mindkettő olyan feltétel, amelyet egyedül teljesíteni nem tud. Az Egyesült Államok pedig a Szovjetunió hadianyaggal való ellátásához nem kíván "közvetítőt vagy ügynököt" alkalmazni. Értékesítését közvetlenül a felhasználóval rendezi. Mire Churchill minderre ráébred, már maga sem tud a háborúból kiszállni. Végérvényesen kútba esett az a törekvése, hogy ebből a háborúból hasznot húzzon. Az általa nagy diplomáciai erőfeszítések és minden csalárd-

ság bevetésével kiprovokált háború gyümölcse az Egyesült Államok és a Szovjetunió ölébe hullik majd.

Úgy tűnik, még az az anyagi befektetése sem térül meg, amelyet az angol-német légiháború és a tenger-alattjárók elleni küzdelem, nem különben a Szovjetuniónak a "hármasszövetség" kötelezettségeiből fakadóan szállított, igen jelentős hadianyag formájában investált. A hatalmas szovjet emberanyag és a nagyon nagy mennyiségű amerikai szállítások ezeket nagymértékben meghaladják. A német jóvátétel lehetséges határa — láttuk ezt az első világháború után kirótt kötelezettség esetében — meg sem közelíti ezeket a szükséges ráfordításokat.

Az Atlanti Charta alkudozásai már előrevetítették azokat a kilátásokat, hogy Anglia ebből a háborúból üzleti vonatkozásait tekintve csak vesztesként kerülhet ki. Pedig a gyarmatok majdani, a Szovjetunió által történő fellázítás nyomán való "felszabadításáról" még nem is beszéltünk. Az ezzel kapcsolatos anyagi veszteség pedig semmivel sem fog elmaradni a közvetlen háborús veszteség mögött. Nincs tehát más megoldás, mint mindehhez jó képet vágni. Veszteni is tudni kell. Eredményesen alkalmazzák — legalább is befelé — az angol diplomáciának azt az íratlan törvényét, miszerint: ha valamit nem tudunk elérni, legalább úgy kell tennünk, mintha erre képesek lennénk. A vereséget tehát győzelemként kell találni.

Churchill szorult helyzetében 1941. augusztus 14-én az Atlanti Charta aláírására kényszerül. Ebben

az okmányban Churchill fogcsirkorgatva ugyan, de lemond Anglia világuralmi előnyeiről, amelyet valószínűleg sohasem tud többé visszaszerezni.

Íme az Atlanti Charta teljes ismert szövege:

"Az Egyesült Államok elnöke és Churchill miniszterelnök mint Ő Felsége Egyesült Királyságbeli kormányának képviselője, találkozáskor egymással, helyénvalónak találják, hogy kinyilvánítsák országaik nemzeti politikájának bizonyos közös alapelveit, amelyekre a világ jobb jövőjébe vetett reményüket alapozzák:

Először, országaik nem törekednek semmiféle területi vagy egyéb növekedésre.

Másodszor, nem kívánnak semmiféle olyan területi változásokat, amelyek nem egyeznének meg az érdekelt népek szabadon kifejezett óhajával. Harmadszor, tiszteletben tartják minden nép jogát arra, hogy megválassza azt a kormányformát, amely alatt élni akar; kívánják továbbá, hogy állítsák vissza mindazoknak a népeknek szuverén jogait és önkormányzatát, amely népeket ettől erőszakkal megfosztottak.

Negyedszer, fennálló kötelezettségeik kellő tiszteletben tartása mellett arra törekednek, hogy minden állam, legyen az nagy vagy kicsi, győztes vagy legyőzött, egyenlő feltételekkel vegyen részt a világkereskedelemben és jusson hozzá a világ nyersanyagforrásaihoz, amelyekre gazdasági virágzásához szüksége van.

Ötödször, azt kívánják, hogy gazdasági téren megvalósuljon minden nemzet legszorosabb együtt-

működése abból a célból, hogy mindannyiok számára biztosítsák a jobb munkakörülményeket, a gazdasági haladást és a szociális biztonságot.

Hatodszor, remélik, hogy a náci zsarnokság végleges szétzúzása után olyan békét teremtenek, amely minden nemzet számára lehetővé teszi, hogy saját határain belül biztonságban éljen, és amely biztosítékot nyújt arra, hogy minden ember minden országban félelem és szükség nélkül élhessen.

Hetedszer, egy ilyen békében minden ember számára lehetővé kell tennie, hogy akadály nélkül kelhessen át a tengereken és az óceánokon.

Nyolcadszor, meg vannak győződve arról, hogy a világ valamennyi nemzetének, gyakorlati vagy eszmei okokból el kell jutni odáig, hogy lemondjon az erőszak alkalmazásáról. Mivel a jövő békéje nem tartható fenn, ha azok a nemzetek, amelyek határai-
kon kívül támadással fenyegetnek vagy fenyegethetnek, továbbra is rendelkeznek szárazföldi, tengeri és légifegyverzettel, meg vannak győződve arról, hogy addig is, amíg az általános biztonság szélesobb és állandó rendszerét meg nem teremtik, lényeges követelmény ezeknek a nemzeteknek a lefegyverzése.

Hasonlóképpen támogatni és elősegíteni fognak minden egyéb olyan gyakorlati intézkedést, amely csökkenti a békeszerető népekre nehezedő fegyverkezés nyomasztó terhet."

Vajon ez lenne ennek a híres okmánynak a teljes szövege? Nehéz elhinni, hiszen ez csupán két álmódásra hajlamos ember sóhaja minden konkrétum

nélkül. Valószínűtlen, hogy a kíméletlen Roosevelttel ezzel a "nesze semmi fogd meg jól" ígérettel megegyezett volna, és hitelben megindítja fegyver- és hadianyag-szállításait. Különben is a szöveg olyan ismerős, első olvasásra úgy tűnik, mintha Wilson elnök első világháborús 14 pontjáról fújták volna le a port, hogy újraírják, kissé összevonják és átszámazzák. Az Atlanti Charta 7. pontja csaknem szó szerint megegyezik Wilson Chartájának 2. pontjával.

Több mint ötven év távlatában már senkit sem kell meggyőzni arról, hogy az írásmű nemes szóla maiból aláírói mit tartottak be. Csak azt, ami az Egyesült Államoknak érdekében állt. Ezúttal is érvényes a szerződésekre alkotott definíció: "Csak a gyengébb félre kötelező", az erősebb félén úgy sem hajthatja be senki.

Az Atlanti Chartához egy hónap múlva a Szovjetunió is csatlakozott, ami a történelem egyik legnagyobb szemfényvesztése. Sztálin aligha gondolta akár egy percre is, hogy az első három pontot betartja. De azt az alapítók sem hihették, hisz a Vörös Hadsereg "kölcsonbérlete" fejében a "területi változtatásokat" éppen ők ígérték oda. A nagyhatalmi szószegés, a népámítás és szélhámosság máig felül nem múlt példájának tekintheti a világ ezt a deklarációt.

A brandytól átítatott szivarját idegességében szájának egyik szögletéből a másikba lökdöső Churchill az ünnepélyes aláíráskor zaklatott lelkiismerete ellenére akkor még nehezen hitte volna, hogy a brit birodalom gyarmataira az Atlanti Charta 2. és 3.

pontjának realizálását az a Szovjetunió fogja elvégezni az Egyesült Államok megbízásából, akinek felhasználását Németország tönkrezúzásához oly nagy fáradsággal, fondorlattal — s tegyük hozzá bárgyúsággal — felbérelte. Isten valóban nem ver bottal!

Még az aláírók tolla után a tinta is alig száradt meg, amikor megkezdtek az első pont sárba tiprását. Sztálin már 1941 decemberi moszkvai tárgyalása során igyekszik rávenni Eden brit külügyminisztert a Balti-államok bekebelezésének elfogadására. Eden természetesen az Atlanti Chartával védekezik, mire Sztálin mogorván kifakad: ő bizony úgy fogja fel az Atlanti Chartát, mint Németország elleni megállapodást. Hamisítatlan orosz érvelés! A Balti-államok szovjet bekebelezése tehát németellenes akció! Eden ezúttal még nem, de 1942. május 16-án elfogadja majd a Balti-államok szovjet bekebelezését. Sőt az Egyesült Államok minden későbbi tagadása ellenére maga is elfogadta a Balti-államok Szovjetunióba való beolvasztását. Ha az Atlanti Charta szövegét kritikusan vizsgáljuk, könnyen megállapíthatjuk az 1-3. pont csupán propaganda célokat szolgált. Hisz azok betartására nem is kötelezték magukat. A mondat ugyanis úgy kezdődik, hogy "nem kívánnak". Könnyű átlátni, ez mire is kötelezi az aláírókat.

A második világháború fő attrakciója a német-szovjet háború első szakasza, amelyet a sztálingrádi fordulatig számíthatunk, számos meglepetést tartogatót kiprovokálói részére. Annak ellenére, hogy

évekig készültek rá, megindításának időpontját megközelítőleg ismerték, nem tudták várható hevességét felméni. A német preventív támadást követően azonnal színt vallottak. A majdani háború feltételeiben már jóval a háború beindulása előtt máig ismeretlen tartalmú szerződésekben megállapodtak, mégis az első év e szerződések többszöri módosításuk jegyében zajlik. Anglia 1941. július 12-én, majd 1942. május 26-én, ezt követően pedig 1942. június 29-én kénytelen újabb és újabb szerződésben további kötelezettséget vállalni a Szovjetunió támogatására. Sztálin még Amerikát is újabb szerződéskötésre bírja 1942. június 11-én.

Roosevelt és Churchill később Sztálinnal közös konferenciákon egyeztetik és irányítják Európa leigázását.

1941. december 22-én Washingtonban az Arcadia-konferencia.

1942. június 18-27-én Washingtonban Churchill látogatása.

1942. augusztus 12-18-án Moszkvában Churchill és Harriman látogatása.

1943. január 14-16-án Casablanca-ban Roosevelt és Churchill, De Gaulle és Girand.

1943. március 12-19-én Washingtonban Roosevelt, Eden és Litvinov tárgyalásai.

1943. május 11-25-én Washingtonban Trident-konferencia.

1943. augusztus 17-24-én Quebecben konferencia, Roosevelt és Churchill.

1943. november 22-26. Kairóban Roosevelt, Churchill és Csang Kaj-Sek.

1943. november 28. - december 1. Teheránban Roosevelt, Churchill és Sztálin.

1943. december 4-7. Kairóban Roosevelt, Churchill és Inonu.

1944. szeptember 11-19. Quebecben Roosevelt, Churchill.

1944. október 9-11. Moszkvában Churchill, Eden, Sztálin és Molotov.

1945. február 4-11. Jaltában Roosevelt, Churchill és Sztálin.

Ezenkívül gyakori a három hatalom külügyminisztereinek értekezlete is.

A Szovjetuniónak szállított nagy mennyiségű utánpótlás 1942 nyarán már egyre nagyobb mennyiségben jut el rendeltetési helyére. Ez lehetővé teszi a szovjet hadvezetés számára az eredményesebb védekezést, majd a német előnyomulás megállítását. A német hadsereg ereje viszont az előnyomulás arányában csökken. A szokatlanul hideg klímát egyre kevésbé tudja leküzdeni, amelyet még csak fokozni fog a német haderő legfelsőbb vezetésében tapasztalható hibák sorozata is. Jól példázza ezt a Sztálingrádnál elszenvedett vereség, amelyet a német-szovjet háború fordulópontjának nevezhetünk.

A sztálingrádi német vereség nagy örömet szerzett a német nép ellen összeesküdött országok vezetőinek. Bár megszerzése iszonyú veszteségek árán volt csak lehetséges. Nemcsak a németeket viselte meg a szovjet tél, de a szovjet katonák elcsigázottsága is szálanomra méltó volt. Sztálingrádnál harcolt

katonáktól tudjuk, hogy az orosz védők már kilátástalannak tartották a város védelmét. Több egység meg is kezdte a visszavonulást. A front mögött azonban GPU záróosztagok helyezkedtek el, akik sortűzzel kényszerítették őket a harc folytatására. Ez a fegyelmezés nagy áldozatokkal járt. Vannak, akik azt állítják, hogy Sztálingrádnál az oroszok több szovjet katonát semmisítettek meg, mint a németek. A város megtartása csak ilyen módon volt lehetséges.

Sztálint a háború első tapasztalatai már 1941. szeptember 12-én arra kényszeríti, hogy minden lövészadosztály mellé megbízható katonákból egy zászlóaljnyi záróosztagot szervezzen, amelynek feladatául rendeli a pánikba esett katonák megállítását akár fegyverhasználat útján is. Úgy tűnik, ez nem bizonyult elegendőnek, mert később kibővítette. Minden hadsereg kötelékében 3-5 jól felfegyverzett 200-200 fő újabb záróosztagot szervezett a megbízhatatlan hadosztályok hátába. Elrendelte, hogy a gyávákat és pánikkeltőket a helyszínen végezzék ki. Ennek végrehajtására minden hadsereg kötelékében 5-10 büntetőszázadot állított fel 150-200 fővel.¹⁰⁴

Azt már régen tudjuk, hogy az emberi életnek az orosz vezetők szemében semmi értéke sincs. Ezt a visszavonulás elleni "zárótűz" mellett sok egyébvel is könnyű bizonyítani. A második világháború befejezése után egy alkalommal Eisenhower tábornok ismertette Zsukovval, hogy az amerikai hadsereg milyen költséges, különleges aknatapogató gépekkel tisztította meg az elaknásított terepet. Zsukov

sem maradhatott adós, beavatta Eisenhower az orosz katonai stratégia rejtelseibe. Elmondta: az aknamezőt úgy lehet a legjobban megtisztítani, ha áthajtják rajta a gyalogságot.¹⁰⁵ Az emberi lény semmibe vétele hagyományos orosz gyakorlat, előzményeit a cári időkről szóló tudósításokból nagyon jól ismerjük. Mégis megállapíthatjuk, hogy a cári szigor, a szibériai száműzetések és egyéb megtorlások meg sem közelítették Sztálin kegyetlenségét.

Az 1943-as év a német vezetés számára már az elején baljós előjelekkel köszöntött be. A sztálingrádi katasztrófát megelőzte Rooseveltt és Churchill casablancai tárgyalása. A tárgyalások befejezésével deklarálták a "feltétel nélküli megadás" elvét. Vagyis Németországgal csak feltétel nélküli kapituláció esetén hajlandók szóba állni. Semmiféle békeajánlatot nem fogadnak el. Mondanunk sem kell, ez az eddig ismeretlen, de legalább is szokatlan kinyilatkoztatás Rooseveltt találmanya.

Rooseveltt gondolatmenete egyszerű és gonosz. A németek maguk is tisztába vannak azzal a senki által sem vitatott ténnyel, hogy a háborút nem nyerhetik meg. A sztálingrádi német katasztrófa — amely két hét múlva be is következett — előszele már érezhető volt. Rooseveltt biztosra vette, hogy ennek nyomán a német vezetésben óhatatlanul meg kell induljon a felelősség kutatása, amely eljuthat Hitlerig is. Nem lehet kizárni annak lehetőségét, hogy esetleg merénylettel végeznek vele. Az új német vezetés pedig keresni fogja a kiutat a háborúból.

Németország még nem gyengült meg a Roosevelttel által kívánt mértékben. Méltányos béke esetén tartani lehet attól, hogy Churchill — Hitler távozására ürügyén — esetleg az új német vezetéstől elfogadja a garanciát az angol birtokok védelmére. Ebben az esetben az Atlanti Charta — csakúgy, mint szabadságuktól megfosztott népek esetében — az Egyesült Államok számára is csupán egy papírrongy marad. A gyarmatok "felszabadítása" a világkereskedelmi uralom feladása csak egy bánatos sóhaj marad Roosevelttel számára. Nem, nem Németországot még semmi esetre sem szabad "kiengedni a markunkból" – mondja ezúttal Roosevelt.

Chamberlain példáját követve ezúttal Roosevelttel menti meg Hitler uralmát a németek részére.

Úgy tűnik, az angol kormány — Churchill kivételével — felismerte e dogma esetleges hátrányait. Bár a háború utáni történetírás makacsul igyekszik szuggerálni, hogy Churchill is ellenezte Roosevelttel követelését. Ebből azonban egy szó sem igaz. Paul Schmidt idézi Cordell Hull amerikai külügyminiszter emlékiratait: "Bennünket éppúgy meglepett, mint Mr. Churchillt, amikor az elnök (Roosevelt) a casablancai konferencián 1943-ban az angol miniszterelnök jelenlétében váratlanul ezt a követelést állította fel egy sajtóértekezleten.

Az angol miniszterelnöknek egyszeriben elállt a szava — jelentették nekem." Hull feljegyzése szerint Eden és Sztálin is ellenezte a feltétel nélküli kapituláció követelését.

Churchillt az alsóházban erősen támadták a nyilatkozatért, miáltal védekezésre kényszerült.

Ezt a formulát (a feltétel nélküli kapitulációt) első ízben akkor hallottam, amikor Rooseveltnél elnök a nyilatkozatot tette. Rooseveltnél elnök anélkül nyilatkozott, hogy velem ezt előbb megtanácskozta volna. A legcsekélyebb kétségem sincs aziránt, hogy tanulmányozása esetén a formulát a brit kormány alkalmasint ellenezte volna, de mivel egy nagy szövetségbe tömörülve az óceánon túli nagy lojális és hatalmas baráttal együttműködtünk, alkalmazkodnunk kellett.

Churchill iménti utólagos védekezése nélkülöz minden alapot.

Elliott Rooseveltnél, az elnök fia egészen másképp emlékezik e dogma megszületésére. A helyzetet olyan hűen írja le, hogy előadása hitelessége felől még kétség sem merülhet fel. Íme:

"A löncsnél délután csak Harry, Churchill, apám meg én voltunk ott. Ennél a löncszasztalnál született meg ez a kifejezés: "feltétel nélküli megadás". Érdekes feljegyezni, hogy apámnak a kifejezése volt, s hogy Harry rögtön és erősen megkedvelte, s hogy Churchill, miközben teli szájjal és lassan evett, a homlokát ráncolva töprengett rajta, míg végül elmosolyodott, s azután kijelentette, hogy tökéletes."

– "Mintha máris hallanám, Göbbels és bandája, hogy üvölt majd fel, ha megtudja."

Rooseveltnél amint látta, hogy a kifejezés a többiek egyetértésével is találkozott, magában átélte, mint fogja majd Sztálin fogadni.

– "Az oroszoknak persze éppen megfelel. Jobbat már nem is kívánhatnak. Feltétel nélküli kapituláció –ismételte elgondolkozva s a fogát szívtá –, olyan mintha Józsi bácsi maga csinálta volna."¹⁰⁶

Elliott szerint Rooseveltt, Churchill és Hopkins vacsora után későig dolgoztak a közös kommuniké szövegezésén, majd a Sztálinnak küldendő kábeltávirat végleges formáján. Hajnali fél háromkor Churchill köszöntőre emelte "mindig kész poharát".

– "Feltétel nélküli megadás." – nem kiáltotta ugyan, de hangjából határozottság csendült ki. Erre valamennyien ittak.

Ezen a konferencián — még pedig a "feltétel nélküli megadás" dogmájának elfogadás után — terjeszti elő Churchill RONDUP fedőnevű tervét, amelyben javasolta, hogy Olaszország megkerülésével a Balkán-félsziget egyik vagy másik oldalán törjenek be és nyomuljanak előre, foglalják el Budapestet és Bécset. Arra számítva, hogy a Duna-medencében esetleg megszerezheti befolyását. Churchill terve akkor reális tényeken alapult. Tudjuk, hogy kelet-európai államok befolyási övezetbe sorolását — feltehetően Roosevelttel egyeztetve — úgy tervezte, hogy Romániában az oroszoknak 90%-os befolyása lesz, Angliának pedig 10%, Bulgáriában ez 75-25%-ban teljesül, Görögországban viszont Angliának lenne 90%-os, az oroszoknak pedig 10%-os befolyása. Magyarország és Jugoszlávia 50-50%-ban lenne befolyási övezetbe vonva. Ausztriával — érdekes módon — befolyási övezetként nem is számoltak.

Roosevelt — a bekövetkezett eseményekből ítélve — később Sztálin kérésére hozzájárul, hogy Magyarország 100%-ban szovjet befolyás alá kerül, Jugoszláviára pedig már ekkor kioszthatták a "Júdás" szerepét.

Churchill befolyási reményei már itt és ekkor kudarcba fulladtak. Roosevelt a majdani OVERLORD ürügyén lesöpörte terveit az asztalról. Feltűnő, hogy az amerikaiak Churchillt már ebben az időben sem igen kérdezték, de még kevésbé hallgatták meg. Pedig a világháborúnak jószerével még csak alig a felénél tartottunk. Anglia a világháborút kiprovokálva megtette kötelességét, Anglia és Churchill mehet. A béketárgyalásokon majd ott lehet, de a gyarmatokat és a világkereskedelem uralmát kérik az előszobában hagyni.

A casablancai konferencián dolgozzák ki a közeli olasz árulás katonai terveinek realizálását. Ennek megfelelően 1943. május 13-án az olaszok leteszik a fegyvert a szövetséges csapatok előtt, akik majdan 291 000 foglyot ejtenek, s ezzel a tengelyhatalmak afrikai háborúja tulajdonképpen be is fejeződik. Második lépcsőben az olaszok ellenállás nélkül tűrik a szövetségesek partraszállását Szicíliában. Ezt követi 1943. július 24-én Mussolini megbuktatása. Az olaszok fondorlatára jellemző, hogy a fegyverszünet megkötését megelőző időszakban igyekeznek minél több német hadosztályt az országba csalogatni, hogy kiszolgáltassák az ellenségnek. Mindezt megkoronázva megállapodnak az angol-amerikai illetékesekkel, hogy a német utánpótlási vonalakat az Alpok

hágóin elvágják. Az angolszászoknak pedig alkalmat adnak a Szicíliában lévő németpáncélos hadosztály elvágására.

A németekkel közösen viselt háború idején az olaszok egyik kudarcot a másik után szenvedték el. Hitler szemrehányásait az olaj hiányával verték vissza. Ezért Hitler jóhiszeműen a Romániából szerzett olaj jelentős részét átadta az olaszoknak. Ugyanakkor a németektől így megszerzett olajat — minden bizonnyal Mussolini tudtával — tartalékolták.

Az olasz árulás elnyerte jutalmát, 1943. november 13-án a szövetségesek már közös hadviselő félnek ismerik el Olaszországot.

Olaszország tulajdonképpen megismételte az első világháborús szerepét. Félidő előtt elhagyta azt a szövetségesét, akire békeidőben nagymértékben rászorul.

Németország mindent elkövet hűtlen szövetségese visszaszerzésére. Rövidlátásra vall, hogy Mussolinit nem sorolta az árulók közé, pedig számos jel utal arra, Mussolini is tudott Németország háborúba rángatásának nyugati terveiről. Paul Schmidt idéz Mussolini 1940. január 4-én kelt Hitlerhez írt leveléből:

"Élettérproblémájának megoldását Oroszországban keresse, sehol másutt!"¹⁰⁷ A levél ebben a korai időszakban Hitler rosszallását eredményezte, két hónapig még csak nem is válaszolt rá. Mussolini személyének megítélésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni a zsidóság szerepét. Nem foglalkoznánk azzal, hogy sem Olaszországban, sem az általa

megszállt területeken nem hajtotta végre a Hitler által kért zsidókorlátozó intézkedéseket, ha Mussolininek nem egy orosz zsidó nőtől származna Edda nevű lánya. Rá kell mutatnunk arra is, hogy Mussolini főtanácsadója, Guidó Jung is zsidó volt, akit később pénzügyminiszterré is kinevezett. Fontos megemlíteni, hogy Litvinov — Sztálin zsidó külügyminisztere — már 1938-ban meglehetősen jól látta a várható olasz fejleményeket. Az államtitkárnak 1938. március 23-án kelt jelentésének — amelyet Davies kizárólag Litvinovval folytatott megbeszéléséről írt — egyik bekezdésében szó szerint idézi Litvinovot: "... a történelem valószínűleg most is megismétlődik, Itália szorult helyzetében Németszággal barátkozik, azzal a hátsó gondolattal, hogy mihelyt opportunus lesz, majd cserbenhagyja — akárcsak a múlt világháborúban. Itália ugyanis — tette hozzá — egyáltalán nincsen szilárdan beágyazva a Hitler-féle tengelybe."¹⁰⁸

Litvinov indoklása: Olaszország "nehéz helyzete" csupán fikció.

A német ejtőernyősök Ottó Skorzeny vezetésével szeptember 12-én bravúros módon kiszabadítják Mussolinit Gran Sassó-i fogságából, ahonnan Rómába, majd Münchenbe repül. Münchenben a fasiszta vezetők fogadásán Pavolini kérte, álljon a megújítandó fasiszta mozgalom élére, de Mussolini nemet mond.¹⁰⁹ Hitler is igyekszik meggyőzni: a fasizmust újjá teremtheti, ha az árulókat szigorúan megbünteti. Mussolini azonban ettől is vonakodott.

Hitler most ébredt a keserű valóságra. Bizony kiábrándította a Duce ilyen magatartása. Ezen

nincs is mit csodálkozni. Többször megtörtént, hogy még saját meggyőződése ellenére is, akár mások rovására minden józan logikának ellentmondó engedményeket tett az olaszok javára. Nem felejthetjük el, hogy a magyar délvidék visszacsatolásánál is Mussolini kívánságára került ellentmondásba önmagával, mivel korábban egész Horvátország visszacsatolására ígéretet tett. Bozsilov bolgár miniszterelnök albániai határkiigazítási javaslatát még 1943. november 5-én is Mussolinira való tekintettel utasítja el. Vagy mit mondjunk a háború kezdetén a lengyel válságban játszott szerepéről? Figyelmen kívül hagyva szerződéses kötelezettségét, az utolsó pillanatban jelenti be, hogy nem tud részt venni a közös akcióban. Ennek figyelembevételével erősíti meg a brit kabinet a már korábban megkötött segélynyújtási egyezményt Lengyelországgal.

Nem tévedhetünk, ha megállapítjuk: az egész német-olasz szövetség ideje alatt komoly államtitkok jutottak Olaszországból Németország ellenségeinek birtokába, meglehet még Mussolini tudtával is.

Mussolinivel kapcsolatos gyanúkat csak megerősíti kivégzésének fondorlatos körülménye és módja is. Badoglió és az amerikai katonai vezetők között létre jött fegyverszüneti szerződés 29. szakasza előírja, hogy Mussolinit, továbbá legfőbb fasiszta munkatársait és minden háborús bűnnel gyanúsítható személyt azonnal le kell tartóztatni, és ki kell szolgáltatni az Egyesült Nemzetek erőinek.

Mussolinit az Olasz Nemzeti Felszabadítási Bizottság tagjai fogták el. Elöljáró parancsnokságuktól

azt az utasítást kapták, hogy Mussolinit az amerikai katonai hatóságoknak való kiszolgáltatás céljából Milánóba kell szállítani. A Mussolinit kézre kerítők azonban két kommunista javaslatára úgy döntenek: Mussolinit holtan kell Milánóba szállítani. Másnap reggel sajnálkozó táviratban közölték: nincs módjukban Mussolinit kiszolgáltatni, mert egy népbíró-ság ítélete alapján azon a helyen lőtték főbe, ahol a fasiszták tizenöt hazafit kivégeztek.

Ma már biztosan tudjuk, hogy Mussolini gyors kivégzése a kommunisták műve volt, mégpedig Moszkvával egyeztetve. Sőt valószínű, a kivégzésre való utasítás is Moszkvából jött. Togliatti, az OKP főtitkára, akkor miniszterelnök-helyettes 1947. március 14-én a *Risorgimento Liberale*-ban publikált cikkében teljes mellszélességben a kivégzést végrehajtó Valerió mellé állt. Mussolini gyors likvidálásának okai kézenfekvőek. Nem szabad megengedni, hogy a felállítandó nemzetközi bíróság elé kerüljön, ahol kihallgatása során saját védelmére — Schacht-hoz hasonlóan — felfedje valódi szerepét és megbízóinak kilétét. Esetében a Schacht-féle felmentő ítélet nem lett volna meghozható. Ezzel a világháború minden álnoksága kiderült volna, s esetleg akkora botránnyá dagad, hogy a kiprovokált háború gyümölcsét a győztesek be sem tudták volna hajtani. Ha Mussolini vallomását — a német vezetők vallomáshoz hasonlóan — nem hozzák nyilvánosságra, Mussolinit pedig kivégzik, az nem biztos, hogy örökre titokban maradhat. Mindent összevetve a győztes csalogók számára a legelőnyösebb a Duce lehető leggyor-

sabb kivégzése, mielőtt még megszólalhatna. Nem lepődnék meg túlságosan, ha kiderülne: Sztálin — miután tudomást szerzett Mussolini elfogásáról, esetleg még azt megelőzően — Mussolini sorsáról egyeztetett Roosevelttel s talán Churchill-lel is. Hiszen, ha figyelembe vesszük Hitler azon állítását, miszerint olyan dokumentum birtokába jutott, amely bizonyítja, hogy a francia kormány Badogliót már a háború kitörésekor 50. 000 lírával megvesztegette, akkor az angol-francia diplomácia is gyanúba kerül. Annál is inkább, mert tudjuk, hogy Badoglió tábornagy kezdeményezte a királynál az 1940. május 3-án kelt 5372 sz. felterjesztésében Mussolini kinevezését a fegyveres erők főparancsnokává. Mussolini megbuktatása után pedig a király éppen Badogliót nevezi ki utódjául. Ne tekintsük véletlennek, hogy a nürnbergi ügynevezett nemzetközi bíróság elé egyetlen olasz politikust sem állítottak.

Megállapodás az Atlanti Charta végrehajtásáról – Teherán

1943. november 28-tól december 1-jéig a három "nagy" kalóz újabb konferenciát tart Európa leigázására ezúttal Teheránban.

A háború "megnyerése" iránt már a legkisebb kéte-lyek sincsenek. Rooseveltnél elérkezettnek látta az időt a háború utáni idők megtervezésére. A világháború célja: Németország tönkrezúzása mellett a gyarmatok újraelosztása és a világkereskedelem uralmának megszerzése. Békeidőben az utóbbiak fontosabbá válnak, mint Németország porig alázása és tönkreverése. Rooseveltnél elsőrendű céljai közé tartozott, hogy Németország és Anglia a világháborúban a lehető legjobban meggyengítsék egymást, amely lehetővé teszi az angol világuralom megszerzését, de különösen gazdasági bázisainak elhódítását. Rooseveltnél ehhez megtalálta a legpraktikusabb formulát. A gyarmatok továbbra is régi gyarmatosítóik birtokaiként szerepelnek, de olyan laza kötelékben, hogy gazdaságuk fejlesztésére, majd gyümölcsének megszerzésére az Egyesült Államoknak lehetősége legyen. A gyarmattartók ellenkezése esetén a Szovjetunió fellázításában "ki fogják vívni függetlenségüket", amelynek diplomáciai befejezésére majd az ENSZ lesz hivatott.

Rooseveltnél nagy gondot fordított a konferencia megszervezésére. Ez lesz az első alkalom, hogy az Egyesült Államok elnöke személyesen találkozik

Sztálinnal, és közvetlen, négyszemközti tárgyalást folytat vele. Már 1943 májusában személyes jó barátját, Daviest küldi Sztálinhoz, hogy előkészítse a Churchill nélküli találkozójukat. Nyilvánvaló, hogy az Atlanti Charta háború utáni realizálásának tervét nem lehet Churchill jelenlétében tárgyalni. Ugyanakkor e különleges megbeszélésre való előkészítést nem szabad a diplomátákra bízni. Biztosra vehető ugyanis, hogy Churchill távoltartása Rooseveltt és Sztálin személyes kapcsolatfelvételéről nem lett volna megoldható, mivel az amerikai külügyminisztérium diplomatáitól Churchill megfelelő időben arról értesült volna.

Davies magával vitte az elnök üzenetét, amelynek bizonyos részleteit Berezs kov, Sztálin tolmácsa publikálása révén ismerjük. Jellemző, hogy terveinek lényegét még bizalmas barátja, Davies előtt is titkolja. A levél ismert részlete:

"Ezt a személyes levelet régi barátommal, Joseph E. Davies-szel küldöm Önnek. Csak egy kérdésről van benne szó, amelyről szerintem könnyebben tárgyalhatunk közös barátunk közvetítésével... (Innen valószínű annak az "egy kérdésnek" a leírása hiányzik, amely Davies küldetésének tárgya volt.) El akarom kerülni a népes konferenciákkal és diplomáciai tárgyalásokkal járó nehézségeket. Ezért az elképzelhető legegyszerűbb és legcélravezetőbb módszer az volna, ha mi ketten néhány napra nem hivatalosan és minden formáság nélkül találkozhatnánk." Az idézet az oroszok történelmi jelentőségű védelmi harcának várható eredményeiről ömleng, majd így

folytatódik: "A másik a találkozás helye. Afrikáról nyáron aligha lehet szó, emellett Khartoum brit terület. Izland nekem nem tetszik, mert Önnek is, nekem is meglehetősen fáradságos repülőutat jelent, s mert — egészen őszintén szólva — ebben az esetben nehezen lehetne elkerülni Churchill miniszterelnök egyidejű meghívását." Később így folytatja: "Davies úr nem ismeri sem katonai helyzetünket, sem kormányunknak a háború utáni időszakra vonatkozó terveit, s kizárólag azért küldöm Önhöz, hogy találkozásonkat megbeszélje."¹¹⁰

Bereznov leleplezi Rooseveltt és Sztálin összeküvését Anglia és az egész világ ellen. A levélből kitűnik, hogy nem első alkalommal merül fel közöttük a Churchill háta mögötti egyezkedés, amelyről valószínű Churchillnek is tudomása lehetett. Felmerül azonban a kérdés, ha Daviest — volt moszkvai nagykövetét és bizalmas barátját — nem avatta be a háború utáni "rend" kialakításába, akkor ki volt a Rooseveltt és Sztálin közötti összekötő, akivel "kormányunknak a háború utáni időszakra vonatkozó terveit" egyeztették. Három személy jöhet csak számításba. Harry Hopkins, Rooseveltt legbensőbb bizalmasa, Litvinov és Molotov. E nagy jelentőségű esemény esetében nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mindhárom személynél utolérhető a zsidó befolyás. Litvinov tudottan zsidó. Molotov felesége volt zsidó. Harry Hopkins zsidó léteről vagy családi kapcsolatáról én magam nem tudok, de ha Roosevelthez mindenkivel közelebb jutott, akkor e fontos állapot nem hiányozhatott.

Roosevelt zsidó származását legalább 'annyian állítják, mint amennyien vitatják. Felesége zsidó származása pedig nem is kétséges.

Roosevelt kormányzása alatt az oroszokkal való tárgyalás a hivatalos diplomácia megkerülésével úgy tűnik, elnöki szokássá vált. Wendell Willkie, a Republikánus Párt vezére és elnökjelöltje Roosevelttel szemben, 1942. szeptember 17-én ellátogatott a Szovjetunióba. Kérte Molotovot, hozza össze a találkozóját Sztálinnal. Molotov a Sztálinnal történt egyeztetés után közölte vele a kedvező választ, amelyről Willkie nem tájékoztatta Standley nagykövetet. Standley mégis tudomást szerzett a találkozóról, majd kissé sértődötten megkérdezte: Úgy értse-e, hogy nem kell őt elkísérnie Sztálinhoz? Willkie nem köntörfalazott, röviden közölte: pontosan úgy kell érteni.¹¹¹

A teheráni konferencia már a legelején meglepetéssel szolgált Churchill számára. Az angol és a szovjet nagykövetség oly közel volt egymáshoz, hogy csupán egy keskeny utca választotta el. Az amerikai nagykövetség viszont elég távol volt a két szövetséges hatalom képviselőjétől. A mindennapi kényszerű közlekedés kiiktatása érdekében Churchill invitálta Rooseveltet, lakjék a konferencia idején az angol nagykövetségen. Roosevelten személyi függetlenségére hivatkozva elhárította Churchill meghívását. Ezután Sztálin ajánlotta fel a szovjet nagykövetséget Roosevelten részére. Roosevelt ezúttal is megismételte Churchillnek elmondott érveit, de már csak erős hangfogókkal. Az ismételt kérésnek szívesen tett eleget. Környezete zavarátazzal próbál-

ta eloszlatni, hogy furcsa viselkedését még Harri-
man, az elnök moszkvai nagykövete is tanácsolta.

Sztálin Rooseveltnak rendelkezésére bocsátotta a központi szállást, míg maga egy kisebb melléképületbe vonult. Rooseveltné fia, Elliot a helyzet furcsaságát nem hagyhatta szó nélkül, így menti apja döntését: "De a kényelem és ami még fontosabb, a biztonság végül is a meghívás elfogadására készítette."

Rooseveltet komoly bírálat érte az amerikai delegáció részéről, amiért az angolok helyett az oroszokat választotta szállásadójaul. A konferenciát követően Washingtonban 1943. december 17-i sajtókonferencián védekezésre kényszerült. Berezskov így idézi őt: "Sztálin marsall tudomásomra hozta, hogy a németek valószínűleg összesküvést fognak szervezni azzal a céllal, hogy merényletet kövessenek el a konferencia résztvevői ellen." Elmondja még, hogy Teherán körül valószínűleg mintegy száz német kém tartózkodott. Állítólag Otto Skorzeny azt a feladatot kapta, hogy rabolja el Rooseveltet. Ezért az amerikai elnök biztonsági őrizetét az oroszok látták el.

Meg kell mosolyogjuk Rooseveltek látszólagos naivitását. Hogyan lehet, hogy nagyobb biztonságban érezték magukat az orosz nagykövetségen, mint az angol képviselőn? Hiszen az angol nagykövetség biztonságára is az oroszok vigyáztak. Teheránt és környékét ebben az időben a szovjet csapatok tartották katonai megszállás alatt. Még elképzelni is nehéz száz fő ellenséges kém mozgását a Szovjetunió által megszállt iráni területen, semhogy ennek a legkisebb valószínűségét feltételezze valaki.

Az igazságot máshol kell keresni. Vajon mi módon tárgyalhatott volna titokban Rooseveltt Sztálinnal négyszemközt Churchill nélkül az angol nagykövetségen? Nyilván sehogy. Hiszen emlékezzünk még a Davies-szel küldött levél érvelésére a konferencia helyének kiválasztása ügyében. Rooseveltt nagyon jól tudta, az angolok a háború után önként nem teszik lehetővé az Atlanti Charta realizálását. Ehhez megfelelő kényszerítő erő kell, amelyet Amerika nem vállalhatott magára. Erre a Szovjetuniónál megfelelőbb eszközt Rooseveltt keresve sem találhatott volna. Roosevelt a Sztálinnal való közvetlen tárgyaláson kívánt meggyőződni arról, továbbra is számíthat-e a Szovjetunió ez irányú szolgálataira.

Rooseveltt nemigen vesztegette az időt, még beköltözése napján délután magához kérte Sztálint, és 14 órától majdnem 16 óráig titkos tárgyalást folytatott vele. Rooseveltt teljesen egyedül vett részt a megbeszélésen, még tolmácsot sem vett maga mellé, inkább kiszolgáltatta magát Sztálin tolmácsának. E furcsa helyzet még fiának is feltűnt. Másnap meg is kérdezte: Charles Bohlen a külügyminisztérium orosz szakértője sem volt jelen a megbeszélésen? Íme a nem kevésbé furcsa válasz: "Hát – mosolygott apa – ajánlották, hogy itt legyen. De úgy éreztem, bizalmainnak és gyanakvásmentességemnek jele lesz, ha csak az ő tolmácsa lesz jelen." Pontosabban azt akarta: egyetlen amerikai se tudjon arról, hogyan, esetleg milyen ellenszolgáltatás fejében használja fel a Szovjetuniót egész Európa és Ázsia leigázására.

Ma már tudjuk, ez a megbeszélés rendkívüli fontossággal bírt a háború utáni világ erővonalainak kialakítása, az új világrend létrehozása szempontjából.

Hogy pontosan mely témákat vitatták meg és miben állapodtak meg, arról amerikai forrásból szinte semmit sem tudunk. Rooseveltt ezek részleteit valószínű, magával vitte a sírba. Érdelemleges információt legbensőbb bizalmasától, Harry Hopkinstól sem kaptunk. Rooseveltt fia, amikor megkérdezte apját, miről beszéltek, az elnök csak az udvarias ismerkedést említette. Ahogy mondta, "udvarias szalmacséplés". Elliott azt írja: Molotov belépéséig a beszélgetés csupán néhány percre tartott.

Ne udvariaskodjunk, mondjuk ki nyíltan, ezúttal mindkét Rooseveltt hazudott. Berezskov, Sztálin tolmácsa, aki pedig harmadikként mindvégig jelen volt a megbeszélésen, leírja, hogy egész sor témát érintettek. Ezekről csak általánosságokban beszél, egyik-másikról külön is említést tesz. Ezek közé tartozik a háború utáni együttműködés, Indokína és India jövője. Különösen hosszan fejtegette, hogy a háború után új módon kell közelíteni a gyarmati és függő országok problémáját. Az angolokon kívül az európai hatalmak gyarmatbirodalmának helyzetét is érintette. Végül figyelmeztette Rooseveltt Sztálint, Churchill előtt jobb lesz hallgatni ezekről a kérdésekről.¹¹²

A háború utáni osztozkodás egyik legérdekesebb tárgya: India. A világháború kitörése előtt. angol gyarmat. Már Hitler is jól sejtette, a Szovjetunió

figyelmét India felé kell fordítani. Sztálin ezen a négyszemközti tanácskozáson kapja meg Roosevelttől Indiát befolyási övezetébe. Roosevelt egyszer csak váratlanul kijelentette: "Indiában inkább valamiféle szovjet rendszert kellene létrehozni, alulról fölfelé építkezve, nem pedig föntről lefelé. Talán ez volna a szovjet rendszer."¹¹³ A gyakorlatias Sztálin így válaszolt az álmodozó Rooseveltnak: "Alulról építkezni annyit jelent, hogy a forradalom útjára lépnek."

Sztálin ennek ellenére tartózkodott attól, hogy Indiát is látványosan a "népi demokráciák" közé sorolja, államosítsa a többnyire angol magántulajdont, és úgynevezett "szocialista gazdálkodást" kényszerítsen a hatalmas országra. Bár ehhez a "jogi alapja" csakúgy mint a kelet-európai államok esetében Roosevelt prejudikálásában megvolt. Sztálin azonban jól tudta, hogy akkor a nagy népességű ország élelmezéséről is gondoskodnia kell. Ez pedig nagymértékben meghaladta a Szovjetunió lehetőségeit.

A Szovjetunió titokban inkább külpolitikai téren próbált némi hasznot húzni különös vazallusából. Jól tudjuk, India az önállósodási folyamat után is az angol nemzetközösség tagja maradt. Mégis India külpolitikai megnyilatkozásai sok esetben azt az érzést keltették, mintha a Varsói Szerződés vagy a KGST tagja lenne. Ha a Szovjetunió nyíltan teljes uralma alá hajtja Indiát — mivel ennek jóváhagyásából kihagyták Angliát —, abból Anglia és a Szovjetunió között erős konfrontáció keletkezik. Nem

elképzelhetetlen, hogy háborúhoz is vezetett volna. Mindenesetre az a hidegháborús szélhámosság, amely a háború utáni fél évszázadunkat uralta, amelynek képmutató voltáról maga Churchill s rajta keresztül az angol kormányzat is tudott, nem jöhetett volna létre.

E négyszemközi tárgyalás rendkívüli fontosságát Berezs-kov is nyomatékosan kifejti. Még a tárgyalásokat megelőző percek történetét is megosztja velünk, amelyet érdemes idézni. Sztálin és Berezs-kov néhány perccel megelőzte Rooseveltet.

"Sztálin lassú léptekkel fel-alá járkált a szobában, s közben rágyújtott egy cigarettára. Rám nézett, hunyorított a szemével, majd megkérdezte: Nem fáradt el nagyon az úton? Kész a tolmácsolásra? Rendkívül fontos beszélgetésünk lesz... .. Sztálin újra járkálni kezdett a szobában lassú léptekkel, s gondolataiba mélyedt. Pár perc múlva kinyílt az ajtó, és a Fülöp-szigeti szolga kocsin betolta a mosolygó Rooseveltet."¹¹⁴

Elliott akkor is valótlant állít, amikor azt írja, a beszélgetést követően néhány perc múlva Molotov is belépett a szobába. Ennek legkisebb valószínűsége sincs. Túl azon, hogy nagyfokú udvariatlanság lett volna — márpedig ez Molotovra ebben a szituációban nem volt jellemző — Berezs-kov nemcsak, hogy nem erősíti meg, hanem pontosan leírja Molotov tartózkodási helyét. A beszélgetés befejezésekor Berezs-kov hívja be a szomszéd szobából Rooseveltszolgáját, aki a lakosztályába tolta az elnököt. Majd Sztálin átmént a másik szobába, ahol Molotov és Voroszilov várt rá.¹¹⁵

Érdekes módon Rooseveltet a teheráni konferencia egyéb eseményéről, tárgyalásairól beszédesebb,

mint a négyszemközti megbeszélésről. Teljes mértékben beavatja fiát az egyik vacsora utáni megállapodásukba. Ezúttal a három politikus Rooseveltt, Sztálin és Churchill megint csak egy tolmácsot maguk mellé véve este 11 óráig együtt marad. A tárgyalás témái — Elliott szerint — nagyon érdekesek és fontosak. Itt állapodnak meg azokban az alapelvekben, amelyek háború utáni világunkat — nem tévedés — a mai napig jellemzik. Elliott így idézi: "Beszélt a háború utáni békevilágról, a három nemzet struktúrájáról, amelyeknek a békét fenn kell tartani, arról, hogy kimondott megállapodásuk értelmében a béke ettől a három nemzettől függ, amelynek egységesen kell eljárnia — annyira, hogy valamely fontos kérdésben egyikük vétője elég legyen ahhoz, hogy az indítványt levegyék a napirendről." (:Demokrácia felső fokon!:) A majdan felállítandó Egyesült Nemzetek Szervezetében — amely állítólag minden tagnemzet érdekvédelmére szolgál — a nemzetek nagy többségének akarata őket egyáltalán nem érdekli.

"Megállapodtunk, hogy ha kell erőszakkal is megóvjuk a békét. Fő célunk annak megállapítása volt, hogy a háború utáni világban melyek képezik majd az egyes országok számára a biztonsági övezeteket."¹¹⁶

Roosevelt iménti "fő célja" a későbbi események tükrében nem értelmezhető. Köztudott, hogy úgynevezett biztonsági, helyesebben befolyási övezetet, mint ahogy területi gyarapodást is csak a Szovjetuniónak biztosítottak. Az övezetek kijelölésénél nem

volt feltétel, hogy az ide sorolt országok csak azokból kerülhetnek ki, amelyek a szövetségesek ellen viseltek háborút. Így került oda a háborút éppen angol, francia és amerikai bujtogatásra kiprovokált Lengyelország is. De ide osztották be az ugyancsak a fenti hatalmak által szorgalmazva a hitleri szövetségbe önként besétált Csehszlovákiát is. Rooseveltnél és Churchillnél bőkezűen fizette ki a huszonhétmillió halottat áldozó Szovjetuniót a mások javaiból.

Nehéz követni a győztesek logikáját — ha egyáltalán van ilyen —. Ausztria, aki pedig Németország mellett e legtöbbet áldozott a Szovjetunió elleni háborúra, vagy akár Németország nyugati felét nem vetették gyarmati sorba. Igaz, akkor kivel fizettették volna ki Izrael államalapítási költségeit?

Vagy talán a korabeli elképzelés az volt, hogy a háború megnyerésével a részvétel jutalmául Amerika és Anglia is növeli majd országa területét? Anglia esetében erre nagyon alkalmas területnek volt tekinthető Írország nemrég önállóvá vált része, talán Izland is. Az Egyesült Államok esetleg dél-amerikai terjeszkedésre gondolt? Hiszen tudjuk, a háború után az egymást követő dél-amerikai katonai puccsok mindegyikében benne volt az Egyesült Államok keze. Meglehet, hogy volt ilyen terv. Erről azonban a három érdekelt hatalom még a "hidegháború" idején sem kotyogott ki semmit.

A béke erőszakkal való megvédéséhez mindhárom hatalom több ízben is folyamodott. A Szovjetunió 1953-ban Kelet-Berlinben, 1956-ban Magyarországon, 1968-ban Csehszlovákiában, 1979-ben Af-

ganisztánban, amely 10 éve át tartott. Ha a "biztonsági övezetek" természetét vizsgáljuk, felismerhetővé válik, hogy a Szovjetunió esetében kétféle típus létezett: az úgynevezett szocialista népi demokráciák és a korábbi gazdasági gyakorlatukat megtartani engedett lazábban elkötelezett államok. Úgy tűnik, India mellett ide kell sorolnunk Afganisztánt és az egységes lánc érdekében esetleg Pakisztánt is.

A "jól végzett munka" után aztán jöttek a pohárköszöntők orosz módra. Sztálin bérgyilkos jellemét leginkább meghatározó pohárköszöntővel kezdte:

– "Emelem poharam arra, hogy a német háborús bűnösök minél gyorsabban az igazságszolgáltatás kezére és a kivégző osztag elé kerüljenek. Ürítem poharam arra, hogy egyetértésben küldjük őket a másvilágra, minél többjüket, legalább ötvenezret."

Churchill, aki eddig mogorván ült, hirtelen talpra ugrott, és dühösen kifakadt:

– "Az ilyen magatartás – kiáltotta – ellenkezik a mi brit igazságérzetünkkel! Az angol nép sohasem működne közre az ilyen tömeggyilkosságnál. Felhasználom ezt az alkalmat, hogy megmondjam, senkit, akár náci, akár nem, nem lehet szabályos tárgyalás nélkül kivégző osztag elé állítani, akármilyen tények és bizonyítékok szólnak is ellene!"

Churchill dühöngése nehezen érthető. Hiszen Sztálin nem a büntető eljárás nélküli kivégzésről szólt, bár minden bizonnyal arra gondolt. Oppozíciója a gyanútlan olvasót arra a megállapításra készíti, hogy a háborús bűnök győztesek általi megbüntetésének elvét, amely a történelem során egyedülál-

ló — Churchill ellenezte. Erről azonban szó sincs. Sőt nagy a valószínűsége, hogy a háborús bűnös teóriát maga Churchill találta ki. Az 1943. november 2-án a külügyminiszteri értekezlet befejezése után nyilvánosságra hozott: "A háromhatalmi nyilatkozat a kegyetlenkedésekről" című kommunikén aláíróként első helyen éppen az ő neve állt, amelyet Roosevelté, majd Sztáliné követett. Ebben a szégyenletes iratban nem csak az általuk kreált háborús bűnösök felelősségre vonásáról volt szó, de minden — közelebbről meg nem nevezett — atrocitást elkövető német katona, továbbá náci párttag megbüntetését is kilátásba helyezték. Dönitz flensburgi kormányát az angolok 1945. május 23-án testületileg letartóztatták, a jelenlévő OKW főtisztjeivel együtt, éppen az 1943-as londoni egyezményre hivatkozva "szigorú őrizettel, biztos helyre szállították, hogy háborús bűnösökként feleljenek majd véres tetteikért".¹¹⁷

A német és japán nemzet vezetőinek legyilkolására kiagyalt háborús bűnös teóriában Churchill és Roosevelt még a világháború kitörése előtt megállapodtak. Churchill 1941. május 13-án kelt Eden külügyminiszter számára a Hess ügyben írt utasítása ezt egyértelműen bizonyítja. Íme:

"Ez az ember, akárcsak a többi náci vezető, potenciálisan háborús bűnös, őt és bűntársait a háború végeztével törvényen kívül kell helyezni."¹¹⁸

A Hess ügyről Churchill már 1941. május 17-én hosszú levélben tájékoztatja Rooseveltet. Ez alkalommal is nyomatékosan kifejti: "Nem szabad elfelednünk, hogy osztoznia kell Hitler minden bűnnek

felelősségében, hogy potenciális háborús bűnös, akinek sorsát végső soron a szövetséges kormányoknak kell eldönteniök."¹¹⁹

Sztálin különös pohárköszöntője nem a "háborús bűnösök" jogszerűtlen kivégzése miatt irritálta Churchillt. Sokkal valószínűbb, hogy már nemcsak felismerte, hanem meg is győződött arról, hogy kálóztársai a háta mögött ellene is összeesküdtek, s ez motiválta hirtelen dühét, amelyben bizonyára segítségére volt a sok konyak is, amelyet a "köszöntők" során elfogyasztott.

A teheráni konferencia során a résztvevők megismerhették Churchill lelkialkatának minden porciáját. Ezt majd csak a jaltai konferencián fogja felülmúlni, de arról még szólunk. A konferencia első napjának vacsorája után bizalmas beszélgetést folytat Sztálinnal. Eden és Molotov is jelen vannak. A téma természetesen nem is lehet más, mint Németország háború utáni megfojtásának módja és mértéke, életlehetőségeinek a lehetséges legteljesebb megszüntetése. Betegesen fél a német vitalitás regenerálódásától, mindent elkövet — ha ezt megakadályozni nem is tudja —, hogy a lehető legtávolibb jövőbe számúzza. Már a társalgás legelején hangot ad aggályainak. Megkérdezi Sztálint, véleménye szerint mennyi időre van szüksége Németországnak, hogy egy új háború indításához elegendő erőt gyűjtsön?

Sztálin válaszában az első világháború utáni tapasztalatokból indul ki, s tizenöt-húsz évben határozza meg ennek lehetőségét, utalva arra, hogy mindent el kell követni ennek megakadályozására.

Mondván: a németek a versaillesi békeszerződés után nagyon gyorsan új erőre kaptak. Churchill öröme határtalan, azt hallotta, amit szeretett volna, amit maga is vallott. Megindult hát a nyelve. Ontotta a németek tönkretételének és lehetetlenné tételének gátlástalan tervét:

"Meg kell tiltani a németeknek mindenfajta repülést, katonait és polgárit egyaránt. Fel kell számolni a német nagyvezérkar szisztémát. Jelentős területi változtatásokkal, Németország lefegyverzésével, az újra felfegyverzés megakadályozásával, a német gyáripár ellenőrzésével legalább **ötven évre** biztonságot kell szerezni a világnak."

Itt hangzik el — ismereteink szerint — első ízben a háború utáni Status quo 50 éves intervallumára vonatkozó utalás, amely végül is megvalósult. De vajon meg is szűnt? Ma még minden kétséget kizáróan sajnos nem állapítható meg. Inkább csak az első ütemének tekinthető az 1945-től 1990-ig terjedő időszak.

A második világháborúval legyűrt országok közvéleménye a csaknem ötvenéves manipuláció hatására úgy tudja, hogy újgyarmati sorba döntése a jaltai egyezkedés eredménye. Rá kell mutatnunk ennek téves voltára. Eddigiekben is bizonyítottuk, ez még a háború megindítása előtt időre datálódik. Számos ismert epizód bizonyítja, hogy Teheránban is komoly lépéseket tettek részleteinek meghatározására. Igaz, végleges rögzítése, a még nem tisztázott részek kialakítása és lezárása Jaltában történt.

Lengyelország háború utáni státusza okozta a legtöbb fejtörést az "új rend" konstruktőreinek.

Maguk is érezték azt az ellentmondást, amely a háború kiprovokálására felheccelt Lengyelország szovjet befolyási övezetbe sorolásával keletkezik. Már pedig Sztálin ragaszkodott a korábban neki ígért ország realizálásához, a szín lengyel területek Szovjetunióba való beolvasztásához. Sztálin nem folyamodik a kifinomult diplomáciai megfogalmazásokhoz. Egyértelműen kifejti: "Az ukrán területeknek Ukrajnához, a belorusz területeknek pedig Belorussziához kell kerülniük. A maradék Lengyelország pedig mint a Szovjetunió szomszédállama biztonsági övezetként a Szovjetunió politikai és gazdasági befolyása alá kerül.

Az amerikai és angol kormány még inkább Rooseveltt és Churchill kalmár gondolkodását a lehető legnagyobb következetlenség jellemzi. Az első világháború utáni versaillesi új államok kreációja során Oroszország területéből létrehozzák, azaz, hogy visszaadják Lengyelország függetlenségét. Kétségtelen, hogy Oroszország elvesztette korábbi hódításai egy részét. Ha ezt a Szovjetunió nézőpontjából vizsgáljuk, akkor a versaillesi diktátum Magyarországhoz, Ausztriához és Németországhoz hasonlóan elkobozta meglévő területeinek egy részét. A két területablás közé mégsem lehet egyenlőségi jelet tenni. Oroszországtól meghódított terület részére adták vissza szuverenitását, míg Magyarországot ezeréves területének kétharmadától fosztották meg, s mintegy négy millió színmagyar állampolgárát kényszerítették idegen iga alá. Mindezek ellenére még a saját elvüket is feladták a Szovjetunió javára.

A második világháborút lezáró párizsi "békeszerződés" során a "győztes" nagyhatalmak elfogadták azt az alapelvet, hogy az első világháborút lezáró versaillesi békediktátumok minden általuk elismert hibái ellenére érvényben maradnak. Magyarország, Ausztria és Németország esetében ezt szigorúan be is tartották. Ahol bármilyen kisebb módosítások történtek, azok minden esetben e három ország kárára alakultak. A Szovjetunióval azonban kivételt tettek. Az ő területeire nem tartották fenn Versailles érvényét. Még arra sem voltak tekintettel, hogy e területek egy részét fő ellenségük, Hitler szövetségében vették vissza, ugyanúgy elfogadták a Romániától visszavett Beszarábia és Észak-Bukovina területi revízióját is. Az újkori demokrácia álszent megtestesítői már nevetségesebbek nem is lehettek volna.

A teheráni konferencián döntenek Sztálin régi követeléséről: a második európai front megnyitásáról, amely a normandiai partraszállással veszi kezdetét 1944. június 6-án.

Az 1944-es év — különösen a második fele — a német háborús erőfeszítések elnehezülésének jegyében Németország élet-halál harcává válik. Magyarország vezetői Amerika nyílt színvallása után bölcsen látták, hogy a világháborút Németország és szövetségesei nem nyerhetik meg. A magyar alkat tiszta erkölce azonban nem alacsonyodott le arra a mélységre, amelyre ellenfelei biztatták. A háborúból szeretett volna valamilyen, a körülményekhez képest korrekt módon kilépni. Állandó jelleggel kereste ennek lehetőségét. Különösen Kállai Miklós mi-

niszterelnöksége idején erősödtek fel ezek a kísérletek. A kormány megbízásából különböző személyek folytattak tárgyalásokat amerikai, főleg pedig angol tényezőkkel. Sajnos, azok — szem előtt tartva, de a magyar vezetők előtt eltitkolva azt a tényt, hogy Magyarországot már a háború kitörése előtt a Szovjetuniónak ígérték — a magyar megbízottakat a szovjet kormány felé terelgették, továbbá Németország elleni kémkedésre igyekeztek rávenni. A keresztény gyökerű magyar etika ilyen alávaló erkölcsatlenségre képtelen. Az 1919-es Kommün véres emléke még oly elevenen élt a nemzet tudatában, hogy vezetői ilyen nagy erőszakra képtelenek voltak magukkal szemben.

Az sem szorul különös bizonyításra, hogy 1942-ben és 1943-ban, sőt még 1944-ben is egy németellenes külpolitikai váltás a Szovjetunió javára a nemzet teljes kivéreztetéséhez vezetett volna, hiszen a magyar határok ebben az időben a Szovjetunió részéről elérhetetlenek voltak.

A magyar kormány tagjainak többsége, számos vezető politikus már a háború kitörése előtt is nagyon jó angol kapcsolattal rendelkezett. Éppen ezért komoly dilemma elé kerültek az angol diplomácia mellébeszélései miatt. A maga idejében megmagyarázhatatlan jelenség titkairól 1991-ben Kovách G. István rántja le a leplet a Hunnia című folyóiratban publikált "Fasiszta nemzet? Antiszemita magyarság?" című írásában. A szerző kutatásai során a londoni könyvtárban talált rá az 1943. október 14-én kelt C 12035 és az 1943. október 15-i F. O. 371/34498

jelzettel nyilvántartott okmányra, ahol többek között Namier professzor (:zsidó képviselő:) aggodalmát fejezik ki Magyarországnak a német szövetségből való idő előtti kiugrása miatt. Megállapítja, hogy Magyarországon a zsidók biztonságban élnek, de a háborúból való kilépés vagy annak akár a kísérlete miatt Németország megszállná Magyarországot, s ezzel a zsidók biztonsága veszélybe kerülne.

Az F. O. 371/34498 sz. irat "A zsidók helyzete Magyarországon" címet viseli, s ilyen részleteket tartalmaz: "Randall úr azt mondta, hogy ezt már ajánlották mint okot, s amiért Magyarország ne álljon át a szövetségesek oldalára."

Szükségtelen tovább bizonyítani, hogy a zsidóság által megtervezett és irányított második világháborúban Magyarország szerepét Közép-Európa zsidóságának átmentésére osztották ki. Magyarország teljes emberi és anyagi vesztesége, amely a második világháborúval érte a zsidóság védelmének számláját terheli. Itt kell nyilvántartanunk a 2. magyar hadsereg pusztulását csakúgy, mint a félmilliót megközelítő magyar katona hősi halálát.

Magyarországnak nemcsak a háborúba való beléptetése, hanem benntartása is a zsidóság érdekét szolgálta. Ezúttal is hangsúlyozni kell: a korabeli magyar külpolitikai cselekvés, annak legfontosabb döntései nem Budapesten kerültek meghatározásra. E kényszerpályát még csak nem is Berlinben tervezték meg.

Ez a magyar vérrel megmentett zsidóság a háború után meg is köszönte a nemzet nagy áldozatát a maga

módján. A magyar nemzet legjobbjait keresztre feszítette, a többit a kollektív bűnösség elve alapján kínpadra húzta. Az egész nemzetet pedig több lépcsőben kirabolta, s rabolja mind a mai napig. Ez a fosztogatás az államosítással kezdődött, majd a kollektivizálással, a külföldi hitelfelvétellel, az ország elzálogosításával folytatódott, jelenleg a privatizációval, a zsidó kárpótlással tetőzik. Az ország állapota mélyebbre süllyedt, mint ezeréves története során bármikor. A tatárjárás, a mohácsi vész, a két világháború és a két forradalom vesztesége meg sem közelítette azt, amely az utóbbi 50 "békeévben" érte.

Nem vitatható, hogy a zsidóságot a magyar nemzetel szemben elszámolási kötelezettség terheli. Ezzel pedig nem szabad várnia addig, amíg a magyar nép kötelezni fogja. Tévednek, akik azt hiszik, erre a legújabb zsidó kárpótlás a megfelelő keret, ahol már a nemzet műkincsi is a mérlegen szerepelnek. Rossz úton járnak, akik a médiákban olyan híreket sugallnak, mint amit a közelmúltban a Kossuth rádióban lehetett hallani: "A zsidó kárpótlás mértéke csak kompromisszummal alakítható ki, mivel a jelenlegi teljes magyar nemzeti vagyon sem bizonyulna elegendőnek annak fedezésére." A liberalizmus toleranciájának és a másság tiszteletének mákonyával kábított, esendő nemzetünk egyszer magához tér — bár lehet, hogy későn —, s félő, hogy mindenétől megfosztva, a még rendelkezésére álló lehetőséggel fogja visszavenni mindazt, ami őt illeti.

Kállay és kormánya a saját maga által elképzelt angol-amerikai Balkánon való partraszállást helyez-

te külpolitikája központjába. Annak ellenére, hogy ennek churchilli tervét Rooseveltnél már az első alkalommal elutasította, uralta a magyar kormányzat minden külpolitikai elképzelését. Mintha csak hipnózis hatása alatt cselekedne, elgondolásaiból kizárt minden más lehetőséget. Hiába intette a kiváló történész, Bárdossy László volt miniszterelnök Kállayt kinevezése után: "Katasztrófába viszed az országot! Az angolok kegyeit hajszolod, de azt soha el nem fogod érni." A történelem igazolta Bárdossyt. Kállayt és környezetét nem józanították ki az angol illetékesek titkos üzenetei sem, amelyek pedig egybehangzóan azt ajánlották: kérésükkel forduljanak a Szovjetunióhoz. Még ekkor sem ébredtek rá, hogy Magyarországot Anglia és Amerika Lengyelországgal, Bulgáriával, Csehszlovákiával, Romániával és Albániával együtt már odaígérte a Szovjetuniónak. Mégpedig éppen a Németország elleni háború fizetéseként. Tulajdonképpen ennek ürügyeként szolgált a kassai szovjet bombázás is, nehogy a ravasz magyarok valami ügyes attrakcióval kimaradjanak az oroszok elleni háborúból. A magyar kormány Barcza György londoni követ jelentése alapján tudott Churchill azon nyilatkozatáról is, miszerint Németországot akkor is leverik, ha ezért fél Európát bolsevizálni kell.

Az angol titkos tárgyalópartnerek általában homályosan fogalmaztak, és óvakodtak attól, hogy bármilyen konkrétan vehető ígéreteket tegyenek a magyarok számára. Ugyanakkor arra biztatták, hogy "jó szándékát" bizonyítsa titkos információk folyamatos

szolgáltatásával. Magyarul: ne csak német szövetségesét, hanem saját hazáját is árulja el. Sajnálatos tény, hogy még erre is akadtak vállalkozók az angломán magyarok között. Nem szabad elhallgatnunk, hogy ez a kritika nélküli angol-, de most már amerikamánia a mai politikai vezetést is uralja. Nyugodtan állíthatjuk, ennek eredménye ma sem biztatóbb, mint a második világháború idején volt.

Horthy és angломán köre még bukása előestéjén sem volt képes a valódi külpolitikai realitások felismerésére. Még akkor is megingathatatlanul hitt abban, hogy a bolsevizmus elleni harc kívánatos dolog az angolszász hatalmak számára, amit azok valamilyen formában honorálni fognak majd Magyarország számára. Képtelen volt felismerni, hogy a háború előtt ezek a Szovjetuniót oly minősíthetetlenül becsmérő és hetedízíglén elátkozó hatalmak most őt a világ leghaladóbb országaként szövetségesükké fogadták. Az Isten-tagadó, ateista hatalmat időközben minden emberi erkölcs legfőbb védelmezőjévé deklarálták. A magyar arisztokrácia történelmi ismereteinek teljes hiányát bizonyítja, hogy nem látta az első világháborús erővonalak megismétlődését. Pedig azok olyan kézenfekvőek voltak, hogy logikus gondolkodás mellett akár egy középiskolás diák is megláthatta összefüggéseit.

Horthyt és kormányát valósággal megbabonázta a tehetetlenség. Továbbra is kergette az öngerjesztett: szövetségesek balkáni partraszállásának déli bábját. Annak ellenére, hogy a diplomáciai jelentések éppen ellenkező tendenciákról tudósítottak.

A magyar kormány téves helyzetfelismeréséhez álljon itt még egy jellemző eset. A német megszállással kapcsolatos veszély idején Kállay Miklós és kormánya felajánlják a magyarországi zsidóság felfegyverzését egy közös németellenes fellépésre. A felhívást a zsidó vezetők nyomban elutasítják. A magyarokat is óva intik a reménytelen harc következményeitől. (:Hunnia c. folyóirat 98. száma 1998. január 25., 53. oldal:)

Mégis a háború befejezése után a Moszkvából hazánkra szabadított zsidó diktatúra azzal érvel, hogy Magyarország Hitler utolsó csatlósa volt, ezért kollektíve háborús bűnös. Majd ennek ürügyén — az Egyesült Államok hozzájárulását is bírva — valósággal kiirtja a nemzet vezető rétegét.

Az ország drágán fizetett, amiért évekig mentette zsidóságát. Mennyivel könnyebb helyzetben van ma Csehország és Szlovákia, akik gondolkodás és minden ellenállás nélkül átadta zsidó lakosságát a német hadiipar kiszolgálására. Vagy Románia, aki saját maga gyilkolta le úgyszólván a teljes zsidóságát. Megmenekültek a kifizethetetlen külföldi hitelektől. Nincs zsidók által irányított sajtójuk, amely naponta uszíthat a befogadó nemzet ellen. Érdekes módon ezek az országok a kis- és nagyhatalmak — köztük Izrael, és bármilyen megdöbbentő, Németország — által sokkal nagyobb megbecsülésben részesülnek, mint Magyarország. Mondván, ők szembeszálltak a hitleri Németországgal, nem úgy, mint a magyarok.

A magyar kormány folyamatos és az angolszász hatalmak kitérő magatartása miatt elhúzódó béketa-

pogatózásáról a német hírszerzés (:lehet, hogy éppen az angol vagy amerikai kiugrást ellenző tényezőktől:) tudomást szerzett. A háború folytatásához pedig nemcsak a román olaj, de a magyar élelmiszer is fontos stratégiai eszköznek volt tekinthető. Hitler gyors döntést hozott Magyarország katonai megszállására. A megszállás "előkészítése" megérdemli, hogy néhány szóval említést tegyünk róla.

Hitler 1944. március közepén hivatalos megbeszélésre magához "kérette" Horthy Miklós kormányzót, aki március 18-án reggel érkezett a klesheimi főhadiszállásra, ahol azonnal megkezdődtek a tárgyalások. Mivel a magyar kormány már korábban olyan információkhoz jutott, hogy Hitler Magyarország katonai megszállására készül, hiszen ezt már 1943 nyarától fogva latolgatta, Horthy már a megbeszélések elején Hitlernek szegezte a kérdést: az említett Magyarországgal kapcsolatos intézkedései a megszállást jelentik-e? Hitler igenlő választ és szóváltás követte, majd Horthy feldúltan távozott a szobából. Délután sor került még egy rövid tárgyalásra, de egyik fél sem engedett álláspontjából. Horthy a vonatát kérte, hogy hazautazzék. Ezt azonban légitámadásra hivatkozva a németek visszatartották. Ezután Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök Hitlerrel, majd Ribbentroppal folytatott megbeszélést.

Szombathelyi és Sztójay követ javaslatára Horthy hajlandó volt 20 óra 10 perces kezdettel még egyszer Hitlerrel tárgyalni. Hitler ekkor közölte Horthyval: amennyiben továbbra sem hajlandó hoz-

zárulni Magyarország békés német megszállásához, úgy engedélyt ad Antonescu marsallnak Kelet-Magyarország — a Tiszától délre és keletre eső területének elfoglalására. Mivel a magyar kormány a felvonultatott román haderő készenlétéről hírszerzői jelentések útján értesült, figyelemmel a honi magyar haderő létszám- és fegyverzetállapotára, a válasz már nemigen lehetett kétséges. Magyarország német megszállása 1944. március 19-én megtörtént.¹²⁰

A magyarországi 1946-1990 közötti időszak nemzetellenes történetírása az ország német megszállásával kapcsolatos román cinkosságot nagyon zavaros formában említette, ha egyáltalán említette. Juhász Gyula még 1988-ban is így ír: "Hitler ez alkalommal megígérte, hogy mivel a német csapatok már útban vannak Budapest felé, azonnal felszólítja Antonescut, hogy a román csapatok induljanak a keleti frontra, mert most már nem hivatkozhat arra, hogy azért nem teljesíti a német kérést, mert Magyarország hátba akarja támadni Romániát. Ami Horthy fellépését illeti, a különböző forrásokból nyert képünk nem teljesen világos."¹²¹

Vajon mi lehet e tudatos hazudozás célja? Minden bizonnyal Horthy és a magyar külpolitika szándékos befektetése és annak fenntartása, a magyar nemzet háborús bűnösségének bizonyítása.

Magyarország szuverenitása a német megszállás után rendkívül szűk korlátok közé szorult. Horthy Miklós személye, kormányzói tiszte alig több mint a látszatát keltette. Belpolitikai téren a számos külső beavatkozás ellenére még maradt a kormánynak

némi mozgástere. A hadsereg vezetése sem került német irányítás alá. A közigazgatás szinte érintetlen maradt. Nem tagadható, hogy az ország élelmiszer-tartalékai és ipari produktuma fokozottabb mértékben került német felhasználásra, mint korábban.

1944 őszén Románia árulása nyomán — amelyre pedig a magyar politikai vezetés számított — Erdély felől a szovjet csapatok elérték, majd át is lépték a magyar határt. Horthyn a pánik lett úrrá, október elején fegyverszüneti küldöttséget indított útnak Moszkvába. Úgy tűnik azonban, a reális erőviszonyokat, saját vészhelyzetét még ekkor sem ismerte fel. Így történhetett, hogy a fegyverszüneti tárgyalásokon is irreális követeléseket támasztott. Képtelen volt megszabadulni az angol-amerikai balkánon való partraszállás önszuggessziójától. A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások vezetőjét, Faragho Gábor vezérezredest útbaindulása előtti eligazításon még mindig arra biztatja: próbálja elérni, hogy az angol-amerikai csapatok vegyenek részt Magyarország megszállásában.¹²¹ Így nem csoda, hogy a fegyverszüneti tárgyalások elhúzódtak, s végső soron konkrét eredmények nélkül végződtek. A kormány tagjai még október 14-én délután tartott megbeszélésükön a fegyverszünet megkötéséhez feltétlenül szabták a kormánynak, hogy "mind a három szövetséges hadsereg egyidejűleg szállja meg az országot".

Horthy proklamációját az előzetes fegyverszünet megkötéséről 1944. október 15-én 13 óra 10 perckor olvasták be a rádióba. Ezt megelőzően délelőtt 10

óra körül érkezett a hír, hogy a németek foglyul ejtették a kormányzó fiát, ifj. Horthy Miklóst, az úgynevezett "kiugrási iroda" vezetőjét. Ezzel elvesztette minden államfői tartását. Kiadta a parancsot a harcok beszüntetésére, de mint a vezérkari főnök, mint az alsóbb parancsnokok módosították azt. A harcok beszüntetésére végül is nem került sor, mivel este 20 óra 20 perckor a rádióban felhangzott Szálasi első számú hadiparancsa, amelyet Vörös János vezérkari főnök hadparancsa követett a harc folytatására.

Horthy látván, hogy hadserege bizalmát elvesztette, az utasítása ellenére nemcsak a szövetséges német csapatok hátba támadására nem volt hajlandó, de még a harcok beszüntetésére sem — másnap, október 16-án visszavonta a nemzethez intézett kiáltványát. Röviden beolvasták a rádióba a törvényhozás két házához intézett írásbeli nyilatkozatát, amelyben bejelenti kormányzói tisztéről való lemondását és Szálasi Ferenc egyidejű megbízását az új kormány megalakítására.

Az ország felől ezzel elhárult az idegen kormányzás veszélye, amely az ország teljes kifosztására, az ifjúság elhurcolására irányult. A hungarista hatalomátvétel gyors és zökkenőmentes volt. Az ország intézményei: az államgépezet, a közigazgatási apparátus, a hadsereg, a rendőrség és csendőrség, sőt az 1939-ben választott parlament egyemberként állt az új hatalmi organizáció mögé, amelyben az ezeréves magyar államiság jogfolytonosságának képviselőjét látta.

Az angol-amerikai messiást váró angломán arisztokrácia magára maradt. Sértődöttségében tehetéséből nem futotta többre, mint a magyar nemzeti szocialista pártból és más nemzeti szervezetekből integrált Hungarista mozgalom becsmérése. A majdani kommunista retorikát megelőzve nem győzték bizonygatni, hogy a hatalom új vezetői a német nemzeti szocialista párt, vagy ha úgy jobban tetszik, a német kormány "lekötelezettje". Az alaptalan állítás legnagyobb cáfolata, hogy az ország megszállásával a német kormány nem Szálasi kinevezését kérte miniszterelnökké, hanem megelégedett Sztójai Döme megbízásával. Arról is tudunk, hogy Hitler még fogadni sem akarta. Csupán környezete erős rábeszélésére volt hajlandó 1944. december 4-én találkozni vele. Katonai segítségnyújtásra pedig semmiféle megállapodást nem kötött a Szálasi vezette magyar küldöttséggel. Ezt követően a két államfő már nem is találkozott egymással.

Szálasi tartózkodott attól, hogy egy külföldi hatalom segítségét vegye igénybe pártja hatalomra segítéséhez. Elvetette az internacionalista gondolkodás minden formáját. Számára a nemzet és annak alkotmánya volt az irányadó, amelyhez 1944. október 15-én és azt követően is hű maradt.

Szálasi Ferencet és a Hungarista mozgalmat az országos anarchia feltartóztatása, az ország kincseinek, nemzeti ereklyéinek és lakosságának szervezett mentése készítette, amikor kezdeményezte, majd a kormányzó alkotmányos megbízásával a nemzet átmentésére kezébe vette az ország irányítását.

El kell utasítani azokat a vádakat, amelyeket az 1945 után a magyar nemzetre szabadított bolsevista ügynökök zúdítottak Szálasi Ferencre és Hungarista kormányára, miszerint a Horthy kormányzat által megmentett zsidóságot Németországba deportálta. Tudatában volt a németek végső megoldásként való gázmérgezés útján történő kivégzésüknek.

Az események óta több mint 50 éve telt el. Az ország felszabadult az idegen katonai megszállás alól, amely ezeket a nevetséges érveket a magyar lakosság tudatába döngölte. A legfőbb ideje tárgyilagosan tisztázni, mi is történt tulajdonképpen. Senki sem vitathatja, hogy az 1944. március 19-i német megszállás után a magyar kormányok szuverenitása, cselekvőképessege erős korlátok közé került. Tudjuk, hogy a német kormány teljhatalmú megbízottja Adolf Eichmann Budapesten szervezte és indította útba a németországi munkatáborokba — különösen Auschwitzba — a zsidó kontingenseket. Ehhez a Hungarista-kormányzat hozzájárulását nem kérte vagy igényelte. Bármilyen hihetetlen, maga Szálasi — lehetőségeinek erős korlátai mellett — igyekezett e kiszállításokat késleltetni. A vasúti csomópontok szétbombázása után már gyalogmenetben útba indított kontingenseket Szálasi egyenes utasítására éppen a megterhelések miatti magas halálozási arányra tekintettel még Ausztria területéről is visszafordítottak. Wallenberg budapesti svéd diplomata hamis útlevelekkel mintegy 30 000 zsidónak szerzett mentességet és tette lehetővé az országból való kiutazását (:Már, ha be is fogadták őket valahová!). Ne higgyük, hogy a Hungarista hatalom ellenére ez lehetővé vált volna. Kár,

hogy a háború után a zsidóság az ÁVH-s megtorló hadjárata során erről oly nagyon megfélemedezett.

A Hungarista kormány gondoskodott a magyar szent korona és a Magyar Nemzeti Bank aranykészletének nyugatra szállításáról, amellyel azokat meg is mentette a nemzet számára. Gondoljunk csak a különböző bankok páncéltermeiből a szovjet haderő által "elzsákmányolt" műkincsekre, amelyek még ma is a volt Szovjetunióban vannak. Érdekes módon ezeket a többnyire magántulajdonban lévő műtárgyakat sem a magyarországi, sem a nemzetközi zsidóság nem keresi, pedig számos zsidó tulajdon is található közöttük. A magyar kormány 1990 óta több ízben is kezdeményezte visszaszerzésüket, mindedig eredménytelenül.

Minden, a nemzet iránt elkötelezett állampolgár számára biztosította a szervezett menekülés lehetőségét. Aki józanul számolt a szovjet megszállással, rá váró veszélyekkel, s élt vele, megmenekült az ÁVH kínzókamráitól. Az ország intézményei és a lakosság átmentésének nehéz munkája nem lett volna lehetséges a Magyar Honvédség hősi harca nélkül, amellyel a Vörös Hadsereg feltartóztatását végezte. A számában és fegyverzetében meggyengült csapataink nyilván nem tűzhették maguk elé azt a célt, hogy megállítják, majd visszaverik a sokszoros szovjet túlerőt. Az ellenség előnyomulásának lassításával azonban lehetővé tették a nemzet átmentését. Egy háború idő előtti feladása mindig a gyávaság jele. Még a legkilátástalanabb helyzetben is jöhet olyan körülmény, amely a vesztesre álló had-

sereget a verségtől felmenti. Erre a történelem számos példát ismer. Elég, ha csak a tatárjárás befejezésének okát említjük. Ellenpéldaként hozhatjuk fel Németország I. világháborús befejező fegyverszünetét, amikor a wilsoni 14 pont ígéretét komolyan véve idő előtt befejezte a hadműveleteket. Azután a 14 pontról Németország ellenségei az új helyzetben hamar megfélekeztek.

A magyar katona második világháborús, igazságos, hősi harca nemzeti történelmünk legszebb lapjaira tartozik.

Magyarország területét az arisztokrácia minden várározása ellenére nem az angol-amerikai hadsereg, hanem a Szovjetunió ázsiai hordái foglalták el. Az inváziót felszabadításnak minősítve, az országot teljesen kifosztották a még meglévő értékeiről. Gyárakat, üzemeket szereltek le, úgyszólván a teljes termelő gépparkot a Szovjetunióba szállították. A lakosságtól ruháit, élelmiszerét, sőt még a zsebóráját is elvették. Lányainkat, asszonyainkat megerőszakolták, ázsiai vérbajjal fertőzték. A parasztnak nem csak a lovait és teheneit hajtották el, de sok esetben őt magát is több évi "malenkij robotra" vitték a Szovjetunióba. Hogy mennyien haltak ott meg, a mai napig sem tudjuk. Értük az oroszok nem fizettek kárpótlást.

A Vörös Hadsereg nyomában a Szovjetunióban kitartott kommunisták özönlöttek el az országot, hogy az országban megbújt hazaárulókkal befejezzék az ország leigázását. Már 1946-ban megalakítják a hírhedt népbíróságokat, amellyel megbosszultattak minden vélt sérelmüket. A nemzet vezetőit Himler

Márton és elvbarátai felkutatták és hazahozták, majd megszegyenítő módon legyilkolták. A magyar nemzet vezetés nélkül maradt, és magyarul beszélő idegenek prédájává vált, akik még ma is gátlástalanul fosztogatják.

Szomorú tény, hogy a magyar nemzet — bár a lehetősége már meg volna — még nem találta meg a magához hű vezetőit. Így nincs, aki ellenségei kezét lefogja, s ötven év minden keservét számon kérje.

A kiegyenlítésre váró számlák egyelőre tovább gyűlnek!

A német politikai és történelmi elit tudatában van második világháborús ártatlanságának. Mégis mellőzi annak teljes feltárását, máig megbélyegzett szerepének rehabilitását. Magára vállalja kollektív háborús bűnösségét még azokban a részletekben is, amelyek feltárása már teljességgel bizonyítja Németország nem követte, sőt nem követhette el a "rá bizonyított" bűnöket, amelyekért még ma is hajlandó vezekelni.

Vajon mi lehet ennek az oka?

A választ a német gazdaság háború utáni hatalmas teljesítménye, hosszan tartó konjunktúrája adja meg. A német vezetők — pártállásuktól függetlenül — úgy vélik, igazságkeresésük esetén legyőzőik a német gazdaságot akár háború nélkül is tönkretelhetik. Ehhez a szükséges eszközök azok rendelkezésére állnak. Szeretnék elkerülni azt a csapdát, amelybe Hitlert lépésről lépésre belekényszerítették. Ha figyelembe vesszük a már 1985-től folyamatos akkut gazdasági recessziót, amely még a kelet-európai po-

ziciók feladására is kényszerítette a győzteseket, az amerikai gazdaság fokozatos lemaradását, a Japán és Németország vezetett nyugat-európai gazdasággal szemben, úgy tűnik, békés gazdasági eszközökkel ez a folyamat nem fordítható vissza, s az amerikai vezetés már Irak és Jugoszlávia háborújával gazdasága feljavításával próbálkozott. Ezzel megbillent, sőt egyensúlyából kibillent gazdaságát a háborús nyereség forrásaival igyekszik — mindeddig eredménytelenül — helyreállítani. E folyamatok értékelésével eljuthatunk arra a következtetésre, hogy Németország háborús kényszerpályájának kiépítése Hitler nélkül is megtörtént.

Forrásjegyzék

- ¹ Magyarország hetilap 1982/37. szám 11. oldal
- ² Horst Pommering: A kínai-szovjet határkonfliktus. 50. oldal
- ³ Interpress Magazin 8. évfolyam 12. száma
- ⁴ Davies: Moszkvai jelentés. 349. old.
- ⁵ W.S. Churchill: A második világháború. II. kötet. 683. old.
- ⁶ Davies: Idézett mű 22. old.
- ⁷ Schellenberg emlékiratai. 36-37. old.
- ⁸ Davies: Idézett mű 103. old.
- ⁹ Davies: Idézett mű 411. old.
- ¹⁰ Majszkij: Egy szovjet diplomata visszaemlékezései. 155. old.
- ¹¹ Kopácsi Sándor: Az 1956-os magyar forradalom és Nagy Imre per. Magyar Öregdiák Szövetség Bessenyei Kör 1980., 59 old.
- ¹² Davies: Idézett mű 147. old.
- ¹³ Davies: Idézett mű 81. old.
- ¹⁴ Davies: Idézett mű 114. old.
- ¹⁵ Davies: Idézett mű 195. old.
- ¹⁶ Davies: Idézett mű 326. old.
- ¹⁷ Okmányok és adatok a II. világháború előzményeiről. I. kötet. 209. old. és folytatása
- ¹⁸ Koós Kálmán: Voltunk, vagyunk, leszünk. 194-196. old.
- ¹⁹ Roberto Bataglio: A második világháború története. 27. old.
- ²⁰ Davies: Idézett mű 209-210. old.
- ²¹ Majszkij: Idézett mű 332. old.

- 22 Koós Kálmán: Idézett mű 194-196. old.
- 23 Ullein Reviczky Antal: Német háború - orosz béke. 133. old.
- 24 John Keegan: The Times Atlasz - Második világháború. 31. old.
- 25 Okmányok és adatok a második világháború előzményiről. I. kötet. 111. old.
- 26 Davies: Idézett mű 397. old. és folyt.
- 27 Okmányok és adatok a második világháború előzményiről. II. kötet. 254-255. old.
- 28 ugyanott II. kötet 68. old.
- 29 ugyanott II. kötet 178. old.
- 30 Davies: Idézett mű 472. old.
- 31 Davies: Idézett mű 408. old.
- 32 Majszkij: Idézett mű 330. old.
- 33 Davies: Idézett mű: 406. old.
- 34 Majszkij: Idézett mű 352. old.
- 35 Zsukov: Emlékek, gondolatok. 141. old. és folyt.
- 36 Majszkij: Idézett mű 340. old.
- 37 Davies: Idézett mű: 409-411. old.
- 38 Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 389. old. jegyzet
- 39 Davies: Idézett mű 84. old.
- 40 Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 429. old.
- 41 Ugyanott I. kötet 392. old.
- 42 De Gaulle: Idézett mű 48. old.
- 43 Majszkij: Idézett mű 385-387. old.
- 44 Karsai Elek: A berchtesgadeni sasfészekről a berlini bunkerig. 5. kiadás. 118. old.
- 45 Ugyanott 161. old.

- ⁴⁶ Churchill: A második világháború. I. kötet.
385. old.
- ⁴⁷ Ugyanott 74. old.
- ⁴⁸ Charles de Gaulle: Háborús emlékiratok. 80. old.
- ⁴⁹ W. Stevenson: Titkos háború. 183. old.
- ⁵⁰ Barcza György: Diplomata emlékeim 1911-1945.
I. kötet. 469-470. old.
- ⁵¹ Davies: Idézett mű 425. old.
- ⁵² Paul Schmidt: Hitler tolmácsa voltam.
313-326. old.
- ⁵³ Ugyanott 317. old.
- ⁵⁴ Hitler hatvannyolc tárgyalása. II. kötet.
183-184. old.
- ⁵⁵ Majszkij: Idézett mű 438. old.
- ⁵⁶ Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája
1919-1945., 230. old. és folytatása
- ⁵⁷ Goebbels: Napló 176. old.
- ⁵⁸ Szittyakürt - folyóirat 1995. március-április 9. old.
- ⁵⁹ Koós Kálmán: Idézett mű 208. old.
- ⁶⁰ Churchill: A második világháború. I. kötet.
427. old.
- ⁶¹ Dimitrij Volkogonov: Győzelem és tragédia.
292. old.
- ⁶² Dimitrij Volkogonov: Idézett mű 283. old.
- ⁶³ Berezs kov: A nagy szövetség 1941-1943., 58. old.
- ⁶⁴ Majszkij: Idézett mű 386. old.
- ⁶⁵ Zsukov: Idézett mű: 182. old.
- ⁶⁶ Majszkij: Idézett mű 361. old.
- ⁶⁷ Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 317. old.
- ⁶⁸ Volkogonov: Idézett mű 275. old.
- ⁶⁹ Davies: Idézett mű 203. old.

- ⁷⁰ Ránki György: A második világháború története.
79. old.
- ⁷¹ Berezskov: A nagy szövetség 1941-1943.,
94-96. old.
- ⁷² W. Stevenson: Titkos háború. 299. old.
- ⁷³ Sherwood: Rooseveltt és Hopkins. I. kötet. 247. old.
- ⁷⁴ Churchill: Idézett mű I. kötet. 485. old.
- ⁷⁵ Demokrata című hetilap 3. évfolyam 26. száma
1996. június 27., 26-29. old. Czére Béla
tanulmánya Viktor Szuworov álnévű
szerző Németországban 1989-ben meg-
jelent: A jégtörő Hitler- Sztálin számítá-
saiban. A szerző a GRU., a szovjet
katonai hírszerzés magas rangú disszi-
dált tisztje, aki cáfolhatatlan bizonyíté-
kok sorával dokumentálja, hogy Sztálin
1941. július 6-án készült megtámadni
Németországot, Romániát és Magyaror-
szágot.
- ⁷⁶ Berezskov: A nagy szövetség 1941-1943.,
15-16. old.
- ⁷⁷ Walter Schellenberg emlékiratai. 156. old.
- ⁷⁸ Ugyanott 359. old.
- ⁷⁹ Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 306. old.
- ⁸⁰ Davies: Idézett mű 429. old.
- ⁸¹ Davies: Idézett mű 439. old.
- ⁸² Sherwood: Idézett mű I. kötet 209. old.
- ⁸³ Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 255. old.
- ⁸⁴ Davies: Idézett mű 339-340. old.
- ⁸⁵ Paul Schmidt: Idézett mű 332. old.
- ⁸⁶ Hitler hatvannyolc tárgyalása. I. kötet. 338. old.

- 87 Ugyanott II. kötet 293. old.
- 88 Davies: Idézett mű 454-455. old.
- 89 Ugyanott 457. old.
- 90 Elliott Roosevel: Apám így látta. 160. old.
- 91 Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919-1945., 285. old.
- 92 Reform hírmagazin 1988. november 18-i száma
Balogh Sándorral, a Párttörténeti Intézet
igazgatójával készült interjú.
- 93 Bárdossy László a népbíróság előtt. 232. old.
- 94 Bűnös volt-e Bárdossy László. 229. old.
- 95 Bárdossy László a népbíróság előtt. 227. old.
- 96 Jungerth Arnóthy Mihály: Moszkvai napló.
272. old.
- 97 Moszkvai magyar követség jelentései 1935-1941.,
22. old.
- 98 Koós Kálmán: Idézett mű 210. old.
- 99 Halmossy Dénes: Nemzetközi szerződések
1918-1945., 167. old. és folyt.
- 100 Ugyanott 536. old. és folyt.
- 101 Sherwood: Idézett mű II. kötet 97. old.
- 102 Elliott Roosevel: Idézett mű 36. old. és folyt.
- 103 Ugyanott 41. old.
- 104 Volkogonov: Idézett mű 350. old. és folyt.
- 105 A.J.P. Taylor: A második világháború képes
krónikája. 182. old.
- 106 Elliott Roosevel: Idézett mű 100. old.
- 107 Paul Schmidt: Idézett mű 261. old.
- 108 Davies: Idézett mű 240. old.
- 109 Hitler hatvannyolc tárgyalása. II. kötet.
90. old.

- ¹¹⁰ Berezs kov: A nagy szövetség 1941-1943.,
158. old. és folyt.
- ¹¹¹ Ugyanott 141. old.
- ¹¹² Berezs kov: Tolmács voltam Teheránban.
215. old.
- ¹¹³ Volkogonov: Idézett mű 375. old.
- ¹¹⁴ Berezs kov: Tolmács voltam Teheránban.
36. old.
- ¹¹⁵ Ugyanott 44. old.
- ¹¹⁶ Elliott Roosevel t: Idézett mű 146. old.
- ¹¹⁷ Karsai Elek: Idézett mű 643-644. old.
- ¹¹⁸ Pintér István: Rudolf Hess rejtélyes élete és
halála. 51-80. old.
- ¹¹⁹ Ugyanott 51-80. old.
- ¹²⁰ Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája
1919-1945., 387-403. old.
- ¹²¹ Ugyanott 396. old.
- ¹²² Ugyanott 435. old.

Felhasznált irodalom

A Jelcin-dosszié, szovjet dokumentumok 1956-ról. Századvég Kiadó 56-os Intézet, Bp., 1993.

A moszkvai magyar követség jelentései 1935-1941. Századvég Kiadó, Atlanti Kiadó, Bp., 1992.

A második világháború történetének meghamisítói ellen (tanulmányok). Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1961.

Almási Pál: Sopronkőhidai napló, Magvető Kiadó, Bp., 1984.

Albert Speer: Hitler bizalmasa voltam. Zrínyi Kiadó, Bp., év nélkül.

K.J. Albrecht: Tíz év a vörös pokolban. Bp., év nélkül.

Bacsó János: Ami a kulisszák mögött történt. Zrínyi Kiadó, Bp., 1960.

Balla Antal: A legújabb kor világtörténete. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda, Bp., 1932.

Barcza György: Diplomata emlékeim 1911-1945. I-II. Európa, História, 1994.

Battaglia, Roberto: A második világháború. 2. kiadás. Kossuth Könyvkiadó, 1966.

Bárdossy László a népbíróság előtt. Maecenas Könyvkiadó, 1991.

V. Berezskov: Az ENSZ bölcsőjénél. Kossuth Könyvkiadó, 1976.

V. Berezskov: Tolmács voltam Teheránban. Kossuth Könyvkiadó, 1972.

V. Berezskov: A nagy szövetség 1941-1943. Kossuth Könyvkiadó, 1978.

- V. Berezskov:** Teherántól Potsdamig. Kossuth Könyvkiadó, 1982.
- F. Bernás - J.M. Bernás:** Merénylet Hitler ellen. Kossuth Könyvkiadó, 1978.
- L. Bezimenszkij:** Martin Bormann utolsó naplója. Kárpáti Könyvkiadó, Uzsgorod, Gondolat Kiadó, Bp., 1976.
- L Bezimenszkij:** A harmadik birodalom megoldott talányai 1933-1934. Gondolat Kiadó, Bp., Kárpáti Kiadó, Uzsgorod, 1987.
- Békés Rezső:** Truman árnyéka. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1982.
- Békés Rezső:** Pax Americana. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1984.
- Bűnös volt-e Bárdossy László.** Püski, Bp., 1996.
- W.S. Churchill:** A második világháború. Európa Könyvkiadó, Bp., 1989.
- Colvin, Jan:** Canaris. Aquila Könyvkiadó, 1996.
- H.S. Commager:** A második világháború története. Új idők Irodalmi Intézet Rt. (Singer és Woldner) kiadása, Bp., év nélkül.
- De Gaulle:** Háborús emlékiratok. Gondolat, 1973.
- J. Deutscher:** Sztálin. Európa Könyvkiadó, Bp., 1990.
- J.E. Davies:** Moszkvai jelentés. Anonymus Könyvkiadó, Bp., 1945.
- Dolmányos István:** Ragyogó október. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1979.
- I. Epstein:** Kína forradalma. Szikra, Bp., 1949.
- Fehér Ferenc - Heller Ágnes:** Jalta után. Kossuth Könyvkiadó, 1990.

Fejtő Ferenc: A népi demokráciák története. Magvető Kiadó, 1990.

Fencsik László: Mit kell tudni a világ kommunista pártjairól? Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1984.

H. Friessner: Árulások, veszített csaták. CO-Nexus Print-ter, Bp., év nélkül.

Galántai József: Az első világháború története.

Gazdasági Világatlasz 1982. Kartográfiai Vállalat, Bp., Gondolat Kiadó, Bp., 1980.

G.M. Gilbert: Nürnbergi napló. Magvető, Bp., 1967.

Goebels: Napló. Duna Könyvkiadó, 1994.

Goebels: Napló. Duna Könyvkiadó, 1994.

Gömöri Endre: A sas és a sárkány. Kossuth Könyvkiadó, 1983.

Gyurkó László: Arcképvázlat történelmi háttérrel. Magvető Kiadó, Bp., év nélkül.

Halmosy Dénes: Nemzetközi Szerződések 1918-1945. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1983.

Halmosy Dénes: Nemzetközi Szerződések 1945-1982. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1983.

A. Harriman: Amerika és Oroszország a változó világban. 448. sz. kézirat.

Hegedűs András: A történelem és hatalom ígézetében. Kossuth Könyvkiadó, 1988.

Hellwald Frigyes: A föld és népei. 1879.

Hitler hatvannyolc tárgyalása 1939-1944. Magvető Könyvkiadó, Bp., 1983.

Hoyt, Edwin P.: Göring és a Luftwaffe. Victoria, 1994.

N.N. Jakovlev: Franklin Delano Rooseveltt. Kossuth Könyvkiadó, 1967.

N.N. Jakovlev: Pearl Harbour rejtélye. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1974.

F. Jensen: Kína győz. Franklin Könyvkiadó, N.V., 1950.

Jókai Mór: Véres könyv (Csataképek a keleti háborúból). Franklin Társulat, Bp., 1913, 11. kiadás.

Karsai Elek: A berchtesgadeni sasfészekről a berlini bunkerig. Táncsics Könyvkiadó, Bp., 1961.

Karsai Elek: A berchtesgadeni sasfészekről a berlini bunkerig. 5. átdolgozott, bővített kiadás. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1981.

Katolikus Szemle. Folyóirat. 1938. május.

Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronköhidáig. Magvető Könyvkiadó, Bp., 1978., 2. kiadás.

Kádár János: Végakarat. Hírlapkiadó Vállalat, 1989.

G. F. Kennen: A nukleáris téveszme. 599. sz. kézirát.

S. Kogelfranz: Jalta öröksége. AB független kiadó, Bp. 1989.

A.A. Kokosin - Sz.M. Rogov: A Fehér Ház szürke eminenciásai. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

Kopácsi Sándor: Az 1956-os magyar forradalom és a Nagy Imre per. 2. kiadás. Magyar Öregdiák Szövetség, Bessenyei György Kör, Tanúk Korunkról, 1980.

- J. de Launay:** A fasizmus végnapjai Európában. Európa Könyvkiadó, 1975.
- M. Ledeen - W. Lewis:** Bukás, amerikai kudarc Iránban. 600. sz. kézirat.
- J.M. Majszkij:** Egy szovjet diplomata visszaemlékezése. Gondolat Kiadó, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1975.
- Makai György:** Izrael állam és a cionizmus. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1973.
- M. Magien:** Korea szabadságharca. Szikra, Bp., 1951.
- Marosán György:** A mozgalom. Népszava, év nélkül.
- Marschalkó Lajos:** Országhódítók. München, 1975.
- Marschalkó Lajos:** Világhódítók. IV. kiadás. München, 1958.
- May, Ferdinand:** Fekete kéz. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1979.
- Medvegyev, Roy:** Hruscsov. Laude Kiadó, 1989.
- D. Melnyikov - L. Csornaja:** Hitler, mítosz és valóság. Kossuth Könyvkiadó, 1981.
- K.A. Mereckov:** A nép szolgálatában. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1985.
- Méray Tibor:** Nagy Imre élete és halála. Újváry "GRIFF" Kiadó, München, 1978.
- P.M. Mihajlov:** Száz éjszaka a jugoszláv hegyekben. Kossuth Könyvkiadó 1984.
- V. Micsunovics:** Titó követő voltam. Interart, Bp., 1990.

Molnár Miklós: Egy vereség diadala, a forradalom története. Bp., 1991.

Mónus Áron: Összeesküvés. A Nietzschei Birodalom. Interseas Editions 1991. National House San-ton Isle of Man.

Nagybaczoni Nagy Vilmos: Végzetes esztendők 1938-1945. Gondolat, Bp., 1986.

Nürnberg 1946. Emlékek és tanulmányok. MAFILM Híradó és Dokumentumfilm Stúdió, 1982.

Okmányok és adatok a második világháború előzményeiről. Közzétette: a Szovjetunió Külügyminisz-
tériuma. Révai Könyvkiadó Nemzeti Vállalat, év
nélkül.

J.D. Ovszjanij: A második világháború előkészíté-
sének titkai. Kossuth Könyvkiadó, 1973.

Padányi Viktor: A nagy tragédia. Hídő Baráti
Köre kiadása, California, San Francisco, 1997.

Padfield, Peter: Himmler. Victoria, 1996.

Pesti Hírlap emlékkönyve: 1928. december 25.

Pintér István: Rudolf Hess rejtélyes élete és halála.
Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat, 1987.

H. Pommereining: A kínai-szovjet határkonfliktus
298. sz. kézirat.

P. Przybylsky: Akasztófa és amnesztia. Kossuth
Könyvkiadó, 1982.

Raffay Ernő: Trianon titkai, avagy hogyan bántak
el országunkkal... Tornádó Dannenija Kft., Bp.,
1990.

Randé Jenő: Fultontól Brüsszelig. Közgazdasági és
Jogi Könyvkiadó, Bp., 1967.

Ránki György: A második világháború története. Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1973.

G.L. Rozanov: Titkos diplomácia 1944-1945. Kossuth Könyvkiadó, Kárpáti Kiadó, 1985.

Roosevelt, Elliott: Apám így látta. Dante Könyvkiadó, Bp., év nélkül.

L. Russel: A horogkereszt rémtettei. Szikra Kiadó, Bp., 1955.

A. Sampson: Pénzkölcsönzők. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1984.

Salgó László: A szuezi háromszög 1956. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

Scserbatov: Paszkevicss Magyarországon. Európa Könyvkiadó, 1986.

W. Schellenberg emlékiratai. Téka Könyvkiadó, Zrínyi Kiadó, Bp., 1989.

P. Schmidt: Hitler tolmácsa voltam. Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1971.

Schwarzwaller, Wulf: Rudolf Hess, a helyettes. Merényi Könyvkiadó, év nélkül.

R. E. Sherwood: Rooseveltt és Hopkins. Magvető Kiadó, Bp., 1989.

W. Stevenson: Titkos háború. I.P.C. könyvek. 1990.

Szabó Miklós: Csendes háború. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1984.

P.P. Szerosztjanov: Nagy megpróbáltatások előtt. Kossuth Könyvkiadó, Kárpáti Könyvkiadó, Uzsgorod, 1984.

A.J.P. Taylor: A második világháború képes krónikája. Akadémiai Kiadó, 1988.

Teherán-Jalta-Potsdam. Dokumentumgyűjtemény. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1969.

L. Trepper: A nagy játszma. I.P.C. könyvek, 1990.

V.G. Truhanovszkij: Winston Churchill. Kossuth Könyvkiadó, 1976.

Ullein - Reviczky Antal: Német háború, orosz béke. Európa, Historia, 1993.

Vajda Péter: Nixon. Kossuth Könyvkiadó, 1972.

Dr. Vecseklőy József: Nemzetgyilkossági kísérlet, Trianon (1919, Párizs). Antologia Kiadó, Lakitelek, 1993.

Világtörténet 1945-1949. A Szovjet Tudományos Akadémia kiadása. Kossuth Könyvkiadó, 1984.

D. Volkogonov: Győzelem és tragédia. Zrínyi Kiadó, 1990.

Zsukov: Emlékek, gondolatok. Kossuth Könyvkiadó, Zrínyi Katonai Kiadó, 1970.

Tartalomjegyzék

Előszó	5
Közép-Európa szétzilálása	10
A világpolitika alakulása az I. világháború után	18
A második világháború előkészítésének kevésbé ismert részletei	33
Lengyelországgal kiprovokáltatják a második világháborút	63
A román olaj és a jugoszláv acél	131
A Szovjetunió készülődése Németország megtámadására	149
Amerikai készülődés a németellenes háborúra	165
A szovjet-német háború kitörése	177
Az Atlanti Charta	210
Megállapodás az Atlanti Charta végrehajtásáról - Teherán	235
Forrásjegyzék	268
Felhasznált irodalom	274